

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego 2020

Report on the socio-economic situation of Lubuskie Voivodship 2020

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze - Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Zielona Góra - Lubuskie Regional Research Centre

pod kierunkiem
supervised by
Roberta Wróbla

Zespół autorski

Editorial team

Elżbieta Adamska, Angela Burchardt, Iwona Goździcka, Elwira Olczyk, Zuzanna Sikora, Małgorzata Sadowska,
Iwona Surgucka, Piotr Wawrzusik

Prace redakcyjne

Editorial work

Marek Bartoszewicz

Tłumaczenie

Translation

Iwona Goździcka

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Marek Bartoszewicz

Recenzent

Reviewer

Roman Fedak

ISSN 2084-6711

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

zielonagora.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze przekazuje Państwu dziewiątą edycję publikacji Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego 2020.

Publikacja zawiera bogaty zestaw informacji charakteryzujących sytuację społeczno-gospodarczą województwa dotyczących środowiska, społeczeństwa, gospodarki i finansów publicznych. Opracowanie składa się z części analitycznej, wzbogaconej tabelami, ilustracją graficzną w postaci zestawu wykresów i kartogramów oraz części tabelarycznej. Wybrane kategorie zostały przedstawione w ujęciu dynamicznym, a także w relacji do przeciętnych wielkości dla kraju. Prezentowane dane dotyczą roku 2019 lub ostatniego dostępnego.

Przy opracowywaniu poszczególnych działów korzystano z wyników badań statystycznych statystyki publicznej, jak również ze źródeł pozastatystycznych. Z uwagi na przyjętą formę prezentacji, szersze wyjaśnienia pojęć znajdują się w publikacjach tematycznych Głównego Urzędu Statystycznego oraz w Zeszytach metodologicznych.

Oddając w ręce Państwa Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego 2020 pragnę podziękować wszystkim osobom i instytucjom za współpracę oraz przekazane informacje. Będę wdzięczny za wnioski oraz uwagi wspomagające kształtowanie i wzbogacanie jego treści.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Zielonej Górze

Roman Fedak

Zielona Góra, maj 2020 r.

Preface

The Statistical Office in Zielona Góra presents the ninth edition of the publication Report on the socio-economic situation of Lubuskie Voivodship 2020.

The publication contains a vast range of information characterizing the socio-economic situation of the voivodship containing environment, society, economy as well as finances of local government units. The elaboration consists of analytical part enriched with tables, charts and cartograms as well as tabular part. Selected categories are presented in dynamic terms and some also in relation to the average national aggregates. The presented data refer to 2019 or the last available year.

The results of public statistical surveys and non-statistical sources have been used to prepare chapters. Due to the concise form of the compendium, comprehensive term definitions can be found in the thematic publications of Statistics Poland and in Methodological reports.

Presenting Report on the socio-economic situation of Lubuskie Voivodship 2020 I would like to thank all people and institutions for cooperation and submitted information. I will be grateful for all suggestions and comments which can help to develop and enrich its content.

Director
of the Statistical Office
in Zielona Góra

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'R. Fedak', with a long horizontal flourish above it.

Roman Fedak

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty.	19
Symbols. Major abbreviations	
Synteza	20
Executive summary	24
Rozdział 1 Województwo na tle kraju	28
Chapter 1 Voivodship against the background of the country	
Rozdział 2 Województwo na tle pozostałych województw	31
Chapter 2 Voivodship against the background of other voivodships	
Rozdział 3 Powierzchnia i podział terytorialny województwa	39
Chapter 3 Area and territorial division of voivodship	
Rozdział 4 Środowisko	40
Rozdział 4 Environment	
4.1. Warunki meteorologiczne	40
4.1. Meteorological conditions	
4.2. Powierzchnia ziemi	42
4.2. Ground surface	
4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	44
4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	
4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	48
4.4. Pollution and protection of air	
4.5. Ochrona przyrody. Lasy	50
4.5. Nature protection. Forests	
4.6. Odpady przemysłowe i komunalne	54
4.6. Industrial and municipal waste	
4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	58
4.7. Economic aspects of environmental protection	
Rozdział 5 Społeczeństwo	60
Rozdział 5 Society	
5.1. Kapitał ludzki	60
5.1. Human capital	
Demografia	60
Demography	
Edukacja	69
Education	
Zasoby pracy	75
Labour resources	

Spis treści (cd.)

Contents (cont.)

	Str. Page
5.2. Jakość życia	80
5.2. Quality of life	
Zamożność mieszkańców	80
Inhabitant's wealth	
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	86
Social welfare and family support	
Warunki mieszkaniowe	92
Housing conditions	
Ochrona zdrowia	97
Health care	
Kultura	102
Culture	
Bezpieczeństwo publiczne	104
Public safety	
Społeczeństwo informacyjne	106
Information society	
Aktywność społeczna	107
Social activity	
Rozdział 6 Gospodarka	109
Rozdział 6 Economy	
6.1. Produkt krajowy brutto	109
6.1. Gross domestic product	
6.2. Koniunktura gospodarcza	113
6.2. Business tendency	
6.3. Przedsiębiorczość	116
6.3. Entrepreneurship	
Podmioty gospodarki narodowej	116
Entities of the national economy	
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	120
Research and development and innovation activity	
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	124
Using of information and communication technologies in enterprises	
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	126
Financial results of non-financial enterprises	
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	130
Investment outlays of enterprises	
6.4. Produkcja i usługi	133
6.4. Production and services	
Rolnictwo	133
Agriculture	

Spis treści (dok.)

Contents (cont.)

	Str. Page
Przemysł	138
Industry	
Budownictwo	141
Construction	
Budownictwo mieszkaniowe	144
Residential construction	
Rynek wewnętrzny	147
Internal market	
Transport	149
Transport	
Energia	154
Energy	
Rozdział 7 Finanse jednostek samorządu terytorialnego	157
Rozdział 7 Finances of local government units	
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego	157
7.1. Revenue of local government units	
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	161
7.2. Expenditure of local government units	
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	163
7.3. Result of budgets of local government units	
7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności	166
7.4. Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund	
Rozdział 8 Wybrane dane o województwie lubuskim	168
Rozdział 8 Selected data on lubuskie voivodship	
Rozdział 9 Wybrane dane o:	172
Rozdział 9 Selected data on:	
Gorzowie Wielkopolskim	172
Gorzów Wielkopolski	
Zielonej Górze	174
Zielona Góra	

Spis tablic

List of tables

	Nr No	Str. Page
Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie Selected data for Poland and voivodship	1	28
Warunki meteorologiczne Meteorological conditions	2	41
Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania. Stan w dniu 1 stycznia Geodetic area by the land use. As of 1st January	3	43
Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku Consumption of water by needs during the year	4	45
Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	5	46
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality	6	49
Odpady przemysłowe Industrial waste	7	55
Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku Municipal waste collected separately during the year	8	56
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej Outlays on fixed assets for environmental protection and water management	9	58
Ludność Population	10	60
Wychowanie przedszkolne Pre-primary education	11	70
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS	12	76
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector	13	83
Świadczenia społeczne Social benefits	14	84
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny Average monthly available income	15	85
Wskaźniki zagrożenia ubóstwem (zasieg ubóstwa) At-risk-of-poverty rates	16	85
Świadczenie wychowawcze Childrising benefit	17	87
Świadczenia pomocy społecznej Social assistance benefits	18	87

Spis tablic (cd.)

List of tables (cont.)

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	19	88
Beneficiaries of community social assistance		
Żłobki i kluby dziecięce. Stan w dniu 31 grudnia	20	90
Nurseries and children's clubs. As of 31st December		
Zasoby mieszkaniowe. Stan w dniu 31 grudnia	21	92
Dwelling stocks. As of 31 st December		
Wodociągi. Stan w dniu 31 grudnia	22	93
Water supply system. As of 31 st December		
Kanalizacja. Stan w dniu 31 grudnia	23	95
Sewage system. As of 31 st December		
Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych. Stan w dniu 31 grudnia	24	96
Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households. As of 31 st December		
Placówki opieki zdrowotnej. Stan w dniu 31 grudnia	25	98
Health care facilities. As of 31 st December		
Instytucje kultury. Stan w dniu 31 grudnia	26	102
Culture institutions. As of 31 st December		
Wypadki drogowe oraz ich skutki	27	105
Road accidents and their results		
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON. Stan w dniu 31 grudnia	28	108
Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register. As of 31st December		
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	29	115
General business climate indicator by kind of activity		
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON. Stan w dniu 31 grudnia	30	117
Entities of national economy in the REGON register. As of 31st December		
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)	31	120
Intramural expenditures on research and development by source of funds (current prices)		
Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji	32	123
Innovative enterprises by types of introduced innovations		
Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych	33	129
Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises		
Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)	34	132
Investment outlays (current prices)		
Plony wybranych ziemiopłodów rolnych	35	134
Yields of selected agricultural crops		

Spis tablic (dok.)

List of tables (cont.)

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Przemysł Industry	36	139
Budownictwo Construction	37	141
Budownictwo mieszkaniowe Residential construction	38	144
Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące) Indices of retail sales of goods (current prices)	39	148
Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia Public roads by type of surface. As of 31st December	40	151
Drogi publiczne o twardej nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia Hard surface public roads. As of 31st December	41	151
Komunikacja miejska. Stan w dniu 31 grudnia Urban transport. As of 31st December	42	152
Ruch pasażerów w portach lotniczych Passenger traffic at airports	43	153
Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych Consumers and consumption of electricity in households	44	155
Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego Revenue of budgets of local government units	45	158
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego Expenditure of budgets of local government units	46	161
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego Result of budgets of local government units	47	164
Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia Debt of local government units in 2018. As of 31st December	48	165
Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca 2019 r The total project value and the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014-2020 in voivodship to end the 2019	49	167

Spis wykresów

List of charts

	Nr No	Str. Page
Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2018 r.	1	31
Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2018		
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r.	2	32
Natural increase per 1000 population in 2019		
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stay na 1000 ludności w 2019 r.	3	32
Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2019		
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2019 r.	4	37
Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2019		
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)	5	37
Intramural expenditures on research and development per capita in 2018 (current prices)		
Temperatury powietrza	6	41
Air temperatures		
Opady atmosferyczne	7	42
Atmospheric precipitation		
Grunty zrekultywowane i zagospodarowane w ciągu roku	8	44
Land reclaimed and managed during the year		
Ścieki wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	9	47
Wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground		
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia	10	53
Area of special nature value under legal protection in 2018. As of 31st December		
Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca	11	55
Industrial waste generated during the year per capita		
Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca	12	57
Municipal waste collected during the year per capita		
Nakłady na środki trwale służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według źródeł finansowania w latach 2010 – 2018	13	59
Outlays on fixed assets for environmental protection and water management by sources of financing in the years 2010 – 2018		
Liczba ludności w latach 2010-2019 oraz prognoza do 2030 r. Stan w dniu 31 grudnia	14	61
Population in 2010-2019 and projection until 2030. As of 31st December		
Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2019 i 2030. Stan w dniu 31 grudnia	15	63
Population by sex and age in 2010, 2019 and 2030		
Indeks starości w latach 2010-2019	16	63
Ageing index in 2010-2019		
Mediana wieku ludności	17	64
Median age of population		

Spis wykresów (cd.)

List of charts (cont.)

	Nr	Str.
	<i>No</i>	<i>Page</i>
Małżeństwa zawarte i rozwody w latach 2010-2019	18	65
Marriages contracted and divorces in 2010-2019		
Ruch naturalny ludności w latach 2010-2019	19	66
Vital statistics of population in 2010-2019		
Saldo migracji ludności na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2010-2019	20	68
Net migration of population for permanent residence per 1000 population in 2010-2019		
Dzieci w przedszkolach na 100 miejsc	21	71
Children in nursery schools per 100 places		
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	22	71
Children attending pre-primary education establishments		
Ludność według poziomu wykształcenia	23	72
Population by education level		
Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych	24	73
Pupils and graduates of primary schools		
Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2018/19	25	73
Students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2018/19 school year		
Uczniowie szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19	26	74
Students of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year		
Absolwenci według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18	27	75
Graduates by broad fields of education in the 2017/18 academic year		
Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów	28	76
Activity rate by quarters		
Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2010-2019. Stan w dniu 31 grudnia	29	79
Registered unemployment rate in 2010-2019. As of 31st December		
Wynagrodzenia brutto według zawodów	30	81
Gross wages and salaries by occupations		
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw. Rok poprzedni=100	31	83
Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector. Previous year=100		
Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2018 r.	32	86
Subjective evaluation of material situation of household in 2018		
Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie w 2018 r.	33	88
Reasons of assigning help for family in 2018		
Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych	34	91
Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs		
Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności. Stan w dniu 31 grudnia	35	98
Doctors and nurses per 10 thousand population. As of 31st December		

Spis wykresów (cd.)

List of charts (cont.)

	Nr	Str.
	No	Page
Lekarze specjaliści. Stan w dniu 31 grudnia	36	99
Doctors specialists. As of 31st December		
Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2018 r.	37	100
Calls of emergency medical system units to the occurrence places in 2018		
Imprezy organizowane przez placówki kultury w 2018 r.	38	103
Events organized by culture institutions in 2018		
Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące). Rok poprzedni=100	39	110
Indices of gross domestic product (current prices). Previous year=100		
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju	40	111
Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value		
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)	41	112
Gross value added by kind of activity (current prices)		
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)	42	112
Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)		
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	43	114
General business climate indicator by kind of activity		
Podmioty gospodarki narodowej. Stan w dniu 31 grudnia	44	117
Entities of the national economy. As of 31st December		
Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	45	118
Entities of the national economy by selected PKD sections in 2019. As of 31st December		
Spółki handlowe według rodzaju kapitału. Stan w dniu 31 grudnia	46	119
Commercial companies by type of capital. As of 31st December		
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca	47	121
Intramural expenditures on research and development per 1 capita		
Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R	48	121
Funds from the business enterprise sector financing R&D		
Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem	49	123
Revenues of industrial enterprises from sales of new or significantly improved products as the share of total revenues from sales		
Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	50	124
Enterprises with Internet access		
Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	51	125
Enterprises receiving orders via computer networks		
Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT	52	126
Enterprises employing ICT specialists		

Spis wykresów (cd.)

List of charts (cont.)

	Nr No	Str. Page
Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem	53	127
Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials		
Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych	54	128
Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises		
Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące). Rok poprzedni=100	55	131
Indices of investment outlays (current prices). Previous year=100		
Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiołódów rolnych i ogrodnicych w 2019 r.	56	134
Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2019		
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych. Stan w dniu 1 czerwca	57	135
Cattle density per 100 ha of agricultural land. As of 1st June		
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych. Stan w dniu 1 czerwca	58	135
Pigs density per 100 ha of agricultural land. As of 1st June		
Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej). Rok poprzedni=100	59	136
Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight). Previous year=100		
Dynamika skupu mleka. Rok poprzedni=100	60	137
Indices of procurement of cows' milk. Previous year=100		
Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe). 2015=100	61	139
Indices of sold production of industry (constant prices). 2015=100		
Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)	62	140
Sold production of industry by PKD sections (current prices)		
Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle. 2015=100	63	140
Indices of average employment in industry. 2015=100		
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD	64	141
Average paid employment in industry by PKD sections		
Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące). 2010=100	65	142
Indices of sold production of construction (current prices). 2010=100		
Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące). 2010=100	66	142
Indices of construction and assembly production (current prices). 2010=100		
Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)	67	143
Construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)		
Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie. 2010=100	68	143
Indices of average employment in construction. 2010=100		
Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania. 2010=100	69	144
Indices of the number of dwellings completed. 2010=100		

Spis wykresów (dok.)

List of charts (cont.)

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa	70	145
Dwellings completed by construction form		
Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące). 2010=100	71	147
Indices of retail sales of goods (current prices). 2010=100		
Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia	72	150
Structure of hard surface public roads. As of 31st December		
Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia	73	151
Structure of national lines of scheduled bus transport in 2018. As of 31st December		
Ruch międzynarodowy pasażerów w porcie/portach lotniczych (przyjazdy i wyjazdy) . . .	74	153
International passenger traffic at airport/airports (arrivals and departures)		
Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki	75	154
Structure of electricity consumption by economy sectors		
Wydatki budżetowe według działów w 2018 r.	76	163
Budget expenditure by divisions in 2018		
Dochody, wydatki i wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	77	164
Revenue, expenditure and result of budgets of local government units		

Spis map

List of maps

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Stężenie pyłów zawieszonych PM _{2,5} , PM ₁₀ i NO ₂ w 2018 r.	1	31
Concentration of suspended particulates matter PM _{2,5} , PM ₁₀ and NO ₂ in 2018		
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)	2	33
Employment rate by LFS in 2019 (annual average)		
Stopa bezrobocia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)	3	33
Unemployment rate by LFS in 2019 (annual average)		
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r.	4	34
Average monthly available income per capita in households in 2018		
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r.	5	34
Social assistance beneficiaries in the total population in 2018		
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2018 r. (stan w dniu 31 grudnia)	6	35
Dwellings stocks per 1000 population in 2018 (as of 31st December)		

Spis map (cd.)

List of maps (cont.)

	Nr	Str.
	<i>No</i>	<i>Page</i>
Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r.	7	35
Out-patient health care units in 2018		
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)	8	36
Gross domestic product per capita in 2018 (current prices)		
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia)	9	36
Entities of the national economy per 10 thousand population in 2019 (as of 31st December)		
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2018 r.	10	38
Gmina and powiat roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2018		
Energia ze źródeł odnawialnych w 2018 r.	11	38
Energy from renewable sources in 2018		
Podział województwa lubuskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	12	39
Division of Lubuskie voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2019. As of 31st December		
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca w m ³ w 2018 r.	13	46
Water consumption for needs of the national economy and population per capita in m ³ in 2018		
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2018 r.	14	48
Population connected to wastewater treatment plants in 2018		
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia	15	52
Area of special nature value under legal protection in 2018 As of 31st December		
Lesistość w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia	16	54
Forest cover in 2018. As of 31st December		
Odpady komunalne zebrane w 2018 r.	17	57
Municipal waste collected in 2018		
Zmiana liczby ludności w latach 2010-2019. Stan w dniu 31 grudnia	18	62
Population changes in 2010-2019. As of 31st December		
Przyrost naturalny ludności w 2019 r.	19	66
Natural increase in 2019		
Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2019 r.	20	69
Net migration of population for permanent residence in 2019		
Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2018/19	21	71
Pre-primary education in the 2018/19 school year		
Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2018/19	22	72
Pupils in primary schools in the 2018/19 school year		
Pracujący w 2018 r.	23	78
Employed persons in 2018		

Spis map (cd.)

List of maps (cont.)

	Nr	Str.
	<i>No</i>	<i>Page</i>
Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	24	79
Registered unemployment rate in 2019. As of 31st December		
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2018 r.	25	82
Average monthly gross wages and salaries in 2018		
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2018 r.	26	89
Scope of use of community social assistance in 2018		
Żłobki i kluby dziecięce w 2018 r.	27	91
Nurseries and children clubs in 2018		
Warunki mieszkaniowe ludności w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia	28	93
Housing conditions of population in 2018. As of 31 st December		
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2018 r.	29	94
Population using water supply system in 2018		
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2018 r.	30	95
Population using sewage system in 2018		
Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2018 r.	31	97
Population using gas supply system in 2018		
Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2018 r.	32	99
Out-patient health care in 2018		
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2018 r.	33	101
Expenditures of gminas and cities with powiat status in division “Health care” in 2018		
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2018 r.	34	103
Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2018		
Zagrożenie przestępczością w 2019 r.	35	105
Crime risk in 2019		
Bezpieczeństwo na drogach w 2019 r.	36	106
Road safety in 2019		
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	37	108
Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2019 As of 31st December		
Podmioty gospodarki narodowej w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	38	118
Entities of the national economy in 2019. As of 31st December		
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2018 r.	39	131
Investment outlays per capita in 2018		
Mieszkania oddane do użytkowania w 2019r.	40	146
Dwellings completed in 2019		

Spis map (dok.)

List of maps (cont.)

	Nr	Str.
	<i>No</i>	<i>Page</i>
Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia	41	150
Improved hard surface communal and district roads in 2018. As of 31st December		
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2018 r.	42	156
Consumption of electricity in households in 2018		
Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2018 r.	43	159
Own revenue of budgets of gminas per capita in 2018		
Dotacje dla budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2018 r.	44	160
Grants for budgets of gminas per capita in 2018		
Wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2018 r.	45	162
Investment expenditures of budgets of gminas per capita in 2018		
Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia	46	165
Debt of gminas in % of revenue in 2018. As of 31st December		

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol <i>Symbol</i>	Opis <i>Description</i>
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło. <i>magnitude zero.</i>
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. <i>magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.</i>
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. <i>magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.</i>
Kropka (.)	brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej lub wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe. <i>data not available, necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Public Statistics or not applicable.</i>
„W tym” <i>Of which”</i>	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy <i>indicates that not all elements of the sum are given</i>

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
zł	złoty <i>zloty</i>
tys.	tysiąc <i>thousand</i>
mln	milion <i>million</i>
t	tona <i>tonne</i>
l	litr <i>litre</i>
m	metr <i>metre</i>
m ²	metr kwadratowy <i>square metre</i>
m ³	metr sześcienny <i>cubic metre</i>
dam ³	dekametr sześcienny <i>cubic dekametre</i>
dt	decytona <i>deciton</i>
szt.	sztuka <i>piece, unit</i>
pkt	punkt <i>point</i>
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności <i>NACE classification</i>

Synteza

Executive summary

Województwo lubuskie, zajmuje powierzchnię blisko 14,0 tys. km² (stan w dniu 1 stycznia 2019 r.), tj. 4,5% powierzchni kraju. W końcu 2019 r. na jego obszarze mieszkało ok. 1012 tys. ludności, tj. 2,6% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 72 osoby. Blisko 65% ludności stanowili mieszkańcy miast.

Ponad połowę powierzchni województwa stanowiły grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, ponad 40% - użytki rolne. W porównaniu z 2010 r. znacząco wzrosła powierzchnia gruntów rolnych, przy spadku powierzchni gruntów leśnych wyłączonych z produkcji. Wyłączenia dotyczyły głównie powierzchni przeznaczonych na tereny osiedlowe. Wzrosła także powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji, a także gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie lubuskim w 2018 r. było mniejsze niż w 2010 r., przy czym ponad 50% stanowiła eksploatacja sieci wodociągowej, a około 35% - zużycie do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych. W 2018 r. w województwie lubuskim wytworzono o blisko 5% więcej ścieków niż w 2010 r. Około 80% ścieków wytworzonych stanowiły ścieki komunalne. Z ogółu ścieków 99,1% wymagało oczyszczenia. W stosunku do 2010 r. zmniejszyła się liczba oczyszczalni ścieków przemysłowych, wzrosła jednak liczba oczyszczalni komunalnych. Wśród oczyszczalni komunalnych więcej niż w 2010 r. było oczyszczalni typu biologicznego, a mniej oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów. W latach 2010-2018 odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków systematycznie wzrastał.

W porównaniu z 2010 r. liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza województwa lubuskiego nie uległa zmianie. W porównaniu z 2010 r. znacząco zmniejszyła się emisja zanieczyszczeń pyłowych, a wzrosła gazowych. Emisja pyłów pochodziła głównie ze spalania paliw. Zwiększył się wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych.

W odniesieniu do stanu z 2010 r. zmniejszyła się powierzchnia obszarów prawnie chronionych. Na terenie województwa lubuskiego znajdują się dwa parki narodowe: Park Narodowy „Ujście Warty” oraz „Drawieński Park Narodowy”, których powierzchnia nie zmieniła się od jedenastu lat. Wzrosła natomiast powierzchnia stanowisk dokumentacyjnych (blisko dziesięciokrotnie), zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, rezerwatów przyrody i użytków ekologicznych. Zmniejszyła się powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych.

W 2018 r. wytworzono mniej odpadów przemysłowych niż w 2010 r. Głównym źródłem odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) było przetwórstwo przemysłowe. Nadal duża część odpadów pochodzących z działalności gospodarczej była składowana. Ilość odpadów komunalnych stałych zebranych w 2018 r. wzrosła w ciągu o ponad 20%. Podstawowym sposobem postępowania z odpadami komunalnymi było składowanie na wysypiskach. Zwiększyła się ilość odpadów zebranych selektywnie. W 2018 r. ich udział w ogólnej ilości odpadów komunalnych wyniósł ponad 23% (wobec około 7% w 2010 r.).

W 2018 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska zmniejszyły się w porównaniu z 2010 r. Najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód, w tym na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe. Niższe były także nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej. Najwięcej z nich przeznaczono na ujęcia i doprowadzenia wody oraz na stacje uzdatniania wody.

W 2019 r. po raz kolejny zanotowano spadek liczby ludności w województwie lubuskim w porównaniu z poprzednim rokiem. Liczba zgonów była wyższa od liczby urodzeń żywych, a współczynnik przyrostu naturalnego osiągnął najniższy poziom w ostatnim dwudziestolecu. Ponadto, liczba nowych związków małżeńskich była mniejsza niż w roku poprzednim. Utrzymała się też niekorzystna tendencja w zakresie odpływu migracyjnego ludności. W wyniku procesów w zakresie ruchu naturalnego, migracji oraz wydłużania się trwania życia ludności mają miejsce istotne przekształcenia w strukturze ludności według wieku. Przewiduje się, że proces starzenia się ludności w województwie będzie przebiegać ze znacznie większą intensywnością niż dotychczas.

W roku szkolnym 2018/19 w województwie lubuskim funkcjonowało łącznie 499 placówek wychowania przedszkolnego. W ramach systemu oświaty wychowaniem przedszkolnym objęto 35,6 tys. dzieci. Ponad 97% dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego było w wieku 3-6 lat. Wśród placówek wychowania przedszkolnego najwięcej było przedszkoli (ok. 59% ogółu placówek wychowania przedszkolnego). Na 1 przedszkole w województwie lubuskim przypadało 102 dzieci.

W roku szkolnym 2018/19 w województwie lubuskim funkcjonowało 361 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (podobnie jak przed rokiem), w tym 26 szkół specjalnych. Liczba dzieci i młodzieży realizujących naukę w tych szkołach wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym do ponad 81 tys., tj. o ponad 14%, co wynika ze zmian w systemie edukacji (likwidacja gimnazjów i wydłużenie czasu trwania nauki w szkołach podstawowych do 8 lat). Spośród szkół ponadpodstawowych w województwie nadal funkcjonowały 44 gimnazja, w których uczyło się 8,7 tys. dzieci i młodzieży. Ponadto do 185 szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych uczęszczało łącznie 28,5 tys. uczniów, tj. o blisko 3% mniej niż w poprzednim roku. Największą liczbę uczniów skupiały technika, do których uczęszczało 13,7 tys. młodzieży oraz licea ogólnokształcące – 9,9 tys. osób. W branżowych szkołach I stopnia kształciło się 11,4 tys. uczniów. Ponadto funkcjonowało 36 szkół policealnych, w których edukację kontynuowało 4,3 tys. uczniów. Większość z nich (ponad 80%) to były szkoły dla dorosłych.

W roku akademickim 2018/2019 w województwie lubuskim funkcjonowało 5 uczelni wyższych, w których kształciło się 12,6 tys. studentów, tj. o blisko 50% mniej w porównaniu z rokiem 2010/11. Lubuscy studenci decydują się głównie na naukę w szkołach publicznych tj. 96,5% wszystkich studiujących.

W latach 2010-2019 nastąpiły pozytywne zmiany na rynku pracy. Wzrosła aktywność zawodowa ludności, zwiększył się wskaźnik zatrudnienia. Obserwowany był spadek liczby osób biernych zawodowo. Ponadto nastąpił wyraźny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych i stopy bezrobocia rejestrowanego.

W kolejnych latach prezentowanego okresu obserwowano wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. W 2018 r. wynagrodzenie w województwie stanowiło około 86% średniego wynagrodzenia w kraju. Według wyników badania struktury wynagrodzeń według zawodów, w październiku 2018 r. ponad 70% zatrudnionych w województwie otrzymywało wynagrodzenie niższe lub równe średniemu wynagrodzeniu w kraju. W województwie zmniejszył się jednak zasięg ubóstwa ekonomicznego. W 2018 r. prawie połowa gospodarstw domowych oceniła swoją sytuację materialną jako dobrą i bardzo dobrą.

W 2018 r. liczba rodzin otrzymujących świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł wzrosła w stosunku do poprzedniego roku. Zwiększyła się również liczba rodzin, którym przyznano Kartę Dużej Rodziny. W porównaniu z 2010 r. dochody rodzin wzrosły, przez co zmniejszyła się liczba osób korzystających z opieki społecznej. W 2018 r. po raz kolejny zanotowano znaczny spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Znacząco poprawiła się sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3. W porównaniu z 2011 r. wzrosła zarówno liczba żłobków, jak i klubów dziecięcych, a także liczba miejsc oraz dzieci przebywających w tych placówkach.

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące warunki mieszkaniowe ludności poprawiły się w porównaniu z poprzednim rokiem oraz w relacji do 2010 r. Zwiększyła się liczba mieszkań na 1000 ludności. Wzrosła powierzchnia użytkowa mieszkań, a liczba osób na 1 mieszkanie zmniejszyła się. Ponadto zwiększył się odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej.

Liczba przychodni w województwie w latach 2016-2018 wzrosła i utrzymywała się na znacznie wyższym poziomie niż w latach 2012-2015. Odmienne tendencje obserwowane były w przypadku praktyk lekarskich (łącznie ze stomatologicznymi), których liczba maleje począwszy od 2014 r.

W 2018 r. dostępność do lekarzy w województwie lubuskim poprawiła się w porównaniu z 2012 r. natomiast nieznacznie pogorszyła się w odniesieniu do 2017 r. Liczba lekarzy w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniosła nieco ponad 20 (wobec 23 średnio w kraju). W przypadku pielęgniarek, utrzymuje się tendencja malejąca. Średnia ich liczba na 10 tys. mieszkańców wyniosła blisko 46, tj. o około 4 mniej niż średnio w kraju.

W 2019 r. w województwie lubuskim odnotowano wzrost przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w stosunku do roku poprzedniego. Ponad 60% przestępstw miało miejsce w środkowej i południowej części województwa. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję ogółem był wyższy od wskaźnika z 2014 r., ale niższy niż w roku poprzednim. W latach 2014-2019 notowano coroczny spadek liczby wypadków drogowych w województwie, za wyjątkiem 2016 r. w którym nastąpiło pogorszenie sytuacji w stosunku do roku poprzedniego. W 2019 r. liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych była wyższa zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i z 2014 r. Obniżyła się liczba osób rannych w wypadkach drogowych.

W 2019 r. zanotowano dalszą poprawę podstawowych wskaźników charakteryzujących społeczeństwo informacyjne, w tym wyposażenie gospodarstw domowych w komputery, dostęp oraz częstotliwość korzystania z Internetu. Rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie lubuskim przebiega jednak wolniej niż średnio w kraju – prezentowane wskaźniki nadal były niższe w stosunku do ich wartości średnich w kraju.

Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON wyraźnie się zwiększyła. Wzrosła również liczba aktywnych organizacji non profit, najbardziej fundacji. Jednocześnie liczba członków tych organizacji od lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Zaangażowanie mieszkańców regionu w działalność społeczną było niższe niż obserwowane w kraju, natomiast wyższy był ich poziom zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc.

W latach 2014-2018 notowano systematyczny wzrost produktu krajowego brutto, przy czym wolniejszy był w latach 2015 i 2016, a w latach 2017 i 2018 uległ przyspieszeniu. W 2018 r. PKB na 1 mieszkańca stanowił 82,3% średniej krajowej, jednak relacja ta pogorszyła się w omawianym okresie. Zwiększyło się zróżnicowanie tego wskaźnika na poziomie podregionów województwa lubuskiego, przy czym nadal jest ono znacznie mniejsze niż w pozostałych województwach.

W grudniu 2019 r. przedsiębiorcy z większości prezentowanych rodzajów działalności oceniali koniunkturę pozytywnie. Najbardziej optymistyczne opinie formułowały podmioty należące do sekcji zakwaterowanie i gastronomia, najbardziej pesymistyczne – firmy prowadzące działalność z zakresu handlu hurtowego.

W 2019 r. w województwie lubuskim wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów była zbliżona do notowanej przed rokiem, natomiast liczba podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON była o ponad 35% mniejsza.

W 2018 r. zanotowano znaczny wzrost nakładów na działalność badawczą i rozwojową zarówno w porównaniu z poprzednim rokiem, jak i w relacji do notowanych w 2010 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady były jednak o blisko 70% niższe od średnich nakładów na działalność B+R na 1 mieszkańca w kraju. Mniejsza od średniej krajowej była także liczba pracujących w działalności B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo. Zwiększył się odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych, jednak wielkość nakładów na innowacje, zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych, jak i usługowych, zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem.

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące województwo ze względu na wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach, w tym odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących komputery, mających komputery z dostępem do Internetu czy otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe są nieco niższe od średnich w kraju. Przedsiębiorstwa w województwie lubuskim są jednak nieco bardziej, niż średnio w kraju, zaawansowane m.in. w zakresie dostępu do Internetu poprzez łącza szerokopasmowe mobilne, wykorzystania w swojej działalności mediów społecznościowych czy też wykorzystania Internetu w niektórych kontaktach z administracją publiczną.

W 2019 r. większość wyników finansowych i podstawowych wskaźników ekonomicznych uległo poprawie w porównaniu z notowanymi w 2018 r. Udział przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw zwiększył się, przy czym udział ich przychodów w przychodach z całokształtu działalności ogółu badanych podmiotów był niższy niż w 2018 r.

W 2019 r. nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w województwie wzrosły w stosunku do poprzedniego roku. Zanotowano wzrost nakładów zarówno na zakupy, jak i na budynki i budowle. Zmniejszyła się liczba inwestycji rozpoczętych i ich wartość kosztorysowa.

W województwie lubuskim zbiory oraz plony wybranych ziemiopłodów rolnych w 2019 r. były wyższe niż w roku poprzednim. Zmniejszyło się w skali roku pogłowie bydła oraz trzody chlewnej, natomiast wzrosło pogłowie owiec oraz drobiu. Skup produktów rolnych kształtował się na niższym poziomie niż w poprzednim roku. W produkcji globalnej, końcowej i towarowej zanotowano niższą niż przed rokiem wartość produkcji roślinnej, natomiast wyższą wartość produkcji zwierzęcej.

W 2019 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie lubuskim zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem, wobec wzrostu notowanego w 2018 r. Zanotowano spadek wydajności pracy mierzonej wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego, przy wzroście przeciętnego zatrudnienia i przeciętnego wynagrodzenia w przemyśle. Produkcja sprzedana budownictwa ogółem wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim. Blisko 45% produkcji sprzedanej budownictwa stanowiła produkcja budowlano-montażowa, która zmniejszyła się w skali roku. Wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością sprzedaży budownictwa na 1 zatrudnionego zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem.

W porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszyła się także liczba mieszkań oddanych do użytkowania. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania była większa niż w 2018 r. Wzrosła liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto oraz liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym.

W 2019 r. sprzedaż detaliczna w województwie lubuskim była wyższa od zrealizowanej w 2018 r., jednak tempo wzrostu było niższe niż przed rokiem. W stosunku do poprzedniego roku wzrosła także sprzedaż hurtowa zrealizowana w przedsiębiorstwach handlowych, w tym w jednostkach hurtowych.

W 2018 r. w województwie lubuskim długość dróg publicznych na 100 km² zwiększyła się w porównaniu z notowaną w 2010 r., jednak była mniejsza niż przeciętnie w kraju. Zwiększyła się długość dróg ekspresowych i autostrad. Zarówno ruch samolotów, jak i ruch pasażerów w porcie lotniczym województwa w ostatnich latach systematycznie wzrastał.

W 2018 r. w województwie lubuskim produkcja energii elektrycznej była mniejsza niż w poprzednim roku, ale wzrosła w stosunku do 2010 r. W stosunku do 2010 r. zwiększył się udział produkcji energii ze źródeł odnawialnych w ogólnej produkcji energii elektrycznej. Łączna moc elektryczna zainstalowana w elektrowniach, jak również moc osiągalna elektrowni wzrosła w porównaniu z 2010 r. Zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 gospodarstwo domowe.

W 2018 r. dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie lubuskim na 1 mieszkańca stanowiły około 96% średnich dochodów JST na 1 mieszkańca w kraju. W strukturze dochodów JST ogółem zwiększył się udział dochodów własnych i dotacji w porównaniu z poprzednim rokiem oraz w relacji do 2010 r. Zmniejszył się natomiast udział subwencji ogólnej w dochodach JST. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie lubuskim na 1 mieszkańca stanowiły ponad 97% średnich wydatków JST na 1 mieszkańca w kraju. Wydatki inwestycyjne JST na 1 mieszkańca były o ponad 3% większe niż średnio w kraju. W strukturze wydatków JST około 79% stanowiły wydatki bieżące, tj. więcej niż w 2010 r.

W 2018 r., po dwóch latach nadwyżki budżetowej, zanotowano deficyt budżetów JST ogółem, a relacja wyniku do dochodów pogorszyła się w porównaniu z 2017 r. Zwiększyło się zadłużenie JST w województwie lubuskim wynikające ze wzrostu zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek. W rezultacie zobowiązania stanowiły 29% dochodów JST.

W 2019 r. wartość całkowita umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa lubuskiego wzrosła w porównaniu na z poprzednim rokiem. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość ta była o ponad 14% mniejsza niż średnio w kraju.

Executive summary

Lubuskie Voivodship, covers an area of nearly 14.0 thousand km² (as of January 1, 2019), i.e. 4.5% of the country. In the end of 2019 in this area lived about 1012 thousand population, i.e. 2.6% of the total population of Poland. The population density per 1 km² was 72 people. Nearly 65% of the population were city dwellers.

Over half of the voivodship's area was forest land as well as woody and bushy land, over 40% - agricultural land. In comparison with 2010, the area of agricultural land increased significantly with the decrease in the area of forest land designated from production. The exclusions mainly concerned the area designated for residential areas. The area of degraded and devastated land requiring reclamation has also increased, as well as reclaimed and managed land.

Water consumption for needs of the national economy and population in the Lubuskie Voivodship in 2018 was lower than in 2010, with over 50% constituting the exploitation of water supply network, and about 35% - consumption for irrigation in agriculture and forestry as well as for filling up and completing fish ponds. In 2018, nearly 5% more wastewater was generated in Lubuskie Voivodship than in 2010. About 80% of the wastewater generated was municipal wastewater. 99.1% of all wastewater required treatment. Compared to 2010, the number of industrial wastewater treatment plants decreased, but the number of municipal treatment plants increased. Among municipal wastewater treatment plants, more than in 2010 were biological type treatment plants, and fewer treatment plants with increased biogene removal. In the years 2010-2018, the percentage of population connected to wastewater treatment plants was steadily increasing.

Compared to 2010, the number of plants of significant nuisance to air quality in the Lubuskie Voivodship has not changed. Compared to 2010, the emission of particulate pollutants significantly decreased, and gases ones increased. Emission of particulate pollutants came mainly from the combustion of fuels. At the same time, the index of pollutants retained in particulate and gases pollutant reduction systems increased.

Compared to the state of 2010, the area of legally protected areas decreased. There are two national parks in Lubuskie Voivodship: The „Ujście Warty” National Park and the „Drawieński National Park”, the area of which has not changed for eleven years. On the other hand, the area of documentation sites increased (nearly ten times), as well as natural and scenic complexes, nature reserves and ecological arable lands. The area of protected landscape areas and landscape parks has decreased.

In 2018, less industrial waste was generated than in 2010. The main source of waste (excluding municipal waste) was manufacturing. Still a large portion of business waste was landfilled and increased compared to the end of 2010. The amount of municipal waste collected in 2018 increased over 20% in 9 years. Landfilling in waste disposal site was the basic method of municipal waste management. The amount of waste collected separately increased. In 2018, their share in the total amount of municipal waste was over 23% (against about 7% in 2010).

In 2018, outlays on fixed assets on environmental protection decreased compared to 2010. Most funds were allocated to waste water management and protection of waters, of which the sewage network discharging wastewater and precipitation water. Outlays for fixed assets for water management were also lower. Most of them was allocated to water intakes and pipe systems as well as to water treatment plants.

In 2019, the decrease of the population of the Lubuskie Voivodship noted once again compared to the previous year. The number of deaths was higher than the number of live births, and the natural increase rate reached the lowest level in the last twenty years. In addition, the number of new marriages was lower than in the previous year. The unfavourable tendency in the area of migration outflow of population continued. As a result of processes in the field of vital statistics, migration and extension of the life expectancy of the population, significant transformations take place in the structure of the population by age. It is expected that the aging process of the population in the voivodship will be much more intense than before.

In the 2018/19 school year 499 pre-primary education establishments operated in the Lubuskie Voivodship. As part of the education system, pre-school education covered 35.6 thousand children. Over 97% of children in pre-primary education establishments were 3-6 years old. Among the pre-primary education establishments, the largest number was nursery schools (about 59% of all pre-primary education establishments). There were 102 children for 1 nursery school in the Lubuskie Voivodship.

In the school year 2018/19, 361 primary schools for children and youth operated in the Lubuskie Voivodship (as in the previous year), including 26 special schools. The number of children and youth studying in these schools increased compared to the previous school year to over 81 thousand, i.e. by over 14%, which is a result of changes in the education system (discontinuation of lower secondary schools and extension of primary school 8 years). Of the secondary schools in the voivodship, there were still 44 lower secondary schools in which 8.7 thousand children and youth studied. In addition, a total of 28.5 thousand pupils and students attended 185 upper secondary and secondary schools, i.e. nearly 3% less than in the previous year. The largest number of students was in the technical secondary schools attended by 13.7 thousand youth and general secondary schools - 9.9 thousand. In stage I sectoral vocational schools 11.4 thousand students studied. In addition, there were 36 post-secondary schools, in which 4.3 thousand students continued education. Most of them (over 80%) were schools for adults.

In the 2018/2019 academic year, five universities operated in Lubuskie Voivodship, with 12.6 thousand students, i.e. nearly 50% less compared to 2010/11. Lubuskie students mainly decide to study in public schools, i.e. 96.5% of all students.

In the years 2010-2019 there were positive changes on the labour market. The economic activity of the population as well as the employment rate increased. A decrease in the number of economically inactive people was observed. In addition, there was a significant decline in the number of registered unemployed and the registered unemployment rate.

In subsequent years of the presented period, an increase in the average monthly gross wages and salaries was observed. In 2018 it constituted about 86% of the average wage in the country. According to the results of the survey of the structure of gross wages and salaries by occupation, in October 2018 more than 70% of employees in the voivodship received gross wages and salaries lower or equal to the average in the country. However, the extent of economic poverty in the voivodship decreased. In 2018, almost half of households assessed their financial situation as good and very good.

In 2018, the number of families receiving parental benefit in the amount of PLN 500 increased compared to the previous year. The number of families who have been awarded the Large Family Card has also increased. Compared to 2010, family incomes have increased, which has reduced the number of people using social welfare. In 2018 a significant decrease in the number of social assistance beneficiaries was noted. The situation regarding institutional care for children under 3 years has significantly improved. Compared to 2011, both the number of nurseries and children's clubs increased, as well as the number of places and children staying in these facilities.

Basic indicators characterizing the living conditions of the population improved compared to the previous year and in relation to 2010. The number of dwellings per 1000 population increased. The useful floor area of dwellings increased, and the number of people per dwelling decreased. In addition, the percentage of population using the water, sewage and gas networks increased.

The number of out-patients departments in the voivodship increased in 2016-2018 and remained at a much higher level than in 2012-2015. Different trends were observed in the case of medical practices (including dental ones), the number of which has been decreasing since 2014.

In 2018, the availability of doctors in the Lubuskie Voivodship improved compared to 2012, while it slightly deteriorated compared to 2017. The number of doctors per 10 thousand inhabitants amounted to about 20 (compared to 23 on average in the country). In the case of nurses, the downward trend continues. Their average number per 10 thousand inhabitants amounted to nearly 46, i.e. about 4 less than the average in the country.

In 2019, the Lubuskie Voivodship an increase in crimes ascertained by the Police in completed preparatory proceedings compared to the previous year recorded. Over 60% of crimes took place in the central and southern parts of the voivodship. The overall rate of detectability of delinquents in ascertained crimes by the Police was higher than in 2014, but lower than in the previous year. In the years 2014-2019, there was an annual decline in the number of road traffic accidents in the voivodship, except for 2016, when the situation deteriorated compared to the previous year. In 2019, the number of road fatalities was higher both in comparison to the previous year and to 2014. The number of injured in road accidents has decreased.

In 2019, further improvement of basic indicators characterizing the information society was recorded, including access to computers in households, access and the frequency of Internet use. However, the development of the information society in the Lubuskie Voivodship is slower than the country's average - the presented indicators were still lower in relation to their national average.

The number of foundations, associations and social organizations entered in the REGON register has significantly increased. The number of active non-profit organizations, most foundations, has also increased. At the same time, the number of members of these organizations has remained at a similar level for years. The involvement of the region's inhabitants in social activities was lower than observed in the country, while their level of trust in people in general was higher.

In the years 2014-2018, a systematic increase in gross domestic product was recorded, but it was slower in 2015 and 2016, and accelerated in 2017 and 2018. In 2018, GDP per capita accounted for 82.3% of the national average, however, this relation deteriorated during the period. The diversity of this indicator increased at the level of subregions of the Lubuskie Voivodship, while it is still much smaller than in other voivodships.

In December 2019, entrepreneurs from most of the presented activities assessed the economic situation positively. The most optimistic opinions were formulated by entities belonging to the accommodation and catering section, the most pessimistic - companies operating in the field of wholesale sale.

In 2019, the number of entities of the national economy in the REGON register in the Lubuskie Voivodship increase. The number of newly registered entities was similar to the one recorded a year ago, while the number of entities removed from the REGON register was over 35% lower.

In 2018, a significant increase in gross domestic expenditure on research and development was recorded, both compared to the previous year and in relation to those recorded in 2010. However, expenditure per capita was nearly 70% lower than the average expenditure on R&D per capita in the country. The number of persons employed in R&D activity per 1000 professionally active people was also smaller than the national average. The percentage of innovative enterprises increased, however the volume of expenditure on innovation, both in industrial and service enterprises, decreased compared to the previous year.

Basic indicators characterizing the voivodship due to the use of information and communication technologies in enterprises, including the percentage of enterprises using computers, having computers with Internet access or receiving orders via computer networks are slightly lower than the national average. However, enterprises in the Lubuskie Voivodship are slightly more advanced than the average in the country, e.g. in the field of Internet access via broadband mobile connection, the use of social media in its activities or the use of the Internet in some contacts with public administration.

In 2019, most of the financial results and basic economic indicators improved compared to those recorded in 2018. The share of enterprises showing a net profit in the total number of enterprises increased, while the share of their revenues in revenues from total activity of all surveyed entities was lower than in 2018.

In 2019, the investment outlays of enterprises in voivodship increased compared to the previous year. An increase in outlays for both purchases and buildings and structures was recorded. The number of initiated investments and their cost estimate decreased.

In Lubuskie voivodship, the production and yields of selected crops in 2019 were higher than in the previous year. The number of cattle and pigs decreased during the year, while the number of sheep and poultry increased. The procurement of agricultural products was lower than in the previous year. In the gross, final and market output, the value of crop production was lower than a year ago, while the value of animal production was higher.

In 2019, sold production of industry in the Lubuskie Voivodship decreased compared to the previous year, after the growth recorded in 2018. A decrease in labour productivity in industry measured by the value of sold production per 1 employee was recorded, with an increase in average employment and average wages in industry. Total sold production of construction increased compared to the previous year. Nearly 45% of sold construction output was construction and assembly production, which decreased during the year. Labour productivity in construction, measured by value of sold production per 1 employee, decreased compared to the previous year.

In comparison to previous year the number of dwellings completed decreased. The average usable floor area per dwelling was higher than in 2018. The number of dwellings for which permits have been granted or which have been registered with a construction project have increased.

In 2019, retail sales in the Lubuskie Voivodship were higher than those realized in 2018, but the growth rate was lower than a year ago. Compared to the previous year, wholesale sales in trade enterprises, including wholesale of wholesale enterprises, also increased.

In 2018, in Lubuskie Voivodship, the length of public roads per 100 km² increased compared to 2010, but was smaller than the average in the country. The length of expressways and motorways has increased. Both aircraft and passenger traffic at the voivodship's airport have steadily increased in recent years.

In 2018, electricity production in the Lubuskie Voivodship was lower than in the previous year, but increased compared to 2010. Compared to 2010 the share of energy production from renewable sources in the total electricity production increased. The total installed power as well as the capacity of the electrical power plants increased compared to 2010. The average consumption of electricity per household decreased.

In 2018, the revenue of local self-government entities budgets in the Lubuskie Voivodship per capita accounted for about 96% of the average revenue per capita in the country. In the structure of total revenues, the share of own revenues and total allocations increased as compared to the previous year and in relation to 2010. On the other hand, the share of the general subsidy in the revenues of self-government entities budgets decreased. Expenditure of local self-government entities budgets in the Lubuskie Voivodship per capita accounted for over 97% of the average expenditure per capita in the country. Investment expenditure per capita was over 3% higher than the national average. About 79% of total expenditure was current expenditure, i.e. more than in 2010.

In 2018, after two years of budget surplus, the total budget deficit of local government units was recorded, and the relation of the result to the income deteriorated compared to 2017. The local government debt in Lubuskie Voivodship increased due to an increase in liabilities under loans and borrowings. As a result, liabilities constituted 29% of local self-government entities budgets revenues.

In 2019, the total value of contracts for co-financing of projects implemented under the 2014-2020 Partnership Agreement in the Lubuskie Voivodship increased compared to the previous year. Calculated per capita, this value was over 14% lower than the national average.

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie
Table 1. Selected data for Poland and voivodship

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Województwo Voivodship
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2018 r. (w %) Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2018 (in %)	0,2	0,1
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2018 r. (w hm ³) Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2018 (in hm ³)	9434,6	80,9
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi w 2018 r. (w hm ³) Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2018 (in hm ³)	8200,4	37,9
Ścieki komunalne oczyszczane w ciągu roku ogółem w 2018 r. (w dam ³) Municipal treated wastewater during the year in 2018 (in dam ³)	1328655	32024
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2018 r. (tony/rok): Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2018 (tonnes/year):		
gazowych gases	213214234	2243861
pyłowych particulates	31827	828
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2018 r. (w %) Total of legal protected area in total area in 2018 (in %)	32,6	38,4
Lesistość w 2018 r. (w %) Forest cover in 2018 (in %)	29,6	49,3
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2019 (as of 31st December)	123	72
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r. Natural increase per 1000 population in 2019	-0,9	-2,0
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2019	0,2	-1,1
Przeciętne trwanie życia w 2018 r. (w latach) Life expectancy in 2018 (in years)		
mężczyźni males	73,8	73,0
kobiety females	81,7	80,9
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w 2018 r. Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2018	895	877

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (cd.)
 Table 1. Selected data for Poland and voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Województwo Voivodship
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2019 r. (w %) (przeciętne w roku) Employment rate by LFS in 2019 r. (in %) (annual average)	54,4	53,9
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w 2019 r. (w %) (przeciętne w roku) Activity rate by LFS in 2019 (in %) (annual average)	56,2	55,0
Stopa bezrobocia według BAEL w 2019 r. (w %) (przeciętne w roku) Unemployment rate by LFS in 2019 (in %) (annual average)	3,3	2,1
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2019 r. Unemployed persons per 1 job offer in 2019	18	11
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w 2019 r. (w zł) Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^a in 2019 (in PLN)	5169,06	4457,86
Przeciętne miesięczne emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2019 r. (w zł) Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2019 (in PLN)	2264,06	2098,93
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r. (w zł) Average monthly per capita available income in households in 2018 (in PLN)	1693,46	1664,89
Relatywna granica ubóstwa w 2018 r. (w %) Relative poverty threshold in 2018 (in %)	14,2	14,4
Granica ubóstwa skrajnego w 2018 r. (w %) Extreme poverty rate in 2018 (in %)	5,4	5,8
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r. (w %) Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2018 (in %)	5,1	5,8
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2018 r. (w tys. zł) Social assistance benefits granted in 2018 (in thousand PLN)	3485664,9	116816,7
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2018 r. Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2018	105,3	126,6
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r. Population per out-patient health care unit in 2018	1439	1321
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2018 r.:		
lekarze doctors	23,3	20,1
pielęgniarki nurses	50,2	45,6
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2018 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2018	47,3	42,2
Produkt krajowy brutto ^b (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2018 r. (w zł) Gross domestic product ^b (current prices) per capita in 2018 (in PLN)	55066	45317
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2019 (as of 31st December)	1175	1158
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2019 (as of 31st December)	20	16

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Wstępny szacunek.
 a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. b Preliminary estimate.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (dok.)
 Table 1. Selected data for Poland and voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Województwo Voivodship
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^a w 2018 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons ^a in 2018	7,7	2,5
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych ^b w 2019 r. (w %) Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises surveyed ^b in 2019 (in %)	82,0	83,3
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w 2019 r. (w %) Cost level indicator in non-financial enterprises ^b in 2019 (in %)	95,4	95,2
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^b w 2019 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^b in 2019 (previous year=100; current prices)	112,4	115,5
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2019 r. ^c (w szt.) Cattle density per 100 ha of agricultural land in 2019 ^c (in heads)	43,3	20,6
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w 2019 r. ^c (w szt.) Pigs density per 100 ha of agricultural land in 2019 ^c (in heads)	73,4	33,0
Produkcja sprzedana przemysłu ^d (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2019 r. (w zł) Sold production of industry ^d (current prices) per 1 average employed person in industry in 2019 (in PLN)	553443,2	527932,0
Produkcja sprzedana budownictwa ^d (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2019 r. (w zł) Sold production of industry ^d (current prices) per 1 average employed person in construction in 2019 (in PLN)	625051,9	369862,7
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2019 r. Dwellings completed per 1000 population in 2019	5,4	4,1
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2018 r. Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2018%	81,8	46,2
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2018 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2018 %	6,2	6,5
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2018 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2018 (in %)	12,7	19,9

a Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie badania aktywności ekonomicznej ludności – dane średnioroczne. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. c Stan w dniu 1 czerwca. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
 a Active population (all persons employed and considered as unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. c As of 1st June. d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2

Chapter 2

Województwo na tle pozostałych województw

Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2018 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2018

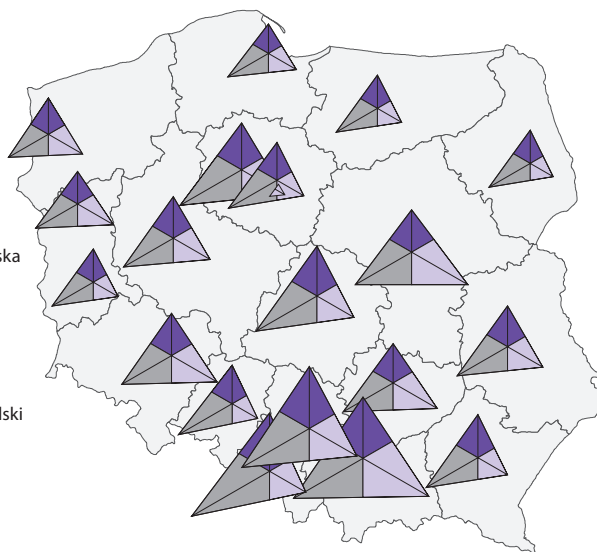
Wybrane obszary:
Chosen areas:

aglomeracje:
agglomerations:

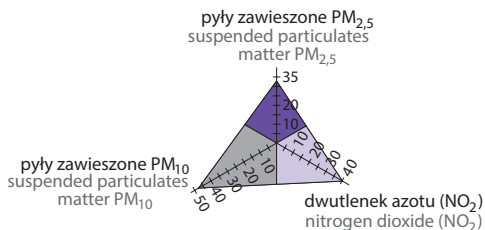
białostocka
bydgoska
górnśląska
krakowska
lubelska
łódzka
poznańska
rybnicko-jastrzębska
szczecińska
trójmiejska
warszawska
wrocławska

miasta:
cities:

Gorzów Wielkopolski
Kielce
Olsztyn
Opole
Rzeszów
Toruń
Zielona Góra

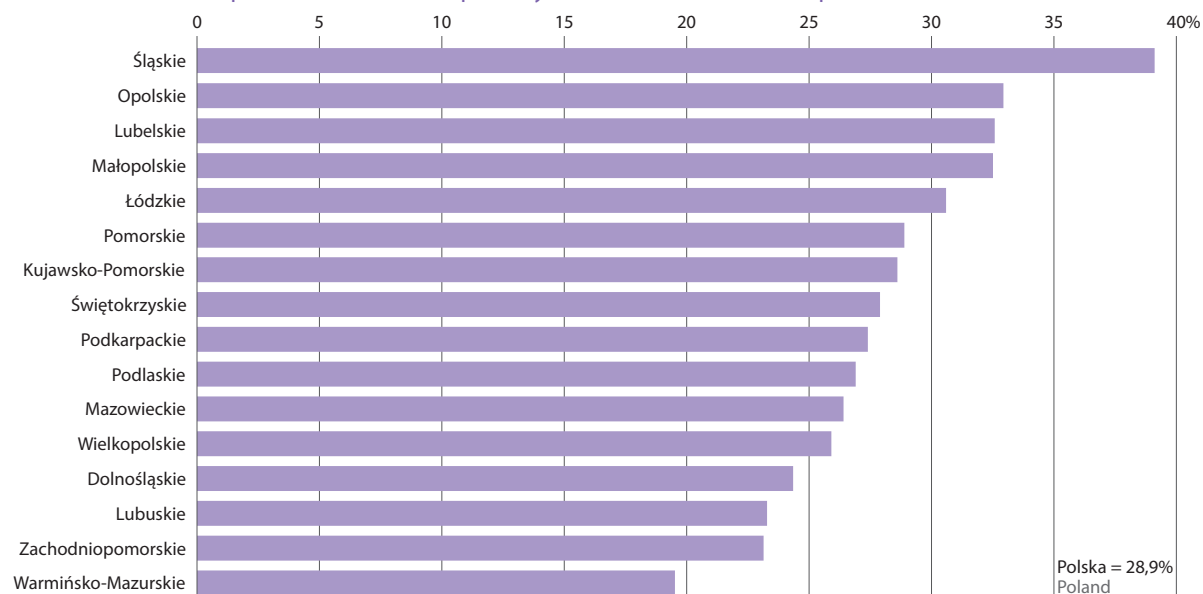

Średnia wartość normowanego stężenia
średniego rocznego w µg/m³:
Average value of standardised average
annual concentration in µg/m³:

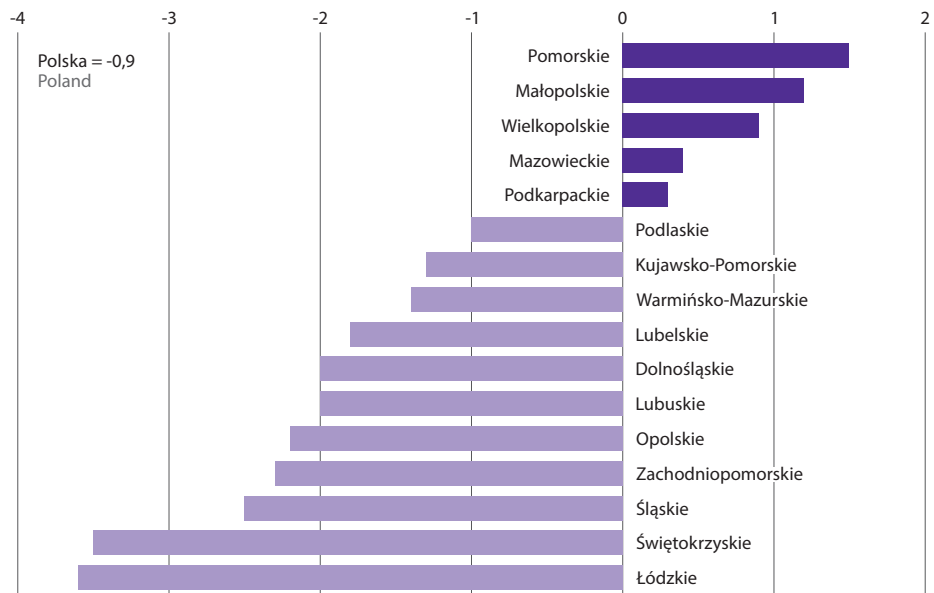

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2018 r.

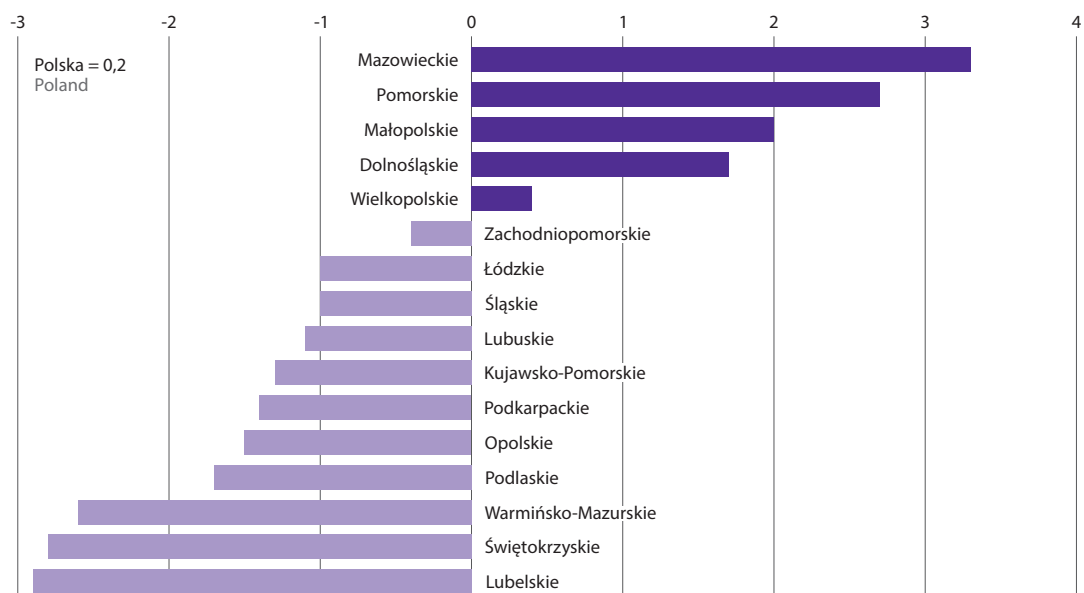
Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2018

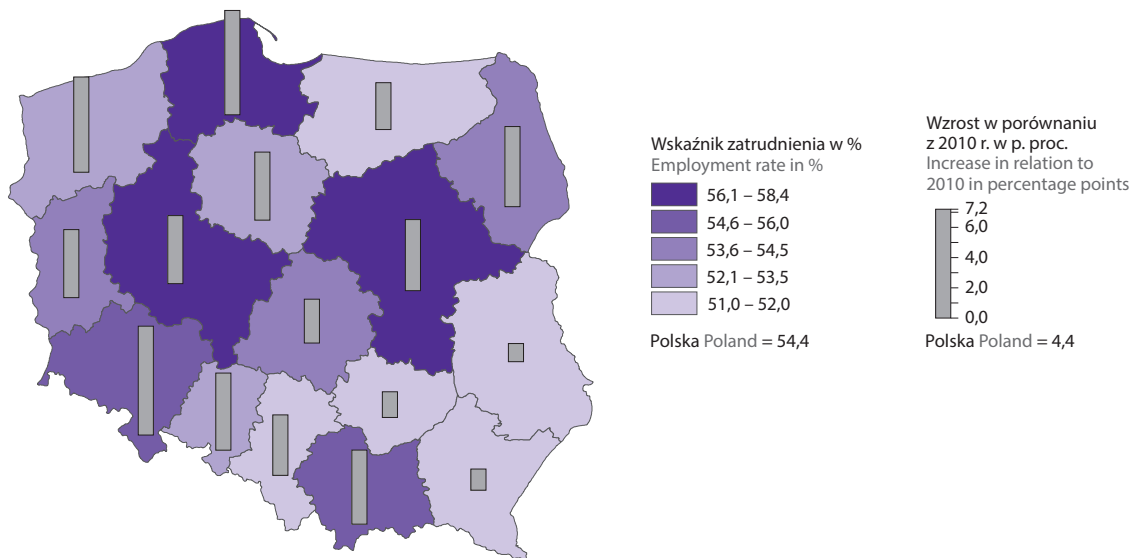
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r.
 Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2019

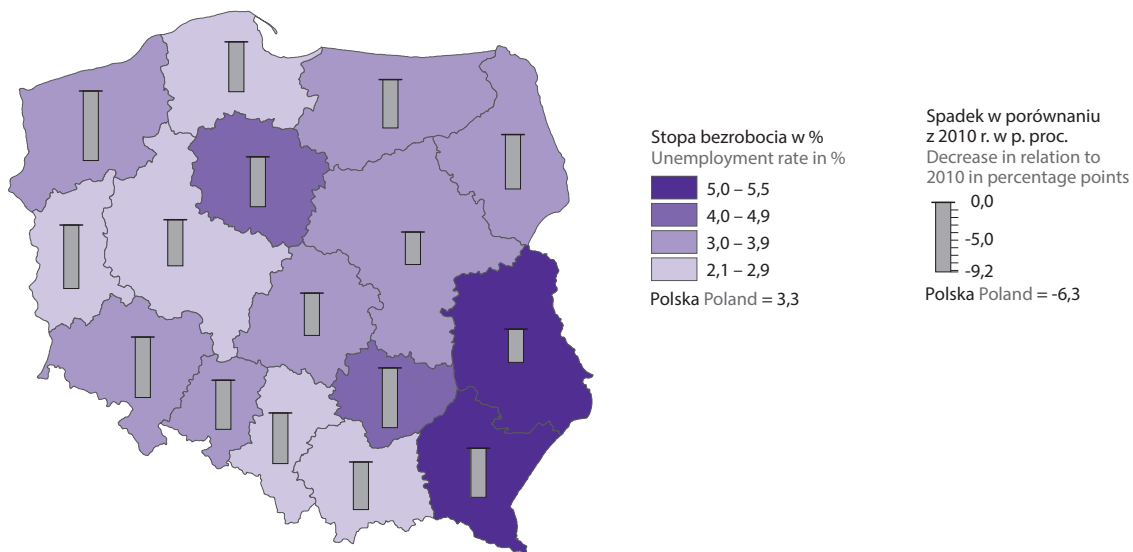
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r.
 Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2019

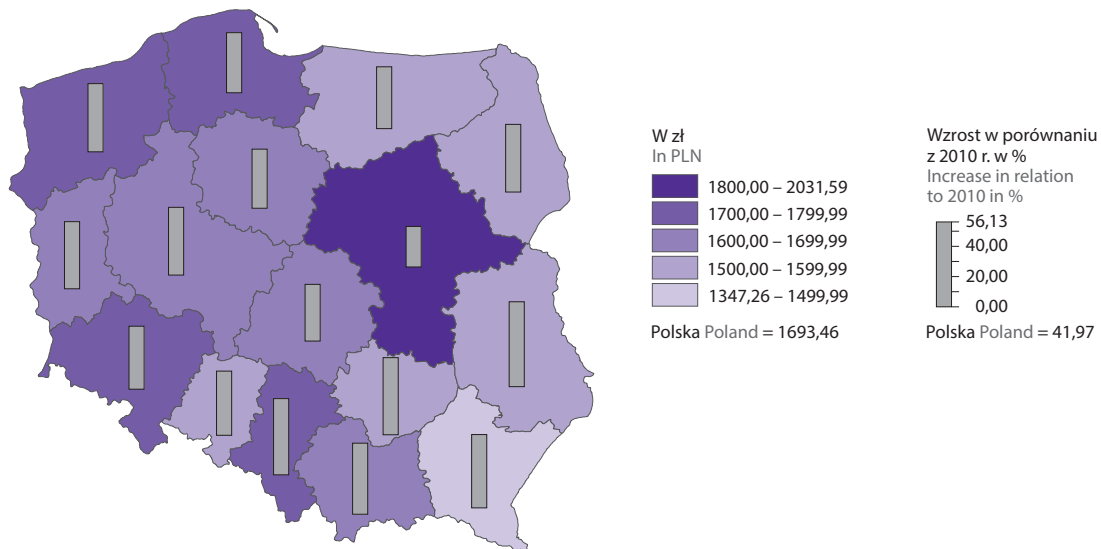
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)
 Map 2. Employment rate by LFS in 2019 (annual average)

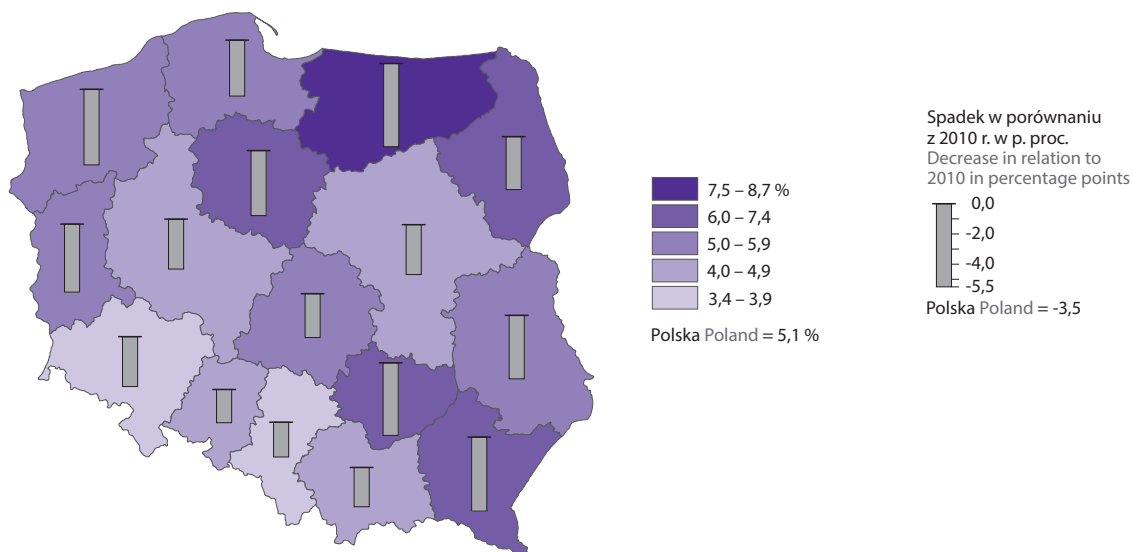
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)
 Map 3. Unemployment rate by LFS in 2019 (annual average)

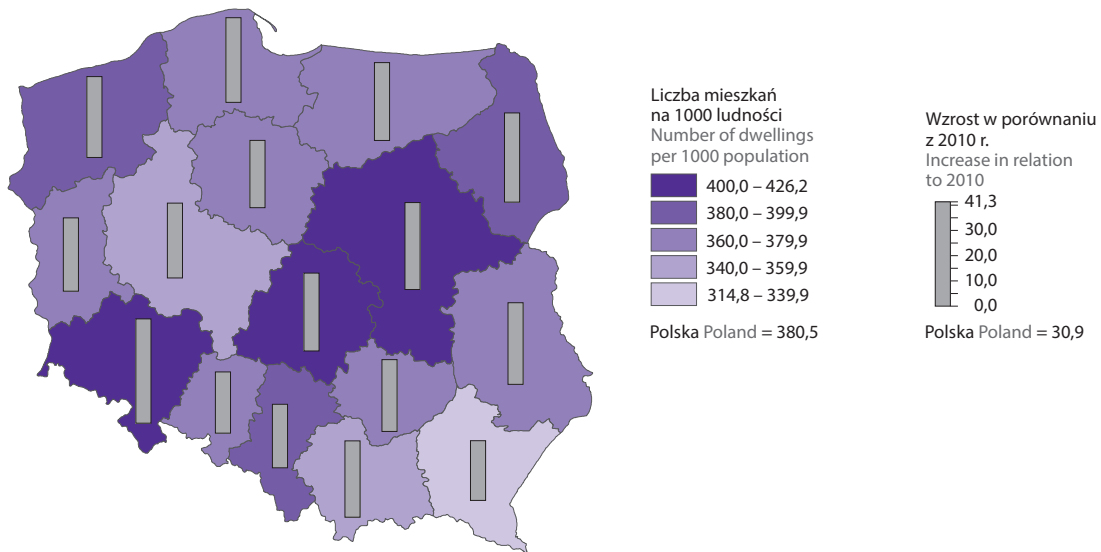
Mapa 4. Przepiętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r.
 Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2018

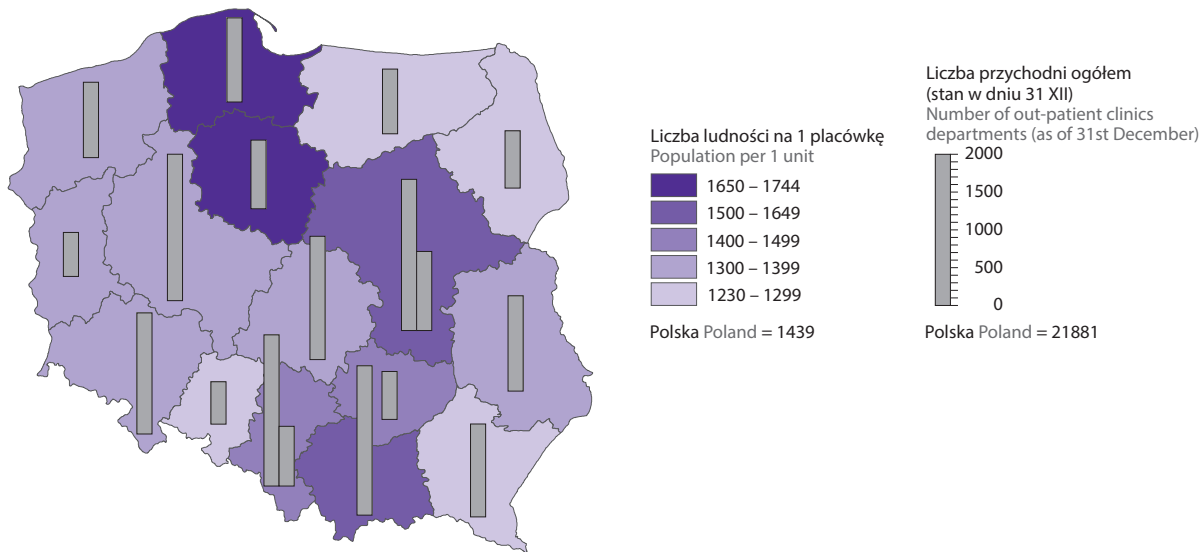
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r.
 Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2018

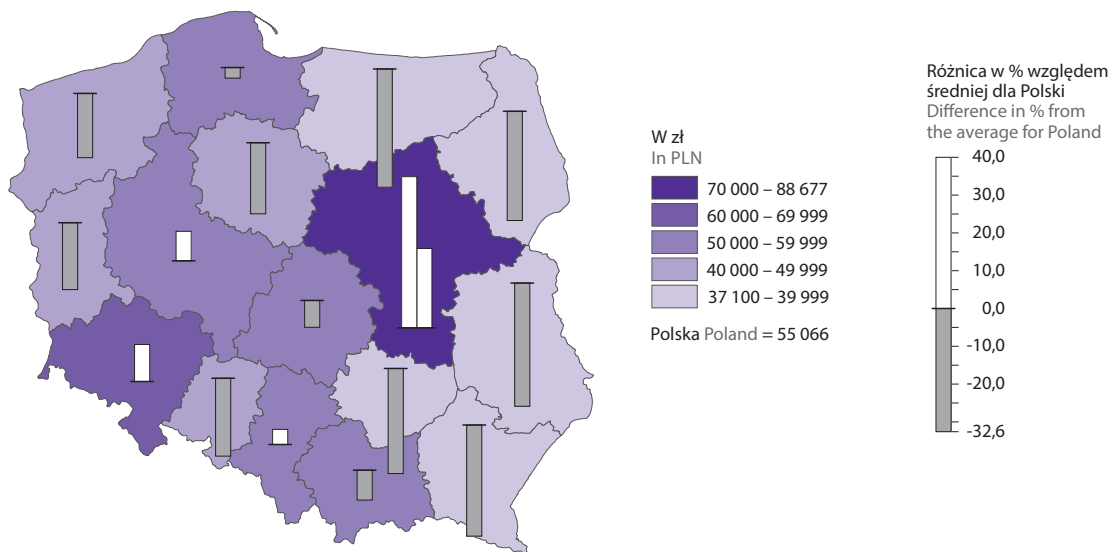
Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2018 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2018 (as of 31st December)

Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r.
 Map 7. Out-patient health care units in 2018

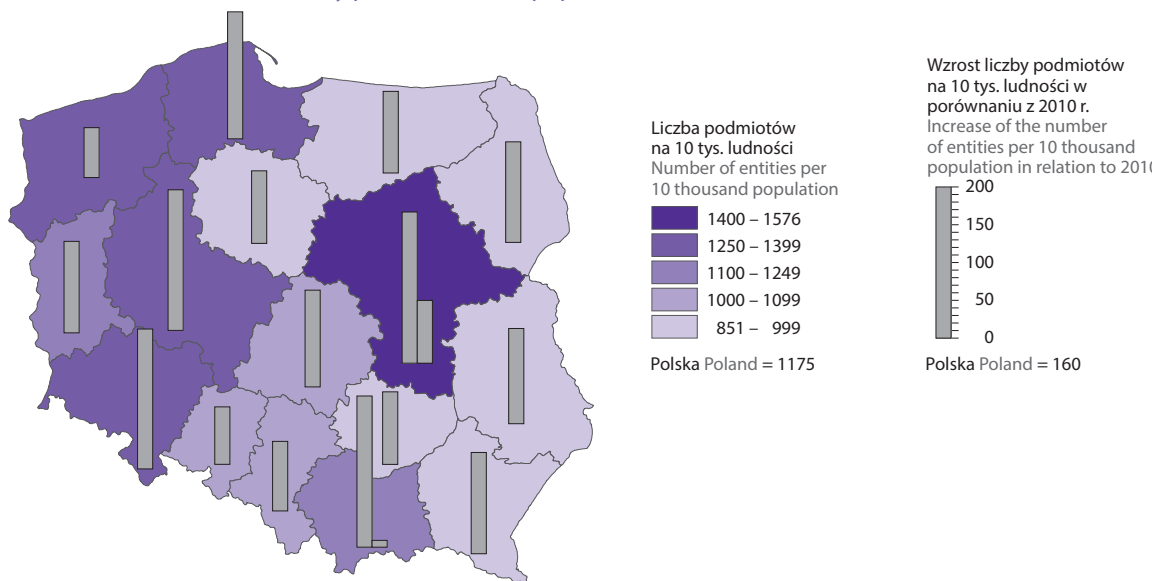

Mapa 8. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)^a
 Map 8. Gross domestic product per capita in 2018 (current prices)^a

^a Szacunki wstępne.
^a Flash estimates.

Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2019 (as of 31st December)

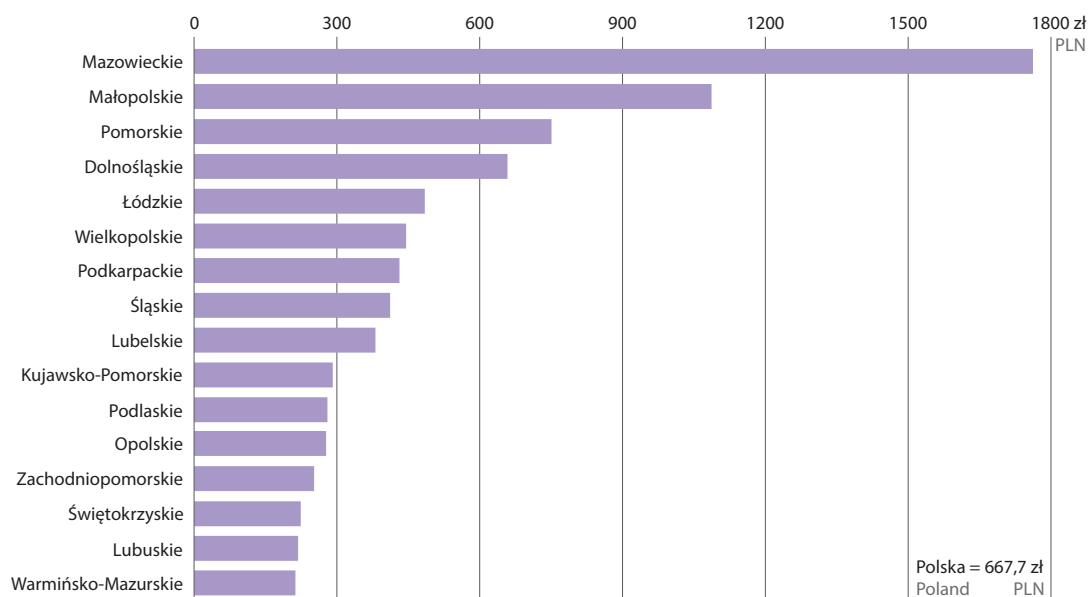

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2019 r.

Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2019

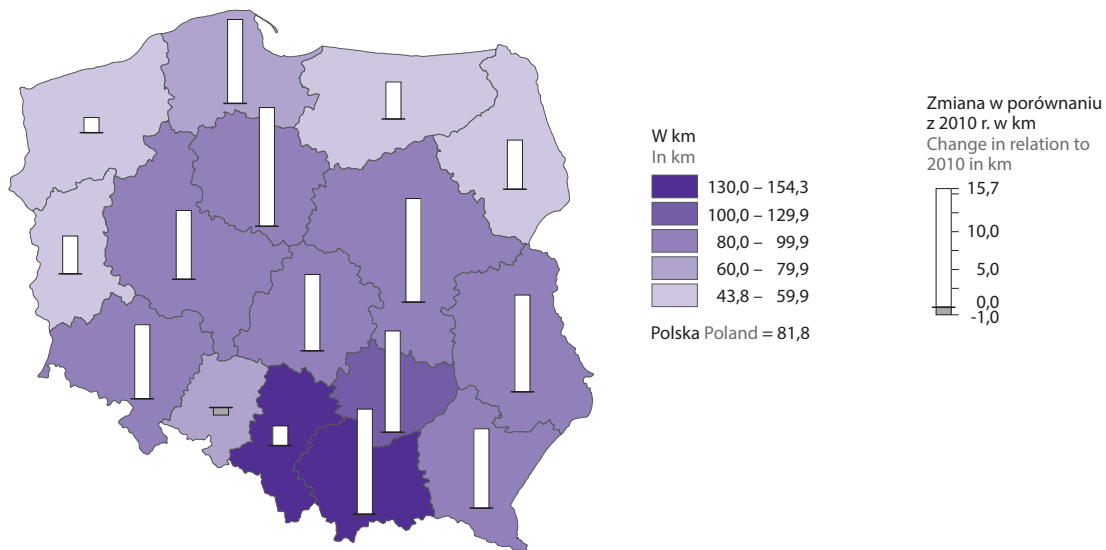
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)

Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2018 (current prices)

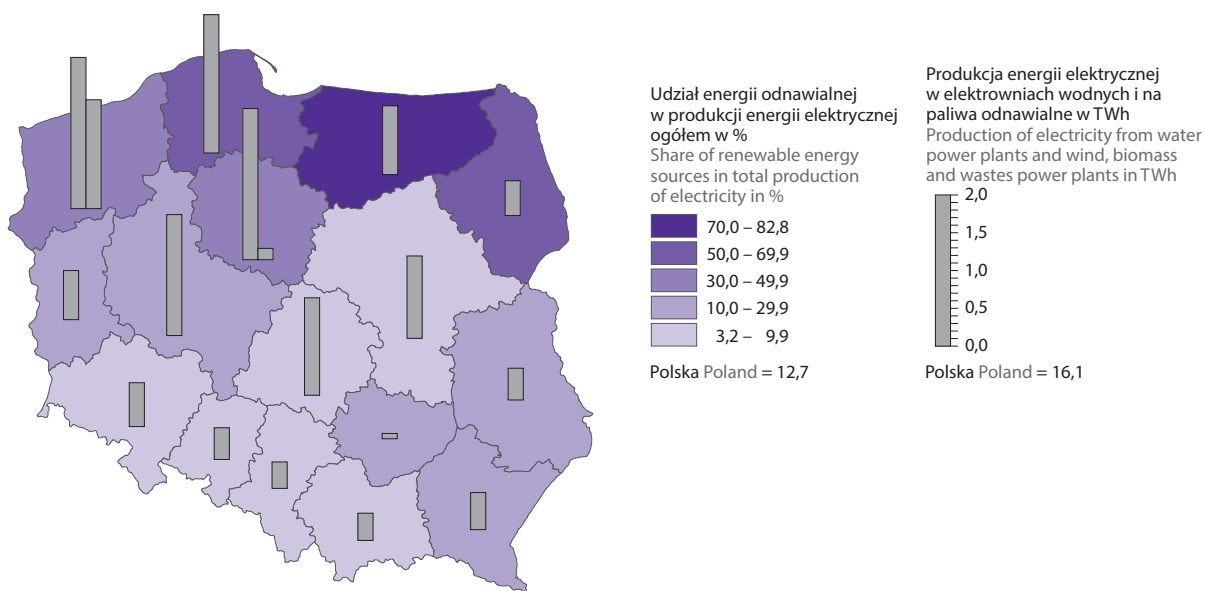
Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2018 r.

Map 10. Gmina and powiat roads with hard surface per 100 km² of total area in 2018

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2018 r.

Map 11. Energy from renewable sources in 2018

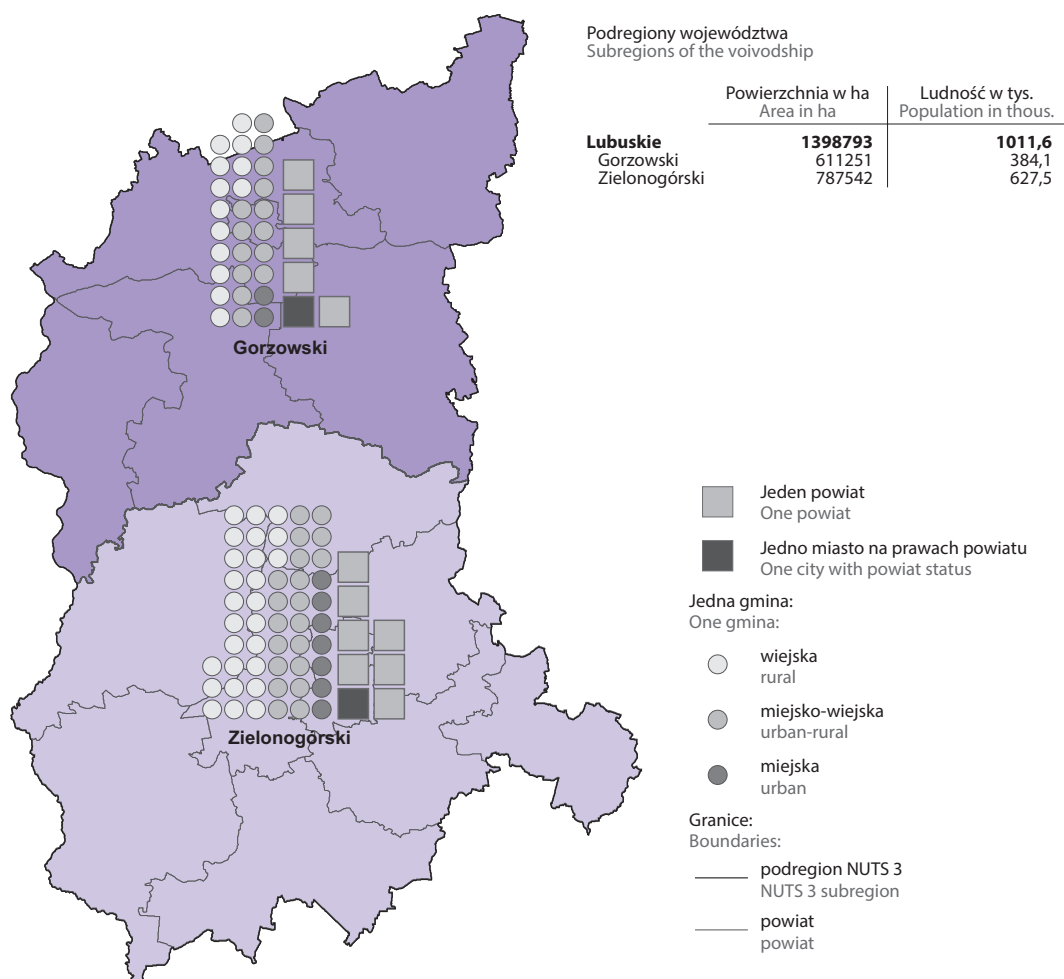
Rozdział 3

Chapter 3

Powierzchnia i podział terytorialny województwa

Area and territorial division of voivodship

Mapa 12. Podział województwa lubuskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia
 Map 12. Division of Lubuskie voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2019. As of 31st December

Według stanu w dniu 1 stycznia 2019 r. województwo lubuskie zajmowało powierzchnię 13988 km², co stanowiło 4,5% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu w dniu 31 XII 2019 r.) mieszkało ok. 1012 tys. ludności, tj. 2,6% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 72 osoby (czternaście lokata w kraju). W miastach mieszkało 64,9% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Warunki meteorologiczne

4.1. Meteorological conditions

W 2019 r. w stacjach pomiarowych IMGW w województwie lubuskim w Zielonej Górze i w Gorzowie Wlkp. odnotowano wyższe średnie roczne temperatury powietrza w porównaniu z 2000 r. oraz w stosunku do poprzednich okresów wieloletnich. Roczne sumy opadów atmosferycznych w Zielonej Górze były niższe w odniesieniu do poprzednich okresów wieloletnich i do 2000 r., natomiast w Gorzowie Wlkp. roczne sumy opadów były porównywalne z poprzednimi okresami wieloletnimi i nieco niższe niż w 2000 r.

Średnie roczne temperatury powietrza w 2019 r. w stacjach pomiarowych w województwie lubuskim były wyższe niż wartości średnie wyznaczone dla poprzednich okresów wieloletnich, począwszy od 1971 r. Wyższą średnią roczną temperaturę powietrza odnotowano w 2019 r. w stacji meteorologicznej Zielona Góra (11,0°C), nieco niższą natomiast w stacji Gorzów Wlkp. (10,9°C).

Maksymalną temperaturę powietrza w 2019 r. odnotowano w czerwcu w stacji w Zielonej Górze (36,9°C). Minimalną temperaturę powietrza (-10,1°C) odnotowano również w Zielonej Górze w styczniu.

Największą amplitudę temperatur skrajnych zanotowano w stacji Gorzów Wlkp. w kwietniu badanego roku (amplituda 30,1°C), kiedy zarejestrowano maksymalną temperaturę 27,3°C, natomiast minimalną -2,8°C. Najmniejsza amplituda temperatur skrajnych została odnotowana w grudniu 2019 r. w stacji Gorzów Wlkp. (13,6°C), przy maksymalnej temperaturze na poziomie 10,9°C i minimalnej -2,7°C.

W 2019 r. w obu stacjach pomiarowych najwyższe średnie miesięczne temperatury powietrza, przekraczające 21,0°C, odnotowano w czerwcu. W Zielonej Górze średnia miesięczna temperatura w czerwcu wyniosła 22,8°C (z maksymalną temperaturą 36,9°C), natomiast w Gorzowie Wlkp. 22,2°C (z maksymalną temperaturą 36,5°C). Najniższe średnie miesięczne temperatury powietrza zanotowano w styczniu 2019 r. W Zielonej Górze średnia miesięczna temperatura w styczniu wyniosła -0,3°C (z minimalną temperaturą -10,1°C), natomiast w Gorzowie Wlkp. 0,5°C (z minimalną temperaturą -9,0°C).

Średnie miesięczne temperatury powietrza w obu stacjach pomiarowych IMGW w województwie lubuskim odnotowane w okresie od stycznia do kwietnia 2019 r. były wyższe niż wartości średnich temperatur z okresu 1971-2000. Chłodniejszy był natomiast maj 2019 r. – w Zielonej Górze odnotowano średnią miesięczną temperaturę powietrza niższą o 1,3°C niż dla maja w okresie 1971-2000, w Gorzowie Wlkp. niższą o 0,7°C. Począwszy od czerwca do grudnia 2019 r. temperatury były wyższe niż wartości za poprzedni okres pomiarowy w tych miesiącach w latach 1971-2000.

W 2019 r. w stacji meteorologicznej w Zielonej Górze odnotowano spadek rocznej sumy opadów atmosferycznych (511 mm) w stosunku do wartości średnich dla poprzednich okresów wieloletnich. W Gorzowie Wlkp. roczna suma opadów atmosferycznych w 2019 r. (556 mm) wzrosła w odniesieniu do wartości średnich dla poprzednich okresów wieloletnich, za wyjątkiem okresu 2001-2010, w stosunku do którego odnotowano spadek średniej sumy opadów.

W 2019 r. najwyższe średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych odnotowano w stacji meteorologicznej w Gorzowie Wlkp. (97,0 mm).

Miesiącami o największej ilości opadów atmosferycznych w 2019 r. w stacji w Gorzowie Wlkp. były maj i wrzesień. Opady w tych miesiącach przekroczyły odpowiednio 196% i 180% normy z lat 1971-2000 i wyniosły 97,0 mm i 75,6 mm. Najwyższe wartości opadów w stacji meteorologicznej w Zielonej Górze odnotowano we wrześniu i w styczniu (odpowiednio 71,9 mm i 66,4 mm). W tych miesiącach opady przekroczyły odpowiednio 167% i 186% normy z lat 1971-2000.

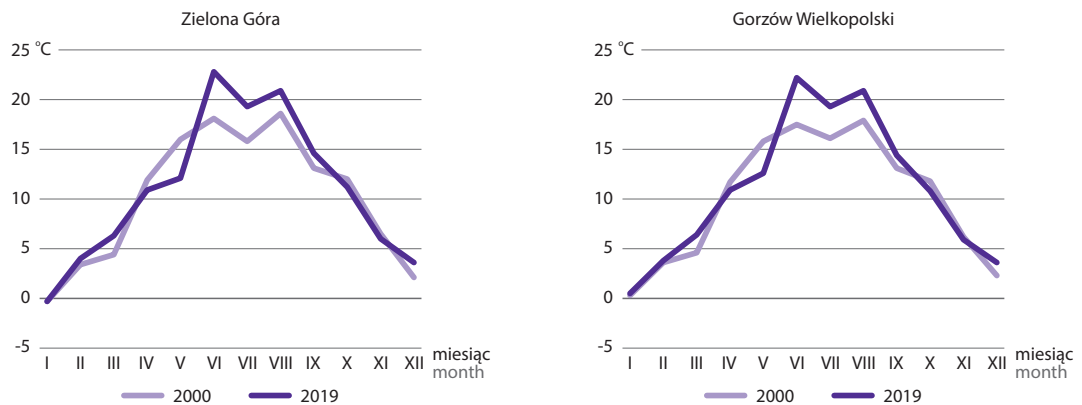
Miesiącem o najmniejszej ilości opadów atmosferycznych w obu stacjach pomiarowych IMGW w województwie lubuskim był kwiecień 2019 r. W Gorzowie Wlkp. zanotowano 7,5 mm opadu, co stanowiło 21% normy z lat 1971-2000. W Zielonej Górze spadło 9,2 mm deszczu (22% normy z lat 1971-2000).

Tablica 2. Warunki meteorologiczne
Table 2. Meteorological conditions

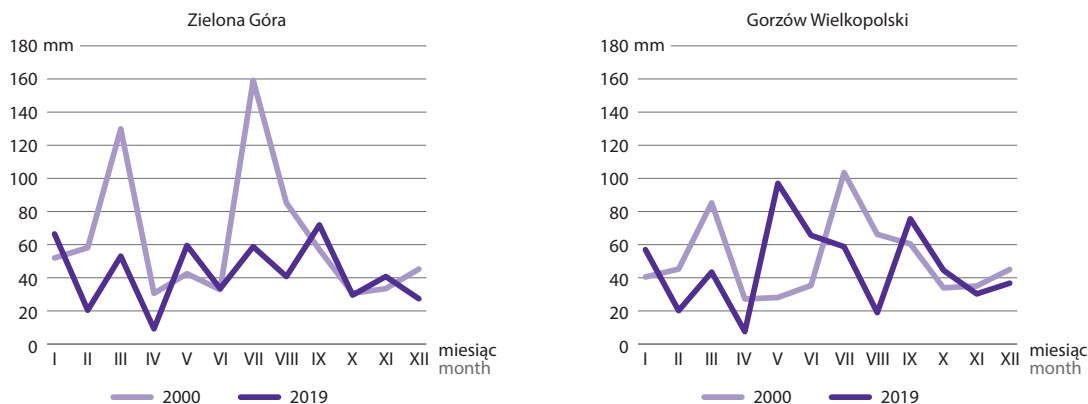
Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971-2000	1991-2000	2001-2005	2001-2010	2019
	średnie ^a average ^a				
Temperatury w °C		Temperature in °C			
Zielona Góra	8,5	8,8	9,1	9,2	11,0
Gorzów Wlkp.	8,6	9,0	9,2	9,3	10,9
Roczne sumy opadów w mm		Total annual precipitation in mm			
Zielona Góra	572	598	553	591	511
Gorzów Wlkp.	531	541	553	572	556

a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.
a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.

Wykres 6. Temperatury powietrza
Chart 6. Air temperatures

Wykres 7. Opady atmosferyczne
Chart 7. Atmospheric precipitation

4.2. Powierzchnia ziemi

4.2. Ground surface

Powierzchnia geodezyjna województwa lubuskiego nie uległa zmianom. W strukturze gruntów ponad połowę areалу (51,0%) stanowiły grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, a użytki rolne stanowiły 40,5% powierzchni ogólnej województwa.

W porównaniu z 2010 r. odnotowano znaczny wzrost powierzchni gruntów rolnych przy spadku powierzchni gruntów leśnych **wyłączonych z produkcji**. Wyłączenia dotyczyły głównie powierzchni przeznaczonej na tereny osiedlowe.

Wzrostowi uległa także powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji. Więcej gruntów zrehabilitowano i zagospodarowano.

Województwo lubuskie zajmuje środkowozachodnią część Polski – od północy graniczy z województwem zachodniopomorskim, od wschodu z wielkopolskim, od południa z dolnośląskim, a granica zachodnia jest granicą państwową z Niemcami.

Ogólna powierzchnia geodezyjna województwa lubuskiego w dniu 1 I 2019 r. wyniosła 1398,8 tys. ha i stanowiła 4,5% powierzchni kraju. W porównaniu ze stanem w dniu 1 I 2010 r. powierzchnia województwa wzrosła o 5 ha. Na 1 mieszkańca województwa przypadało 13,8 tys. m² powierzchni.

W strukturze gruntów ponad połowę areálu (51,0%) stanowiły grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, których powierzchnia ukształtowała się na poziomie 713,8 tys. ha. Użytki rolne zajmowały 566,8 tys. ha (40,5%), grunty zabudowane i zurbanizowane – 66,2 tys. ha (4,7%), grunty pod wodami – 25,9 tys. ha (1,9%), nieużytki – 16,8 tys. ha (1,2%), a tereny różne – 5,9 tys. ha (0,4%).

W okresie od 1 I 2010 r. do 1 I 2019 r. wzrosła powierzchnia użytków ekologicznych (o 25,4%), gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 10,2%) oraz gruntów pod wodami powierzchniowymi (o 4,9%).

W omawianym okresie o 4,3 tys. ha (o 0,8%) zmniejszyła się powierzchnia użytków rolnych, a o 0,7 tys. ha zmalała powierzchnia nieużytków.

Z uwagi na fakt wyłączenia od 2017 r. z pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione” gruntów zadrzewionych i zakrzewionych występujących na użytkach rolnych, zmniejszyła się powierzchnia tych gruntów (o 1,8 tys. ha, tj. o 0,2% w porównaniu z 2010 r.).

Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania. Stan w dniu 1 stycznia
 Table 3. Geodetic area by the land use. As of 1st January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w ha			in ha	
					w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Powierzchnia ogólna Total area	1398788	1398789	1398793	1398793	4,5
Użytki rolne ^a Agricultural land ^a	571053	565086	567244	566750	3,0
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woody and bushy land	715518	718783	713625	713753	7,5
Grunty pod wodami powierzchniowymi Lands under surface waters	24727	24899	25901	25944	3,9
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanized areas	60038	63966	65642	66175	3,8
Użytki ekologiczne Ecological areas	2743	2969	3440	3440	8,5
Nie użytki Wasteland	17576	16975	16885	16841	3,6
Tereny różne Miscellaneous land	7133	6111	6055	5890	7,2

a Od 2017 r. łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi wcześniej w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

a Since 2017 including woody and bushy land on agricultural land, classified earlier in the item “forest land as well as woody and bushy land”.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

W latach 2010–2018, w trybie przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych, na cele nierolnicze wyłączono łącznie 1505 ha gruntów rolnych, natomiast na cele nieleśne – 242 ha gruntów leśnych. Wyłączone grunty rolne i leśne zostały przeznaczone m.in.: na tereny osiedlowe (55,0%), na tereny przemysłowe (19,6%), pod użytki kopalne (15,0%) oraz pod drogi i szlaki komunikacyjne (3,3%).

W 2018 r. z produkcji rolniczej i leśnej na cele nierolnicze i nieleśne wyłączono 160 ha gruntów rolnych i leśnych (o 55,3% więcej niż w 2010 r., ale o 44,3% mniej niż w roku poprzednim), z tego 140 ha gruntów rolnych (odpowiednio więcej o 91,8% i mniej o 43,8%) oraz 20 ha gruntów leśnych (spadek odpowiednio o: 33,3% i 47,4%).

Grunty wyłączone w 2018 r. z produkcji rolniczej i leśnej zostały przeznaczone m.in.: na tereny osiedlowe (64,4%), na tereny przemysłowe (17,5%), pod użytki kopalne (8,1%) oraz pod drogi i szlaki komunikacyjne (1,3%).

W końcu 2018 r. powierzchnia gruntów, które utraciły całkowicie wartość użytkową (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa rolnicza lub leśna zmalała (grunty zdegradowane) w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej wyniosła 1645 ha (spadek o 3,5% w stosunku do 2017 r., ale wzrost o 7,0% w porównaniu z 2010 r.). W 2018 r. grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji stanowiły 2,7% tych gruntów ogółem w kraju i 0,1% powierzchni ogólnej województwa.

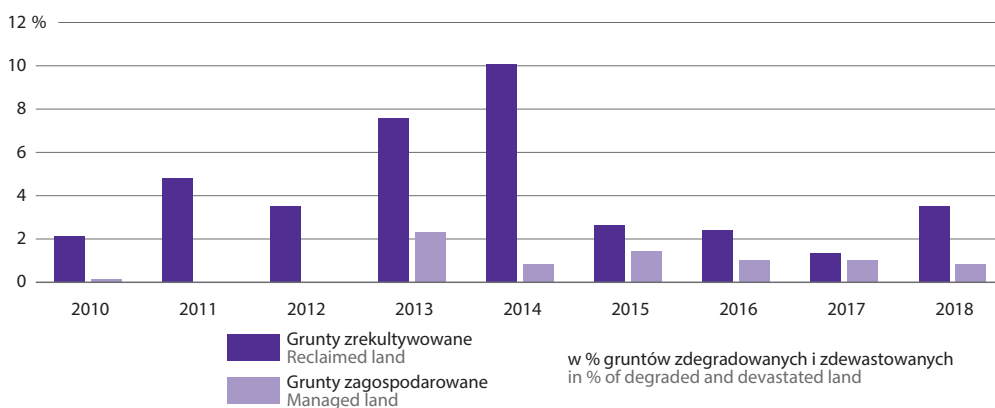
W ciągu roku zrehabilitowano 58 ha, tj. 3,8% gruntów zrehabilitowanych w kraju (o 81,3% więcej w porównaniu z 2010 r.), a zagospodarowano – 13 ha gruntów (2,8% w wielkości ogólnopolskiej), tj. mniej o 23,5% w porównaniu z rokiem poprzednim, jednak trzynastokrotnie więcej niż w 2010 r.

Grunty zdegradowane - grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane - grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów - nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolnictwu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Wykres 8. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku
Chart 8. Land reclaimed and managed during the year

4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

W porównaniu z 2010 r. odnotowano spadek zużycia wody ogółem w województwie lubuskim. Największy udział w zużyciu wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności miała eksploatacja sieci wodociągowej. Woda zużywana przez przemysł pochodziła głównie z poboru wód podziemnych i powierzchniowych. Więcej wody zużyły gospodarstwa domowe, zarówno ogółem jak i w przeliczeniu na jedną osobę – członka gospodarstwa domowego.

W 2018 r. więcej ścieków wytworzono oraz więcej odprowadzono do wód lub do ziemi. Odnotowano wzrost ogółem ilości ścieków oczyszczanych w ilości ścieków wymagających oczyszczania. Główną metodą oczyszczania ścieków w województwie lubuskim była metoda z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W stosunku do 2010 r. zmniejszyła się liczba oczyszczalni ścieków ogółem, przy zwiększeniu liczby oczyszczalni komunalnych.

W latach 2010-2018 odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków systematycznie wzrastał.

W 2018 r. w województwie lubuskim zużyto 80,9 hm³ wody, tj. 0,9% wielkości krajowej. Było to mniej w porównaniu z 2010 r. (o 9,6%), ale więcej w odniesieniu do roku poprzedniego (o 0,8%). Największy udział w zużyciu wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, miała eksploatacja sieci wodociągowej – 50,9% (41,2 hm³), zużycie wody do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych wyniosło 28,2 hm³ (34,9% ogółu).

Woda jest niezbędnym czynnikiem produkcji przemysłowej. W 2018 r. 70 zakładów gospodarujących wodą w przemyśle zużyło 11,5 hm³ (12,1% ogólnego poboru wody w województwie), w tym 90,8% wody przeznaczono na cele produkcyjne. Woda zużywana przez przemysł pochodziła głównie z poboru wód podziemnych i powierzchniowych (11,9 hm³) oraz z zakupu (0,9 hm³).

W 2018 r. najwięcej wody według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) zużyto w przetwórstwie przemysłowym – 8,9 hm³ (77,4% zużycia ogółem), w tym 42,1% zużyły zakłady zajmujące się produkcją papieru i wyrobów z papieru; na działalność związaną z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę przypadało – 1,4 hm³ wody (11,8% zużycia na potrzeby przemysłu).

Struktura zużycia wody w ostatnich latach ulegała zmianie. W 2018 r. zużycie wody na potrzeby przemysłu stanowiło (analogicznie jak w roku poprzednim) 14,2% ogółu zużycia i było o 1,7 p. proc. wyższe niż w 2010 r. W skali roku wzrósł udział eksploatacji sieci wodociągowej o 3,3 p. proc., natomiast obniżył się udział nawodnień w rolnictwie i leśnictwie – o 3,3 p. proc. W odniesieniu do 2010 r. struktura zużycia wody z sieci wodociągowej była wyższa o 8,0 p. proc.; w strukturze zużycia wody do celów gospodarki rolnej i leśnej spadek był głębszy niż w roku poprzednim i wyniósł 9,7 p. proc.

W 2018 r. gospodarstwa domowe zużyły 31,3 hm³ wody (2,4% zużycia krajowego), więcej zarówno w porównaniu z 2010 r. jak i z rokiem poprzednim odpowiednio o: 1,8% i 7,6%. Przeciętne zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych wyniosło 30,8 m³ (w 2010 r. – 30,0 m³), przy czym w miastach wskaźnik ten osiągnął wielkość 32,2 m³ (mniej o 1,5% w stosunku do 2010 r.), a na wsi 28,2 m³, tj. więcej niż w 2010 r. o 10,9%. Przeciętny mieszkaniec polskiego gospodarstwa domowego zużył w ciągu 2018 r. 33,3 m³, tj. o 8,2% więcej niż przeciętny lubuszanin. Większe przeciętne zużycie dotyczyło także miast (więcej o 9,1%) i wsi (więcej o 8,7%) polskich.

Tablica 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 4. Consumption of water by needs during the year

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	w hm ³		in hm ³	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Ogółem Total	89,5	84,1	80,3	80,9	0,9
w tym: of which:					
Przemysł Industry	11,2	11,3	11,4	11,5	0,2
Rolnictwo i leśnictwo Agriculture and forestry	40,0	34,6	30,7	28,2	3,0
Gospodarstwa domowe Households	30,7	30,1	29,1	31,3	2,4

Woda zużyta przez zakłady produkcyjne oraz na potrzeby ludności wraca do środowiska w postaci ścieków, które są głównym czynnikiem zanieczyszczenia i degradacji zasobów wodnych.

W 2018 r. w województwie lubuskim wytworzono 40,3 hm³ ścieków (tj. o 4,7% więcej niż w 2010 r.), z tego 32,1 hm³ stanowiły ścieki komunalne, a 8,1 hm³ ścieki przemysłowe.

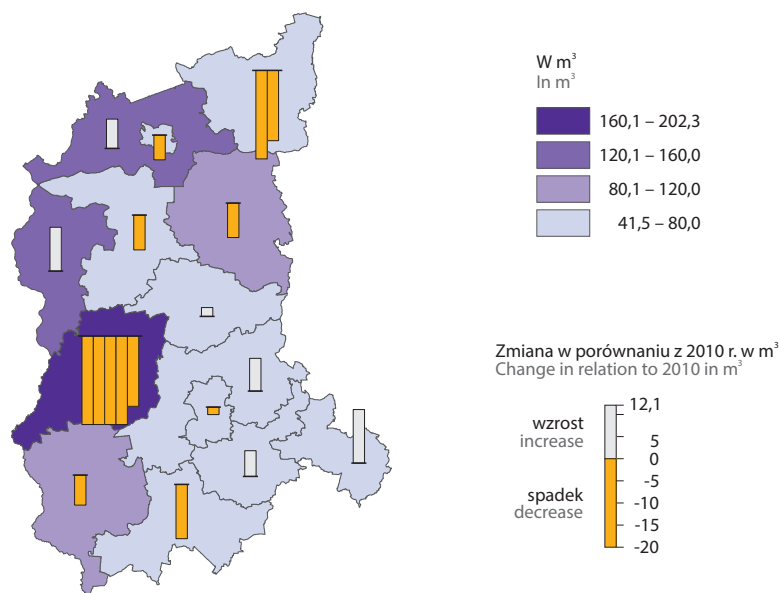
Do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono 37,9 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych ogółem (o 6,9% więcej niż w 2010 r.), tj. 0,5% ogółu ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi w Polsce. Na ścieki przemysłowe przypadało 15,2% (5,8 hm³), a pozostałe 84,8% – 32,1 hm³ – na ścieki komunalne. W 2018 r. z ogółu ścieków – 99,1% wymagało oczyszczania, a w 2010 – 98,7%.

W 2018 r. spośród 5,4 hm³ ścieków przemysłowych wymagających oczyszczania, oczyszczono 99,7% ścieków. Najwięcej ścieków było oczyszczanych biologicznie – 77,6% i mechanicznie – 18,9%, chemicznie oczyszczono 3,2% ogółu ścieków przemysłowych wymagających oczyszczania. Na przestrzeni ostatnich

lat struktura oczyszczania ścieków przemysłowych uległa zmianie. W porównaniu z 2010 r. zwiększył się odsetek ścieków oczyszczanych biologicznie (o 14,5 p. proc.), natomiast zmniejszył oczyszczanych metodą podwyższonego usuwania biogenów (o 19,7 p. proc.).

W 2018 r. do wód lub do ziemi odprowadzono 32,1 hm³ ścieków komunalnych wymagających oczyszczenia, z tego oczyszczono 99,7% ścieków. Najwięcej ścieków oczyszczono stosując metodę z podwyższonym usuwaniem biogenów – 73,1% i biologiczne – 26,6% ścieków komunalnych wymagających oczyszczenia. Na przestrzeni ostatnich lat struktura oczyszczania ścieków komunalnych uległa niewielkiej zmianie. W porównaniu z 2010 r. zwiększył się odsetek ścieków oczyszczanych z podwyższonym usuwaniem biogenów (o 3,0 p. proc.), kosztem ścieków oczyszczanych biologicznie (spadek o 1,6 p. proc.).

Mapa 13. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca w m³ w 2018 r.
Map 13. Water consumption for needs of the national economy and population per capita in m³ in 2018

Tablica 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	132	131	128	130
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Treated municipal wastewater during the year in dam ³	29798	30942	33061	32135
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	5179	4772	5140	5424
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	67,5	74,1	76,7	76,8

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

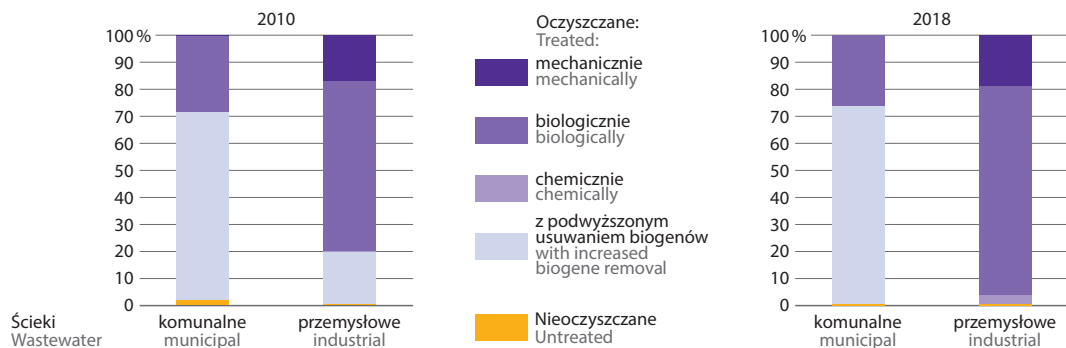
Oczyszczalnia ścieków - zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W województwie lubuskim w 2018 r. działało 130 oczyszczalni ścieków przemysłowych i komunalnych (o 2 mniej niż w 2010 r.), o łącznej przepustowości wynoszącej 294,2 dm³/dobę, tj. o 6,5% większej niż w 2010 r.

Wśród nich znajdowało się 106 oczyszczalni ścieków komunalnych, w tym: 83 typu biologicznego i 23 z podwyższonym usuwaniem biogenów. W latach 2010-2018 liczba oczyszczalni komunalnych zwiększyła się o 8, natomiast oczyszczalni przemysłowych – zmniejszyła się – o 10 obiektów. W 2018 r. w stosunku do 2010 r. przybyło 16 oczyszczalni ścieków komunalnych typu biologicznego oraz ubyło 6 oczyszczalni ścieków komunalnych z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W omawianym roku ścieki przemysłowe województwa lubuskiego oczyszczane były przez 24 oczyszczalnie ścieków, w tym: 15 typu biologicznego (o 7 mniej niż w 2010 r.), 6 typu mechanicznego (spadek o 1 oczyszczalnię w porównaniu z 2010 r.) i 3 chemiczne (spadek o 1 obiekt).

Wykres 9. Ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 9. Wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

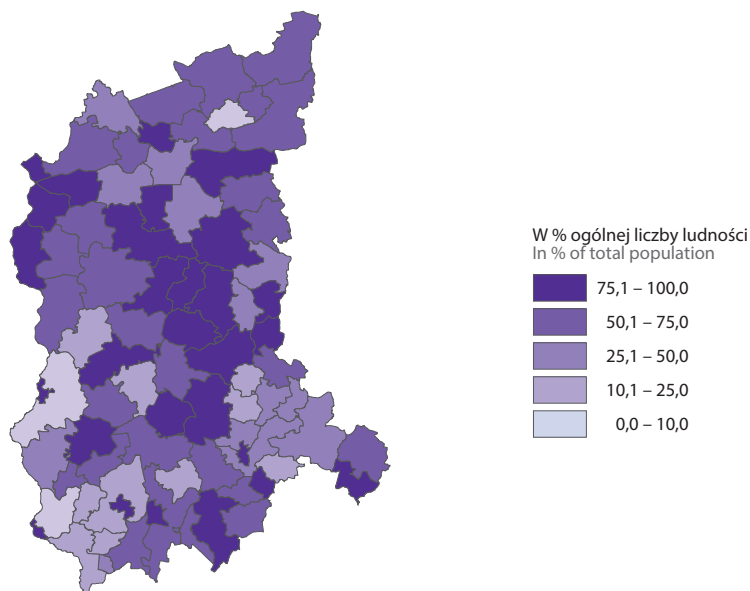

Dane o ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

Według danych szacunkowych w województwie lubuskim 76,8% ogółu ludności korzystało w 2018 r. z oczyszczalni ścieków, (94,7% w miastach i 43,6% na wsi). Wskaźnik ten w ciągu ostatnich dziewięciu lat (od 2010 r.) systematycznie wzrastał, dla porównania: w 2010 r. wyniósł 67,5%, a w 2015 r. 74,1%.

Największy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w miastach Łęknica i Żary (po 100,0%), a w miastach na prawach powiatu – Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. – wyniósł odpowiednio: 95,5% i 94,2%. W gminach wiejskich Trzebiel i Zwierzyn nie odnotowano ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, a najmniejszy odsetek ww. ludności wystąpił w gminie wiejskiej Gubin (5,5%).

Mapa 14. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2018 r.
Map 14. Population connected to wastewater treatment plants in 2018

4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4. Pollution and protection of air

W porównaniu z 2010 r. liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza województwa lubuskiego nie uległa zmianie. W okresie 2010-2018 znacząco zmniejszyła się emisja zanieczyszczeń pyłowych, a wzrosła gazowych. Emisja pyłów pochodziła głównie ze spalania paliw. Wśród zanieczyszczeń gazowych dominował dwutlenek węgla. W tym samym czasie zwiększył się wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych.

O skali i strukturze zanieczyszczeń powietrza decyduje przede wszystkim sektor energetyczno-przemysłowy. Dla zbiorowości tego sektora przyjęto określenie zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza. W końcu 2018 r. w województwie lubuskim odnotowano 70 takich zakładów (analogicznie jak w 2010 r.). Wśród nich 48,6% posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 4,3% gazowych.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie lubuskim z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyniosła w ciągu roku 2244,7 tys. t.

Na przestrzeni dziewięciu lat (od 2010 r.) znacząco zmniejszyła się emisja zanieczyszczeń pyłowych, natomiast wzrosła emisja zanieczyszczeń gazowych (pyłowe spadek o 0,6 tys. ton, tj. o 40,4%, gazowe wzrost o 162,9 tys. ton, tj. o 7,8%). W Polsce w omawianym okresie nastąpił spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych o 49,1% i gazowych o 1,4%.

W 2018 r. wyemitowano 0,8 tys. t zanieczyszczeń pyłowych, co stanowiło 2,6% ogólnopolskiej emisji pyłów. Na 1 km² powierzchni województwa przypadało 59,2 kg wyemitowanych pyłów, a Polski średnio 101,8 kg.

W skali roku nastąpił spadek emisji pyłów o 4,8%. Pochodziła ona głównie ze spalania paliw (74,8% ogólnej emisji pyłów).

Wśród zanieczyszczeń gazowych dominował dwutlenek węgla (CO₂), stanowiąc łącznie 99,6% ogólnej

emisji gazów (98,6% w 2010 r.). Ponadto w skład zanieczyszczeń wchodziły także m.in.: tlenki azotu, tlenek węgla oraz dwutlenek siarki.

W 2018 r. emisja zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) wyniosła 9,0 tys. ton (640,3 kg na 1 km²), tj. 0,7% wielkości krajowej. W porównaniu z 2010 r. odnotowano spadek emisji gazów (bez CO₂) o 68,2%.

W strukturze gazowych zanieczyszczeń powietrza (bez dwutlenku węgla) największy udział miały tlenki azotu (33,9%), udział tlenku węgla wyniósł 29,1%, a dwutlenek siarki stanowił 21,2%.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych - ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 6. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	tys. ton/rok thousand of tonnes/year			w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	2080,9	2000,1	2194,2	2243,9	1,1
w tym: of which:					
Dwutlenek siarki Sulphur dioxide	3,0	2,6	2,1	1,9	0,9
Tlenki azotu Nitrogen oxides	2,7	6,1	2,7	3,0	1,5
Tlenek węgla Carbon monoxide	21,6	8,8	2,4	2,6	0,8
Dwutlenek węgla Carbon dioxide	2052,8	1981,3	2185,5	2234,9	1,1
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	1,4	0,9	0,9	0,8	2,6
w tym ze spalania paliw of which fuel combustion	1,1	0,7	0,7	0,6	3,6

Wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych i zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń pyłowych w zakładach szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza zwiększył się z 98,8% w 2010 r. do 99,3% w 2018 r. W tym samym czasie wzrósł także wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) z 0,8% do 68,4%.

Spośród zneutralizowanych zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) tlenek węgla stanowił 88,0%, węglowodory – 0,6%, a pozostałe gazy (głównie amoniak, dwusiarczek węgla, siarkowodór i związki chloroorganiczne) – 30,3%.

W 2018 r. największa emisja zanieczyszczeń pochodziła z przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) oraz z zakładów wytwarzających i zaopatrujących w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (sekcja D). W ostatnich latach w sekcjach tych obserwowano naprzemiennie spadek lub wzrost całkowitych emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych.

W latach 2010-2018 emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych zmniejszyła się zarówno w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę jak i w sekcji przetwórstwo przemysłowe – odpowiednio o ok. 80% i o ok. 14%. W sekcji D odnotowano również spadek emisji gazów (o ok. 1%), podczas gdy emisja gazów w sekcji C wzrosła o ok. 14%.

4.5. Ochrona przyrody. Lasy

4.5. Nature protection. Forests

W odniesieniu do stanu z 2010 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych obniżyła się. Na terenie województwa lubuskiego znajdują się dwa parki narodowe: największy w województwie Park Narodowy „Ujście Warty” oraz „Drawieński Park Narodowy”, których powierzchnia nie zmieniła się od jedenastu lat. Wzrosła natomiast powierzchnia stanowisk dokumentacyjnych (blisko dziesięciokrotnie), zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, rezerwatów przyrody i użytków ekologicznych, a zmniejszyła powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych. Przybyły nowe pomniki przyrody, wśród których dominowały pojedyncze drzewa. Wśród zwierząt chronionych dominował wilk, którego populacja zwiększyła się ponad dwudziestokrotnie oraz bóbr europejski. Pod względem wskaźnika lesistości województwo lubuskie nadal zajmowało 1. lokatę w Polsce.

Podstawowym celem ochrony przyrody jest utrzymanie na chronionym obszarze naturalnym procesów przyrodniczych i stabilności ekosystemów, a także zachowanie różnorodności biologicznej i dziedzictwa geologicznego. Ochrona przyrody zapewnia ciągłość istnienia gatunków i ekosystemów, kształtuje właściwą postawę wobec jej zasobów, jak również pozwala na przywrócenie ich do właściwego stanu.

Powierzchnia obszarów prawnie chronionej przyrody (bez obszarów sieci „Natura 2000”) w końcu 2018 r. wyniosła 536,7 tys. ha, co stanowiło 38,4% powierzchni ogólnej województwa i 5,3% powierzchni chronionej w Polsce. W odniesieniu do stanu z 2010 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych obniżyła się o 7235 ha. Na 1 mieszkańca województwa przypadało 5290 m² powierzchni prawnie chronionej.

W strukturze obszarów objętych ochroną prawną dominują obszary chronionego krajobrazu (79,1% areалу chronionego oraz 30,4% powierzchni ogólnej) oraz parki krajobrazowe (14,1% powierzchni chronionej i 5,4% powierzchni województwa). Większość powierzchni obszarów chronionych w województwie koncentruje się w powiatach podregionu gorzowskiego tj. w północnej części województwa lubuskiego.

Najwyższą formę ochrony przyrody stanowią parki narodowe, których powierzchnia (niezmienna od jedenastu lat) w 2018 r. wyniosła 13,6 tys. ha.

Na terenie województwa lubuskiego znajdują się dwa parki narodowe: największy w województwie Park Narodowy „Ujście Warty” oraz „Drawieński Park Narodowy”, który prawie w połowie swojej powierzchni leży w województwie lubuskim (pozostała część należy do województw zachodniopomorskiego i wielkopolskiego). Niewielka, blisko ośmioprocentowa część powierzchni parków narodowych objęta była ochroną ścisłą, gdzie chroniona jest cała przyroda i jest całkowicie zaniechana bezpośrednia ingerencja człowieka.

W porównaniu z 2010 r. wzrosła powierzchnia stanowisk dokumentacyjnych (blisko dziesięciokrotnie), zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (o 53,1%), rezerwatów przyrody (o 9,6%) i użytków ekologicznych (o 1,3%). Zmniejszyła się powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu (o 2,5%) i parków krajobrazowych (o 0,8%).

W końcu 2018 r. ochroną rezerwatową objętych było 67 obiektów o łącznej powierzchni 4,0 tys. ha. Rezerваты województwa lubuskiego charakteryzuje duża różnorodność biologiczna. Najliczniejsze w województwie były rezerваты chroniące ekosystemy leśne (33 obiekty) o łącznej powierzchni 1,8 tys. ha oraz torfowiskowe (17 obiektów) o powierzchni 0,7 tys. ha, występowało także 7 rezerwatów faunistycznych, 5 wodnych, 2 florystyczne, 2 stepowe i 1 krajobrazowy.

Parki krajobrazowe są terenami chronionymi ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe, a jednocześnie pełnią funkcję rekreacyjno-wypoczynkową. Powierzchnia parków krajobrazowych (łącznie z powierzchnią rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody) w 2018 r. w województwie lubuskim wyniosła 76,9 tys. ha, tj. 5,5% powierzchni ogólnej województwa. Największym pod względem powierzchni był park krajobrazowy „Ujście Warty” (17,7 tys. ha).

Pozostałe osobliwości przyrodnicze chronione były w innych formach. Na terenie województwa zarejestrowano 1388 pomników przyrody, wśród których dominowały obiekty chroniące przyrodę żywą (pojedyncze drzewa) – stanowiąc 78,7% ogółu pomników. Od 2010 r. przybyły 152 pomniki, jednak w odniesieniu do 2017 r. liczba ta nie uległa zmianie.

Ponadto na terenie województwa odnotowano indywidualne formy ochrony przyrody: 429 użytków ekologicznych, 14 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz dwa stanowiska dokumentacyjne, istniejące od 2006 r. stanowisko dokumentacyjne o nazwie „Żebra” będące skupiskiem skałek piaskowych położonych w gminie Sulęcín oraz powstałe w 2015 r. stanowisko dokumentacyjne „Wydma nad Dużym Stawem” ulokowane w gminie Brody.

Obszary „Natura 2000” są formą ochrony przyrody, która uzupełnia dotychczasowy system obszarów i obiektów chronionych w celu zachowania zagrożonych lub bardzo rzadkich gatunków roślin, zwierząt lub siedlisk przyrodniczych w Europie. W ramach „Natura 2000” na obszarze województwa lubuskiego w 2018 r., położonych w całości lub częściowo, znajdowało się 13 obszarów specjalnej ochrony ptaków (o łącznej powierzchni 294,2 tys. ha) i 66 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (209,2 tys. ha).

Park narodowy - obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody - obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy - obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu - tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 - obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

W Polsce występują trzy duże drapieżniki: niedźwiedź brunatny, ryś i wilk. Wszystkie są gatunkami chronionymi przez polskie prawo (niedźwiedź od 1952 r., ryś od 1995 r., wilk od 1998 r.). W 2018 r. w Polsce w stanie dzikim żyły 292 niedźwiedzie, 427 rysiów, zaś jedna z największych w Europie populacji wilka liczyła 2868 osobników. W lubuskich lasach odnotowano 369 wilków, co stanowiło 12,9% populacji krajowej. W latach 2010-2018 liczebność tego gatunku zwiększyła się ponad dwudziestokrotnie.

W województwie lubuskim zaobserwowano występowanie żubra; w 2015 r. 2 osobniki, w 2017 r. – 21, jednak w 2018 r. populacja zmniejszyła się do 10 sztuk. W Polsce w 2018 r. populacja tego największego europejskiego roślinożercy liczyła 1820 osobników, co stanowiło wzrost o 48,7% w porównaniu z 2010 r.

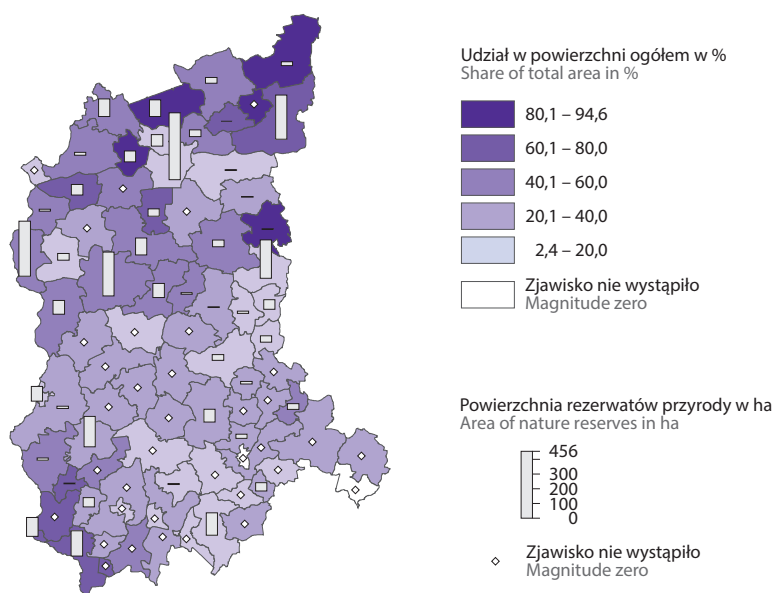
Gatunkiem chronionym licznie występującym w województwie lubuskim jest bóbr europejski. Populacja tego gatunku stanowiła ok. 7% populacji krajowej i wyniosła 8,6 tys. szt., przyrastając od 2010 r. o 115,6%.

W 2018 r. powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej wyniosła 2632,6 ha, zajmując 0,2% powierzchni województwa i stanowiła 4,3% krajowych terenów zieleni. Większość terenów zieleni znajdowało się w miastach (1991,6 ha), pokrywając 2,3% ich powierzchni. Na jednego mieszkańca przypadało 25,9 m² terenów zieleni, w tym w miastach – 30,2 m².

Mapa 15. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 15.

Area of special nature value under legal protection in 2018
As of 31st December

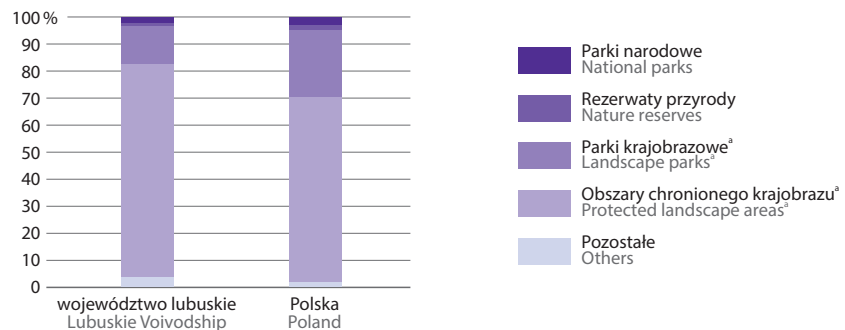

Grunty leśne w 2018 r. zajmowały w województwie lubuskim obszar 710,2 tys. ha, tj. 50,8% powierzchni ogólnej województwa i 7,5% powierzchni gruntów leśnych kraju. Lasy lubuskie, stanowiąc w końcu 2018 r. 97,1% obszaru gruntów leśnych, zajmowały powierzchnię 689,5 tys. ha. Pozostałe grunty leśne (2,9%) związane były z gospodarką leśną. Lasy publiczne stanowiły 98,1% powierzchni lasów, a wśród nich przeważały lasy Skarbu Państwa – zarządzane i użytkowane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne "Lasy Państwowe". Nieznacznie zwiększył się udział lasów prywatnych i wyniósł 1,9% (wobec 1,4% w 2010 r.).

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

Wykres 10. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r.
Chart 10. Stan w dniu 31 grudnia

Area of special nature value under legal protection in 2018
 As of 31st December

a Bez powierzchni rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody położonych na ich terenie.
 a Excluding nature reserves and other forms of nature protection located within those areas.

Lesistość, wyrażająca procentowy stosunek powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geograficznej województwa, w 2018 r. wyniosła (analogicznie jak w roku poprzednim 49,3%). W 2010 r. wskaźnik lesistości dla województwa lubuskiego wynosił 49,0%. Pod względem wskaźnika lesistości województwo lubuskie zajmuje 1. lokatę w Polsce.

Niekorzystną cechą polskich lasów z punktu widzenia różnorodności biologicznej jest małe zróżnicowanie składu gatunkowego drzewostanów. W województwie lubuskim, w lasach będących w zarządzie Lasów Państwowych, podobnie jak w kraju, przeważały drzewostany iglaste, a udział ulegał zmianom, korzystnym zwłaszcza z tytułu ich funkcji ekologicznych i ochronnych. Zwiększał się udział gatunków liściastych, wśród których przeważał dąb (5,9% powierzchni lasów), brzoza (4,7%) i olsza (2,2%).

Panowanie drzewostanów iglastych w lasach jest przyczyną przewagi siedlisk borowych, dlatego bory i bory mieszane porastały 68,9% powierzchni lasów. W strukturze wiekowej lasów dominują drzewostany w wieku od 41 do 60 lat, które zajmują 29,8% powierzchni zalesionej będącej w zarządzie Lasów Państwowych.

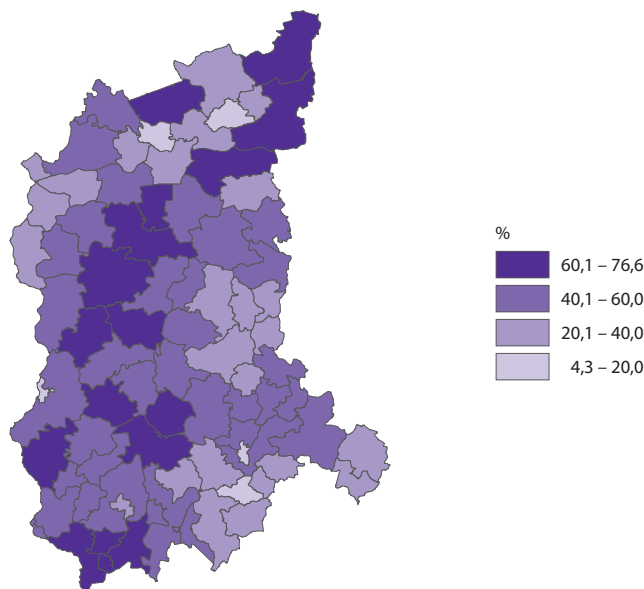
W ramach gospodarki leśnej prowadzone są prace hodowlane i pielęgnacyjne mające na celu utrzymanie jakości oraz zdrowotności drzewostanu i gleby, a także kształtowanie lasu w sposób zapewniający uzyskanie najlepszych wyników produkcyjnych (wytwarzanie największych ilości masy drzewnej, możliwie najlepszej jakości).

Ważną rolę w hodowli lasu spełniają odnowienia i zalesienia zmierzające do powstania młodego drzewostanu lub przebudowy istniejącego, poprzez zmianę składu gatunkowego. W 2018 r. odnowiono i zalesiono 5,8 tys. ha gruntów, tj. o 13,1% więcej niż w roku poprzednim i o 17,8% więcej niż w 2010 r.

Ponad 286 tys. ha, tj. 42,9% powierzchni lasów będących w zarządzie Lasów Państwowych, zostało uznanych za lasy ochronne. Obszary te są położone głównie wokół dużych miast, wzdłuż rzek, a także na terenach wydmywanych i przeznaczonych na cele obronności i bezpieczeństwa państwa.

Dużym zagrożeniem dla drzewostanów są pożary lasów. W 2018 r. odnotowano 703 pożary, tj. 7,9% liczby krajowej (wzrost o 45,2% w porównaniu z 2010 r.), podczas których spaleni uległo ponad 118 ha lasów (więcej o 61,4% niż w 2010 r.). Główną przyczyną pożarów były zdarzenia nieustalone, podpalenia i nieostrożność dorosłych.

Mapa 16. Lesistość w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 16. Forest cover in 2018. As of 31st December

4.6. Odpady przemysłowe i komunalne

4.6. Industrial and municipal waste

W 2018 r. wytworzono mniej odpadów przemysłowych niż w 2010 r. Głównym źródłem odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) było przetwórstwo przemysłowe. Nadal duża część odpadów pochodzących z działalności gospodarczej była składowana i zwiększyła się w porównaniu ze stanem z końca 2010 r.

Ilość odpadów komunalnych stałych zebranych w 2018 r. wzrosła w ciągu 9 lat o ponad 20%, stanowiąc blisko 3% odpadów zebranych w Polsce. Składowanie na wysypiskach było podstawowym sposobem postępowania z odpadami komunalnymi. Zwiększyła się, ilość odpadów zebranych selektywnie. W ciągu 2018 r. zlikwidowano 110 nielegalnych wysypisk, zbierając podczas ich likwidacji niemal 380 ton odpadów komunalnych. Pomimo tego w województwie lubuskim w końcu 2018 r. odnotowano o 5 więcej „dzikich” wysypisk niż w roku poprzednim.

Istotny wpływ na jakość wód i gleb wywiera prowadzona gospodarka odpadami oraz stan składowisk. W 2018 r. wytworzono 603,2 tys. ton odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych), tj. o 34,0% mniej niż w 2010 r. Odpady wytworzone w województwie lubuskim stanowiły 0,5% ilości odpadów wytworzonych w Polsce. Głównym źródłem odpadów był przetwórstwo przemysłowe, które wygenerowało 81,0% ogółu odpadów wytworzonych w 2018 r. Największy udział w ogólnej ilości wytworzonych odpadów stanowiły odpady z produkcji wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny, z produkcji mebli oraz artykułów spożywczych (48,2%).

Z ogólnej ilości odpadów wytworzonych w 2018 r. innym odbiorcom przekazano – 79,8%, odzyskowi poddano 17,2%, unieszkodliwiono – 2,5% (w tym przez składowanie w obiektach własnych – 1,8%), a 0,5% czasowo zmagazynowano.

Odpady deponowane na składowiskach ulegają niekontrolowanym procesom fizycznym, chemicznym i biologicznym, przez co mogą stanowić zagrożenie dla środowiska. Ogólna ilość odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) dotychczas nagromadzonych na składowiskach własnych na koniec 2018 r.

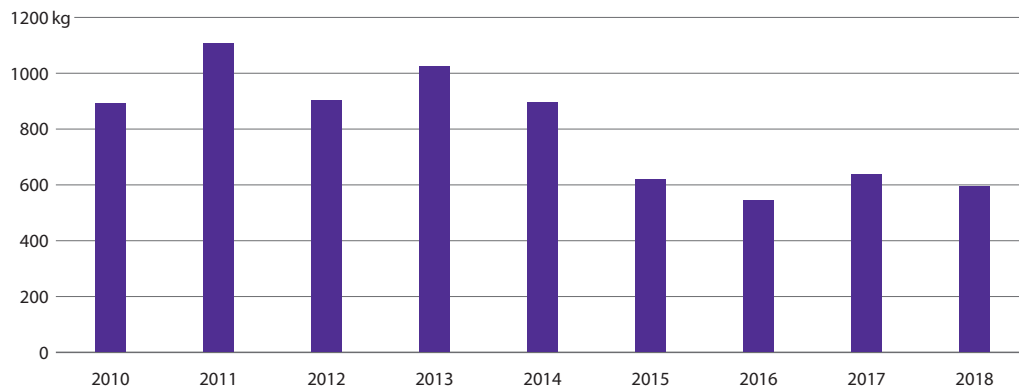
wyniosła 2829,6 tys. ton i zwiększyła się o 6,2% w porównaniu ze stanem z końca 2010 r. (w kraju wzrost o 2,1%).

Na 1 km² powierzchni województwa przypadało 202,3 kg odpadów nagromadzonych, w kraju odpowiednio – 5628,7 kg.

Tablica 7. Odpady przemysłowe
Table 7. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2010	2018	
	w tysiącach ton in thousand tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Odpady wytworzone (w ciągu roku) - ogółem Waste generated (during the year) - total	914,3	603,2	0,5
w tym: of which:			
unieszkodliwione we własnym zakresie disposed by producers on its own	.	14,9	0,1
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	481,2	0,7
magazynowane czasowo temporarily stored	.	3,3	0,3
Odpady dotychczas składowane (stan w końcu roku) - ogółem Waste landfilled (at the end of the year) - total	2663,2	2829,6	0,2

Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita

Ilość odpadów komunalnych stałych zebranych w 2018 r. wyniosła 366,6 tys. ton i w ciągu 9 lat (od 2010 r.) wzrosła o 23,3%, stanowiąc 2,9% odpadów zebranych w Polsce. W kraju zebrano 12485,4 tys. ton odpadów, tj. więcej niż w 2010 r. o 24,4%.

Z ogółu zebranych odpadów komunalnych w województwie lubuskim 53,0% przeznaczono do składowania, 19,6% do recyklingu, 18,8% do przekształcania termicznego (z tego 14,1% z odzyskiem energii), a 8,6% poddano kompostowaniu lub fermentacji.

Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca na terenie województwa lubuskiego w 2018 r. wyniosła 310 kg (w Polsce – 325 kg) i wzrosła w stosunku do 2010 r. o 24,5%.

Większość (80,1%) zmieszanych odpadów komunalnych zostało zebranych z gospodarstw domowych. Następnym źródłem pochodzenia odpadów stałych (z wyłączeniem odpadów wyselekcjonowanych)

były usługi komunalne, handel, mały biznes, biura i instytucje, zebrane w ilości 55,9 tys. ton i stanowiące pozostałe 19,9%.

Składowanie na wysypiskach jest podstawowym sposobem postępowania z odpadami komunalnymi. W 2018 r. 47,3% odpadów zebranych (z wyłączeniem wyselekcjonowanych) trafiło na 11 zorganizowanych składowisk, zajmujących powierzchnię ok. 80 ha.

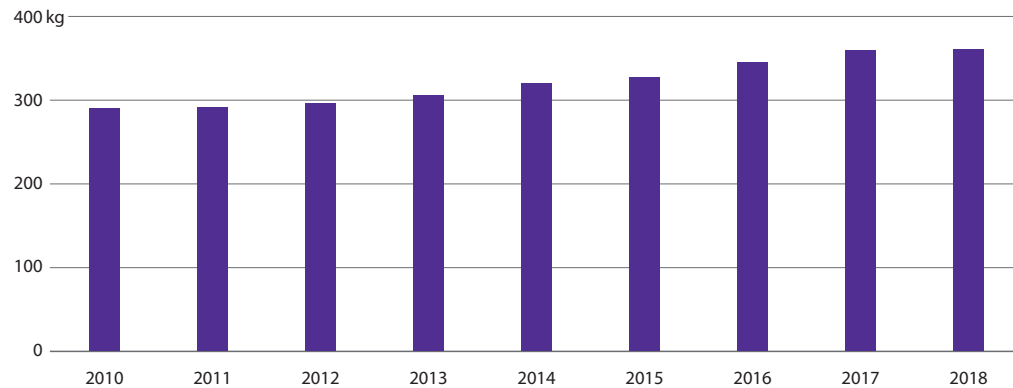
Zwiększa się ilość odpadów zebranych selektywnie. W 2018 r. ich udział w ogólnej ilości odpadów komunalnych wyniósł 23,3% (wobec 6,6% w 2010 r. i 18,8% w 2015 r.), w tym odpady biodegradowalne stanowiły 8,3%, tworzywa sztuczne – 3,8%, szkło – 3,0%, papier i tektura – 2,3%.

Odpady komunalne - odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 8. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2010		2018			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	ogółem total		w tym z gospodarstw domowych of which from households	
			w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	w tonach in tonnes
Ogółem Total	19712,0	13557,3	85575,7	2,4	78136,2	2,4
w tym: of which:						
Papier i tektura Paper and cardboard	4648,9	2537,1	8275,5	3,1	6756,3	3,1
Szkło Glass	4007,0	3356,8	10861,9	2,2	10419,2	2,2
Tworzywa sztuczne Plastics	2889,1	2312,9	13912,2	4,2	13187,4	4,4
Metale Metals	347,4	246,0	421,5	3,5	406,3	4,0
Tekstylia Textiles	1092,0	1068,9	65,9	2,9	63,1	3,2
Zużyte urządzenia elektryczne i elek- troniczne Waste electrical and electronic equipment	178,8	168,7	369,2	1,0	353,1	1,0

Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
 Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita

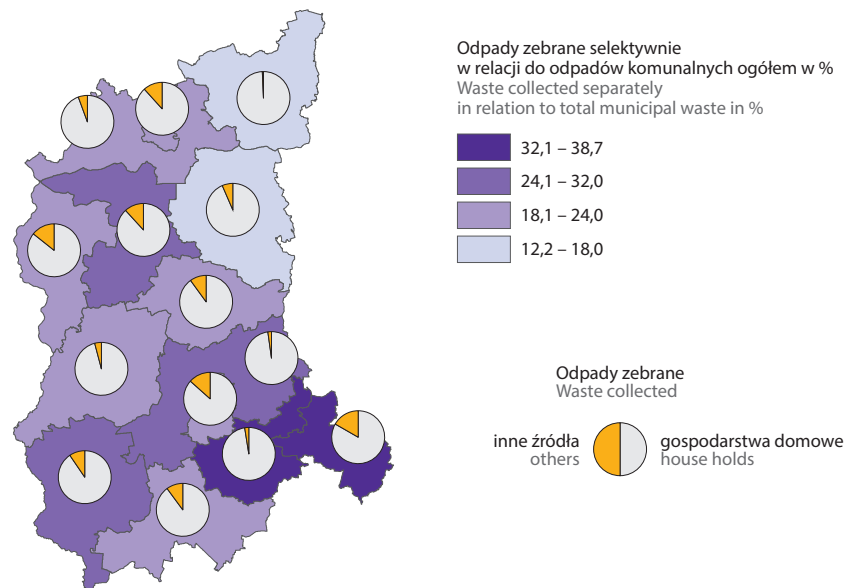

Poważnym, jednakże coraz lepiej opanowanym, problemem gospodarki odpadami jest utrzymująca się niemała liczba przypadków składowania odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych.

Według danych urzędów gmin województwa lubuskiego w końcu 2018 r. w województwie lubuskim istniało 25 „dzikich” wysypisk, tj. o 31 mniej niż w 2010 r. jednak o 5 więcej niż w roku poprzednim. Powierzchnia tych wysypisk wyniosła 9,7 ha, stanowiąc 6,3% powierzchni „dzikich” wysypisk w Polsce. Zjawisko to zaobserwowano zarówno w miastach, jak i na wsi; jednakże 63,6% istniejących „dzikich” wysypisk zlokalizowanych było na wsi.

W ciągu 2018 r. zlikwidowano 110 nielegalnych wysypisk, zbierając podczas ich likwidacji 374,7 ton odpadów komunalnych.

Mapa 17. Odpady komunalne zebrane w 2018 r.
 Map 17. Municipal waste collected in 2018

4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7. Economic aspects of environmental protection

W 2018 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska zmniejszyły się w porównaniu z 2010 r. Najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód, w tym na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe. W finansowaniu nakładów na ochronę środowiska zwiększył się udział środków własnych inwestorów.

Także nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej były niższe. Najwięcej środków przeznaczono na ujęcia i doprowadzenia wody oraz na stacje uzdatniania wody. Środki na inwestycje służące gospodarce wodnej pochodziły głównie od inwestorów.

W latach 2010-2018 przekazano do użytku wiele inwestycji rzeczowych w zakresie ochrony środowiska jak i gospodarki wodnej.

Zapobieganie zanieczyszczeniom i degradacji środowiska naturalnego wymaga nakładów na ekologiczne przedsięwzięcia inwestycyjne. W 2018 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska wyniosły 222,7 mln zł, tj. mniej o 4,3% w porównaniu z 2010 r. Wydatki te stanowiły 2,1% nakładów na ochronę środowiska w kraju. Najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód – 55,7%, w tym na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe – 45,5% (w 2010 r. odpowiednio 80,7% i 58,4%). Na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu poniesiono 18,7% nakładów inwestycyjnych (wobec 12,7% w 2010 r.), a na gospodarkę odpadami – 3,5% (3,8% w 2010 r.) W 2018 r, w porównaniu z 2010 r., zwiększył się udział środków własnych inwestorów w ogólnych nakładach na środki trwałe

Tablica 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej
Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management

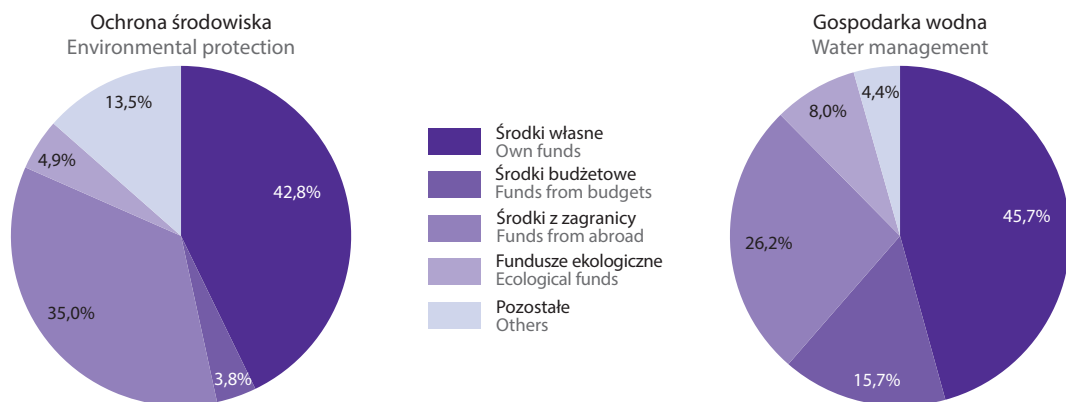
Wyszczególnienie Specification	2010-2018		
	w tysiącach zł in PLN thousand	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN
Ochrona środowiska - ogółem Environmental protection - total	2245271,6	2,3	245
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu climate and air protection	344387,0	1,3	38
gospodarka ściekowa i ochrona wód sewage management and waters protection	1404363,5	2,9	153
gospodarka odpadami waste management	117754,9	1,0	13
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	110017,8	8,2	12
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	227633,8	4,2	25
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	793965,2	3,1	86
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	210881,1	2,0	23
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	113210,2	2,9	12

służące ochronie środowiska (z 43,3% do 55,9%), zmniejszył się natomiast udział środków z zagranicy (z 32,8% do 16,2%). Na wyższym poziomie ukształtował się udział środków budżetowych (9,1% wobec 3,0% w 2010 r.), z największym udziałem środków finansowanych z budżetu województwa. Na poziomie porównywalnym z poziomem sprzed dziesięciu lat utrzymał się udział nakładów związanych z ochroną środowiska finansowanych z kredytów i pożyczek krajowych (w tym bankowych), który wyniósł 12,3% (wobec 14,4% w 2010 r.).

Także nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej były niższe. W 2018 r. na ten cel poniesiono 44,4 mln zł, tj. o 67,4% mniej niż w 2010 r. Wydatki te stanowiły 1,8% nakładów na gospodarkę wodną w kraju. Najwięcej środków przeznaczono na ujęcia i doprowadzenia wody – 61,6% i stacje uzdatniania wody – 30,1% (w 2010 r. odpowiednio: 27,0% i 7,1%).

W 2018 r. 59,0% środków służących gospodarce wodnej stanowiły środki własne inwestorów (w 2010 r. ich udział w ogólnych nakładach na te inwestycje wyniósł 72,2%). Wzrósł udział środków pochodzących z funduszy ekologicznych (z 0,5% w 2010 r. do 10,3% w 2018 r.) oraz funduszy zagranicznych (z 14,4% w 2010 r. do 17,8% w 2018 r.). Spośród środków budżetowych największy udział stanowiły środki z budżetu gminy – 1,9% (wobec 0,4% w 2010 r.).

Wykres 13. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według źródeł finansowania w latach 2010 – 2018
Chart 13. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management by sources of financing in the years 2010 – 2018

Efekty rzeczowe uzyskane w zakresie ochrony środowiska w latach 2010-2018 to, m.in.:

- przekazanie do eksploatacji urządzeń o zdolności do redukcji zanieczyszczeń:
 - pyłowych – 1,4 tys. ton na rok,
 - gazowych – 7,8 tys. ton na rok,
- przekazanie do użytku 11 nowych biologicznych oczyszczalni ścieków komunalnych o przepustowości 9,4 dam³/dobę,
- realizacja 1,8 tys. indywidualnych (prydomowych) oczyszczalni ścieków,
- przekazanie do użytkowania składowiska dla odpadów komunalnych o powierzchni 4 ha i wydajności 20 tys. ton na rok oraz zwiększenie powierzchni i wydajności istniejących składowisk odpowiednio o: 4,7 ha i 100 tys. ton na rok,
- rekultywacja 14,8 ha hałd, wysypisk i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych,
- wykonanie 17,4 km barier przeciw hałasowi drogowemu.

Efektami uzyskanymi w gospodarce wodnej w latach 2010-2018 było:

- oddanie do użytku:
 - ujęć wodnych o wydajności 17,1 tys. m³/dobę,
 - stacji uzdatniania wody o wydajności 22,0 tys. m³ na dobę,
 - 0,9 tys. km sieci wodociągowej,
- wykonanie:
 - regulacji i zabudowy 150,6 km rzek,
 - 74,6 km obwałowań przeciwpowodziowych
 - 7 stacji pomp na zawałach i obszarach depresyjnych.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

W 2019 r. w województwie lubuskim siódmy rok z kolei zmniejszyła się liczba ludności. Liczba zgonów była wyższa od liczby urodzeń żywych, a współczynnik przyrostu naturalnego osiągnął najniższy poziom w ostatnim dwudziestoleciu. Ponadto, odnotowano znaczący spadek umieralności niemowląt. Liczba nowych związków małżeńskich była mniejsza niż w roku poprzednim. Utrzymała się też niekorzystna tendencja w zakresie odpływu migracyjnego ludności.

W końcu 2019 r. liczba ludności województwa lubuskiego wyniosła 1011,6 tys., tj. o 3,0 tys. mniej niż w końcu 2018 r. Zmniejszenie to wynikało przede wszystkim z ubytku naturalnego ludności – liczba urodzeń żywych była mniejsza od liczby zgonów, a współczynnik przyrostu naturalnego osiągnął najniższy poziom w ostatnim dwudziestoleciu. Jednocześnie było skutkiem ujemnej wartości salda migracji. Ludność województwa stanowiła 2,6% ludności Polski. Średnio na 1 km² zamieszkiwały 72 osoby, to o 1 osobę mniej niż w 2018 r. (w kraju – 123 osoby).

Tablica 10. Ludność
Table 10. Population

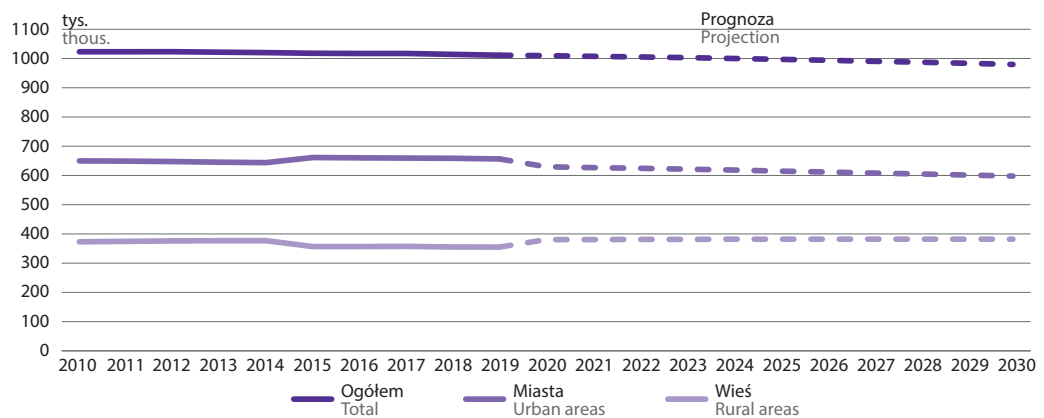
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem (stan w dniu 31 grudnia) Total (as of 31st December)				
w tys. in thousands	1023,2	1018,1	1014,5	1011,6
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	2,7	2,6	2,6	2,6
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	105	105	105	106
Miasta - w % ogółu ludności Urban areas - in % of total population	63,5	65,0	64,9	64,9
Wieś - w % ogółu ludności Rural areas - in % of total population	36,5	35,0	35,1	35,1
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	73	73	73	72

Podobnie jak w kraju ponad połowę populacji (51,4%) stanowiły kobiety. Współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) zwiększył się w skali roku ze 105 do 106 i był nieznacznie niższy od średniej krajowej (107). Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w miastach na prawach powiatu: Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze (po 111), najniższe zaś w powiecie sulęcińskim (101) oraz gorzowskim, międzyrzeckim i strzelecko-drezdeneckim (po 102).

Z ogółu ludności województwa 64,9% mieszkało w miastach, podobnie jak przed rokiem (w kraju – 60,1%). Wartość wskaźnika urbanizacji lokuje województwo lubuskie wśród województw o najwyższym odsetku ludności miejskiej w kraju (4. lokata). Analizując udział mieszkańców wsi, widać, że w okresie 2010-2014 r. odsetek ten stopniowo wzrósł z 36,5% do 36,9%, w 2015 r. wyniósł 35,1% (nastąpiło połączenie miasta Zielona Góra z gminą wiejską Zielona Góra) i taki wskaźnik utrzymał się do końca 2018 r.

W latach 2010-2019 liczba ludności w województwie zmniejszyła się o 11,6 tys. osób, tj. o 1,1%. Największy spadek zanotowano w okresie 2013-2015 r., wówczas z województwa wyjechała na stałe znaczna liczba mieszkańców, przy tym notowany był ujemny przyrost naturalny.

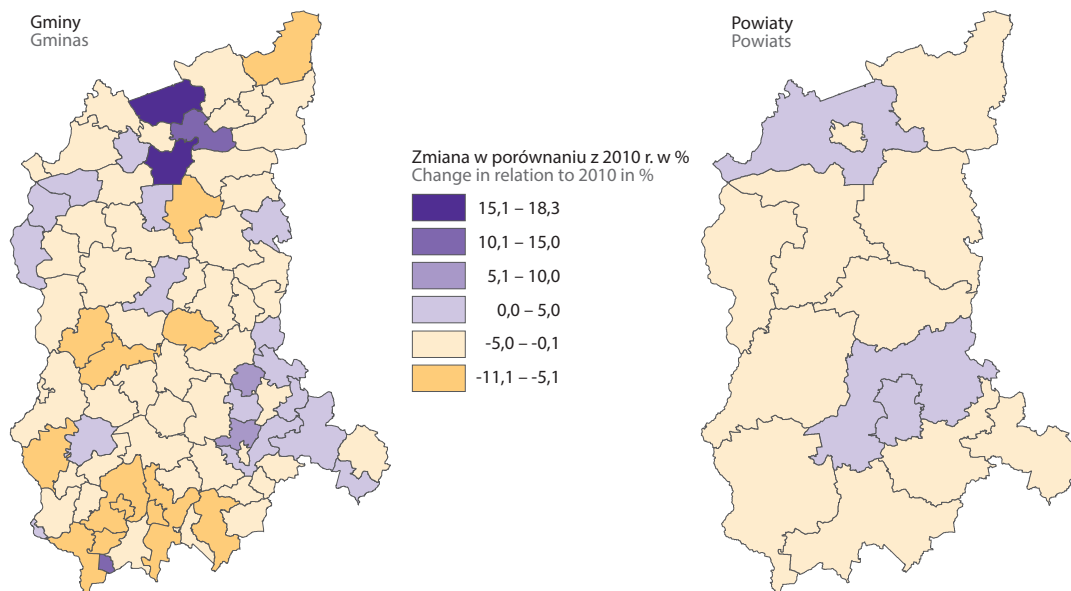
Wykres 14. Liczba ludności w latach 2010-2019 oraz prognoza do 2030 r. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 14. Population in 2010-2019 and projection until 2030. As of 31st December

Zmniejszenie liczby ludności w 2019 r. w porównaniu z 2010 r. odnotowano w 11 z 14 powiatów, największy był w powiecie żagańskim (o 4,7%), krośnieńskim (o 4,0%) i żarskim (o 3,9%). Jedyne trzy powiaty odnotowały wzrost stanu populacji, były to: gorzowski (o 4,4%), miasto na prawach powiatu Zielona Góra (o 2,8%) i zielonogórski (o 0,9%). W tym czasie w drugim mieście na prawach powiatu, w Gorzowie Wlkp., liczba ludności tylko nieznacznie się zmniejszyła (o 0,8%). Uwzględniając gminy, spadek liczby ludności zanotowano w 59 z 82 gmin, przy czym największe w: miejskiej Gozdnicza (o 11,1%), wiejskiej Wymiarki (o 8,9%), miejskiej Łęknica i wiejskiej Tuplice (po 6,9%), a także w wiejskiej Niegostawice (o 6,7%). Gminy te leżą na terenie powiatu żagańskiego i żarskiego. W pozostałych 23 gminach wystąpił wzrost, a największy na terenach wiejskich, w gminach: Deszczno (o 18,3%), Kłodawa (o 16,3%), Zabór (o 13,4%) i Santok (o 10,1%). Gminy te znajdują się na obszarze powiatu gorzowskiego i zielonogórskiego i graniczą z miastami na prawach powiatu Gorzowem Wlkp. i Zieloną Górą.

W wyniku trwającej depresji urodzeniowej spowodowanej spadkiem płodności kobiet, miało miejsce – obserwowane w latach 2010-2015 – zmniejszenie się liczby i odsetka dzieci (0–14 lat). Z kolei nieprzerwanie rośnie grupa osób w starszym wieku (65 lat i więcej). W 2019 r. liczba dzieci w wieku poniżej 15 lat wyniosła prawie 154,8 tys., tj. o 3,3 tys. mniej niż w 2010 r. oraz o 0,5 tys. mniej niż w 2018 r. Niemniej jednak w latach 2017-2018 liczba dzieci wzrosła, również udział grupy 0-14 lat w populacji województwa się zwiększył i wyniósł 15,3%. Wartość wskaźnika zwiększyła się do notowanej w latach 2011-2012 i była niewiele mniejsza niż w 2010 r., kiedy dzieci stanowiły 15,4% ludności województwa.

Mapa 18. Zmiana liczby ludności w latach 2010-2019. Stan w dniu 31 grudnia
 Map 18. Population changes in 2010-2019. As of 31st December

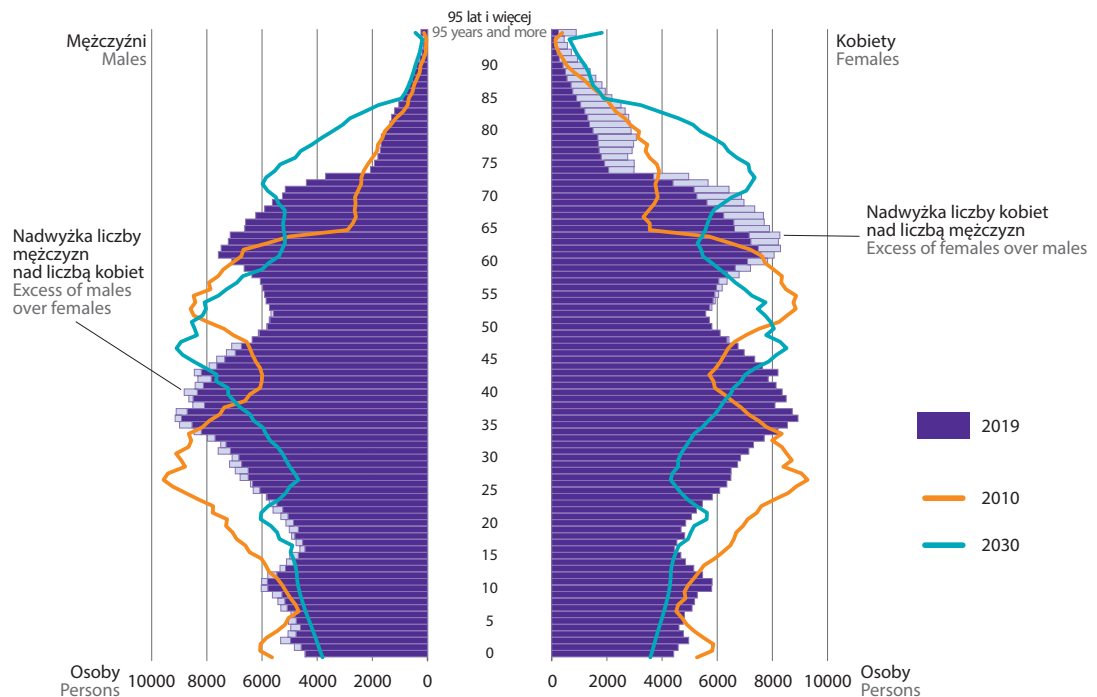
Natomiast niezmiennie rośnie grupa osób w wieku 65 lat i więcej – w 2019 r. zwiększyła się w skali roku o 6,5 tys. do wielkości 178 tys. osób, co stanowi 17,6% ogólnej liczby ludności (w 2010 r. osoby starsze stanowiły 11,7% ludności, a w 2018 r. – 16,9%). Wynika to z przesuwania do populacji w starszym wieku coraz liczniejszych roczników osób urodzonych w latach 50. ub. wieku. Z tego powodu od kilku lat zmniejsza się liczba osób w tzw. wieku dorosłym (15–64 lata).

Przewiduje się, że populacja województwa zmniejszy się do ponad 979 tys. osób w 2030 r., przy czym większe zmiany obserwowane będą w miastach. Największe ubytki ludności odnotują powiaty: żagański (o 9,8% w odniesieniu do 2013 r.), krośnieński (o 8,7%) i międzyrzecki (o 8,4%). Wzrost prognozuje się jedynie w powiecie gorzowskim (o 9,1%) i zielonogórskim (o 4,5%), w efekcie zasiedlania stref podmiejskich Gorzowa Wlkp. i Zielonej Góry. Również w większości (80,5%) gmin nastąpi ubytek liczby ludności, a w pięciu z nich o co najmniej 10% (w odniesieniu do 2016 r.). Są to gminy miejskie: Gozdnicza, Łęknica, Nowa Sól, miejsko-wiejska Dobiegniew oraz wiejska Wymiarki.

Obserwowane przemiany demograficzne wskazują, że obecna sytuacja ludnościowa województwa nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego. Zmniejszająca się liczba urodzeń i wzrastająca liczba zgonów manifestują się stopniowym spadkiem liczby mieszkańców. Zdecydowanie mniejsza w przyszłości liczba kobiet w wieku rozrodczym będzie miała negatywny wpływ także na przyszłą liczbę urodzeń. W województwie przez cały okres prognozy przewidywany jest ujemny przyrost naturalny, a wskaźnik przyrostu naturalnego od 2025 r. będzie niższy niż przeciętnie w kraju. Populacja województwa szybko się starzeje, co odzwierciedla przede wszystkim wzrost jej liczby i udziału w najstarszych rocznikach wieku.

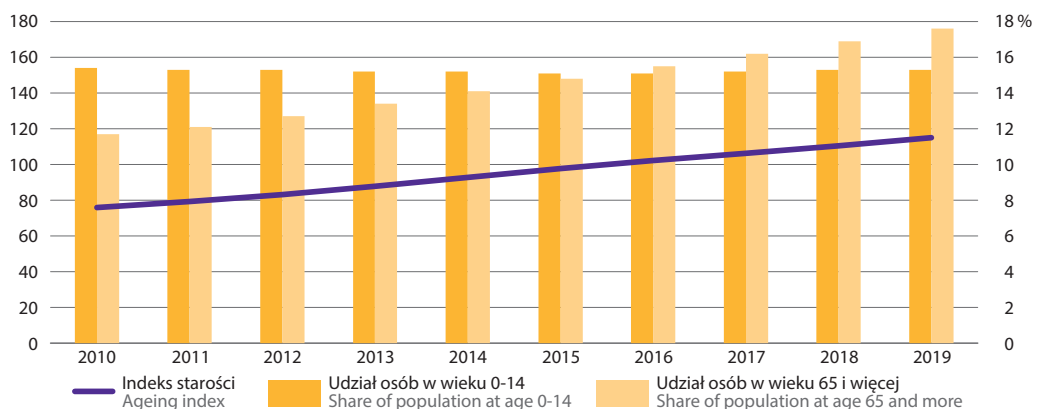
Analizując strukturę ludności województwa w podziale na ekonomiczne grupy wieku zauważa się, że w 2019 r., w odniesieniu do 2010 r., zmniejszył się o 1 p. proc. do 18,1% udział osób w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), natomiast zwiększył się o 6,5 p. proc. do 21,6% udział osób w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej). Zatem wzrost odsetka osób w starszym wieku był większy niż spadek odsetka ludzi młodych. W tym okresie widocznie zmniejszyła się liczebność i udział osób w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata). W 2019 r. ponad 610,2 tys. osób było w wieku produkcyjnym, to o 9,3% mniej niż w 2010 r. Jednocześnie udział osób w tym wieku spadł o 5,5 p. proc. i wyniósł 60,3%. Na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 66 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2010 r. były to 52 osoby.

Wykres 15. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2019 i 2030. Stan w dniu 31 grudnia
 Chart 15. Population by sex and age in 2010, 2019 and 2030

Na szybkie tempo starzenia się ludności w województwie wskazuje wzrost wartości miar starzenia się. Wskaźnik starości demograficznej, czyli udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w 2019 r. wyniósł 17,6% i był o 5,9 p. proc. wyższy niż w 2010 r. Indeks starości wyrażający liczbę osób w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku 0-14 lat (liczba dziadków przypadających na stu wnuków) zwiększył się z 76 w 2010 r. do 115 w 2019 r. Przy tym pogorszył się wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego, czyli relacja liczby osób w wieku 15-64 lata do 100 osób w wieku 65 lat i więcej. Wskaźnik ten zmniejszył się w analizowanym okresie o prawie 39%, z 621 do 381.

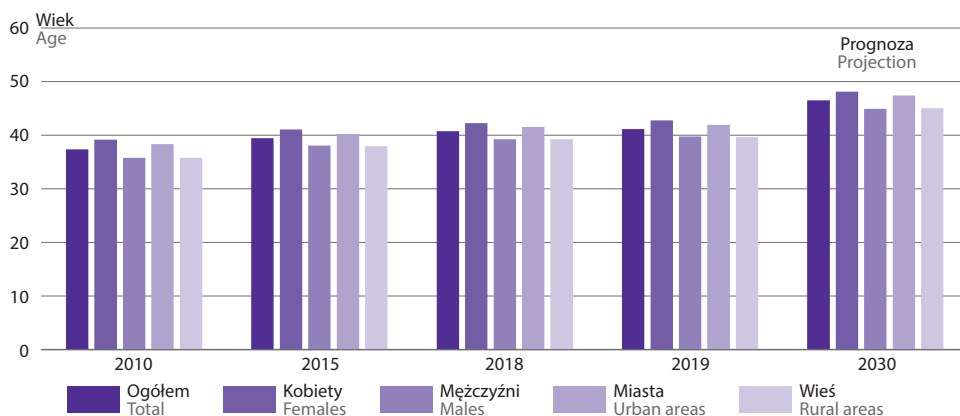
Wykres 16. Indeks starości w latach 2010-2019
 Chart 16. Ageing index in 2010-2019

W wyniku procesów w zakresie ruchu naturalnego, migracji oraz wydłużania się trwania życia ludności mają miejsce istotne przekształcenia w strukturze ludności według wieku. Mediana wieku mieszkańców województwa, podobnie jak ludności Polski, wyniosła w 2019 r. nieco ponad 41 lat, tj. o prawie 4 lata więcej niż w 2010 r. Wiek środkowy dla mężczyzn to prawie 40 lat, a dla kobiet – około 43 lata (w 2010 r. odpowiednio: prawie 36 i ponad 39 lat). Mieszkańcy wsi są młodszy o nieco ponad 2 lata od mieszkających w miastach, gdzie mediana wynosi 42 lata. Przewiduje się, że proces starzenia się ludności w województwie będzie przebiegać ze znacznie większą intensywnością niż dotychczas. W 2030 r. mediana wieku wyniesie ponad 46 lat, przy czym dla kobiet nieco ponad 48 lat, a dla mężczyzn 45 lat.

Proces starzenia się ludności jest zróżnicowany wśród powiatów – obecnie przedstawicielami najmłodszej struktury wieku są powiaty wschowski i sulciński. Mediana wieku mieszkańców w obu powiatach wynosi prawie 40 lat i jest mniejsza niż średnia dla województwa o nieco ponad 1 rok. Zbliżona struktura wieku cechuje powiat gorzowski. Za to najstarszą populację, gdzie wiek środkowy wynosi ponad 42 lata, ma miasto na prawach powiatu: Gorzów Wlkp., ale także Zielona Góra – 42 lata. Wiek środkowy powyżej średniej charakteryzuje także powiaty: żagański, żarski, krośnieński i międzyszecki.

Wykres 17. Mediana wieku ludności
Chart 17. Median age of population

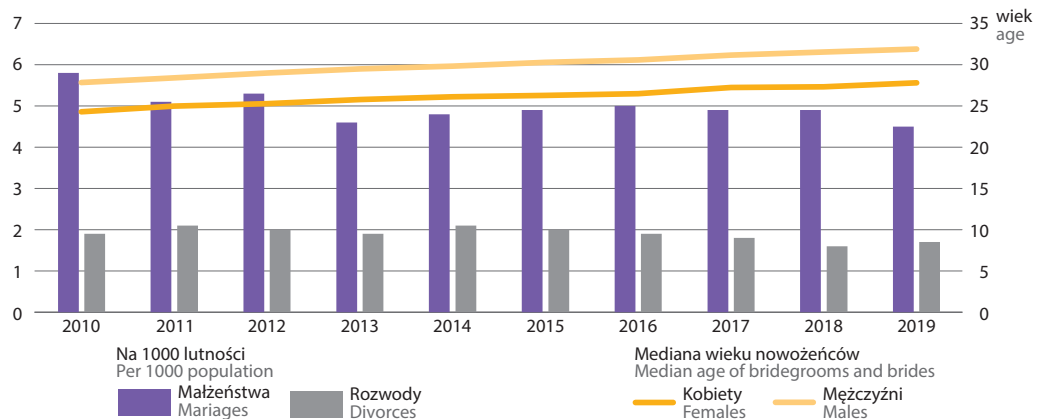
W województwie obserwuje się niekorzystny trend w zakresie formowania rodzin. Po latach względnej stabilizacji – ok. 5 tys. małżeństw rocznie w okresie 2015-2018 r., w 2019 r. zarejestrowano ich niespełna 4,6 tys. Liczba nowych związków małżeńskich była mniejsza o ponad 1,3 tys. w porównaniu z 2010 r. W konsekwencji obniżył się współczynnik małżeństw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – z 5,8 w 2010 r. i 4,9 w 2018 r. do 4,5 w 2019 r. W całym kraju częstość zawierania związków małżeńskich była wyższa (4,8 na 1000 ludności w 2019 r.). Spośród powiatów najwyższe wartości tego wskaźnika charakteryzowały Gorzów Wlkp. (5,6) i powiat wschowski (5,1), a najniższe – powiat gorzowski (3,8) i powiat żarski (3,9).

Konsekwencją wyborów dokonywanych przez młodych ludzi, którzy planując przyszłość zawarcie małżeństwa stawiają na dalszym miejscu, jest zwiększenie się wieku nowożeńców. W 2019 r. mediana wieku mężczyzny zawierającego związek małżeński po raz pierwszy wyniosła 30 lat, a kobiety prawie 28 lat – dla obu płci było to o około 2 lata więcej niż w 2010 r. Małżeństwa wyznaniowe (tj. zawarte w kościołach i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego) stanowiły w 2019 r. 46,6% zawartych prawnie związków (w 2010 r. ok. 60%). Dla porównania w kraju odsetek małżeństw wyznaniowych wyniósł 59,6%.

Korzystniej kształtowała się sytuacja w zakresie rozwodów, których liczba – w latach 2015-2018 – się zmniejszyła, do nieco ponad 1,6 tys. w 2018 r. (w porównaniu z 2010 r. było o 0,3 tys. rozwodów mniej). W 2019 r. rozwiązano przez sąd ponad 1,7 tys. małżeństw; współczynnik rozwodów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniósł 1,7 (w porównaniu z 1,6 rok wcześniej i 1,9 w 2010 r.). Wartość tego wskaźnika była podobna w całym kraju. Spośród powiatów najwyższe wartości współczynnika rozwodów charakteryzowały Gorzów Wlkp. (2,4), Zieloną Górę i powiat sulciński (po 2,0), najniższe zaś – powiat międzyszecki i słubicki (po 1,4).

Pomiędzy 2010 r. i 2018 r. liczba orzekanych sądownie separacji znacznie się zmniejszyła, z 56 do 8. W 2019 r. nastąpił wyraźny wzrost – orzeczono ich 26, współczynnik separacji w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł 2,6 (w kraju – 3,1). W trzech przypadkach sąd zniósł prawną separację małżeństw. Najwięcej separacji orzeczono w Gorzowie Wlkp. (8,1 na 1000 ludności), następnie w powiecie słuwickim (4,3) i nowosolskim (3,5), a najmniej w powiecie żarskim (1,0), zielonogórskim (1,3) i gorzowskim (1,4).

Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody w latach 2010-2019
Chart 18. Marriages contracted and divorces in 2010-2019

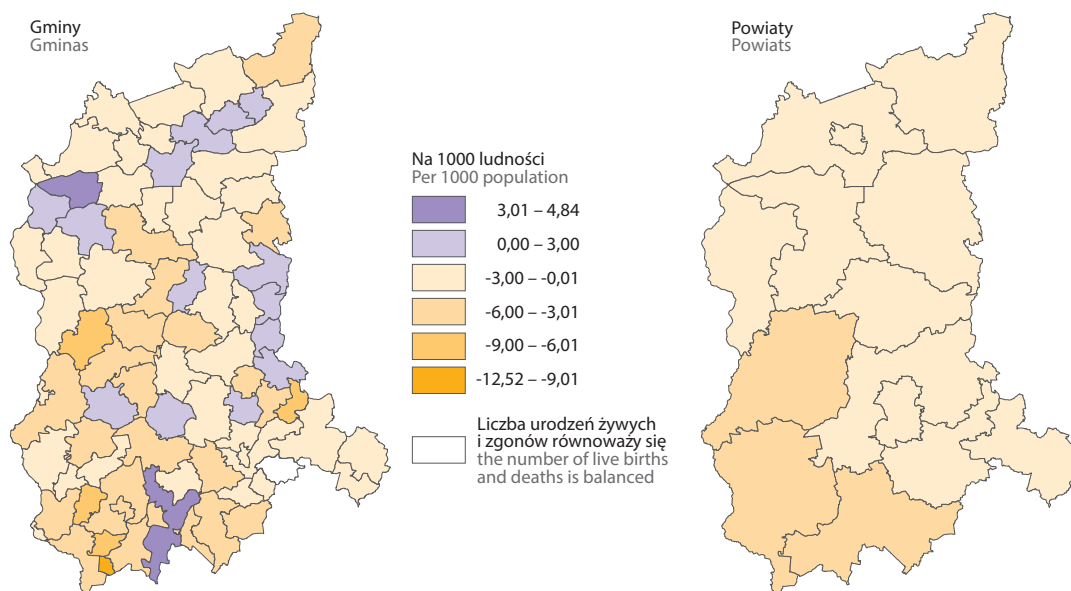
Po okresie wzrostu w latach 2016-2017 liczba urodzeń żywych w kolejnych latach stopniowo zaczęła się zmniejszać. W 2018 r. spadła do 9,5 tys., a w 2019 r. – do 9,0 tys. i była mniejsza o 1,3 tys. w porównaniu z 2017 r. Współczynnik urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 ludności osiągnął poziom 8,9 i był niższy o 0,4 p. prom. w porównaniu z 2018 r., natomiast w porównaniu z 2010 r. zmniejszył się o 1,8 p. prom. W skali kraju wskaźnik ten wyniósł 9,8. Wśród powiatów województwa lubuskiego, największym natężeniem urodzeń charakteryzował się powiat świebodziński, gdzie współczynnik urodzeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniósł 10,0, a najmniejszym – powiaty krośnieński (7,9) i żarski (8,0).

Pomiędzy 2010 r. i 2017 r. liczba osób zmarłych w województwie stopniowo wzrosła z 9,5 tys. do 10,3 tys. rocznie. W 2018 r. nastąpił dalszy wzrost – zmarło ok. 11 tys. osób i liczba ta utrzymała się w 2019 r. W konsekwencji wzrósł też współczynnik zgonów, w 2019 r. liczba zgonów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosła 10,9 i była wyższa o 1,6 w porównaniu z 2010 r. W skali kraju współczynnik zgonów wyniósł 10,7. Natężenie zgonów w powiatach było zróżnicowane, najwyższe, bo po 12 zgonów licząc na 1000 mieszkańców odnotowano w żagańskim, żarskim, strzelecko-drezdeneckim oraz w Gorzowie Wlkp. A najniższe w powiatach: gorzowskim, zielonogórskim, międzyrzeckim, słuwickim oraz w Zielonej Górze, gdzie współczynnik ukształtował się na poziomie 10 zgonów na 1000 ludności.

W województwie obserwuje się niekorzystne zmiany w zakresie przyrostu naturalnego, który szybko maleje. Jeszcze w 2010 r. przyrost naturalny kształtował się na poziomie 1,4 tys. osób, podczas gdy w 2017 r. oscylował już wokół zera. Kolejne lata odznaczały się ubytkiem naturalnym. W 2019 r. liczba urodzeń była mniejsza od liczby zgonów o 2,0 tys. osób. Współczynnik przyrostu naturalnego ukształtował się na poziomie minus 2 osoby na 1000 ludności i był to najniższy poziom w ostatnim dwudziestolecu. Dla porównania w kraju wskaźnik ten wyniósł minus 0,9. W województwie we wszystkich powiatach obserwowany był ubytek naturalny ludności, przy czym najwyższy charakteryzował powiat żagański, żarski i krośnieński (po ok. 4 osoby na 1000 ludności).

W 2019 r. ujemny przyrost naturalny wystąpił w 65 z 82 gmin, w 16 przyrost był dodatni, a w jednej gminie liczba urodzeń żywych i zgonów zrównoważyła się (gmina wiejska Bojadła). Najniższy ujemny przyrost naturalny, podobnie jak przed rokiem, zanotowano w gminie miejskiej Gozdnicza (ok. 13 osób na 1000 ludności) oraz w gminach wiejskich: Maszewo (8,5) i Wymiarki (8,3). Gminy te znajdują się w powiecie żagańskim i krośnieńskim. Większość (68,8%) gmin z dodatnim przyrostem naturalnym to były gminy wiejskie. Wśród nich wyróżniały się: Słońsk (4,8 na 1000 ludności) i Żagań (3,4). Względnie wysoki wskaźnik charakteryzował także gminę miejsko-wiejską Babimost (2,6).

Mapa 19. Przyrost naturalny ludności w 2019 r.
Map 19. Natural increase in 2019

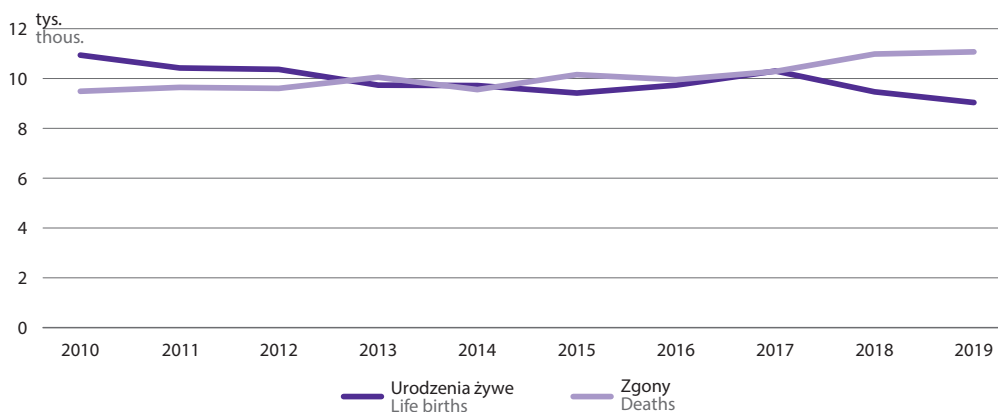

Od 2011 r. współczynnik dzietności w województwie utrzymuje się blisko progu skrajnie niskiej płodności. Aby zapewnić stabilny rozwój demograficzny, w danym roku – na każde 100 kobiet w wieku 15–49 lat – powinno przypadać średnio co najmniej 210–215 urodzonych dzieci, obecnie przypada 133 (w kraju 142).

Niskiej dzietności towarzyszy przesunięcie najwyższej płodności kobiet – z grupy wieku 20-24 lata do wieku 25-29 lat, a obecnie także do wieku 30-34 lata. W 2019 r. na 1000 kobiet w wieku 20-24 przypadają 54 urodzenia żywe, podczas gdy w 2010 r. było ich 62. W przypadku kobiet w wieku 30-34 lata odnotowano 74 urodzenia żywe na 1000 kobiet, tj. o 6 więcej niż w 2010 r.

Zmiany wzorca płodności spowodowały przesunięcie się momentu, w którym kobiety decydują się na dziecko. Mediana wieku dla kobiet, które w 2019 r. urodziły dziecko to ok. 30 lat – o prawie 2 lata więcej niż w 2010 r. Dla rodzących po raz pierwszy wskaźnik zwiększył się do ok. 28 lat (o 1,5 roku w porównaniu z 2010 r.). Wiek środkowy dla matek w całym kraju był podobny.

Wykres 19. Ruch naturalny ludności w latach 2010-2019
Chart 19. Vital statistics of population in 2010-2019

Głównymi przyczynami zgonów w województwie pozostają choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. W 2018 r. stanowiły one 62,8% wszystkich zgonów. Wskaźnik śmiertelności z powodu chorób układu krążenia w przeliczeniu na 100 tys. ludności wyniósł 402 (w kraju – 437), natomiast dla chorób nowotworowych – 277 (w kraju – 284). Śmiertelność w wyniku chorób układu krążenia była wyższa wśród mężczyzn, w 2018 r. z tej przyczyny zmarło 408 mężczyzn i 397 kobiet, licząc na 100 tys. ludności danej płci. Również w przypadku zgonów spowodowanych nowotworami wskaźnik śmiertelności dla mężczyzn był wyższy – 306, w porównaniu z 250 dla kobiet. Na przestrzeni lat 2010-2018 wzrosła śmiertelność mieszkańców z powodu nowotworów (o 37 zgonów w przeliczeniu na 100 tys. ludności), natomiast spadła z powodu chorób układu krążenia (o 17 zgonów na 100 tys. ludności).

W 2018 r. z powodu nowotworów najwięcej osób zmarło w powiecie żagańskim (313 osób w przeliczeniu na 100 tys. ludności), żarskim (310) oraz w Gorzowie Wlkp. (305) – w mieście tym odnotowano największy wzrost współczynnika zgonów wśród powiatów (o 35% w porównaniu z 2010 r.); w drugim mieście grodzkim – w Zielonej Górze – wskaźnik ten nieznacznie się obniżył (o 1,0% do 273 zgonów na 100 tys. ludności). Wysoki wzrost wartości współczynnika zgonów z powodu chorób nowotworowych charakteryzował także powiat słubicki (o 29%) i międzyrzecki (o 25%). Z kolei najmniej zgonów z tej przyczyny zanotowano w powiecie zielonogórskim oraz gorzowskim (po 241 na 100 tys. ludności). W powiecie gorzowskim poziom śmiertelności wzrósł o 3,7% w porównaniu z 2010 r.

W przypadku śmiertelności z powodu chorób układu krążenia większość powiatów zanotowała spadek współczynnika zgonów, w odniesieniu do 2010 r. Największy wystąpił w powiecie sulęcińskim (o 21%), słubickim (o 19%) i międzyrzeckim (o 17%). W tym czasie w obu miastach na prawach powiatu wskaźniki zgonów w wyniku chorób układu krążenia wzrosły (o 6,3% do 381 na 100 tys. mieszkańców w Zielonej Górze i o 7,1% do 367 w Gorzowie Wlkp.). Najwięcej zgonów z tej przyczyny odnotowano w powiecie żagańskim (551 w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców), a także żarskim (453) i strzelecko-drezdeneckim (446).

W województwie znacząco obniżyła się umieralność niemowląt. W 2019 r. zarejestrowano 29 zgonów niemowląt (dzieci w wieku poniżej 1 roku życia), tj. o 30 mniej niż w 2010 r. Współczynnik zgonów niemowląt liczony na 1000 urodzeń żywych wyniósł 3,2 i był niższy o 2,2 w porównaniu z 2010 r. Wskaźnik ten był niższy od średniej umieralności niemowląt w kraju (3,8).

W latach 2010-2016 liczba przemieszczeń – zameldowań na stałe w ruchu wewnętrznym zmniejszyła się, natomiast po 2016 r. ponownie zaczęła wzrastać, osiągając ponad 11,4 tys. osób w 2017 r., 12,3 tys. w 2018 r. i 12,9 tys. w 2019 r. Jednocześnie wzrosła także liczba wymeldowań z pobytu stałego – do 14,1 tys. w 2019 r. Rezultatem tego saldo migracji wewnętrznych było ujemne i wyniosło ponad 1,2 tys. osób (minus 1,2 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców). Dla porównania w 2010 r. było to minus 0,5 tys. osób. Od co najmniej dwóch dekad w wyniku migracji wewnętrznych mieszkańców tracą tereny miejskie – w 2019 r. saldo dla miast wyniosło minus 1,3 tys. osób.

W 2019 r. – podobnie jak w latach poprzednich – w większości powiatów, w ramach migracji wewnętrznych, napływ ludności był mniejszy od odpływu. Najwięcej ludzi utraciły powiaty: żarski (474 osoby), Gorzów Wlkp. (280), międzyrzecki (276), żagański (270), a także krośnieński i nowosolski (po 232). Jedynie w trzech powiatach na skutek migracji odnotowano wzrost liczby ludności: w Zielonej Górze (o 802 osoby), w powiecie gorzowskim (o 403) oraz – nieznaczny – w powiecie zielonogórskim (o 3).

Największą grupą wśród migrujących były osoby młode dorosłe – w wieku 25-29 lat (37,8%) oraz 30-34 lata (28,8%), czyli osoby w wieku produkcyjnym. Przy czym częściej były to kobiety (60%).

Uwzględniając odpływ ludności do innych województw, najczęstszym kierunkiem migracji było wielkopolskie (28,7% migracji międzywojewódzkich) oraz dolnośląskie (27,8%).

W 2019 r. liczba imigracji na pobyt stały wyniosła 0,5 tys., natomiast emigracji 0,4 tys., co dało saldo wielkości 0,1 tys. osób, czyli 0,14 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Dodatnie saldo imigracji odnotowano pierwszy raz od co najmniej dwóch dekad. Obserwowany był także dalszy wzrost liczby imigracji (w 2018 r. wyniosła 0,4 tys., a w 2017 r. – 0,3 tys.).

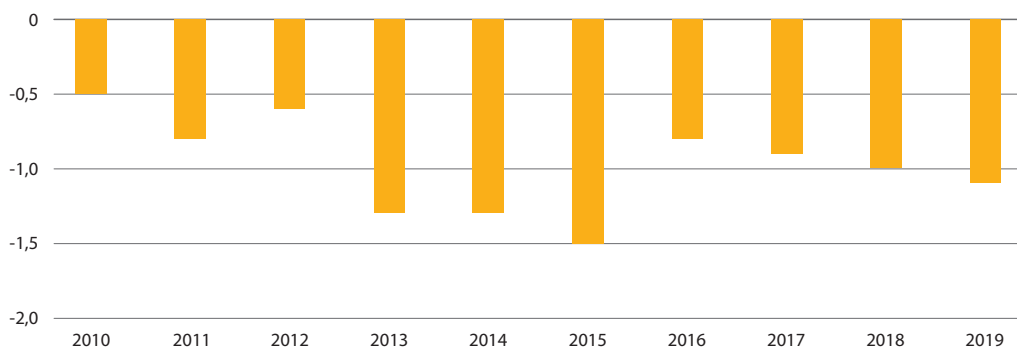
W 2019 r. liczba emigracji na pobyt stały utrzymała się na podobnym poziomie jak w roku poprzednim (0,4 tys.), ale była znacząco mniejsza niż w okresie wcześniejszym – lata 2013-2015 (kiedy liczba wymeldowań z pobytu stałego w związku z wyjazdem na stałe za granicę każdego roku wyniosła ok. 1,1 tys.).

Główne kierunki emigracji na stałe pozostają od wielu lat niezmiennie – są to Niemcy i Wielka Brytania. Do Niemiec w 2019 r. wyjechało 0,2 tys. mieszkańców województwa, do Wielkiej Brytanii – mniej niż 0,1 tys., podobnie jak w roku poprzednim. W przypadku imigracji, na pierwszym miejscu w 2019 r. znajdowały się również Niemcy, skąd przybyło do województwa 0,2 tys. osób, a na drugim Wielka Brytania (0,1 tys.). Kolejne – trzecie miejsce – zajmowała Ukraina.

Wśród emigrantów dominowały osoby, które swój wyjazd za granicę łączyły z podejmowaniem pracy lub jej poszukiwaniem. Byli to przeważnie młodzi mężczyźni w grupie wieku 30-39 lat (55,9%). Również w przypadku imigrantów dominowali mężczyźni w tej grupie wieku. Na uwagę zasługuje natomiast fakt, że z rodzicami wracają do województwa dzieci urodzone poza granicami kraju – odsetek dzieci w wieku 0-4 lata w liczbie imigracji wyniósł 40,0% oraz w wieku 5-9 lat – 12,9%.

Analiza trendów w migracjach wskazuje, że obecnie wielkość emigracji nie ma zasadniczego wpływu na rozwój demograficzny w województwie. Pozytywnie natomiast oddziałuje rosnąca liczba imigrantów, przede wszystkim rodzin z dziećmi powracających z zagranicy. Decydującą rolę w kształtowaniu się liczby ludności odgrywają przemieszczenia populacji wewnątrz województwa, jak i między województwami. Województwo lubuskie od lat charakteryzuje stały odpływ mieszkańców do innych regionów w kraju – w 2019 r. saldo migracji ogólnej na pobyt stały wniosło minus 1,1 tys. osób. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba stałych migracji wzrosła (1,0 tys.), ale była mniejsza niż w latach poprzednich – 2013-2015 (kiedy z województwa migrowało co roku ok. 1,5 tys. osób). Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosło 1,1, to o 0,1 więcej niż przed rokiem, ale o 0,4 mniej niż w 2015 r.

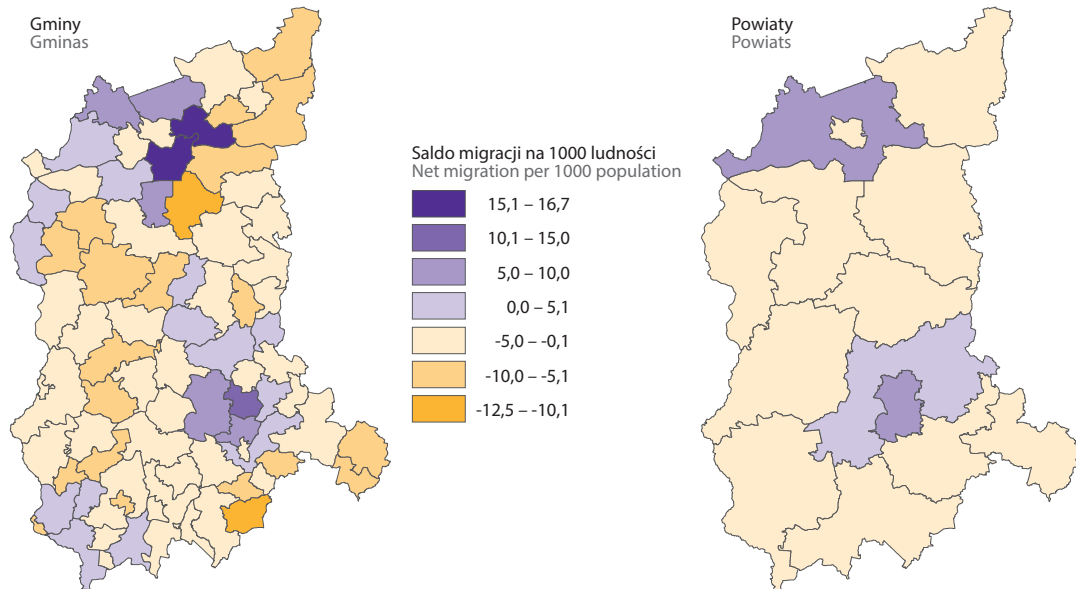
Wykres 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2010-2019
Chart 20. Net migration of population for permanent residence per 1000 population in 2010-2019

W 2019 r. ujemne saldo migracji ludności na pobyt stały odnotowano w 11 z 14 powiatów, a najwyższe w powiatach: strzelecko-drezdeneckim (minus 5 osób licząc na 1000 ludności), międzyrzeckim i wschowskim (po 4,8) oraz w żarskim (4,7). Jednocześnie dodatnie saldo migracji, podobnie przed rokiem, wystąpiło w Zielonej Górze (6,2), a także w powiecie gorzowskim (5,6) i zielonogórskim (0,1). Dodatkowo w Zielonej Górze i powiecie gorzowskim wartość tego współczynnika w skali roku wyraźnie wzrosła. Dla porównania wskaźnik w Gorzowie Wlkp. w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł minus 2,0.

Uwzględniając gminy, największy odpływ ludności miał miejsce w gminach wiejskich: Niegosławice (13 osób na 1000 ludności) i Bledzew (11 osób), a także w gminie miejskiej Łęknica (10 osób) oraz miejsko-wiejskiej Szlichtyngowa (9 osób). W 54 gminach saldo migracji kształtowało się na poziomie od minus 1 do minus 8 osób w przeliczeniu na 1000 ludności. Natomiast w 24 gminach wskaźnik ten był dodatni. Najwyższą jego wartość odnotowano w gminach wiejskich: Deszczno (17 osób na 1000 ludności), Santok (16 osób), Zabór (12 osób) i Kłodawa (10 osób).

Mapa 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2019 r.
Map 20. Net migration of population for permanent residence in 2019

Edukacja

Education

W roku szkolnym 2018/19 w województwie lubuskim funkcjonowało łącznie 499 placówek wychowania przedszkolnego. W ramach systemu oświaty wychowaniem przedszkolnym objęto 35,6 tys. dzieci, tj. o 1,6% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim. Ponad 97% dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego było w wieku 3-6 lat. Wśród wszystkich placówek wychowania przedszkolnego dominowały przedszkola, które stanowiły blisko 58,9% ogółu placówek wychowania przedszkolnego. Średnio na 1 przedszkole w województwie lubuskim, przypadało 102 dzieci. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym wzrosła liczba uczniów w szkołach podstawowych, natomiast spada w szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych. Zmniejszyła się także liczba absolwentów uczelni.

Wychowanie przedszkolne

W roku szkolnym 2018/19 w województwie lubuskim funkcjonowało 499 placówek wychowania przedszkolnego (tj. 2,3% wszystkich placówek w kraju): 294 przedszkoli, 174 oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, 3 zespoły wychowania przedszkolnego oraz 28 punktów przedszkolnych. Liczba placówek przedszkolnych w stosunku do poprzedniego roku zmniejszyła się o 1,8%. (w kraju odnotowano wzrost 0,8%). Największy spadek odnotowano w przypadku oddziałów przedszkolnych o 8 placówek (4,4%), punktów przedszkolnych o 7 placówek (o 20%). Zwiększyła się natomiast liczba przedszkoli o 6 placówek (2,1%). Wśród wszystkich placówek wychowania przedszkolnego dominowały przedszkola – 58,9% i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych – 34,9%. Większość przedszkoli (75,5%) zlokalizowana była w miastach, natomiast na wsi przeważały oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych (72,4%). W roku szkolnym 2018/19 w ramach systemu oświaty wychowaniem przedszkolnym objęto 35,6 tys. dzieci, o 1,6% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim. (w kraju wzrost o 2,3%). W miastach do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 27,6 tys. dzieci, o 0,7 tys. więcej niż rok wcześniej, a na wsi 8,1 tys. (o 0,1 tys. mniej). Liczba dzieci w wieku 6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego zwiększyła się w stosunku do poprzedniego roku o 2,8%. W województwie lubuskim działało 9 specjalnych placówek wychowania przedszkolnego – wszystkie to przedszkola, do których uczęszczało 152 dzieci.

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tablica 11. Wychowanie przedszkolne^a
Table 11. Pre-primary education^a

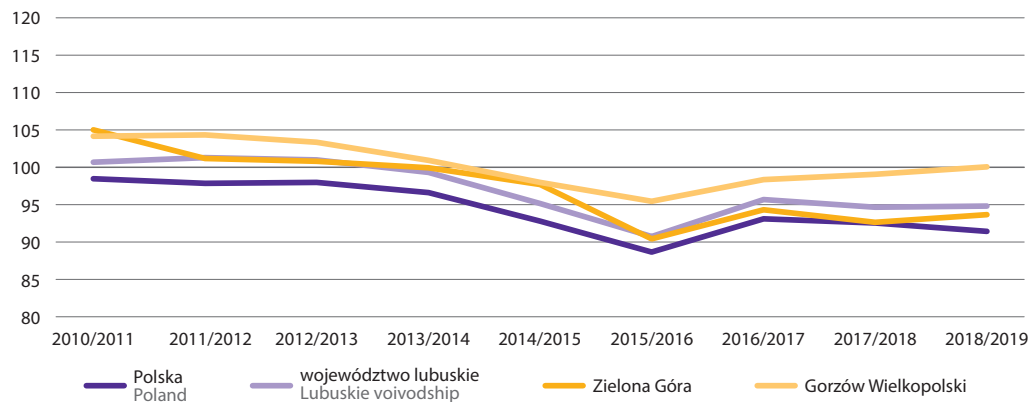
Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2017/18	2018/19
Placówki: Establishments:	480	476	508	499
miasta urban areas	225	247	280	279
wieś rural areas	255	229	228	220
w tym of which				
Przedszkola Nursery schools	232	278	288	294
w tym specjalne of which special	6	8	9	9
Miejsca: Places:	24702	28474	32035	32538
w tym of which				
Przedszkola Nursery schools	23788	27417	31079	31771
w tym specjalne of which special	76	167	180	197
Dzieci: Children:	29548	29208	35067	35629
miasta urban areas	21825	22110	26898	27576
wieś rural areas	7723	7098	8169	8053
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	8657	1516 ^b	9593	9865
5 lat 5	8075	10539	9374	9006
Liczba dzieci w wieku 3-6 lat na 100 miejsc w przedszkolu Number of children aged 3-6 per 100 places in nursery school	176	160	130	124

a W latach szkolnych 2015/16-2018/19 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.

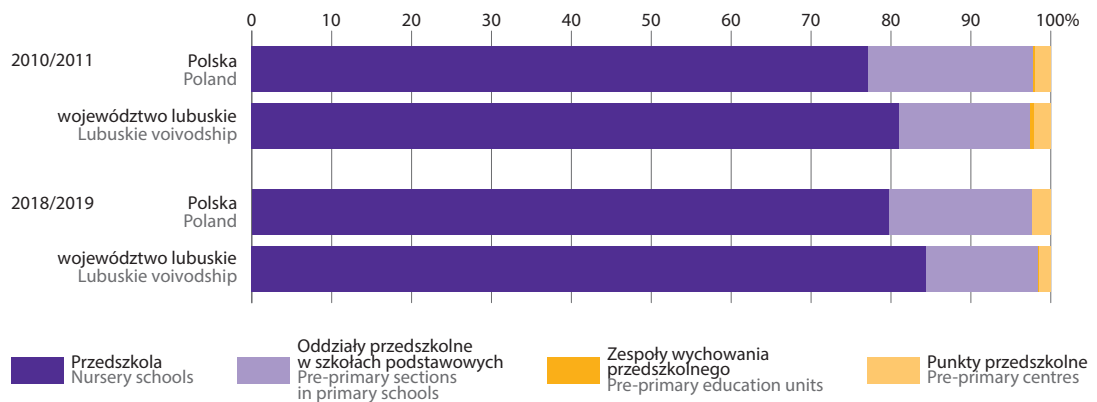
b Dotyczy dzieci, którym odroczone spełnianie obowiązku szkolnego po zasięgnięciu opinii psychologiczno-pedagogicznej.

a In the school years 2015/16-2018/19 including children staying in the units performing health care activities. b Concerns children obliged to attend the primary school who received an opinion of the psychological and educational clinic about lack of school readiness.

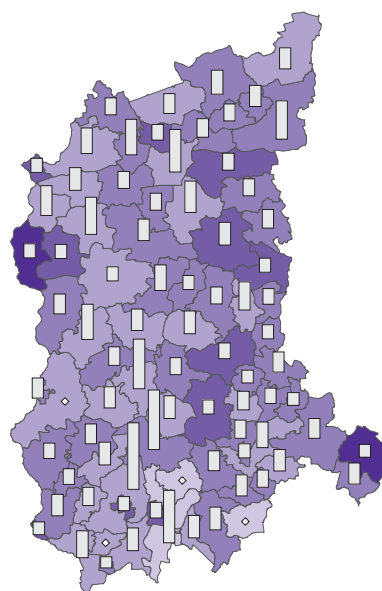
Wykres 21. Dzieci w przedszkolach na 100 miejsc
Chart 21. Children in nursery schools per 100 places

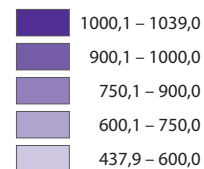
Wykres 22. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego
Chart 22. Children attending pre-primary education establishments

Mapa 21. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2018/19
Map 21. Pre-primary education in the 2018/19 school year

Dzieci w wieku 3-6 lat objęte wychowaniem przedszkolnym na 1000 dzieci w tej grupie wieku
Children aged 3-6 years included in pre-primary education per 1000 children of each age group

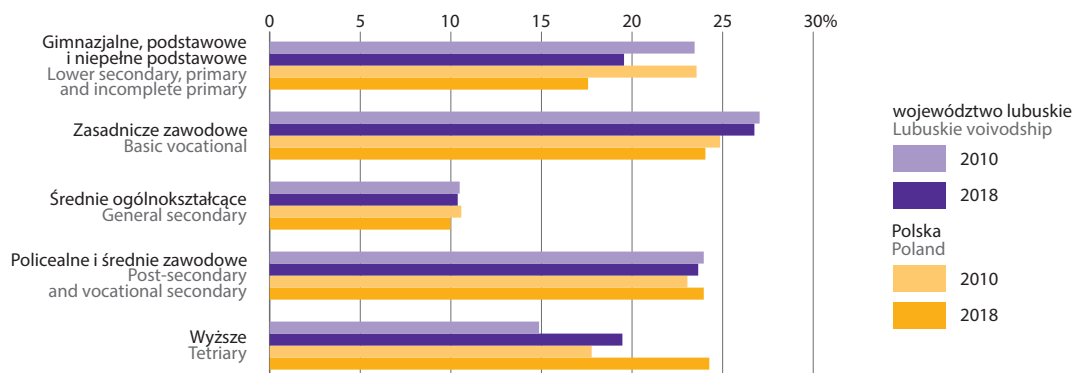

Dzieci w wieku 3-6 lat na 1 miejsce w przedszkolu
Children aged 3-6 per 1 place in nursery school

◇ Zjawisko nie wystąpiło
Magnitude zero

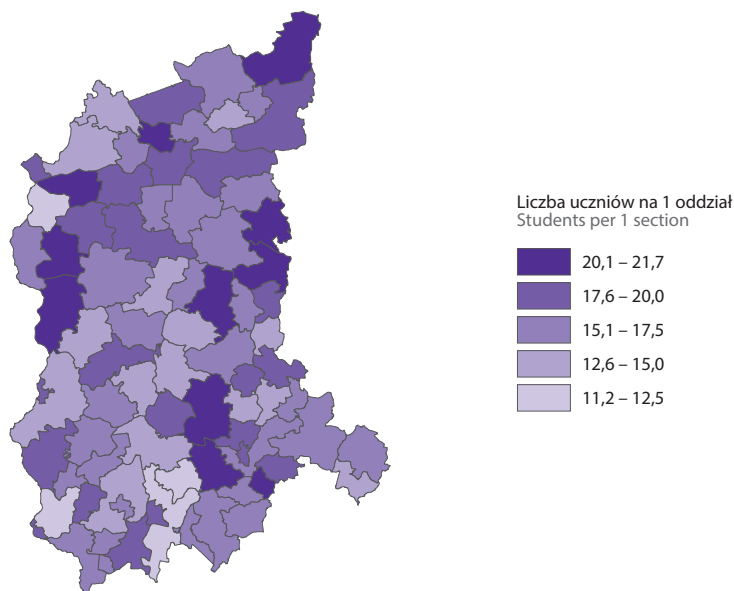
Wykres 23. Ludność według poziomu wykształcenia
Chart 23. Population by education level

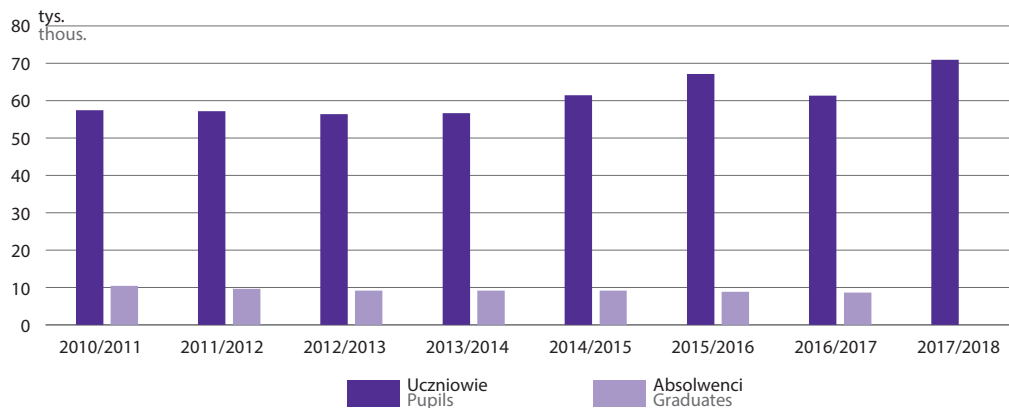
Edukacja w szkołach podstawowych

W roku szkolnym 2018/19 w województwie lubuskim funkcjonowało 361 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (podobnie jak przed rokiem), w tym 26 szkół specjalnych. Naukę w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) realizowało 81,1 tys. dzieci i młodzieży (o 14,1% więcej w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym). W miastach do szkół podstawowych uczęszczało 59,5 tys. dzieci i młodzieży (o 15,4% więcej w stosunku do poprzedniego roku szkolnego), natomiast na wsi uczyło się 21,6 tys. osób (o 10,5% więcej). W szkołach specjalnych kształceniem podstawowym objętych było 1,3 tys. uczniów (wzrost o 24,5%). W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji w roku szkolnym 2018/19 w szkołach podstawowych kształcił się pierwszy rocznik uczniów realizujących program klasy ósmej, co skutkowało brakiem absolwentów z lat szkolnych 2016/17 i 2017/18 (przejście z 6- na 8-letnią szkołę podstawową).

Mapa 22. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2018/19
Map 22. Pupils in primary schools in the 2018/19 school year

Wykres 24. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych
Chart 24. Pupils and graduates of primary schools

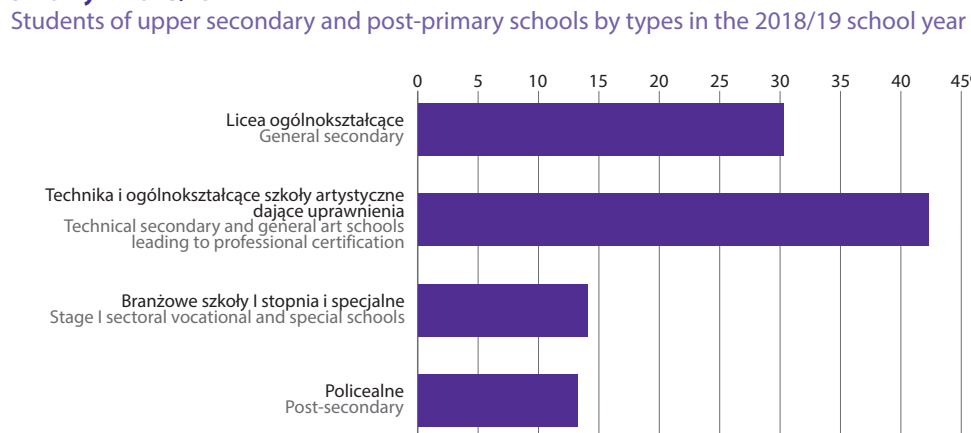
Edukacja w szkołach ponadpodstawowych

W roku szkolnym 2018/19 nie odbył się nabór do klasy pierwszej gimnazjów, które ulegają stopniowej likwidacji. W województwie działały jeszcze 44 gimnazja dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) w których uczyło się 8,7 tys. osób.

Do szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, branżowe szkoły I stopnia, licea ogólnokształcące, technika, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne.

W roku szkolnym 2018/19 na terenie województwa lubuskiego działało 221 szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych – liczba szkół zmniejszyła się o 7 placówek, w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym. Do tych szkół uczęszczało łącznie 32,8 tys. uczniów (o 3,9% mniej niż w poprzednim roku szkolnym).

Wykres 25. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2018/19
Chart 25. Students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2018/19 school year

Wśród szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych dla młodzieży największą liczbę uczniów skupiały technika, do których uczęszczało 13,7 tys. młodzieży oraz licea ogólnokształcące – 9,9 tys. osób.

W roku szkolnym 2018/19 działały 52 szkoły branżowe I stopnia dla młodzieży. Do szkół tego typu uczęszczało 4,3 tys. uczniów, z tego 95,3% uczyło się w szkołach ogólnodostępnych, a 4,7% w szkołach specjalnych. Ponadto, funkcjonowało 19 specjalnych szkół przysposabiających do pracy, w których kształciło się 0,3 tys. uczniów. Działały także 3 ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe, w których kształciło się 0,3 tys. uczniów.

W roku szkolnym 2018/19 w województwie funkcjonowało 36 szkół policealnych, w których edukację kontynuowało 4,3 tys. uczniów. Większość (80,6%) z nich to były szkoły dla dorosłych. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym liczba szkół tego typu zmniejszyła się o 18,2%, a liczba uczniów – o 11,2%.

Wykres 26. Uczniowie szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19
Chart 26.

Students of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year

Szkolnictwo wyższe

W roku akademickim 2018/2019 w województwie lubuskim funkcjonowało 5 uczelni wyższych (dwie uczelnie publiczne i trzy niepubliczne), w których kształciło się 12,6 tys. studentów, tj. o 4,8% mniej w stosunku do poprzedniego roku akademickiego i o 49,7% mniej w porównaniu z rokiem 2010/11. Lubuscy studenci decydują się głównie na naukę w szkołach publicznych tj. 96,5% wszystkich studiujących.

W roku akademickim 2018/19 najwięcej osób kształciło się na kierunkach związanych z biznesem, administracją i prawem oraz inżynieryjno-technicznych (odpowiednio 21,8% i 19,2%). Kolejne pod względem liczby studiujących były nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja - 13,6%, kształcenie – 12,5%, nauki humanistyczne i sztuka – 11,0%. Najmniej studentów studiowało na kierunkach: rolnictwo (0,2%) oraz nauki przyrodnicza, matematyka i statystyka (1,9%).

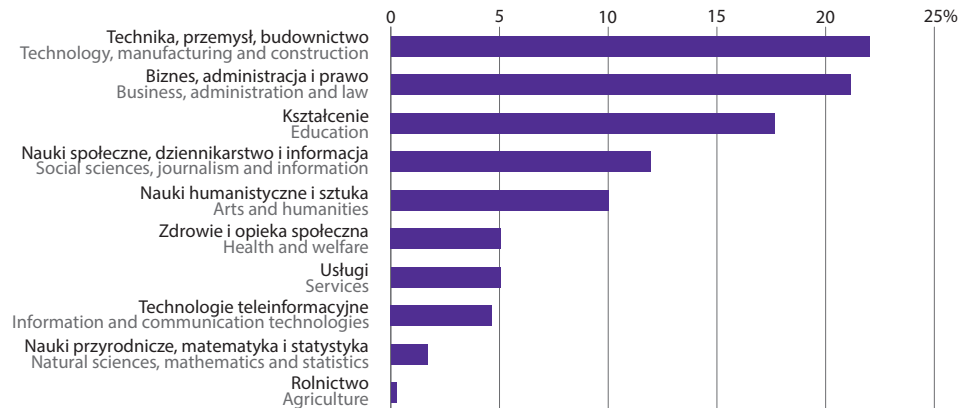
W roku akademickim 2017/18 studia wyższe w województwie lubuskim ukończyło 3,0 tys. absolwentów (23,1% mniej niż w poprzednim roku akademickim), w tym 94,5% to osoby, które uzyskały dyplomy uczelni publicznych (2,8 tys. absolwentów).

Najliczniejszą grupę stanowili absolwenci z grupy Biznes, administracja i prawo – 21,2% ogólnej liczby absolwentów (dominowali tu absolwenci kierunków: zarządzanie, finanse i rachunkowość oraz administracja). Kolejną dużą grupę stanowili absolwenci z grupy Technika, przemysł, budownictwo – 22,1% ogólnej liczby absolwentów (najwięcej absolwentów ukończyło kierunki: budownictwo oraz mechanika i budowa maszyn). Kolejne grupy to kształcenie – 17,7% ogólnej liczby absolwentów (dominowali tu absolwenci kierunku pedagogika), Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja – 12,0% ogólnej liczby absolwentów (najwięcej absolwentów ukończyło kierunki: psychologia, ekonomia) oraz Nauki humanistyczne i sztuka – 10,1% ogólnej liczby absolwentów (dominowali tu absolwenci kierunku artystycznego i językowego).

Kształcenie dorosłych

Szkoły dla dorosłych nastawione były głównie na kontynuowanie wcześniej przerwanej nauki lub uzupełnienie przerwanych cyklu kształcenia. W roku szkolnym 2018/19 w województwie lubuskim funkcjonowało 44 szkół dla dorosłych, wśród których przeważały licea ogólnokształcące – 81,8%. Pozostałymi szkołami dla dorosłych były szkoły podstawowe – 15,9% i gimnazja – 2,3%. W szkołach dla dorosłych uczyło się 4,1 tys. osób, liczba uczniów była podobna jak przed rokiem. W 2018 r. szkoły dla dorosłych ukończyło łącznie 1,0 tys. uczniów, w tym 48,3% stanowiły kobiety. Największą liczbę absolwentów stanowili uczniowie liceów ogólnokształcących – 86,7%.

Wykres 27. Absolwenci według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18
 Chart 27. Graduates by broad fields of education in the 2017/18 academic year

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Edukacja”

Ogółem wydatki publiczne na oświatę i wychowanie z budżetu jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r. wyniosły 1,8 mld zł. Zdecydowaną większość środków – 1,4 mld zł – przeznaczono na funkcjonowanie placówek oświatowych i wychowawczych tj.: szkół podstawowych – 724,9 mln zł (53,7%), przedszkoli (łącznie z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych i innymi formami wychowania przedszkolnego) – 304,3 mln zł (22,5%), gimnazjów i klas dotychczasowego gimnazjum prowadzonych w szkołach innego typu – 162,7 mln zł (12,0%), klas dotychczasowych zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych w branżowych szkołach I stopnia – 55,9 mln zł (4,2%), liceów ogólnokształcących – 103,1 mln zł (7,6%). W stosunku do 2017 r. wydatki na oświatę budżetów jednostek samorządu terytorialnego wzrosły o 17,7%, z tego wydatki budżetów: województwa – o 2,2%, powiatów – o 14,5%, miast na prawach powiatu – o 18,6%, a gmin – o 18,3%.

Zasoby pracy

Labour resources

W latach 2010-2019 nastąpiły pozytywne zmiany na rynku pracy. Wzrosła aktywność zawodowa ludności. Widocznie zwiększył się też wskaźnik zatrudnienia, ale jego poziom był nieznacznie niższy niż notowany w całym kraju. Obserwowany był spadek liczby osób biernych zawodowo. Ponadto nastąpił spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych i stopy bezrobocia rejestrowanego.

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wskazują, że w IV kwartale 2019 r. współczynnik aktywności zawodowej w województwie lubuskim ukształtował się na poziomie 54,3%, tj. o 1,5 p. proc. niższym w porównaniu z IV kwartałem 2010 r. oraz o 0,5 p. proc. niższym w porównaniu z IV kwartałem 2018 r.

Niemniej jednak w latach 2010-2019 udział ludności aktywnej zawodowo (w wieku 15 lat i więcej) w społeczeństwie wzrastał, podobnie jak w kraju. Równocześnie w kraju prawie stale utrzymywał się na wyższym poziomie – w IV kwartale 2019 r. wyniósł 56,0% i był większy o 1,7 p. proc. w stosunku do województwa.

W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. spadek współczynnika aktywności zawodowej odnotowano niezależnie od płci, przy czym większy nastąpił wśród kobiet o 2,4 p. proc. do 45,9%, w przypadku mężczyzn – o 0,5 p. proc. do 63,4%. Uwzględniając miejsce zamieszkania, wskaźnik zmniejszył się wśród mieszkańców miast (o 3 p. proc. do 54,2%), natomiast zwiększył się dla ludności zamieszkałej na wsi (o 1,9 p. proc. do 54,9%).

Najwyższy współczynnik aktywności ekonomicznej zanotowano wśród osób w wieku 35-44 lata – 88,0%, następnie 45-54 lata – 81,9%. W najmłodszej grupie wieku (15-24 lata) udział aktywnych zawodowo wyniósł 29,3%, a w najstarszej (55 lat i więcej) – 26,0%. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. spadek aktywności zawodowej odnotowano wśród ludności w młodszych grupach wieku: 15-24 lata oraz 25-34 lata.

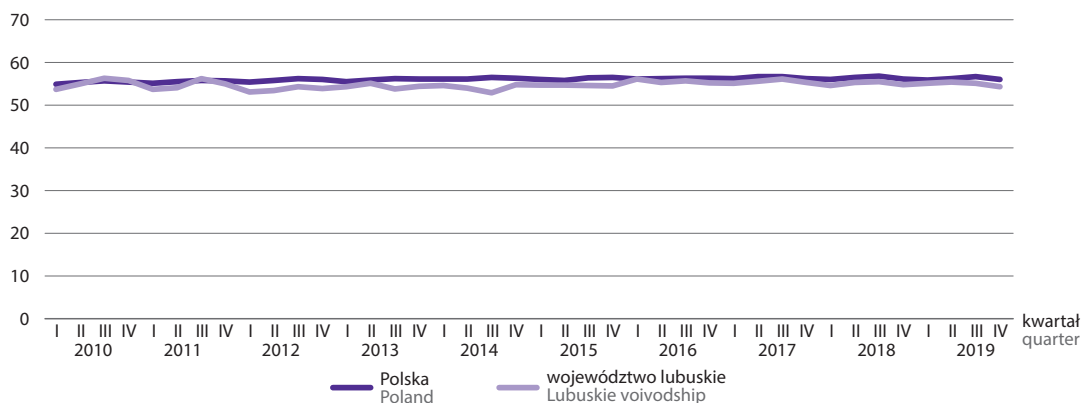
Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL
 Table 12. Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	488	444	436	429	16953
pracujący employed persons	442	415	423	420	16467
bezrobotni unemployed persons	46	28	13	9	486
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	386	371	359	361	13313
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	55,8	54,5	54,8	54,3	56,0
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	50,6	50,9	53,2	53,2	54,4
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	9,4	6,3	3,0	2,1	2,9

Uwzględniając poziom wykształcenia, najwyższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano wśród osób z wyższym wykształceniem – 81,5%. Wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym aktywnych zawodowo było 60,6%, a z zasadniczym zawodowym – 56,7%. Najniższa aktywność zawodowa dotyczyła osób z niskim poziomem wykształcenia – w tej grupie 18,5% osób posiadało pracę lub jej poszukiwało. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. aktywność zawodowa spadła niezależnie od poziomu wykształcenia, jednak najbardziej wśród osób z wykształceniem średnim policealnym (o 7,5 p. proc.) i zasadniczym zawodowym (o 5,6 p. proc.).

Uwzględniając stan cywilny, najwyższy współczynnik aktywności zawodowej zanotowano w najliczniejszej grupie – żonaci mężczyźni i zamężne kobiety (475 tys. osób) – 63,4%. W grupie kawalerowie i panny (200 tys.) wyniósł 49,5%, wśród wdów i wdowców (81 tys.) – 11,1%, a wśród rozwiedzionych (34 tys.) – 58,8%. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. poziom aktywności zawodowej zmniejszył się we wszystkich grupach, za wyjątkiem żonatych mężczyzn i zamężnych kobiet (wzrost o 1,2 p. proc.).

Wykres 28. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
 Chart 28. Activity rate by quarters

W IV kwartale 2019 r. wskaźnik zatrudnienia wyniósł 53,2%, co oznacza, że na każde 100 osób, które ukończyły 15 lat przypadało nieco ponad 53 pracujących. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. wskaźnik zwiększył się o 2,6 p. proc.

W latach 2010-2019 wskaźnik zatrudnienia w województwie, podobnie jak w kraju, wykazywał wyraźne tendencje wzrostowe. Niemniej jednak w kraju pozostawał na nieznacznie wyższym poziomie – w IV kwartale 2019 r. wyniósł 54,4%, tj. o 1,2 p. proc. więcej niż w województwie.

Wskaźnik zatrudnienia wykazywał istotne zróżnicowanie w zależności od płci – zdecydowanie wyższy był wśród mężczyzn – 61,8%, w przypadku kobiet wyniósł 45,1%.

W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. poziom zatrudnienia zwiększył się zarówno wśród mężczyzn (o 3,4 p. proc.), jak i wśród kobiet (o 1,8 p. proc.). Wzrost zatrudnienia odnotowano także bez względu na miejsce zamieszkania, przy czym większy był na wsi (o 4,6 p. proc. do 53,4%) niż w miastach (o 1,6 p. proc. do 53,2%).

Wśród osób w wieku produkcyjnym wskaźnik zatrudnienia wyniósł 72,8% i był o 8,6 p. proc. większy w porównaniu z analogicznym kwartałem 2010 r.

W IV kwartale 2019 r. w charakterze pracowników najemnych pracowało 357 tys. osób, tj. 84,8% ogółu pracujących (w tym 71,1% w sektorze prywatnym). Odsetek osób pracujących na własny rachunek wyniósł 14,2%, a pomagający członkowie rodzin stanowili 1,0%. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. liczba pracowników najemnych zmniejszyła się o 9 tys. (o 2,5%).

Zbiorowość pracujących posiadających umowę na czas określony liczyła 75 tys. osób (21,0% ogółu pracowników najemnych) i była mniejsza o 33 tys. (o 30,6%) w odniesieniu do IV kwartału 2010 r. Pracę stałą wykonywało 282 tys. osób (79,0% ogółu pracowników najemnych), tj. o 24 tys. (o 9,3%) więcej niż w IV kwartale 2010 r.

Najliczniejszą zbiorowość wśród pracujących stanowiły osoby w grupie wieku 35-44 lata – 31,0%. Ponad 22% wszystkich pracujących to osoby w wieku 25-34 lata oraz 45-54 lata. Najmniej pracujących było w wieku 15-24 lata (6,0%). W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. zwiększył się udział pracujących w wieku 35-44 lata (o 8,1 p. proc.) oraz w wieku 55 lat i więcej (o 6,6 p. proc.).

Blisko 72% pracujących w badanym tygodniu przepracowało 40 godzin i więcej, podobnie na wsi (71,6%), jak i w miastach (71,4%). Dla porównania w całym kraju prawie 69%. Udział kobiet pracujących w takim wymiarze godzin był mniejszy niż mężczyzn (odpowiednio: 66,5% i 76,2%).

W IV kwartale 2019 r. zbiorowość biernych zawodowo liczyła 361 tys., tj. 45,7% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej (wobec 44,2% w IV kwartale 2010 r.). Liczba biernych zawodowo wyraźnie spadła w porównaniu z IV kwartałem 2010 r. (o 25 tys., tj. o 6,5%), natomiast nieznacznie wzrosła w odniesieniu do IV kwartału 2018 r. (o 2 tys., tj. o 0,6%).

Wśród biernych zawodowo przeważały kobiety (222 tys., tj. 61,5% ogółu) oraz mieszkańcy miast (235 tys., tj. 65,1%). W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. liczba biernych zawodowo zmniejszyła się bez względu na płeć i miejsce zamieszkania, przy czym bardziej wśród mężczyzn (o 8,6%) oraz w miastach (o 7,5%). Natomiast w porównaniu z IV kwartałem 2018 r. liczba biernych zawodowo kobiet utrzymała się na tym samym poziomie, natomiast zwiększyła się liczba biernych zawodowo mężczyzn, a także osób zamieszkałych w miastach (po ok. 1%).

W wieku produkcyjnym było 39,1% zbiorowości biernych zawodowo (wobec 51,3% w IV kwartale 2010 r.), w całym kraju – 36,2%. Większość biernych zawodowo stanowiły osoby w wieku 55 lat i więcej (63,2%). Ich liczba spadła w porównaniu z IV kwartałem 2010 r. o 4 tys., tj. o 1,8%.

Uwzględniając wykształcenie osób biernych zawodowo, najwięcej – 35,7% zbiorowości deklaroowało co najwyżej gimnazjalne. Co czwarta (25,2%) osoba posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe, a co piąta (21,1%) osoba – policealne i średnie zawodowe. Osoby z wyższym wykształceniem stanowiły 8,0% ogółu.

Głównym powodem niewykonywania i nieposzukiwania pracy było pobieranie świadczenia emerytalnego – 53,7% biernych zawodowo (50,4% mężczyzn i 55,9% kobiet), a w całym kraju 56,2% osób. Kobiety stanowiły 63,9% ogółu świadczeniobiorców. Liczba osób pobierających emeryturę w porównaniu z IV kwartałem 2010 r. wzrosła o 19,8%, tak wśród kobiet (o 18,1%), jak i wśród mężczyzn (o 22,8%).

Kolejne najczęstsze przyczyny niepodejmowania pracy to nauka oraz uzupełnianie kwalifikacji – przyczynę tę wskazało 15,8% osób (20,9% mężczyzn i 12,6% kobiet), a także choroba lub niesprawność – dla 14,1% osób (20,1% mężczyzn i 10,4% kobiet). Nieco ponad 9,1% osób wskazało na powody osobiste lub rodzinne (5,0% mężczyzn i 11,7% kobiet). Liczba osób zniechęconych bezskutecznością poszukiwania pracy spadła poniżej 5 tys. (stąd nie może być prezentowana ze względu na wysoki losowy błąd próby).

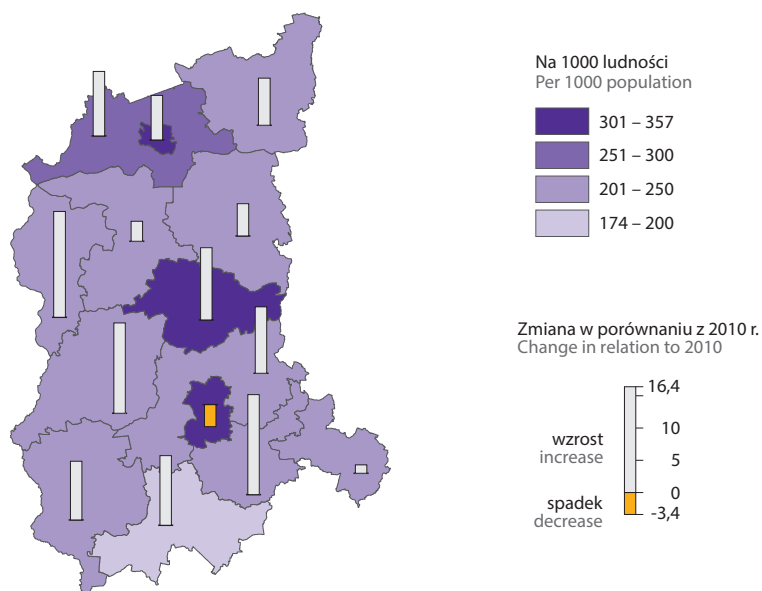
W końcu 2018 r. w województwie lubuskim było 357,7 tys. osób pracujących w gospodarce narodowej (bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego). Ich liczba w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyła o 1,7% (w Polsce liczba pracujących wzrosła o 1,5%). W relacji do 2010 r. liczba pracujących wzrosła o 10,7%, wobec wzrostu w kraju o 13,3%.

Pracujący w województwie lubuskim zarówno w 2018 r. jak i w 2017 r. stanowili 2,3% pracujących w kraju. W sektorze prywatnym pracowało 284,9 tys. osób, tj. o 2,2% więcej niż przed rokiem. Sektor publiczny skupiał 72,8 tys., tj. o 0,1% mniej w skali roku. Tym samym udział liczby pracujących w sektorze prywatnym w ogóle pracujących w województwie zwiększył się o 0,3 p. proc. do 79,6%.

W relacji do poprzedniego roku wzrost liczby pracujących zanotowano m.in. w przemyśle i budownictwie (łącznie o 3,9%) oraz w handlu; naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej (łącznie o 2,6%). Sekcje, w których liczba pracujących zmniejszyła się w skali roku to m.in.: działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości (łącznie o 1,6%) oraz rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 1,2%).

W końcu 2018 r. najwięcej pracujących, tak jak w poprzednich latach, zanotowano w przemyśle i budownictwie. Ich łączny udział w ogóle pracujących w województwie wyniósł 32,4% (tj. o 0,7 p. proc. więcej niż przed rokiem). Wysoki odsetek (23,4%) stanowili również pracujący w handlu, naprawie pojazdów samochodowych oraz transporcie i gospodarce magazynowej (o 0,2 p. proc. więcej niż w 2017 r.). W przedsiębiorstwach z sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo pracowało 10,4% ogółu pracujących (tj. o 0,3 p. proc. mniej niż w roku poprzednim) a w działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsłudze rynku nieruchomości 2,8% (o 0,1 p. proc. mniej).

Mapa 23. Pracujący w 2018 r.
Map 23. Employed persons in 2018

Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób - wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

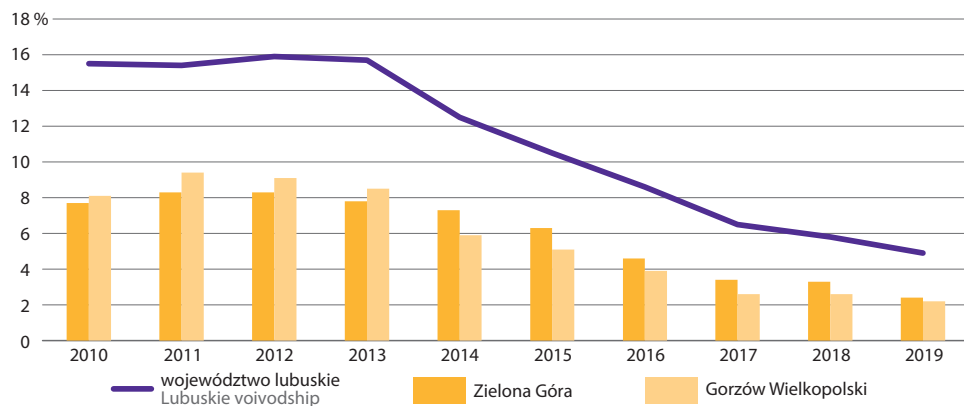
W ostatnich latach w województwie lubuskim notuje się sukcesywny spadek poziomu bezrobocia rejestrowanego. W końcu 2019 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy wyniosła 18,5 tys. osób. W porównaniu z końcem poprzedniego roku liczba ta była mniejsza o 3,7 tys. osób, tj. o 16,7% (w końcu 2018 r. spadek liczby bezrobotnych w skali roku wyniósł 9,8%).

Tak jak przed rokiem, ponad połowę zarejestrowanych bezrobotnych (54,3% ogółu) stanowili mieszkańcy miast, przy czym ich liczba zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 18,8%. Liczba bezrobotnych mieszkańców wsi zmniejszyła się o 14,1%, a ich udział w strukturze bezrobotnych wyniósł 45,7%.

W ciągu ostatnich lat obniżała się również stopa bezrobocia rejestrowanego, poza 2012 r., kiedy nieznacznie wzrosła w relacji do roku poprzedniego. W końcu 2019 r. osiągnęła poziom 4,9%, tj. o 0,9 p. proc. mniej niż przed rokiem i o 10,6 p. proc. mniej niż w 2010 r. W końcu 2019 r. wskaźnik ten kształtował się na niższym poziomie niż przeciętnie w kraju (5,2%).

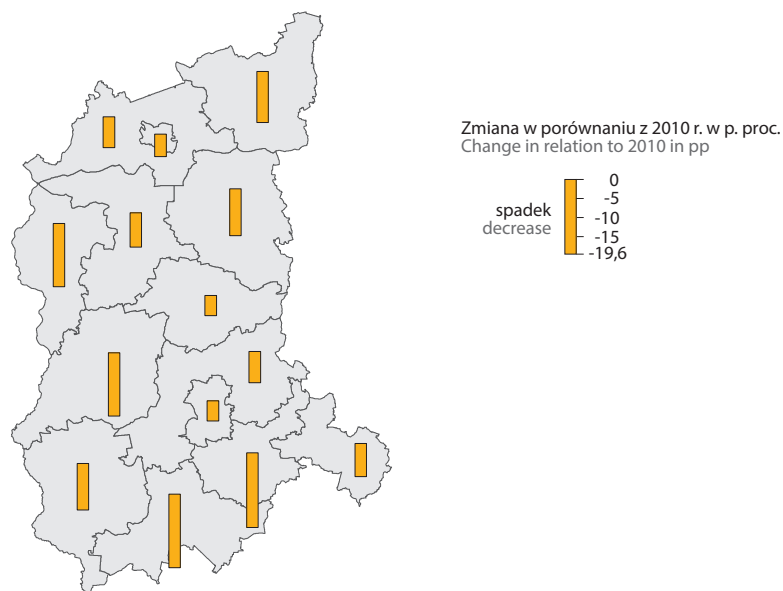
Wykres 29. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2010-2019. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 29. Registered unemployment rate in 2010-2019. As of 31st December

Mapa 24. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 24. Registered unemployment rate in 2019. As of 31st December

Biorąc pod uwagę wiek bezrobotnych, w końcu 2019 r. największą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 lata, przy czym ich udział w populacji zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszył się w skali roku o 0,3 p. proc. do 27,4%. Zarówno w 2019 r., jak i w 2018 r. na drugim miejscu w strukturze bezrobotnych, z udziałem 23,6%, znalazły się osoby w wieku 35-44 lata. Dalsze 17,4% stanowili bezrobotni w wieku 45-54 lata, a 12,0% osoby w wieku 55-59 lat (tj. odpowiednio o 0,2 p. proc. więcej i 0,3 p. proc. mniej w porównaniu z końcem 2018 r.). Osoby najmłodsze, w wieku 18-24 lata stanowiły 11,9% zarejestrowanych bezrobotnych, a najstarsze (w wieku powyżej 60 lat) – 7,6%, natomiast ich udział w strukturze bezrobotnych wzrósł w skali roku po 0,2 p. proc.

W końcu grudnia 2019 r. najwięcej osób bezrobotnych legitymowało się wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Ich udział w ogóle bezrobotnych zarejestrowanych wyniósł 28,8% i był o 1,1 p. proc. mniejszy niż przed rokiem. Dalsze 27,9% bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (o 0,3 p. proc. mniej niż w końcu 2018 r.). Udziały tych grup w strukturze bezrobotnych od lat są najwyższe. Co piąty bezrobotny (21,4%) posiadał wykształcenie policealne i średnie zawodowe (o 0,1 p. proc. więcej). Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 11,4%, a ze średnim ogólnokształcącym 10,4% ogółu bezrobotnych (tj. odpowiednio o 0,5 p. proc. i o 0,8 p. proc. więcej w porównaniu z 2018 r.).

W województwie lubuskim absolwenci (tj. osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki) stanowili 3,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, tj. więcej o 0,2 p. proc. w relacji do roku poprzedniego. W końcu 2019 r. liczba absolwentów zarejestrowanych jako bezrobotni wyniosła 0,6 tys. osób i w porównaniu z końcem poprzedniego roku liczba ta zmniejszyła się o 12,1%.

Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy w końcu grudnia 2019 r. stanowili 80,4% ogółu zarejestrowanych. W porównaniu z poprzednim rokiem ich odsetek zmniejszył się o 0,8 p. proc. Największe zmiany zaobserwowano w grupie długotrwale bezrobotnych. Ich liczba w ciągu roku spadła o 22,7%, a udział w ogólnej liczbie bezrobotnych zmniejszył się o 3,3 p. proc. Pomimo tego spadku, wśród zarejestrowanych bezrobotnych osoby długotrwale pozostające bez pracy nadal stanowiły grupę najbardziej liczną (42,0%). W strukturze bezrobotnych osoby w wieku powyżej 50 lat stanowiły 28,5% (o 0,2 p. proc. mniej niż przed rokiem). Odsetek osób w wieku do 30 lat wyniósł 25,3% (o 0,4 p. proc. więcej), w tym do 25 lat – 11,9% (o 0,2 p. proc. więcej). Osoby niepełnosprawne stanowiły 9,7% ogółu bezrobotnych (tj. o 0,6 p. proc. więcej w porównaniu z końcem 2018 r.).

W 2019 r. do urzędów pracy wpłynęło łącznie 46,9 tys. ofert pracy, tj. o 10,8% mniej niż w poprzednim roku. W końcu grudnia 2019 r. na 1 ofertę pracy przypadało 11 bezrobotnych (wobec 9 w grudniu 2018 r.).

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

W kolejnych latach prezentowanego okresu przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie lubuskim rosło. W 2019 r. w sektorze przedsiębiorstw ukształtowało się na poziomie odpowiadającym ponad 86% średniego wynagrodzenia w kraju. Według wyników badania struktury wynagrodzeń według zawodów, w październiku 2018 r. ponad 70% zatrudnionych w województwie otrzymywało wynagrodzenie niższe lub równe średniemu wynagrodzeniu w kraju. W województwie zmniejszył się zasięg ubóstwa ekonomicznego. W 2018 r. prawie połowa gospodarstw domowych oceniła swoją sytuację materialną jako dobrą i bardzo dobrą

Badanie struktury wynagrodzeń według zawodów - realizowane co dwa lata, ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Wyniki dotyczą osób pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, które w roku badania przeprowadzały cały miesiąc październik. Dane w opracowaniu dotyczą przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto, prezentowanych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.

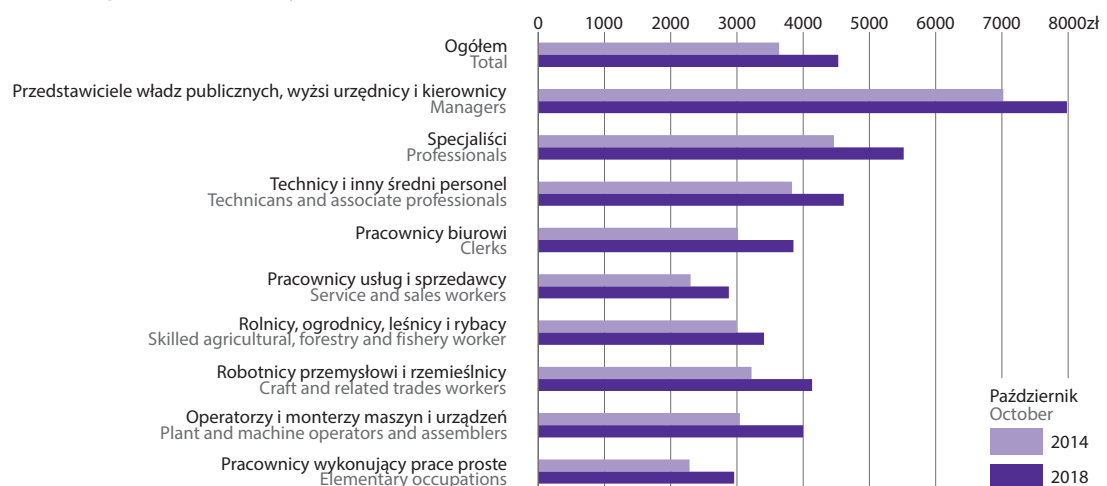
W październiku 2018 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w podmiotach objętych badaniem wyniosło 4530,10 zł, tj. 90,5% przeciętnego wynagrodzenia brutto w kraju. W przypadku mężczyzn, przeciętne wynagrodzenie było o 6,0% wyższe od średniego w badanych jednostkach, a w przypadku kobiet – niższe o 6,3%. W 2018 r. przeciętne wynagrodzenie mężczyzn było o 13,1% większe od przeciętnego wynagrodzenia kobiet. Różnicowanie wynagrodzeń mężczyzn i kobiet zmniejszyło się w porównaniu z notowanym w poprzedniej edycji badania (w 2016 r. wynagrodzenie mężczyzn było o 19,0% wyższe od wynagrodzenia kobiet). Różnicowanie wynagrodzeń według płci wzrosło w porównaniu z 2014 r., kiedy przeciętne wynagrodzenie mężczyzn było o 9,6% większe w stosunku do wynagrodzenia kobiet.

Połowa pracowników zatrudnionych w jednostkach objętych badaniem otrzymała wynagrodzenie do 3977,91 zł (mediana). W latach 2016 i 2014 mediana przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto w województwie wyniosła odpowiednio 3752,19 zł i 3193,83 zł. W kraju mediana wynagrodzeń w październiku 2018 r. wyniosła 4094,98 zł, wobec 3510,67 zł w 2016 r. i 3291,56 zł w 2014 r.

W podmiotach objętych badaniem w województwie lubuskim 70,4% zatrudnionych otrzymywało wynagrodzenie niższe lub równe średniemu wynagrodzeniu brutto w kraju (5003,78 zł), w tym 16,5% - wynagrodzenie w wysokości odpowiadającej co najwyżej 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w kraju. Z kolei spośród zatrudnionych, których wynagrodzenie było wyższe od średniej krajowej, 22,1% ogółu zatrudnionych stanowiły osoby otrzymujące wynagrodzenie o 50% i mniej wyższe od średniej. Osoby, których wynagrodzenie wynosiło co najmniej 2-krotność przeciętnego wynagrodzenia brutto w kraju stanowiły 3,1% ogółu zatrudnionych.

W porównaniu z 2014 r. zmniejszył się odsetek osób otrzymujących wynagrodzenia niższe lub równe średniej krajowej (o 1,7 p. proc.), w tym najniższe wynagrodzenia, stanowiące 50% średniej krajowej i mniej – o 1,3 p. proc. Z kolei większy niż w 2014 r. był odsetek osób o wynagrodzeniach przekraczających średnią o 50% i mniej - o 1,9 p. proc.

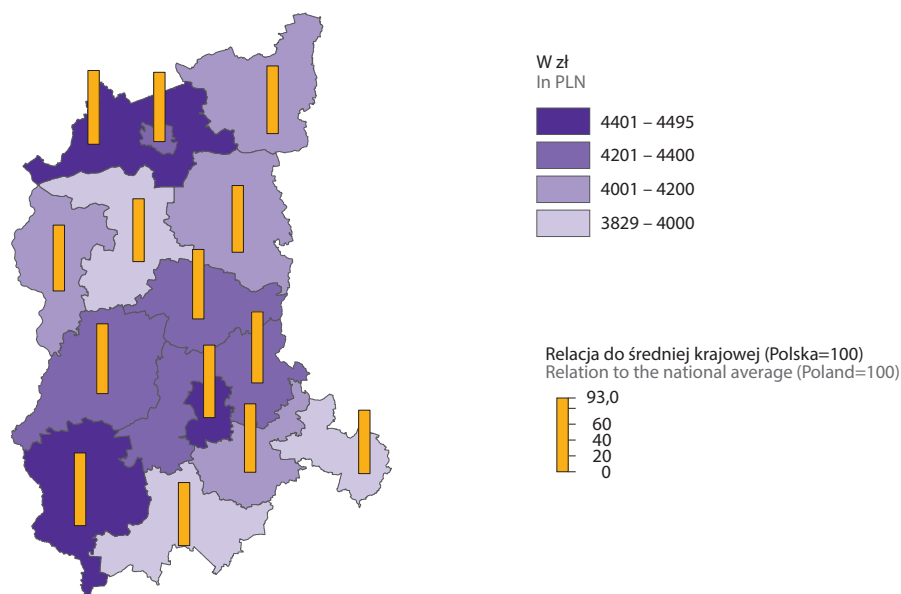
Wykres 30. Wynagrodzenia brutto według zawodów
Chart 30. Gross wages and salaries by occupations

Spośród 9 tzw. wielkich grup zawodów przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto wyższe od średniego w województwie notuje się w grupach: 1. Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy (w październiku 2018 r. – o 76,4%), 2. Specjaliści (o 21,9%) oraz 3. Technicy i inny personel średni (o 1,9%). W grupach tych odchylenie od przeciętnego wynagrodzenia ogółem zmniejszyło się w porównaniu z 2014 r. odpowiednio o 16,9 p. proc., 0,9 p. proc. i 3,5 p. proc. W pozostałych grupach zawodów przeciętne wynagrodzenie było mniejsze od średniej, w tym w grupie 5. Pracownicy usług i sprzedawcy o 36,5%, w grupie 9. Pracownicy wykonujący prace proste – o 34,7% oraz w grupie 6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (o 24,8%). W grupie zawodów 4. Pracownicy biurowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto było o 14,9% mniejsze od średniego, w grupie 8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń – o 11,7%, a w grupie 7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – o 8,7%. Spośród grup zawodów, w których wynagrodzenie było mniejsze od średniej, pogorszenie relacji wynagrodzenia do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto ogółem w porównaniu z 2014 r. zanotowano w grupie 6. Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (o 7,1 p. proc.). W pozostałych grupach relacja wynagrodzenia do średniej poprawiła się, najbardziej w grupie 8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (o 4,6 p. proc.).

Mapa 25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2018 r.

Map 25. Average monthly gross wages and salaries in 2018

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
a Excluding entities employing less than 9 persons.

W 2019 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw (w podmiotach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób) wyniosło 4457,86 zł, co stanowiło 86,2% średniej krajowej. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie zarejestrowano w przedsiębiorstwach prowadzących działalność w zakresie informacji i komunikacji (o 79,3% wyższe od przeciętnej w województwie). Powyżej średniej kształtowało się także przeciętne wynagrodzenie w przetwórstwie przemysłowym (o 8,6%). Z kolei wynagrodzenia niższe od średniego w województwie zanotowano m.in. w administrowaniu i działalności wspierającej (o 35,8%), w transporcie i gospodarce magazynowej (o 19,8%), w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 12,3%), w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 11,9%) i w budownictwie (o 3,7%).

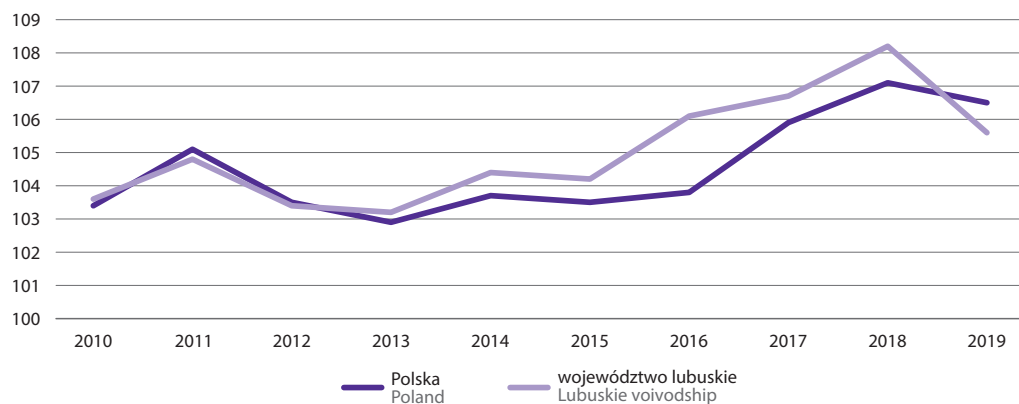
W porównaniu z poprzednimi latami zmniejszył się odsetek zatrudnionych w sekcjach, w których przeciętne wynagrodzenie było wyższe od średniej województwie. W 2019 r. zatrudnieni w tych sekcjach stanowili łącznie 56,2% ogółu zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw wobec 57,3% w 2018 r. i 62,6% w 2010 r.

Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	2830,76	3447,08	4221,48	4457,86
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the average domestic (Poland=100)	82,5	83,6	87,0	86,2

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

Wykres 31. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw. Rok poprzedni=100
Chart 31. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector. Previous year=100

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło w porównaniu z 2018 r. o 5,6% oraz w stosunku do 2010 r. – o 57,5%. W kraju wzrost średniego wynagrodzenia w analogicznym okresie wyniósł odpowiednio 6,5% i 50,7%.

Wzrost wynagrodzeń w porównaniu z poprzednim rokiem zanotowano m.in. w trzech sekcjach o największym udziale w zatrudnieniu (zatrudniających łącznie 75,9% ogółu zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw), tj. w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 6,4%), w przetwórstwie przemysłowym (o 5,9%) oraz w transporcie i gospodarce magazynowej (o 1,5%). Ponadto znaczny wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w porównaniu z 2018 r. zanotowano w sekcjach: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 17,0%), zakwaterowanie i gastronomia (o 13,3%), administrowanie i działalność wspierająca (o 8,7%), budownictwo (o 6,8%) oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 6,0%).

W porównaniu z 2010 r. największy wzrost wynagrodzenia wystąpił w przedsiębiorstwach prowadzących działalność związaną z zakwaterowaniem i gastronomią (o 90,4%). W znacznym stopniu wzrosły także wynagrodzenia w informacji i komunikacji (o 76,9%), w administrowaniu i działalności wspierającej

(o 69,0%), w przetwórstwie przemysłowym (o 64,9%), w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 63,6%) oraz w budownictwie (o 54,3%). Spadek przeciętnego wynagrodzenia w porównaniu z 2010 r. zanotowano w działalności profesjonalnej naukowej i technicznej – o 17,7%.

W 2019 r. liczba emerytów i rencistów w województwie wyniosła 226,4 tys. i była o 1,2% mniejsza niż w 2010 r., natomiast większa o 0,8% niż w roku poprzednim. W stosunku do liczby ludności województwa (stan w dniu 30.06.2019 r.) grupa ta stanowiła 22,3% (w kraju – 24,2%).

Od roku 2010 do 2014 obserwowany był spadek łącznej liczby emerytów i rencistów w województwie. W latach 2015-2017 nastąpił minimalny ich wzrost, natomiast w 2018 r. liczba świadczeniobiorców znacznie wzrosła i tendencję wzrostu utrzymała w 2019 r.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (ZUS) wyniosła 2098,93 zł (wzrost o 45,0% w porównaniu z 2010 r.), w tym emerytura – 2177,10 zł (wzrost o 39,4%). Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych (KRUS) ukształtowała się na poziomie 1426,67 zł (wzrost o 31,6%), w tym emerytura – 1483,19 zł (wzrost o 28,5%).

Tablica 14. Świadczenia społeczne
Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	229,1	214,8	224,5	226,4
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1447,41	1810,13	1998,41	2098,93
w tym emerytura of which retirement pay	1562,17	1916,33	2086,04	2177,10
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	1084,18	1319,74	1363,70	1426,67
w tym emerytura of which retirement pay	1154,36	1394,78	1423,94	1483,19

W latach 2010-2018 nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych w województwie. Gospodarstwa domowe osiągały coraz wyższe dochody i ponosiły większe wydatki, przy czym w ostatnich dwóch latach były bardziej skłonne do oszczędzania.

W 2018 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwie domowym wyniósł 1665 zł (98,3% średniej krajowej) i był realnie wyższy o 41,6% od dochodu z 2010 r. oraz o 2,7% w odniesieniu do dochodu z 2017 r. Przeciętne miesięczne wydatki na osobę osiągnęły wartość 1144 zł i były realnie wyższe o 14,9% od wydatków z 2010 r., natomiast niższe o 0,9% od wydatków z 2017 r.

Dochód do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca wyniósł 1629 zł (99,1% średniej krajowej), w porównaniu z 2010 r. był realnie wyższy o 44,1%, a w odniesieniu do 2017 r. o 2,8%.

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny
Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	2018 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in household	1153,06	1419,58	1591,21	1664,89	1693,46
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1108,70	1354,22	1555,38	1629,42	1643,14

W województwie zmniejszył się zasięg ubóstwa ekonomicznego szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych, z 15,9% w 2010 r. do 14,4% w 2018 r. Przy czym skala ubóstwa w 2018 r. była o 1,6 p. proc. większa niż w roku poprzednim. Zasięg ubóstwa relatywnego w kraju (14,2%) był podobny jak w województwie.

W 2018 r. w porównaniu z 2010 r. wzrósł zasięg ubóstwa skrajnego (z 3,9% osób do 5,8% osób) oraz ustawowego (z 4,8% osób do 11,9% osób). W całym kraju odsetek osób żyjących poniżej tych granic ubóstwa był niższy niż w województwie (o 1 p. proc.).

Pomimo wzrostu w skali roku zasięgu ubóstwa ekonomicznego, 47,7% gospodarstw domowych w 2018 r. (39,3% w 2017 r.) oceniło swoją sytuację materialną, jako co najmniej „dobrą”, w tym 25,2% jako „bardzo dobrą”. Dla 7,8% gospodarstw (12,1% w 2017 r.) była ona „raczej zła” i „zła”.

Tablica 16. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem (zasięg ubóstwa)
Table 16. At-risk-of-poverty rates

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	2018 Polska Poland
Osoby – w % ogółu osób w gospodarstwach domowych – o wydatkach poniżej: Persons – in % of total persons in households – with expenditures below:					
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty threshold	15,9	13,5	12,8	14,4	14,2
„ustawowej” granicy ubóstwa “legal” poverty threshold	4,8	11,4	9,4	11,9	10,9
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty rate	3,9	4,8	3,1	5,8	5,4

Zasięg ubóstwa jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

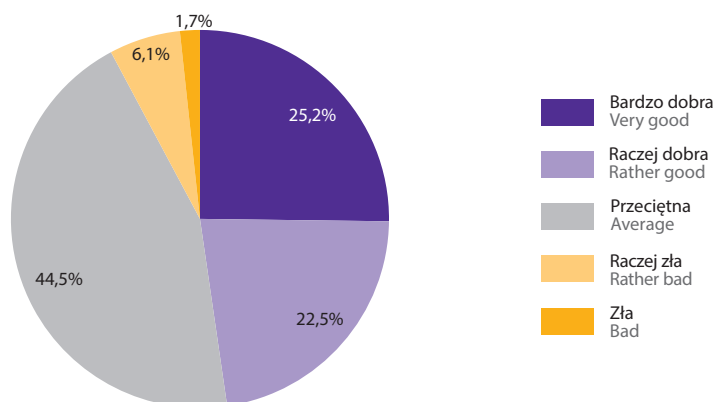
Przyjęte granice ubóstwa ekonomicznego:

Relatywna granica ubóstwa, ustalona na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych).

Ustawowa granica ubóstwa, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

Poziom minimum egzystencji, przyjmowany jako granica ubóstwa skrajnego. Minimum egzystencji obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

Wykres 32. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2018 r.
 Chart 32. Subjective evaluation of material situation of household in 2018

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social welfare and family support

W 2018 r. świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł otrzymała w województwie większa liczba rodzin, niż przed rokiem. Zwiększyła się również liczba rodzin, którym przyznano Kartę Dużej Rodziny. W porównaniu z 2010 r. dochody rodzin wzrosły, przez co zmniejszyła się liczba osób korzystających z opieki społecznej. Rok 2018 był kolejnym rokiem znacznego spadku liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i liczby ich gospodarstw domowych. Znacząco poprawiła się sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3. W porównaniu z 2011 r. wzrosła zarówno liczba żłobków, jak i klubów dziecięcych, jak również liczba miejsc oraz dzieci przebywających w tych placówkach.

W 2018 r. kontynuowano rządowy program „Rodzina 500 plus” będący długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin z dziećmi. Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie objęto w województwie przeciętnie 86,9 tys. dzieci do 18 lat (spadek o 7,3% w porównaniu z 2017 r.) w 58,0 tys. rodzin (spadek o 7,4%). Wydatki z tytułu wypłaty tych świadczeń wyniosły 544,2 tys. zł (spadek o 5,0%).

Kontynuowano także program Karta Dużej Rodziny oferujący rodzinom wielodzietnym tj. przynajmniej z trójką dzieci, system zniżek oraz dodatkowych uprawnień przy korzystaniu z oferty kulturalnej, rekreacyjnej, transportowej na terenie całego kraju. W 2018 r. około 9,6 tys. rodzin posiadało w województwie tę kartę (8,1 tys. w 2017 r.), a najwięcej w Gorzowie Wlkp. (11,4% liczby kart w województwie) oraz w powiecie żarskim (9,7% kart), gorzowskim (8,7%), nowosolskim (8,5%) i w Zielonej Górze (8,3%). Najmniej kart przyznano rodzinom w powiecie ślubickim (4,1%) i krośnieńskim (4,3%).

W 2018 r. świadczenia społeczne w województwie lubuskim w ramach zadań własnych i zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego przyznano na podstawie decyzji 42,2 tys. osób bez względu na liczbę pobieranych świadczeń, ich rodzaj, formę oraz źródło finansowania (to o 29,2 tys. osób mniej niż w 2010 r.). Dochody rodzin w województwie wzrosły i zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z opieki społecznej. Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wyniósł 416 osób w przeliczeniu na 10 tys. ludności, to o 282 osoby mniej niż w 2010 r. (w skali kraju 340 osób).

W ramach pomocy społecznej organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zlecone), a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie (zadania własne oraz z zakresu administracji rządowej), na pomoc społeczną w 2018 r. w województwie wydano łącznie 116,8 mln zł (o 15,3 mln zł mniej niż w 2010 r.).

Tablica 17. Świadczenie wychowawcze
Table 17. Childraising benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2017	2018
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Childraising benefit payments in thousand PLN	422581,7	572801,3	544241,4
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze Monthly average number of families receiving childraising	63017	62661	57996
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze Monthly average number of children for which families received childraising benefit	94161	93748	86921

a W okresie IV-XII.
a In the period of IV-XII.

Pomoc pieniężna w 2018 r. wyniosła 88,3 mln zł (o 19,1 mln mniej niż w 2010 r.), co stanowiło 75,6% wydatkowanej kwoty ogółem. Z tego na zasiłki stałe przeznaczono 43,3 mln zł (o 14,5 mln zł więcej niż w 2010 r.), na zasiłki okresowe – 18,9 mln zł (o 5,3 mln zł mniej niż w 2010 r.), na zasiłki celowe – 25,2 mln zł (o 3,8 mln zł mniej niż w roku 2010), a na pozostałe formy pomocy pieniężnej – 0,9 mln zł (o 24,4 mln zł mniej niż w 2010 r.).

W ramach pomocy niepieniężnej na świadczenia wydano 28,5 mln zł, tj. 24,4% kwoty ogółem (o 3,8 mln zł więcej niż w 2010 r.). Na zapewnienie posiłków przeznaczono 10,7 mln zł, tj. 37,5% kwoty wydatkowanej na pomoc niepieniężną (o 4,4 mln zł mniej niż w 2010 r.). Wyższą kwotę niż w 2010 r. wydano na ubranie (25 tys. zł – o 1,7 tys. zł więcej), na schronienie (1,1 mln zł – o 0,6 mln zł więcej), na sprawienie pogrzebu (0,4 mln zł – o 0,1 mln więcej). Na usługi opiekuńcze wraz ze specjalistycznymi usługami opiekuńczymi wydatkowano kwotę 16,3 mln zł (o 8,3 mln zł więcej niż w 2010 r.). Na pozostałe formy pomocy niepieniężnej – 47,7 tys. zł (o ok. 800 tys. zł mniej niż w 2010 r.).

Tablica 18. Świadczenia pomocy społecznej
Table 18. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczb osób) Beneficiaries of social assistance benefits (real number of person total)	71391	57934	45688	42195
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	132074,2	127800,0	124761,3	116816,7
pomoc pieniężna financial assistance	107382,8	101798,9	97923,4	88300,9
pomoc niepieniężna non-financial assistance	24691,4	26001,1	26837,9	28515,7
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	697,9	568,3	449,4	415,5

W 2018 r., tak jak w roku poprzednim, najczęściej pomocy udzielano z powodu ubóstwa, które było przyczyną przyznania świadczenia dla 18,6 tys. rodzin (3,5 tys. mniej niż w 2017 r.), tj. 25,4% liczby rodzin korzystających z pomocy środowiskowej. Dla około 20% rodzin przyczyną udzielenia pomocy była długotrwała lub ciężka choroba (15,1 tys. rodzin, tj. o 0,4 tys. mniej) oraz niepełnosprawność (14,1 tys. rodzin, tj. o 1,0 tys. mniej). Ponad 15,7% rodzin otrzymało pomoc z powodu bezrobocia (11,5 tys. rodzin, tj. o 2,5 tys. mniej). Innymi powodami udzielenia pomocy były: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (7,1% rodzin), potrzeba ochrony macierzyństwa i alkoholizm (po 4,0%), czy bezdomność (1,6%).

Wykres 33. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie w 2018 r.^a
Chart 33. Reasons of assigning help for family in 2018^a

^a Na podstawie decyzji.
^a Based on the decisions.

Rok 2018 był kolejnym rokiem znacznego spadku liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i liczby ich gospodarstw domowych. Skala korzystania z pomocy społecznej w 2018 r. w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się w osobach o 44,1%, a w gospodarstwach domowych o 27,4%. Tendencja spadkowa w tym zakresie utrzymuje się od 2014 r.

Środowiskowa pomoc społeczna zrealizowana w 2018 r. na podstawie ustawy o pomocy społecznej została skierowana do 29,7 tys. gospodarstw domowych i objęła 58,9 tys. beneficjentów, tj. 5,8% mieszkańców województwa (w kraju – 5,1%). Wskaźnik beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniósł 580 osób, to o 449 osób mniej niż w 2010 r. (w skali kraju 513 osób). Udział gospodarstw domowych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w województwie w 2018 r. wyniósł 7,7% (w kraju – 6,3%).

Tablica 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
Table 19. Beneficiaries of community social assistance

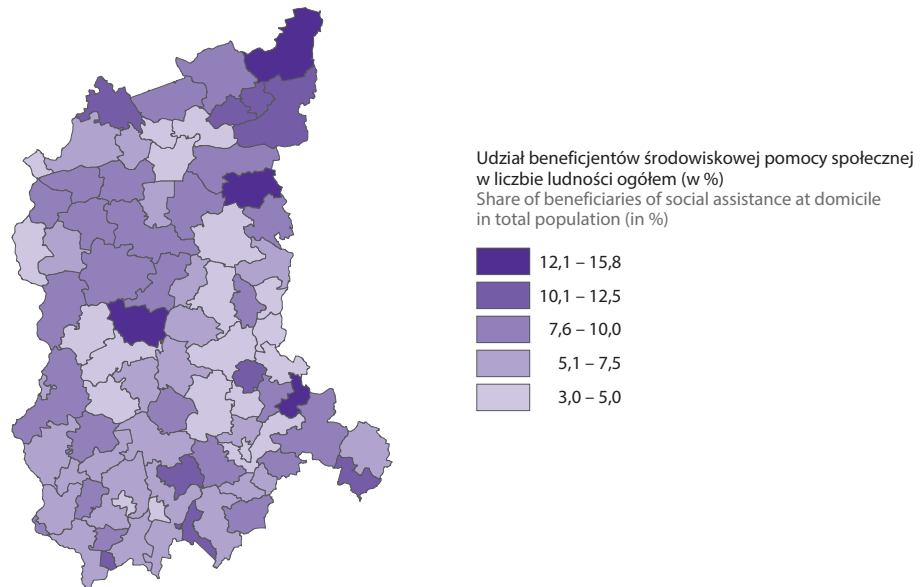
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from community social assistance according	40947	36455	32097	29713
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries from community social assistance	105291	83006	65723	58879
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	1029,0	815,3	646,4	580,3

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2018 r. w porównaniu z 2010 r. zmniejszył się o 4,5 p. proc. Obserwowane były też zmiany zachodzące w charakterystyce demograficznej beneficjentów, w tym zmniejszający się udział osób tworzących gospodarstwa rodzinne (osoby głównie w wieku produkcyjnym i ich dzieci). Jediną grupą beneficjentów, której liczebność i udział w ogólnej liczbie beneficjentów rosły, były osoby w wieku poprodukcyjnym. Jakkolwiek zasięg beneficjentów w tym wieku przez niemal dekadę pozostawał na stosunkowo niskim poziomie, tj. 4% w 2018 r. (wzrost o 0,6 p, proc. w odniesieniu do 2010 r.).

Występuje silne powiatowe zróżnicowanie zasięgu korzystania z pomocy społecznej osób i gospodarstw domowych. W 2018 r. najczęściej z pomocy społecznej korzystała ludność w powiatach: strzelecko-drezdeneckim – 11,2% ogólnej liczby mieszkańców, sulcińskim – 9,1% i wschowskim – 8,1%. Najmniejszy udział w ludności ogółem mieli beneficjenci w miastach na prawach powiatu, w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. – po 3,1% oraz w powiecie świebodzińskim – 5,4%.

Uwzględniając gminy województwa, największy, bo 15,8% udział beneficjentów pomocy społecznej odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Dobreń, a także w gminach wiejskich Bytnica i Przytoczna – po 13,8%. Najmniejszy natomiast na poziomie około 3,0% był w gminach: miejsko-wiejskiej Babimost, wiejskiej Deszczno, miejskiej Żagań, wiejskiej Bobrowice oraz we wspomnianych już miastach na prawach powiatu.

Mapa 26. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2018 r.
Map 26. Scope of use of community social assistance in 2018

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych. **Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej** to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zmianami).

Sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 uległa znaczącej poprawie. W 2018 r. wzrosła w porównaniu z 2011 r. zarówno liczba żłobków, jak i klubów dziecięcych (ponad sześciokrotnie), jak również liczba miejsc (ponad trzykrotnie) oraz dzieci przebywających w wyżej wymienionych placówkach (ponad dwukrotnie). W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła liczba żłobków (o 32,8%), jak również liczba miejsc w żłobkach (o 30,0%) oraz dzieci przebywających zarówno w żłobkach (o 19,0%), jak i klubach dziecięcych (o 33,3%). W ujęciu rocznym również w skali kraju odnotowano wzrost liczby tego typu placówek (o 21,0%), miejsc (o 29,2%) oraz uczęszczających do nich dzieci (o 23,7%).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. w województwie działało 97 żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych. Wśród placówek opieki nad dziećmi do lat 3 dominującą pozycję stanowiły żłobki wraz z oddziałami żłobkowymi (94,8%). Spośród wszystkich placówek do sektora prywatnego należało 69 żłobków i klubów dziecięcych.

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (tekst jednolity Dz. U. z 6 marca 2018 r. poz. 603). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

Tablica 20. Żłobki^a i kluby dziecięce. Stan w dniu 31 grudnia
Table 20. Nurseries^a and children's clubs. As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2017	2018
Żłobki Nurseries	13	47	58	77
w tym publiczne of which public	11	12	16	20
Oddziały żłobkowe Nursery wards	5	5	5	5
Kluby dziecięce Children's clubs	1	8	15	15
w tym publiczne of which public	-	3	3	3
Miejsca w tys.: Places in thousands:				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	1,3	2,4	3,0	3,9
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,0	0,2	0,3	0,3
Dzieci przebywające (w ciągu roku) w tys.: Children staying (during the year) in thousands:				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	2,1	3,4	4,2	5,0
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,0	0,2	0,3	0,4

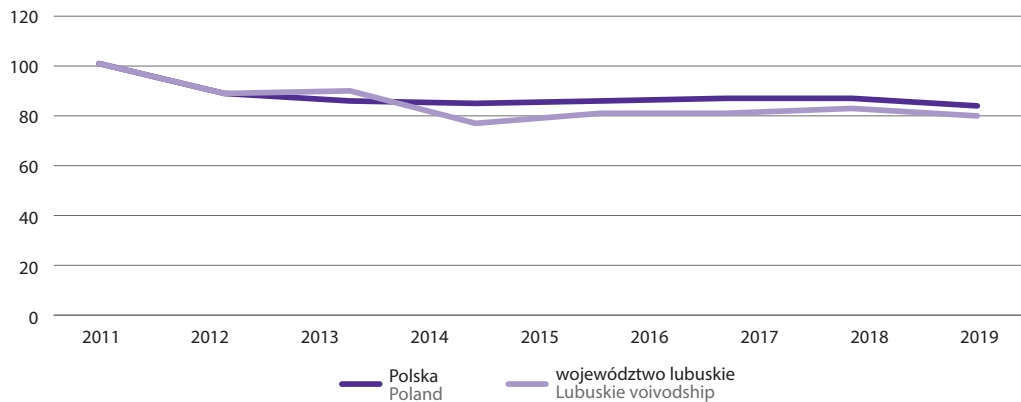
a Łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

W 2018 r. w porównaniu z 2011 r. powstało 78 nowych placówek opieki nad dziećmi do lat 3, najwięcej w miastach na prawach powiatu, w Zielonej Górze (20) i Gorzowie Wlkp. (12). Kolejnymi powiatami pod względem liczby nowo otwartych placówek były: zielonogórski i żagański (po 7), gorzowski (6) i nowosolski (5). W tych powiatach – wraz z powiatem żarskim – działało najwięcej żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych w województwie. W pozostałych powiatach liczba placówek opieki nad dziećmi do lat 3 była mniejsza i wynosiła od 3 do 5 placówek.

Liczba miejsc we wszystkich placówkach opieki nad małymi dziećmi łącznie zwiększyła się z 1,3 tys. w 2011 r. do 4,2 tys. w 2018 r. Żłobki, kluby dziecięce i oddziały żłobkowe sektora publicznego dysponowały 52,1% miejsc, a sektora prywatnego 47,9% miejsc.

W końcu 2018 r. w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych przebywało 3,7 tys. dzieci, a w ciągu całego roku 5,4 tys. dzieci. Dwulatki stanowiły nieco ponad połowę podopiecznych żłobków (50,9%), a dzieci które miały jeden rok – około 38%. Odsetek dzieci w wieku poniżej 1 roku wyniósł 1,6%.

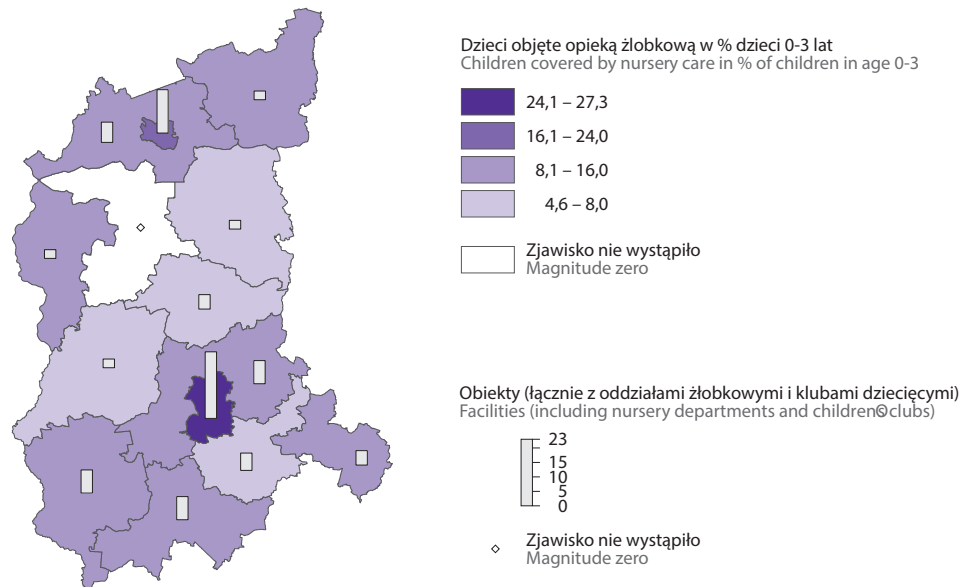
Wykres 34. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych
Chart 34. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs

Średnio na 100 miejsc w placówkach opieki nad małymi dziećmi w 2018 r. przypadało 80 dzieci w wieku do lat 3, czyli o 21 dzieci mniej niż w 2011 r. (w kraju – 84 dzieci).

Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach wzrósł z 10,1% w 2017 r. do 12,7% w 2018 r. i był wyższy niż w kraju o 2,2 p. proc. Dla porównania w 2011 r. odsetek ten wyniósł 3,8%. Udział małych dzieci w żłobkach w miastach (17,8%) był znacznie wyższy niż na wsi (3,3%). Największe wartości tego wskaźnika charakteryzowały Zieloną Górę (27,3%) i Gorzów Wlkp. (18,3%), następnie powiat żagański (13,5%), ślubicki (11,9%), zielonogórski, gorzowski i wschowski (po ok. 11%). Najmniejsze wartości wskaźnika odnotowano w powiecie międzyrzeckim (4,6%) i świebodzińskim (5,2%). Jeden powiat – sulęciński – nie miał placówek tego typu.

Mapa 27. Żłobki i kluby dziecięce w 2018 r.
Map 27. Nurseries and children clubs in 2018

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące warunki mieszkaniowe ludności poprawiły się w porównaniu z poprzednim rokiem oraz w relacji do 2010 r. Zwiększyła się liczba mieszkań na 1000 ludności. Wzrosła powierzchnia użytkowa mieszkań, a liczba osób na 1 mieszkanie zmniejszyła się. Ponadto zwiększył się odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej.

W końcu 2018 r. zasoby mieszkaniowe województwa lubuskiego liczyły 377,0 tys. mieszkań (tj. 1,1% więcej niż w 2017 r. i o 7,5% więcej w porównaniu z 2010 r.). W kraju wzrost liczby mieszkań w analogicznym okresie wyniósł odpowiednio 1,2% i 8,5%.

W porównaniu z 2017 r. największy wzrost liczby mieszkań zanotowano Zielonej Górze (o 2,0%). W Gorzowie Wlkp. liczba mieszkań wzrosła o 1,4%, w powiecie gorzowskim i zielonogórskim – po 1,3%, a w powiatach: słubickim, krośnieńskim i żarskim odpowiednio o 1,2%, 1,1% i 1,0%. W pozostałych powiatach wzrost liczby mieszkań w skali roku był mniejszy niż 1,0%.

Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe. Stan w dniu 31 grudnia
Table 21. Dwelling stocks. As of 31 st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Mieszkania Dwellings	350580	365673	372876	376977
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	343	359	367	372
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	4	4	4	4
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	72,3	73,3	73,6	73,8
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,9	2,8	2,7	2,7

W przeliczeniu na 1000 ludności liczba mieszkań w województwie wyniosła 372, tj. mniej niż średnio w kraju (381). Względnie wysoką liczbę mieszkań na 1000 ludności zanotowano w miastach na prawach powiatu: Zielona Górze (437) i w Gorzów Wlkp. (429) oraz w powiecie żagańskim (372), a niską w powiecie gorzowskim (321), wschowskim (327) i zielonogórskim (333). W stosunku do 2017 r. w największym stopniu liczba mieszkań na 1000 ludności wzrosła w powiecie żarskim oraz w Gorzowie Wlkp. i w Zielonej Górze (po 1,7%). Najmniejszy wzrost wystąpił w powiecie sulęcińskim i międzyrzeckim (po 0,8%). W porównaniu z 2010 r. we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu liczba mieszkań na 1000 ludności wzrosła o ponad 6%. Znaczny wzrost wskaźnika zanotowano w Gorzowie Wlkp. (o 9,6%), w Zielonej Górze (o 8,9%) oraz w powiatach: słubickim (o 8,4%), strzelecko-drezdeneckim (o 8,3%), krośnieńskim (o 8,2%) i sulęcińskim (o 8,1%). Najmniejszy wzrost wskaźnika w stosunku do 2010 r. charakteryzował powiat gorzowski (o 6,2%).

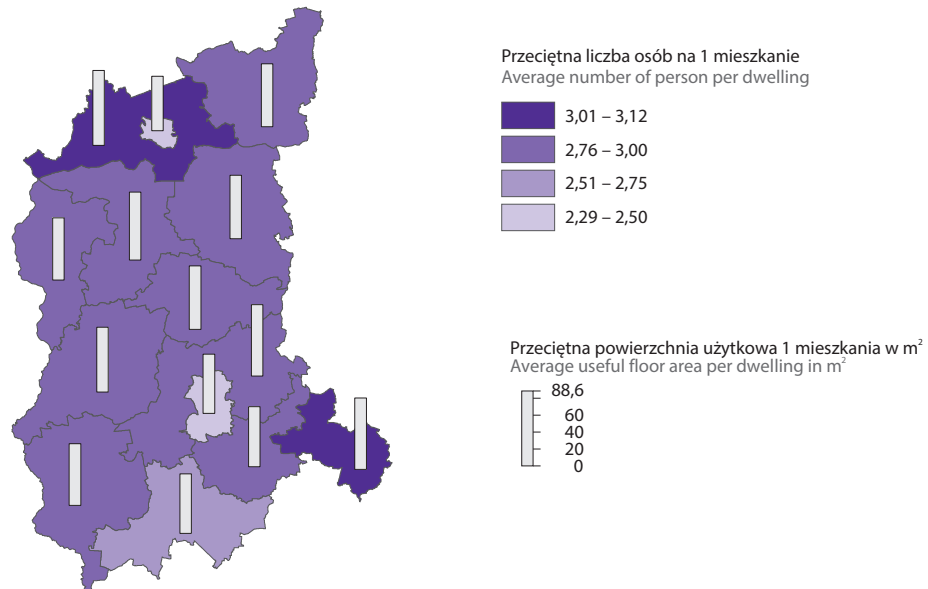
W analizowanym okresie warunki mieszkaniowe w województwie poprawiły się. Wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania z 72,3 m² w 2010 r. do 73,8 m² w 2018 r. Jednocześnie zmniejszyła się średnia liczba osób przypadających na 1 mieszkanie. W 2018 r. wskaźnik ten wyniósł 2,7 wobec 2,9 w 2010 r.

W porównaniu z 2010 r. poprawiło się wyposażenie mieszkań. W 2018 r. w miastach w województwie lubuskim zwiększył się odsetek mieszkań wyposażonych w łazienkę – o 0,4 p. proc. do 95,7% (wobec 95,6% średnio w kraju) i centralne ogrzewanie – o 1,9 p. proc. do 86,4% (wobec 87,7% w kraju). Nie zmienił się w miastach odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg, który wyniósł 99,5% (wobec 99,1% średnio

w kraju). Z kolei na obszarze wiejskim mieszkania wyposażone w wodociąg stanowiły 95,8% ogółu mieszkań na wsi, tj. o 0,4 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r., a mieszkania wyposażone w łazienkę – 87,9%, tj. o 0,6 p. proc. więcej. W obu przypadkach wskaźniki w województwie lubuskim były wyższe niż ich wartości średnie w kraju (odpowiednio 92,3% i 83,1%). Spośród mieszkań na wsi 71,0% było wyposażonych w centralne ogrzewanie. Było to o 1,2 p. proc. więcej niż w 2010 r. i nieco mniej niż średnio w kraju (72,0%).

Mapa 28. Warunki mieszkaniowe ludności w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 28. Housing conditions of population in 2018. As of 31 st December

W 2018 r. długość wodociągowej sieci rozdzielczej w województwie lubuskim wyniosła 7,0 tys. km i zwiększyła się w ciągu roku o 0,5% oraz o 8,7% w relacji do 2010 r. (w kraju długość sieci wodociągowej zwiększyła się odpowiednio o 1,2% i o 12,8%).

W województwie lubuskim 67,0% długości sieci wodociągowej zlokalizowanej było na terenach wiejskich. W porównaniu z rokiem poprzednim długość sieci wodociągowej na terenach wiejskich wzrosła o 0,1%, a w miastach o 1,2%.

W 2018 r. gęstość sieci wodociągowej na 100 km² w województwie wyniosła 50,2 km (w Polsce 98,4 km), tj. wzrosła o 0,4% (w kraju notowano wzrost o 1,2%).

Zarówno w miastach jak i na terenach wiejskich województwa lubuskiego zanotowano wzrost gęstości sieci wodociągowej w skali roku, po 0,3% do poziomu odpowiednio 264,7 km oraz 35,9 km na 100 km².

Tablica 22. Wodociągi. Stan w dniu 31 grudnia

Table 22. Water supply system. As of 31 st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	6459,8	6962,5	6987,6	7019,9
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	122259	132082	136834	138037
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	30,7	30,1	29,1	31,3

Liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej w województwie lubuskim zmniejszyła się w skali roku o 0,2% i na koniec 2018 r. wyniosła 1,0 mln osób. W kraju liczba korzystających z wodociągów nie zmieniła się w porównaniu z 2017 r. W relacji do 2010 r. liczba osób mających dostęp do sieci wodociągowej zwiększyła się zarówno w województwie, jak i w Polsce (odpowiednio o 4,9% i o 5,0%).

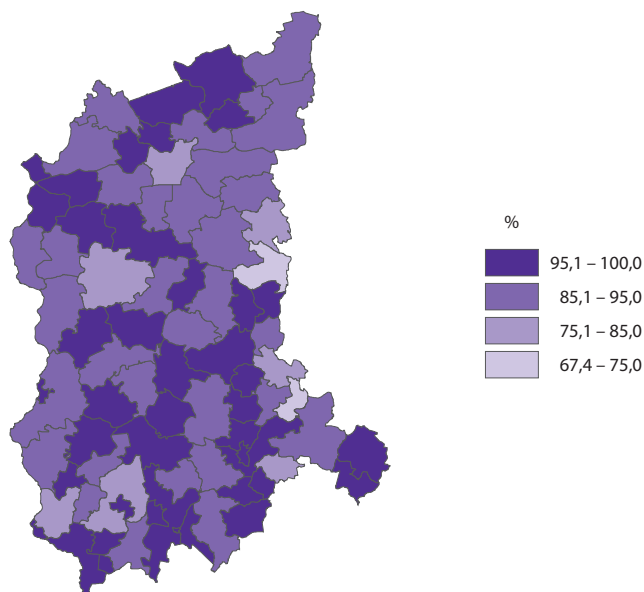
W 2018 r. tak jak w roku poprzednim, z sieci wodociągowej korzystało 94,6% ogółu mieszkańców województwa lubuskiego (przy średniej w skali kraju 92,1% w 2018 r. i 92,0% w 2017 r.).

W porównaniu z 2010 r. udział korzystających z sieci wodociągowej w ogóle mieszkańców województwa zwiększył się o 5,2 p. proc. (w kraju udział ten wzrósł o 4,7 p. proc.). W miastach zarówno w 2018 r., jak i 2017 r. dostęp do wodociągu miało 97,2% ogółu ludności (tj. o 1,5 p. proc. więcej niż w 2010 r.), a na obszarach wiejskich 89,7% (tj. o 11,3 p. proc. więcej niż w 2010 r.). W kraju w omawianym okresie notowano wzrost odsetka ludności korzystającej z wodociągów w miastach o 1,3 p. proc., natomiast na terenach wiejskich o 10,1 p. proc.

W ostatnich latach zużycie wody w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa jest mniejsze od przeciętnego w kraju; w 2018 r. wyniosło 30,8 m³ (wobec 33,3 m³ w kraju).

Mapa 29. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2018 r.

Map 29. Population using water supply system in 2018

W 2018 r. sieć kanalizacyjna w województwie lubuskim miała długość 4,4 tys. km i w ciągu roku wydłużyła się o 32 km, tj. o 0,7% (w kraju o 2,5%). W relacji do 2010 r. długość sieci w województwie zwiększyła się o 64,1%, natomiast w Polsce o 49,4%.

W omawianym okresie w województwie lubuskim 50,1% długości sieci kanalizacyjnej znajdowało się na obszarach wiejskich. W relacji do poprzedniego roku długość sieci kanalizacyjnej w miastach zwiększyła się o 0,8%, natomiast na terenach wiejskich o 0,7%.

Wskaźnik gęstości sieci kanalizacyjnej w 2018 r. wzrósł w porównaniu z poprzednim rokiem o 1,0% i wyniósł 31,8 km na 100 km² powierzchni (w kraju o 2,6%).

W miastach województwa lubuskiego gęstość sieci kanalizacyjnej wyniosła 253,4 km na 100 km², tj. o 0,1% mniej niż w poprzednim roku, natomiast na terenach wiejskich – 17,0 km na 100 km², tj. o 0,6% więcej niż przed rokiem.

Tablica 23. Kanalizacja. Stan w dniu 31 grudnia
Table 23. Sewage system. As of 31 st December

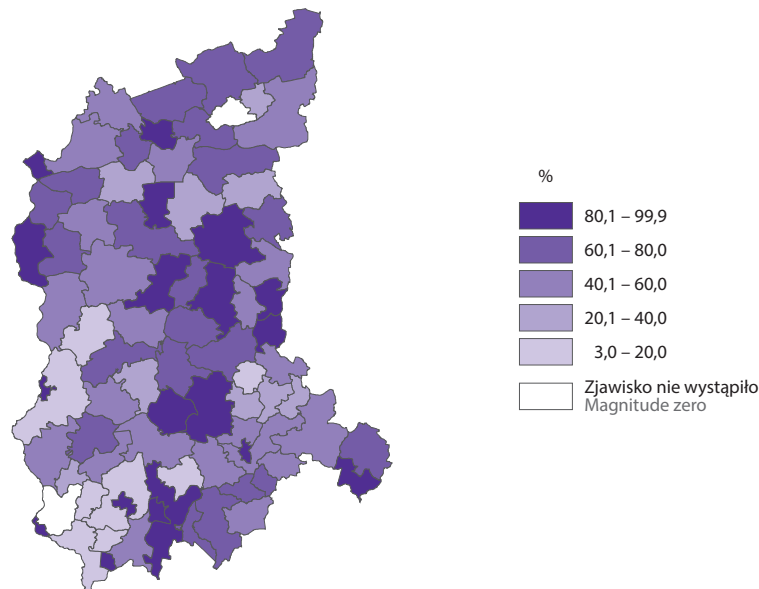
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	2709,0	4181,4	4412,3	4444,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	56681	74691	80785	84217
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	29,8	30,9	33,1	32,1
w tym oczyszczone of which treated	29,3	30,7	33,0	32,0

a Łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

W 2018 r. z sieci kanalizacyjnej w województwie lubuskim korzystało 0,8 mln osób, tj. więcej niż w 2017 r. (o 0,2%) i w 2010 r. (o 16,1%). W Polsce liczba osób korzystających z kanalizacji zwiększyła się odpowiednio o 0,3% i o 13,7%.

W 2018 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 74,1% ogółu mieszkańców województwa lubuskiego (wobec 73,8% w poprzednim roku), w tym w miastach 91,6% (wobec 91,2%). Na terenach wiejskich zarówno w 2018 r. jak i 2017 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 41,6% mieszkańców. W relacji do 2010 r. odsetek ludności korzystającej z kanalizacji w województwie zwiększył się o 10,8 p. proc. (w miastach o 4,2 p. proc., natomiast na obszarach wiejskich o 20,2 p. proc.). W kraju z sieci kanalizacyjnej korzystało 70,8% ogółu ludności (o 0,3 p. proc. więcej niż w roku poprzednim i 8,8 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r.). W miastach dostęp do kanalizacji miało 90,3% ogółu ludności (wzrost o 0,1 p. proc. w porównaniu z 2017 r. i 4,2 p. proc. w odniesieniu do 2010 r.). Na terenach wiejskich udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej kształtował się na poziomie 41,3% (tj. większym niż w latach 2017 i 2010 odpowiednio o 0,5 p. proc. i o 16,5 p. proc.).

Mapa 30. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2018 r.
Map 30. Population using sewage system in 2018

W województwie lubuskim od 2010 r. długość sieci gazowej zwiększyła się o 0,8 tys. km (o 21,2%) i na koniec 2018 r. wyniosła 4,3 tys. km. W stosunku do 2017 r. wzrost wyniósł 0,8%. W kraju długość sieci gazowej zwiększyła się odpowiednio o 16,0% i o 1,4%.

W 2018 r. w województwie lubuskim 51,2% długości sieci zlokalizowanej było w miastach. W skali roku długość sieci w miastach wzrosła o 1,4%, natomiast na terenach wiejskich o 0,2%.

W 2018 r. gęstość sieci gazowej na 100 km² powierzchni województwa wyniosła 31,0 km (wobec 49,4 km średnio w kraju), tj. wzrosła w skali roku o 1,0% (o 1,4% w kraju). Gęstość sieci gazowej rozdzielczej na 100 km² wyniosła 23,4 km (wobec 42,6 km w kraju), tj. wzrosła w skali roku o 0,9% (o 1,7% w kraju). W miastach województwa lubuskiego gęstość sieci gazowej rozdzielczej zwiększyła się o 0,5%, do 240,2 km na 100 km², natomiast na obszarach wiejskich, podobnie jak przed rokiem, wskaźnik ten wyniósł 8,9 km na 100 km².

Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych.

Table 24.

Stan w dniu 31 grudnia

Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households. As of 31 st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	3573,8	4098,0	4297,3	4330,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	49498	56423	67680	69461
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	191,4	192,9	195,8	196,9
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	.	1195,9	1372,6	1345,1
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	.	1173,0	1350,2	1324,7

a Łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.
a Including gas customers using collective gas-meters.

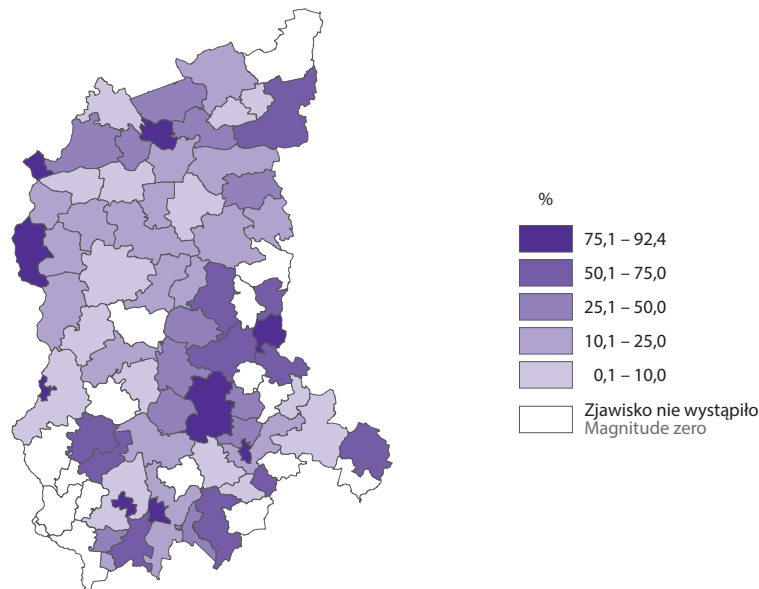
Od lat nieco ponad połowa ludności korzysta z sieci gazowej. W 2018 r. odsetek ten w województwie lubuskim wyniósł 52,8%, wobec 52,1% przeciętnie w kraju. W miastach w województwie lubuskim z sieci gazowej korzystało 74,5% ogółu ludności tj. mniej o 0,3 p. proc. niż w roku poprzednim i 1,5 p. proc. niż w 2010 r. Na terenach wiejskich odsetek osób korzystających z sieci gazowej wzrósł w skali roku o 0,3 p. proc. oraz o 0,7 p. proc. w porównaniu z 2010 r. i na koniec 2018 r. wyniósł 12,5%.

W 2018 r. w Polsce w miastach z sieci gazowej korzystało 70,9% ludności ogółem (o 0,3 p. proc. mniej niż w roku poprzednim i 2,0 p. proc. mniej w porównaniu z 2010 r.), natomiast na obszarach wiejskich korzystający z sieci gazowej stanowili 23,9% ogółu ludności (więcej odpowiednio o 0,6 p. proc. i o 3,1 p. proc.).

W 2018 r. zużycie gazu z sieci w województwie lubuskim wyniosło 1345,1 GWh i zmniejszyło się o 2,0% w porównaniu z rokiem poprzednim (w kraju zużycie gazu spadło o 0,3% w skali roku).

W omawianym okresie przeciętne zużycie gazu na 1 mieszkańca zmniejszyło się o 1,9% w porównaniu z rokiem poprzednim i wyniosło 1325 kWh, przy czym w miastach spadek wyniósł 1,4% (do 1801 kWh na 1 mieszkańca), a na terenach wiejskich 6,5% (do 440 kWh). W kraju przeciętne zużycie gazu na 1 mieszkańca zmniejszyło się o 0,2%, przy czym w miastach spadło o 0,7%, a na obszarach wiejskich wzrosło o 1,6%.

Mapa 31. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2018 r.
Map 31. Population using gas supply system in 2018

Ochrona zdrowia

Health care

W końcu 2018 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej funkcjonowały 582 przychodnie (o 46 więcej niż w 2012 r.). Liczba przychodni w województwie w latach 2016-2018 wzrosła i utrzymywała się na znacznie wyższym poziomie niż w latach 2012-2015. Odmienne tendencje obserwowane były w przypadku praktyk lekarskich (łącznie ze stomatologicznymi) – począwszy od 2014 r. ich liczba zaczęła maleć, w 2018 r. wyniosła 186 (o 62 mniej niż w 2012 r. i o 16 mniej niż w 2017 r.).

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

W 2018 r. w podmiotach ambulatoryjnej opieki medycznej udzielono łącznie ponad 7,7 mln porad, tj. o 5,4% więcej w porównaniu z 2012 r. (7,3 mln), natomiast w skali roku odnotowano niewielki ich spadek. W ramach udzielonych porad, wzrosła liczba porad lekarskich (o 8,3% więcej niż w 2012 r.), a spadła liczba porad stomatologicznych (o 18,0% mniej). Przeciętna liczba porad ambulatoryjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła 7,5 (w 2012 r. było to 7,1), w skali kraju – 8,5. Wielkość tego wskaźnika różniła się w poszczególnych powiatach. Najwięcej porad na osobę udzielono w miastach na prawach powiatu, w Zielonej Górze (11,2) i Gorzowie Wlkp. (10,4), następnie w powiecie sulcińskim (7,6), a najmniej w powiecie gorzowskim,

słubickim i zielonogórskim (po około 5 porad). Uwzględniając gminy województwa, najwyższą wartość (7,8) tego wskaźnika odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Nowe Miasteczko, a najniższą (0,2) w gminie wiejskiej Brody.

Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej. Stan w dniu 31 grudnia
Table 25. Health care facilities. As of 31 st December

Wyszczególnienie Specification	2012	2015	2017	2018
Przychodnie Out-patient departments	536	551	585	582
Praktyki lekarskie ^a Medical practices ^a	248	222	202	186
Porady udzielone ^{bc} w tys: Consultations provided ^{bc} in thousands:				
lekarskie doctors	6447,9	6910,8	6952,3	6984,2
stomatologiczne stomatological	813,0	716,3	736,4	666,5
Szpitala ogólne General hospitals	25	26	24	24

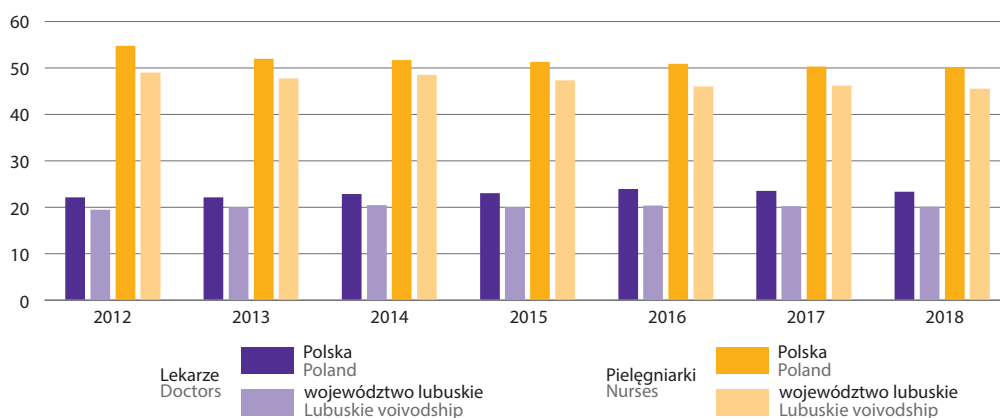
a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów. c W ciągu roku.
a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients. c During the year.

W 2018 r. dostępność do lekarzy w województwie lubuskim poprawiła się w porównaniu z 2012 r. natomiast nieznacznie pogorszyła się w odniesieniu do 2017 r. Liczba lekarzy w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniosła 20,1, to o 0,7 więcej niż w 2012 r., a o 0,1 mniej niż w 2017 r. W skali kraju wskaźnik ten był wyższy i wyniósł 23,3.

W przypadku pielęgniarek, utrzymuje się tendencja malejąca. Średnia ich liczba na 10 tys. mieszkańców wyniosła 45,5, to o ponad 3,6 mniej niż w 2012 r. (49,1). Przeciętnie w kraju liczba pielęgniarek (50,2 w 2018 r.) była wyższa niż w województwie. W przypadku położnych wskaźnik również się obniżył – z 5,9 w 2012 r. do 5,5 w 2018 r., przy czym nieznacznie zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim.

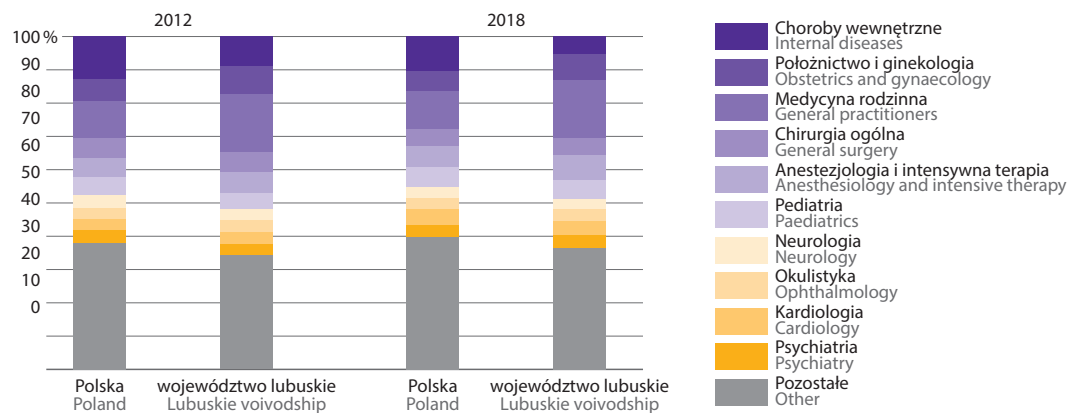
Jedyną grupą pracowników medycznych, których liczba sukcesywnie rośnie są fizjoterapeuci – 5,1 na 10 tys. mieszkańców w 2012 r., 5,8 w 2017 r. i 6,0 w 2018 r. Liczba diagnostów laboratoryjnych znacząco się nie zmieniła – na 10 tys. mieszkańców przypadały 2,2 osoby. Zwiększył się natomiast wskaźnik dla farmaceutów – z 5,3 w 2012 r. do 5,7 w 2018 r.

Wykres 35. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 35. Doctors and nurses per 10 thousand population. As of 31st December

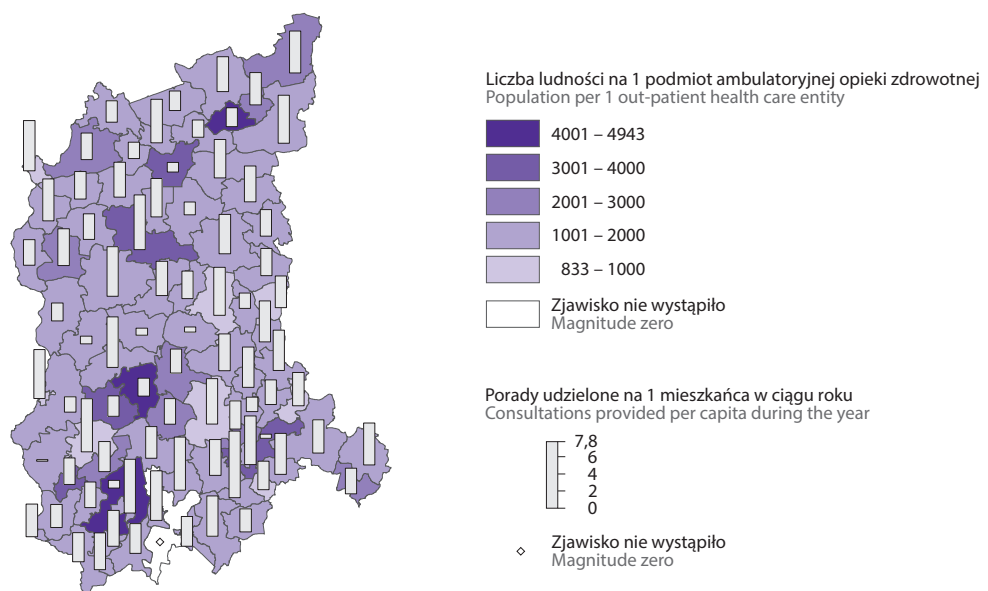
W 2018 r. liczba lekarzy specjalistów (ze specjalizacją II stopnia i z tytułem specjalisty) wyniosła 1,5 tys., co stanowiło 71,7% wszystkich lekarzy pracujących w województwie (w kraju 67,5%). Wśród lekarzy dentystów (74) specjalizację posiadało 13,1% osób. W grupie specjalistów największy był odsetek lekarzy medycyny rodzinnej (17,6%). Było też więcej położników i ginekologów (7,8%), anestezjologów (7,3%), pediatrów (5,7%), specjalistów chorób wewnętrznych i chirurgii ogólnej (po ok. 5%). Udział lekarzy pozostałych specjalizacji wyniósł 3-4,0%. W porównaniu z 2012 r. nieznacznie zwiększył się odsetek lekarzy anestezjologów i pediatrów, zmniejszył się natomiast odsetek specjalistów chorób wewnętrznych, chirurgów oraz położników i ginekologów. Odsetek lekarzy medycyny rodzinnej utrzymał się na tym samym poziomie. Podobne zmiany wśród lekarzy specjalistów obserwowane były w kraju.

Wykres 36. Lekarze specjaliści. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 36. Doctors specialists. As of 31st December

W 2018 r. na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadało 1321 osób (o 16 osób więcej niż w 2012 r.), w skali kraju było to 1439 osób. Wskaźnik ten znacznie wahał się w powiatach – od 968 osób w Zielonej Górze do 1953 osób w powiecie wschowskim. Znaczące różnice jego wartości odnotowano także w gminach województwa lubuskiego. Najniższy charakteryzował gminę wiejską Kolsko (833), a najwyższy – gminę wiejską Dąbie (4943).

Mapa 32. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2018 r.
Map 32. Out-patient health care in 2018

Podobnie jak przed rokiem w województwie funkcjonowały 24 stacjonarne szpitale ogólne (o 1 placówkę mniej niż w 2012 r.). W 2018 r. dysponowały one 4,3 tys. łóżek – ich liczba zmniejszyła się o 5,7% w porównaniu z 2012 r., a o 2,8% w ujęciu rocznym. Tendencja malejąca obserwowana była również w przypadku wskaźnika liczby łóżek. Licząc na 10 tys. mieszkańców wskaźnik ten wyniósł 42,2 i od 2012 r. zmniejszył się o 2,1. W całym kraju był wyższy o 5,1.

W 2018 r. w szpitalach ogólnych hospitalizowano 199,7 tys. pacjentów (o 8,8% więcej niż w 2012 r. i o 2,0% mniej niż w 2017 r.) co oznacza, że na 10 tys. ludności województwa hospitalizowano 1967 pacjentów (w kraju 2001 pacjentów), tj. o 173 więcej w porównaniu z 2012 r., a mniej o 37 w porównaniu do roku poprzedniego. Odsetek dzieci i młodzieży do 18 roku życia, hospitalizowanych w województwie, wyniósł 14,2%, w całym kraju – 17,3%.

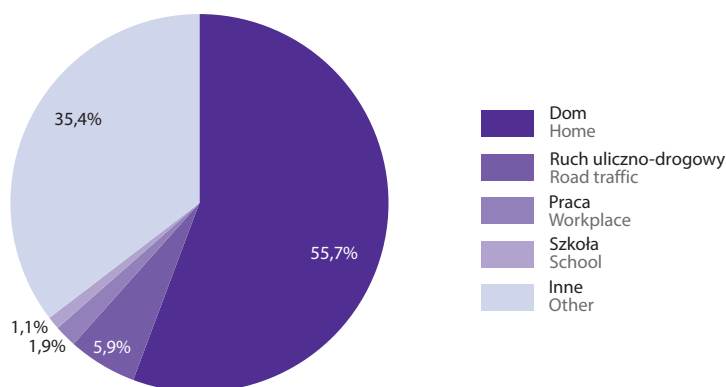
W 2018 r. na oddziałach szpitalnych przebywało blisko 216,8 tys. pacjentów, tj. o 9,7% więcej w porównaniu z 2012 r., natomiast o 3,0% mniej w odniesieniu do 2017 r. Podobnie jak w latach poprzednich, najliczniejszą grupę, blisko 1/4 ogółu leczonych (51,3 tys. osób) stanowili pacjenci oddziałów chirurgicznych, z czego ponad połowa przypadków były to osoby korzystające z pomocy na oddziałach chirurgii ogólnej (27,3 tys. pacjentów). Kolejną liczną grupę stanowili hospitalizowani na oddziałach ratunkowych (13,2%, tj. 28,6 tys. pacjentów), pacjentki oddziałów ginekologiczno-położniczych (12,1%, tj. 26,3 tys.) oraz pacjenci na oddziałach chorób wewnętrznych (11,0%, tj. 23,9 tys.). Mniejszy odsetek stanowili pacjenci na oddziałach kardiologicznych – 6,2% (tj. 13,4 tys. osób), pediatrycznych – 4,8% (tj. 10,4 tys.), neonatologicznych i neurologicznych – po 3,5% (tj. po 7,5 tys.), onkologicznych – 3,4% (tj. 7,3 tys.). W 2018 r. największy wzrost liczby pacjentów (kierując się bezwzględną liczbą pacjentów) w porównaniu z 2012 r. odnotowano na oddziałach chirurgicznych (o 3,5 tys., tj. o 7,3%), chorób neurologicznych (o 2,7 tys., tj. o 56,3%) i chorób kardiologicznych (o 2,3 tys., tj. o 20,7%). Największy natomiast spadek liczby osób leczonych odnotowano na oddziałach ginekologiczno-położniczych (o 2,3 tys. pacjentek, tj. o 8,0%).

W 2018 r. średni czas pobytu chorego na oddziale szpitalnym w województwie wyniósł 5 dni i był o 0,3 dnia krótszy w odniesieniu do 2012 r., natomiast o 0,2 dnia dłuższy w porównaniu z 2017 r. W kraju pacjent na oddziale szpitalnym przebywał średnio 5,3 dnia.

Przeciętne wykorzystanie łóżka wyniosło 68,5%, czyli 250 dni. Było to o 20 dni więcej niż w 2012 r. oraz o 3 dni więcej niż w 2017 r. W całym kraju wskaźnik wykorzystania łóżka wyniósł 66,2%.

Ponadto w ramach stacjonarnej opieki medycznej w województwie w 2018 r. funkcjonowały: 3 szpitale psychiatryczne, 2 ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, 13 zakładów opiekuńczo-leczniczych, w tym 3 typu psychiatrycznego, 1 zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, 4 hospicja oraz 1 zakład opieki paliatywnej. We wszystkich tych zakładach łącznie było 2,1 tys. łóżek (o 2,3% więcej niż w 2012 r.), w tym najwięcej w zakładach opiekuńczo-leczniczych (0,9 tys.) i szpitalach psychiatrycznych (0,8 tys.). Przebywało w nich 10,2 tys. pacjentów, o 3,7% osób mniej niż w 2012 r. oraz o 4,2% osób mniej niż w 2017 r.

Wykres 37. Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2018 r.
Chart 37. Calls of emergency medical system units to the occurrence places in 2018

Na terenie województwa pomocy medycznej osobom znajdującym się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego udzielały: 54 zespoły ratownictwa medycznego (ZRM), w tym 2 lotnicze zespoły ratownictwa medycznego (LZRM) oraz 8 szpitalnych oddziałów ratunkowych (SOR). W porównaniu z 2010 r. mniej było ZRM (o 1), a więcej LZRM i SOR (po 1), natomiast w odniesieniu do 2017 r. zwiększyła się liczba ZRM (o 1).

W ramach zespołów ratownictwa medycznego działały 34 (65,4%) zespoły wyjazdowe podstawowe i 18 (34,6%) zespołów wyjazdowych specjalistycznych. W porównaniu z 2010 r. i 2017 r. nastąpiło sukcesywne zmniejszenie udziału zespołów specjalistycznych w ogólnej liczbie ZRM (odpowiednio, spadek z 45,3% i 41,2% do 34,6%) z równoczesnym zwiększeniem udziału zespołów podstawowych (wzrost z 54,7% i 58,8% do 65,4%).

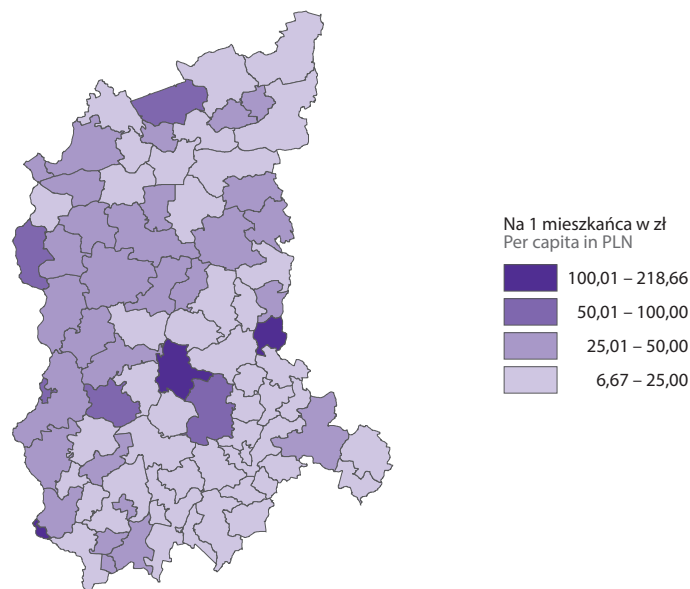
Dostępność świadczeń udzielanych przez system ratownictwa medycznego wyraża liczba ZRM przypadająca na 100 tys. ludności – w województwie w 2018 r. było to 5,1 zespołu, natomiast w skali kraju 4 zespoły. Wskaźnik ten w powiatach województwa był zróżnicowany i wyniósł od 2,6 i 2,8 zespołu, odpowiednio, w powiatach zielonogórskim i gorzowskim do 7,2 zespołu w powiecie krośnieńskim.

W 2018 r. zespoły ratownictwa medycznego zrealizowały 71,2 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia, o 5,8% mniej niż w 2010 r. i o 9,0% mniej niż w 2017 r. Przeciętnie w przeliczeniu na 1000 ludności przypadało 70 wyjazdów ZRM (o 3,7 mniej niż w 2010 r. i o 6,8 mniej niż w 2017 r.). W skali kraju wskaźnik wyniósł 82 wyjazdy ZRM. Uwzględniając powiaty województwa lubuskiego, najwięcej wyjazdów w przeliczeniu na 1000 ludności zrealizowały zespoły ratownicze w Zielonej Górze (108), a najmniej zespoły z Gorzowa Wlkp. (26).

Ponad połowę (55,7%) ogólnej liczby zrealizowanych wyjazdów, stanowiły wyjazdy do domu pacjenta. Drugie co do liczebności miejsce zdarzenia (ok. 35,4% wyjazdów) to kategoria „inne”, która obejmuje m.in. ulicę (wyłączając ruch uliczno-drogowy), sklep, kościół. Wyjazdy do zdarzeń zaistniałych w ruchu uliczno-drogowym stanowiły 5,9%, a do zdarzeń w pracy 1,9%. W skali kraju liczba wyjazdów do domu pacjenta znacząco przeważała nad innymi miejscami zdarzenia i wyniosła 70,6%.

W 2018 r. szpitalne oddziały ratunkowe działały jedynie w powiatach: międzyrzeckim, słubickim, sulęcińskim, nowosolskim, świebodzińskim, żarskim oraz w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. Równocześnie w miastach na prawach powiatu zlokalizowane były bazy lotniczego pogotowia ratunkowego (po 1 śmigłowcu ratunkowym).

Mapa 33. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2018 r.
Map 33. Expenditures of gminas and cities with powiat status in division “Health care” in 2018

W 2018 r. samorządy terytorialne przeznaczyły ze swoich budżetów na ochronę zdrowia 90,8 mln zł (łącznie ze środkami otrzymanymi z budżetu państwa), co stanowiło 1,4% ogółu wydatków samorządów terytorialnych (1,7% w roku poprzednim). W porównaniu z 2010 r. wydatki na ochronę zdrowia zmniejszyły się o 15,0%, a w odniesieniu do 2017 r. o 12,0%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. samorządy wydały na ochronę zdrowia przeciętnie 89,4 zł (w 2017 r. 101,5 zł), w skali kraju – 100,0 zł.

Kwoty te różniły się znacznie w przypadku poszczególnych powiatów. Najwyższe wydatki na osobę w 2018 r. odnotowano w powiecie krośnieńskim (70,4 zł), następnie w powiecie międzyrzeckim (45,0 zł) i zielonogórskim (42,4 zł). Natomiast najmniej wydano w powiecie słubickim (6,9 zł). W przypadku miast na prawach powiatu, na ochronę zdrowia na 1 mieszkańca w Zielonej Górze wydano 80,9 zł, natomiast w Gorzowie Wlkp. – 39,5 zł. Uwzględniając gminy województwa, najwięcej na zdrowie w przeliczeniu na osobę wydała gmina miejsko-wiejska Babimost (218,7 zł), następnie gmina miejska Łęknica (194,3 zł) i gmina miejsko-wiejska Czerwieńsk (104,7 zł), a najmniej gminy wiejskie Lipinki Łużyckie (7 zł) i Żagań (9 zł).

Kultura Culture

W 2018 r. w kinach odnotowano 1,3 mln widzów (o 3,4% więcej w porównaniu z 2017 r.). Muzea odwiedziło 266,7 tys. osób (o 5,3% więcej niż w 2017 r.). W przedstawieniach/koncertach organizowanych przez teatry i instytucje muzyczne uczestniczyło 518,8 tys. widzów i słuchaczy (o 2,4% mniej w porównaniu z 2017 r.).

Na koniec 2018 r. działało 253 bibliotek publicznych i filii tj. 3,2% wszystkich bibliotek w kraju. W porównaniu z 2017 r. liczba bibliotek zmniejszyła się o 2 biblioteki, a w porównaniu do 2010 r. o 5. Biblioteki publiczne dysponowały księgozbiorem składającym się z 3601,1 tys. woluminów (o 0,5% mniej niż w 2017 r. i o 6,0% mniej niż w 2010 r.) Odnotowano 139,1 tys. czytelników (o 5,1% mniej w porównaniu z 2017 r. i o 22,8% mniej niż w 2010 r.)

W 2018 r. działalność prowadziło 81 centrów kultury (o 2,5% więcej w porównaniu z 2017 r.). Największą zbiorowość stanowiły ośrodki kultury i świetlice (63% ogólnej liczby instytucji).

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały łącznie 6.3 tys. imprez (5,1% ogółu imprez w kraju), w których uczestniczyło łącznie 1,1 mln. osób.

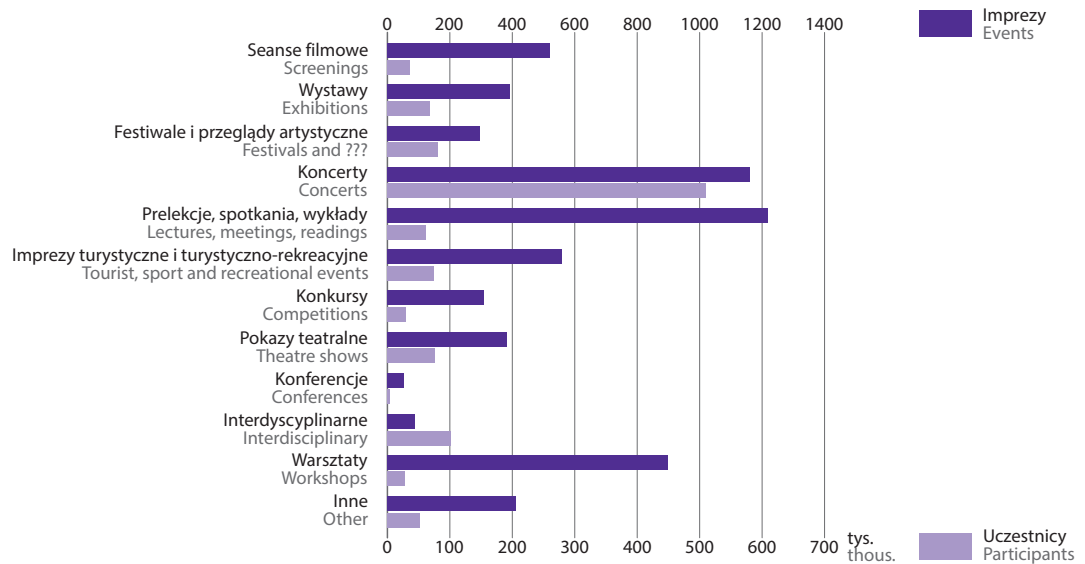
W 2018 r. działało 13 kin stałych. Przeważająca liczba kin stałych zlokalizowana była w miastach (92,3%). W ciągu roku odbyło się 41,9 tys. seansów, w których uczestniczyło 1310 tys. widzów (o 3,5% więcej w porównaniu z 2017 r. i o 48,5% więcej niż w 2010 r.).

Tablica 26. Instytucje kultury. Stan w dniu 31 grudnia

Table 26. Culture institutions. As of 31 st December

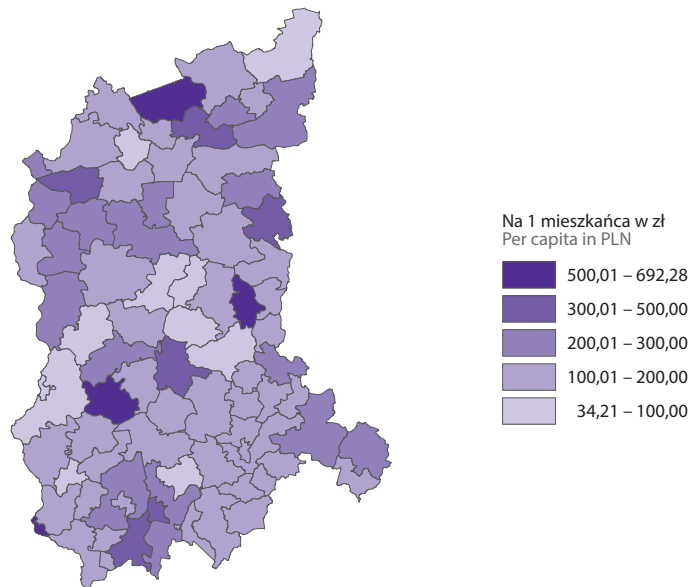
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	360	341	346	340
Muzea Museums	15	17	19	19
Centra, domy i ośrodki kultury Centre of culture and cultural centres establishments	57	59	62	61
Kluby i świetlice Clubs and community centres	22	19	17	20
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	2842	2986	2939	2984

Wykres 38. Imprezy organizowane przez placówki kultury w 2018 r.
 Chart 38. Events organized by culture institutions in 2018

Mapa 34. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2018 r.
 Map 34. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2018

Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2018

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

W 2019 r. w województwie lubuskim odnotowano wzrost **przestępstw stwierdzonych** przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w stosunku do roku poprzedniego. Ponad 60% przestępstw miało miejsce w środkowej i południowej części województwa. **Wskaźnik wykrywalności** sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję ogółem był wyższy od wskaźnika z 2014 r., ale niższy niż w roku poprzednim.

W latach 2014-2019 notowano coroczny spadek liczby **wypadków drogowych** mających miejsce na lubuskich drogach, za wyjątkiem 2016 r. który przyniósł pogorszenie sytuacji w stosunku do roku poprzedniego. W 2019 r. liczba **ofiar śmiertelnych** wypadków drogowych była wyższa zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim jak i z 2014 r. Obniżyła się liczba osób **rannych** w wypadkach drogowych.

W 2019 r. w województwie lubuskim odnotowano 25847 przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, tj. mniej w porównaniu z 2014 r. o 3,1%, ale więcej w stosunku do roku poprzedniego o 2,8%. Wzrost liczby przestępstw ogółem wynikał m.in. ze wzrostu przestępstw przeciwko mieniu (o 10,5%) oraz przestępstw o charakterze kryminalnym (o 2,8%) i gospodarczym (o 1,9%).

Korzystnym zjawiskiem było obniżenie się liczby przestępstw przeciwko rodzinie i opiece o 13,7%, przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności o 6,8% oraz przeciwko życiu i zdrowiu o 6,0%.

Przestępstwa stwierdzone w województwie lubuskim stanowiły 3,2% przestępstw stwierdzonych ogółem w Polsce.

W 2019 r. na 1 tys. mieszkańców województwa lubuskiego przypadało 26 przestępstw, a na tysiąc mieszkańców Polski średnio – 21. Najwięcej przestępstw przypadało w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców Zielonej Góry (35) i Gorzowa Wlkp. (31).

Ponad 60% przestępstw miało miejsce w środkowej i południowej części województwa, w tym w mieście na prawach powiatu Zielona Góra – 19,3% ogółu; w Gorzowie Wlkp. miało miejsce 14,8% ogółu przestępstw stwierdzonych.

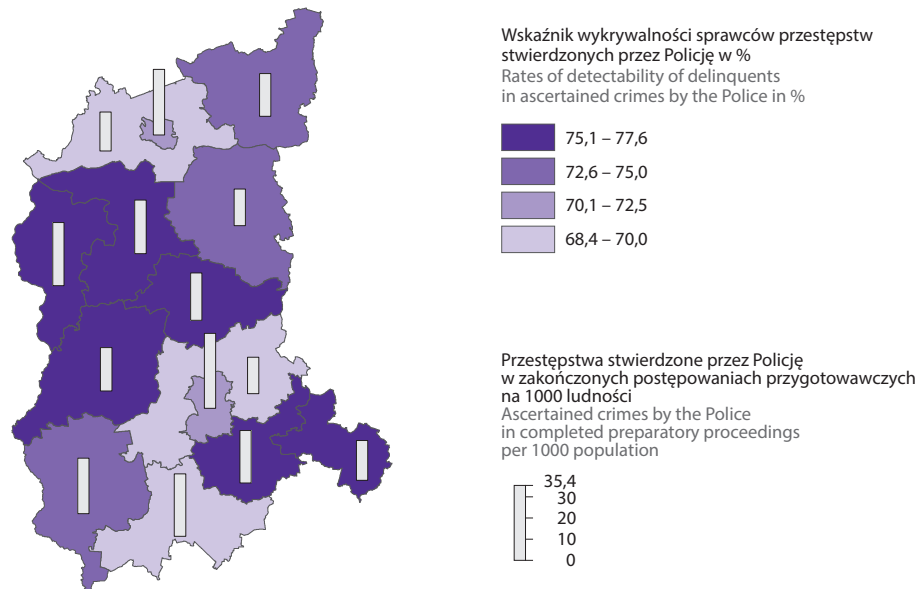
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję ogółem ukształtował się w 2019 r. na poziomie 72,3% (w Polsce 73,1%) i był wyższy od wskaźnika z 2014 r. o 0,4 p. proc., ale niższy niż w roku poprzednim o 2,5 p. proc.

Wskaźnik wykrywalności przestępstw o charakterze kryminalnym wzrósł o 6,9 p. proc. w stosunku do 2014 r. i wyniósł 65,6%, natomiast wykrywalność przestępstw gospodarczych obniżyła się o 11,3 p. proc. do poziomu 80,5%. Wykrywalność przestępstw przeciwko mieniu wzrosła w niewielkim stopniu (o 0,4 p. proc.) i wyniosła 51,1%.

Wśród powiatów województwa lubuskiego najwyższy wskaźnik wykrywalności był w powiecie słubickim 77,6% oraz krośnieńskim i wschowskim, odpowiednio: 77,2% i 76,3%, a najniższy w powiatach zielonogórskim i żagańskim (po 68,4%).

W 2019 r. największy wzrost (w p. proc.) omawianego wskaźnika, w odniesieniu do 2014 r., zaobserwowano w mieście Gorzowie Wlkp. – o 10,6, a największy spadek w powiecie zielonogórskim – o 10,4.

Mapa 35. Zagrożenie przestępczością w 2019 r.
Map 35. Crime risk in 2019

W 2019 r. liczba wypadków drogowych w województwie lubuskim wyniosła 660 i była o 0,5% niższa niż w roku poprzednim i o 7,9% niższa w porównaniu z 2014 r. W latach 2014-2019 notowano coroczny spadek liczby wypadków drogowych mających miejsce na lubuskich drogach, za wyjątkiem 2016 r. który przyniósł pogorszenie sytuacji w odniesieniu do roku poprzedniego, bowiem liczba wypadków drogowych wzrosła wówczas o 7,0%.

Na 100 tys. ludności przypadało 65 wypadków drogowych (w Polsce 79), tj. o 5 wypadków mniej niż w 2014 r. (w Polsce o 12 mniej).

Odwrotnie jak w przypadku liczby wypadków drogowych ogółem kształtowały się tendencje dotyczące liczby ofiar śmiertelnych w tych wypadkach. W 2019 r. liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych wyniosła 19 osób i była o 16,5% wyższa niż w 2018 r., jednocześnie będąc o 13,6% wyższą niż w 2014 r.

Wskaźnik liczony liczbą ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności wyniósł 19 osób i był wyższy o blisko dwie osoby od wskaźnika krajowego. W 100 wypadkach drogowych śmierć poniosło 19 osób, podczas gdy w Polsce zginęło 10 osób.

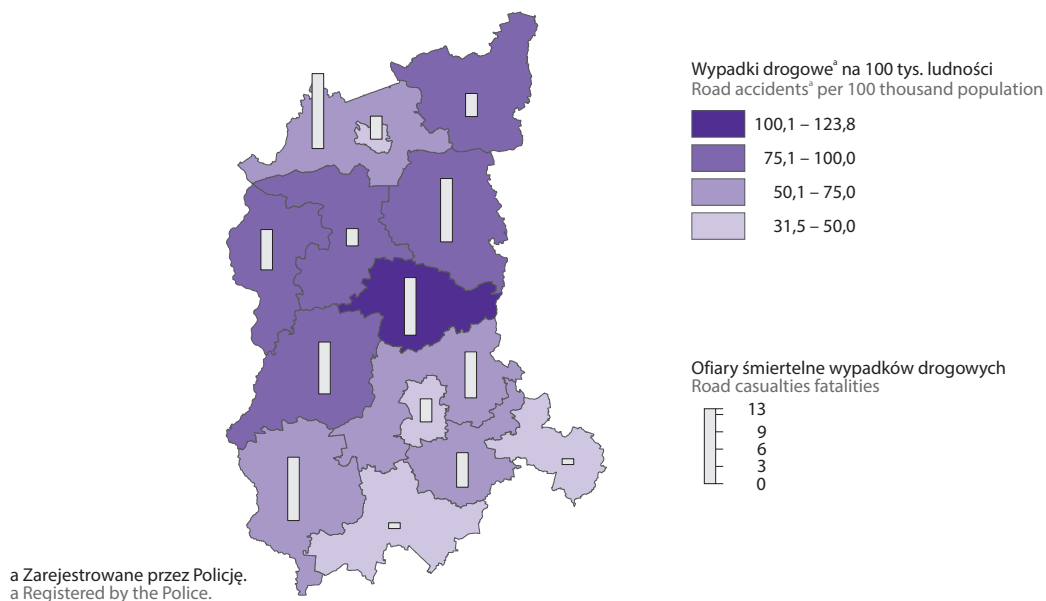
Liczba rannych w wypadkach drogowych obniżyła się zarówno w stosunku do 2014 r. (o 182 osoby, tj. o 19,0%) jak i w odniesieniu do 2018 r. o 15 osób (o 1,9%), wynosząc 61 osób.

W 100 wypadkach drogowych obrażenia poniosło (podobnie jak w Polsce) 117 osób. Na 100 tys. ludności przypadało 77 osób (w kraju o 16 osób więcej) rannych w wypadkach drogowych.

Tablica 27. Wypadki drogowe oraz ich skutki
Table 27. Road accidents and their results

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Wypadki Accidents	360	341	346	340
Ofiary śmiertelne Fatalities	15	17	19	19
Ranni Injured	57	59	62	61

Mapa 36. Bezpieczeństwo na drogach w 2019 r.
Map 36. Road safety in 2019

Spółeczeństwo informacyjne

Information society

W 2019 r. zanotowano dalszą poprawę podstawowych wskaźników charakteryzujących społeczeństwo informacyjne, w tym wyposażenie gospodarstw domowych w komputery, dostęp oraz częstotliwość korzystania z Internetu. Rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie lubuskim przebiega jednak wolniej niż średnio w kraju – prezentowane wskaźniki nadal były niższe w stosunku do ich wartości średnich w kraju.

W 2019 r. z ogółu gospodarstw domowych z co najmniej jedną osobą w wieku 16–74 lata, 79,8% gospodarstw posiadało w domu przynajmniej jeden komputer (w kraju 83,1%). Wskaźnik ten zmniejszył się w porównaniu z 2018 r. (kiedy wyniósł 81,8%), był jednak większy niż w 2014 r. (70,1%). Spośród osób w wieku 16-74 lata 85,5% korzystało z komputera, w tym 70,6% regularnie, tj. co najmniej raz w tygodniu. W Polsce odsetek ten wyniósł odpowiednio 83,6% i 72,8%. W stosunku do lat poprzednich odsetek osób korzystających z komputera zwiększył się, w porównaniu z 2018 r. o 4,1 p. proc., a w relacji do 2014 r. o 13,8 p. proc. Odsetek osób korzystających z komputera regularnie był o 0,5 p. proc. mniejszy niż przed rokiem, zwiększył się jednak w stosunku do 2014 r. o 11,0 p. proc.

Z ogółu osób objętych badaniem 78,2% deklarowało korzystanie z komputera w domu, a 30,0% w miejscu pracy (innym niż dom).

Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu stanowiły 82,1% ogółu gospodarstw domowych w województwie (w kraju 86,7%), tj. podobnie jak w poprzednim roku (82,5%) i znacznie więcej niż w 2014 r. (69,0%). Zwiększył się także odsetek korzystających z Internetu oraz częstotliwość wykorzystania Internetu. W 2019 r. korzystający z Internetu stanowili 87,3% osób objętych badaniem, wobec 81,4% w 2018 r. i 70,8% w 2014 r. Osoby regularnie korzystające z Internetu (co najmniej raz w tygodniu) stanowiły 79,4% badanej populacji, w tym codziennie lub prawie codziennie – 66,7%. W 2018 r. odsetek ten wyniósł odpowiednio 74,9% i 63,1%, a w 2014 r. – odpowiednio 58,3% i 45,1%.

W porównaniu z 2014 r. zmniejszył się odsetek osób w wieku 16-74 lata niekorzystających z Internetu w ciągu trzech miesięcy poprzedzających badanie, z 38,3% do 16,4%.

Najwięcej osób jako przyczynę niekorzystania z Internetu podało brak odpowiednich umiejętności – 9,6%, przy czym w 2014 r. odsetek ten wyniósł 17,8%. Brak potrzeby korzystania z Internetu wskazało 8,1% osób objętych badaniem (wobec 27,5% w 2014 r.).

W 2019 r. osoby korzystające w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej przez Internet stanowiły 32,8% populacji osób w wieku 16–74 lata, tj. mniej niż średnio w kraju (40,4%). Odsetek ten zwiększył się jednak w porównaniu z poprzednim rokiem o 5,6 p. proc. W największym stopniu zwiększył się odsetek osób, które korzystały z wysyłania wypełnionych formularzy (o 7,9 p. proc. do 26,2%), w tym deklaracji podatkowych – o 6,9 p. proc. do 21,7%). Większy niż przed rokiem był także odsetek osób korzystających z usług administracji publicznej w celu pobierania formularzy urzędowych (o 5,0 p. proc. do 21,7%).

Aktywność społeczna

Social activity

Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON wyraźnie się zwiększyła. Wzrosła również liczba aktywnych rejestrowych organizacji non profit, najbardziej fundacji. Jednocześnie liczba członków tych organizacji od lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Zaangażowanie mieszkańców regionu w działalność społeczną było niższe niż obserwowane w całym kraju, natomiast wyższy był ich poziom zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc.

Kapitał społeczny jest jednym z podstawowych czynników mających wpływ na budowę konkurencyjności regionu. Do powstania tego zasobu niezbędne są wzajemne zaufanie ludzi i ich zaangażowanie społeczne.

W województwie lubuskim pod koniec 2019 r. w rejestrze REGON wpisanych było ponad 0,5 tys. fundacji i ponad 3,4 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, co stanowiło łącznie około 3% całego polskiego sektora. Licząc od 2010 r. liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w województwie sukcesywnie rosła, w 2019 r. była większa o ponad 1,1 tys. (o 41,3%) w porównaniu z 2010 r. Uwzględniając liczbę mieszkańców w regionie oznaczało to 39 organizacji przypadających na 10 tys. mieszkańców, w porównaniu z 28 w 2010 r. Średnia liczba organizacji na 10 tys. mieszkańców w całym kraju wyniosła 38.

W 2016 r. w województwie aktywną działalność prowadziło 2,6 tys. organizacji i stowarzyszeń sektora non-profit (o 0,6 tys. więcej niż w 2010 r.). Najwięcej wśród nich miało formę prawną stowarzyszenia lub innej organizacji społecznej - ponad 2,2 tys., co daje prawie 85% ogólnej liczby wszystkich aktywnych organizacji. Wśród tych podmiotów liczną grupę stanowiły stowarzyszenia kultury fizycznej i związki sportowe (27,3%) oraz ochotnicze straże pożarne (13,6%). Kolejną dość liczną zbiorowość stanowiły koła łowieckie (4,5%). Osobną formę prawną stanowiły fundacje, których odsetek wynosił ponad 11% badanej zbiorowości.

Pomiędzy 2010 r. a 2016 r. największy, bo dwukrotny wzrost liczby rejestrowych organizacji non-profit dotyczył fundacji – z 0,1 tys. w 2010 r. do 0,3 tys. w 2016 r. Przybyło również 0,4 tys. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych (wzrost o 22,2%).

Liczba osób należących do tych organizacji wyniosła 0,2 mln i nie zmieniła się w porównaniu z 2010 r. Osoby fizyczne stanowiły 97,5% ogółu. W 2016 r. w województwie 23,4% osób w wieku 16 lat i więcej uczestniczyło w działalności różnego rodzaju organizacji (wskaźnik ten stanowi miarę tzw. kapitału stowarzyszeniowego). W kraju wskaźnik uczestnictwa w organizacjach wyniósł 28,5%.

Wskaźnik zaufania do ludzi (obliczany na podstawie Badania spójności społecznej) to odsetek osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały, że zdecydowanie mają zaufanie lub raczej mają zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc.

Wskaźniki kapitału stowarzyszeniowego odnoszą się do dobrowolnego uczestnictwa (aktywności, zaangażowania) w mniej lub bardziej sformalizowanych organizacjach (świeckich organizacjach pozarządowych oraz wspólnotach, organizacjach lub grupach religijnych, a także związkach zawodowych i innych organizacjach pracowników, organizacjach samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców, spółdzielniach, wspólnotach mieszkaniowych, partiach politycznych, inicjatywach będących częścią działalności instytucji publicznych). Wskaźnik ten obliczono jako udział osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały zaangażowanie w co najmniej jednym rodzaju stowarzyszenia.

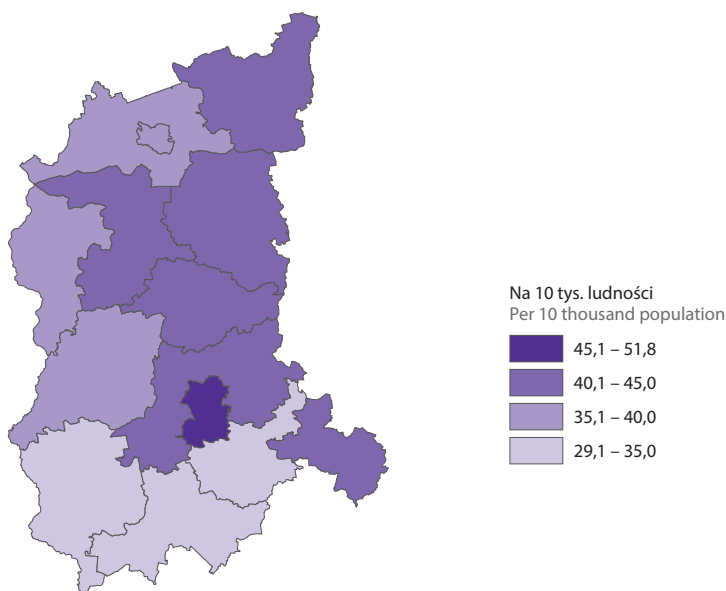
Tablica 28. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON. Stan w dniu 31 grudnia
Table 28. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register. As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem Total	2815	3680	3821	3977
na 10 tysięcy ludności per 10 thousand population	27,5	36,1	37,7	39,3

W 2019 r. liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w skali powiatów była zróżnicowana i mieściła się w przedziale od 29 do 52. Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w mieście na prawach powiatu Zielona Góra (52), następnie w powiatach: międzyrzeckim (43), sulęcińskim, świebodzińskim oraz zielonogórskim (po 42), natomiast najniższe w powiatach: żagańskim (29), nowosolskim (32) i żarskim (34).

Mapa 37. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 37. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2019. As of 31st December

Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2019. As of 31st December

Wyniki Badania Spójności Społecznej wskazują, że w 2018 r. mieszkańcy regionu wyróżniali się wysokim zaufaniem do ludzi ogólnie rzecz biorąc – wskaźnik zaufania ogólnego wyniósł 81,6% i był większy od średniej krajowej (79,4%). W drugiej kolejności mieszkańcy ufali sąsiadom (74,3%), natomiast w mniejszym stopniu nieznanym (31,4%). Jednocześnie wysoki był ich poziom zaufania do instytucji publicznych, takich jak policja (70,8%), mniejszy do Kościoła Rzymskokatolickiego (61%) i władz lokalnych (58,1%).

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

W latach 2014-2018 średnie roczne tempo wzrostu produktu krajowego brutto kształtowało się na poziomie około 4,6% (w cenach bieżących), przy czym wolniejsze było w latach 2015 i 2016, a w latach 2017 i 2018 uległo przyspieszeniu. W 2018 r. PKB na 1 mieszkańca stanowił 82,3% średniej krajowej, jednak relacja ta pogorszyła się w omawianym okresie. Zwiększyło się zróżnicowanie tego wskaźnika na poziomie podregionów województwa lubuskiego, przy czym nadal jest ono znacznie mniejsze niż w pozostałych województwach. W strukturze wartości dodanej brutto w 2017 r. relatywnie wysoki, jednak mniejszy niż w 2014 r. był udział przemysłu w tworzeniu wartości dodanej brutto. Zmniejszył się także udział budownictwa oraz rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa. Jednocześnie zwiększył się łączny udział sekcji usługowych w generowaniu wartości dodanej brutto.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Według wstępnego szacunku, w 2018 r. PKB w województwie lubuskim wyniósł 46016 mln zł i był o 5,9% (w cenach bieżących) wyższy niż w poprzednim roku. W kraju wzrost PKB w analogicznym okresie wyniósł 6,3%.

Udział województwa lubuskiego w tworzeniu PKB w kraju wyniósł 2,2% i nie zmienił się zarówno w stosunku do poprzedniego roku, jak i w relacji do 2014 r.

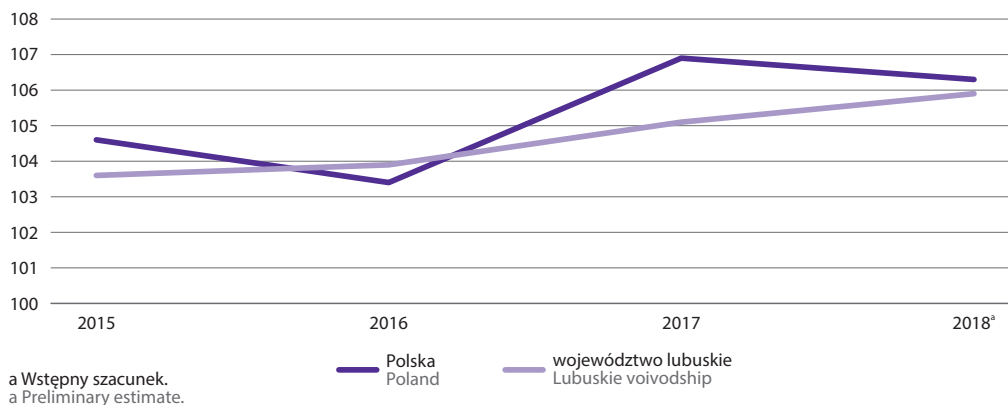
W przeliczeniu na 1 mieszkańca PKB w województwie wyniósł 45317 zł, tj. o 6,0% więcej niż w poprzednim roku oraz o 20,4% więcej w porównaniu z 2014 r. Wzrost omawianego wskaźnika w województwie lubuskim był wolniejszy od wzrostu jego wartości średniej w kraju (który wyniósł odpowiednio 6,4% i 23,2%). W rezultacie relacja PKB na 1 mieszkańca w województwie lubuskim do średniej wartości tego wskaźnika w kraju pogorszyła się. W 2018 r. PKB na 1 mieszkańca w województwie stanowił 82,3% PKB na 1 mieszkańca w kraju, wobec 82,6% w 2017 r. i 84,2% w 2014 r.

Ze względu na wartość omawianego wskaźnika województwo lubuskie zajmowało 9. lokatę wśród województw, tuż za województwem zachodniopomorskim (w którym PKB na 1 mieszkańca stanowił 83,0% średniej krajowej) i przed województwem kujawsko-pomorskim (81,2%). Poziom PKB na 1 mieszkańca przekraczający przeciętną w kraju odnotowano w województwach: mazowieckim, dolnośląskim, wielkopolskim i śląskim. Z kolei niski poziom produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca utrzymał się w województwach: lubelskim, warmińsko-mazurskim, podkarpackim i podlaskim.

PKB na 1 mieszkańca w województwie lubuskim był o 22,1% większy od notowanego w województwie lubelskim (w którym wartość omawianego wskaźnika była najmniejsza). Jednocześnie stanowił 51,5% najwyższego poziomu tego miernika, notowanego w województwie mazowieckim.

W 2018 r. PKB na 1 mieszkańca w województwie lubuskim, wyrażony we wspólnej umownej walucie – standardzie siły nabywczej (PPS), stanowił 58% średniej UE (UE28). Oznacza to niewielką poprawę omawianej relacji w porównaniu z latami poprzednimi. W 2014 r. PKB według parytetu siły nabywczej na 1 mieszkańca w PPS w województwie stanowił 57% średniej UE i utrzymywał się na tym poziomie w kolejnych latach do 2017 r.

Wykres 39. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące). Rok poprzedni=100
Chart 39. Indices of gross domestic product (current prices). Previous year=100

Udział podregionów w tworzeniu PKB w województwie lubuskim jest wyraźnie zróżnicowany. W 2017 r. wartość PKB wytworzonego w podregionie zielonogórskim była o 67,3% większa niż w podregionie gorzowskim, a jego udział w PKB w województwie wyniósł 62,6%. W porównaniu z 2014 r. udział ten zwiększył się o 0,2 p. proc. Nie zmienił się natomiast udział PKB wygenerowanego w podregionach zielonogórskim i gorzowskim w PKB w kraju, który podobnie jak w 2014 r. wyniósł odpowiednio 1,4% i 0,8%.

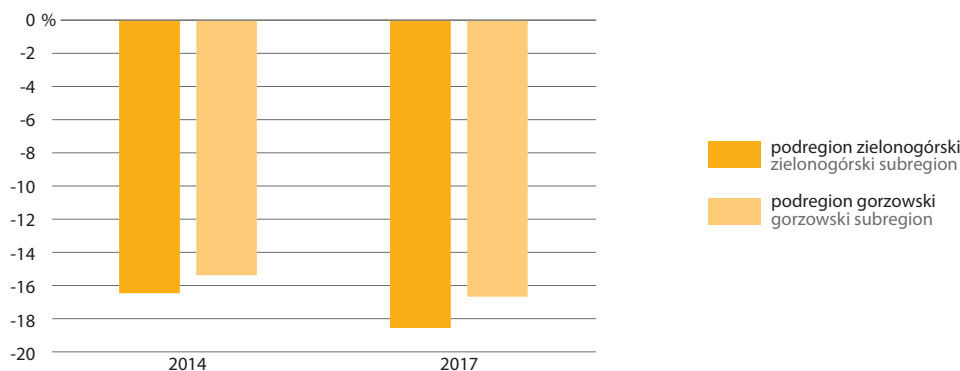
Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w podregionie zielonogórskim wyniosła 43131 zł i była o 0,9% wyższa od wartości średniej w województwie. Oznacza to poprawę relacji PKB na 1 mieszkańca w podregionie zielonogórskim do wartości średniej w województwie o 0,4 p. proc. Z kolei w podregionie gorzowskim PKB na 1 mieszkańca ukształtował się na poziomie 42141 zł, tj. o 1,4% niższym od średniej w województwie. W porównaniu z 2014 r. relacja prezentowanego wskaźnika do średniej wojewódzkiej pogorszyła się o 0,5 p. proc.

Odchylenie względne PKB na 1 mieszkańca w podregionie gorzowskim od przeciętnej wartości w kraju w 2017 r. wyniosło 18,6% i wzrosło w porównaniu z 2014 r. o 2,1 p. proc. W przypadku podregionu zielonogórskiego odchylenie wyniosło 16,7% i było większe niż w 2014 r. o 1,3 p. proc.

Podregiony w województwie lubuskim charakteryzują się najmniejszym zróżnicowaniem wśród województw ze względu na wysokość PKB na 1 mieszkańca. Obrazuje to wskaźnik dyspersji, będący miarą zróżnicowania PKB na 1 mieszkańca, który w 2017 r. wyniósł 1,1%. Kształtowanie się tego wskaźnika (wzrost w porównaniu z 2014 r.) świadczy jednak o wzroście zróżnicowania pomiędzy regionami ze względu na wielkość PKB na 1 mieszkańca.

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

Wykres 40. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju
 Chart 40. Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value

W 2017 r. z ogółu wartości dodanej brutto w wysokości 38174 mln zł, 33,8% wypracowały podmioty prowadzące działalność w zakresie przemysłu. Udział przedsiębiorstw przemysłowych w wojewódzkiej wartości dodanej brutto zmniejszył się jednak w porównaniu z 2014 r. o 0,6 p. proc. Zmniejszył się także udział przedsiębiorstw z grupy sekcji: działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości – o 0,4 p. proc. do 7,3% oraz budownictwo – o 0,3 p. proc. do 6,2%.

Jednocześnie w strukturze wartości dodanej brutto zwiększył się udział podmiotów z grupy sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja, który łącznie wyniósł 25,9%, tj. o 1,2 p. proc. więcej niż w 2014 r. Spośród sekcji z tej grupy, znaczący i o 0,4 p. proc. większy niż w 2014 r. udział w generowaniu wartości dodanej brutto miały podmioty prowadzące działalność związaną z handlem; naprawą pojazdów samochodowych, na poziomie 16,1%. Zwiększył się także udział przedsiębiorstw prowadzących działalność związaną z transportem i gospodarką magazynową (o 0,7 p. proc. do 7,1%).

Przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie pozostałych usług wypracowały łącznie 23,3% wartości dodanej brutto w województwie, tj. o 0,3 p. proc. więcej niż w 2014 r. W grupie tej znajdują się m.in. podmioty z sekcji: administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, które w 2017 r. wygenerowały 7,0% wojewódzkiej wartości dodanej brutto, tj. o 0,1 mniej niż w 2014 r., opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 4,5% (tj. o 0,1 p. proc. więcej niż w 2014 r.), edukacja – 4,4% (tj. o 0,2 p. proc. mniej) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 3,4% (tj. o 0,2 p. proc. więcej).

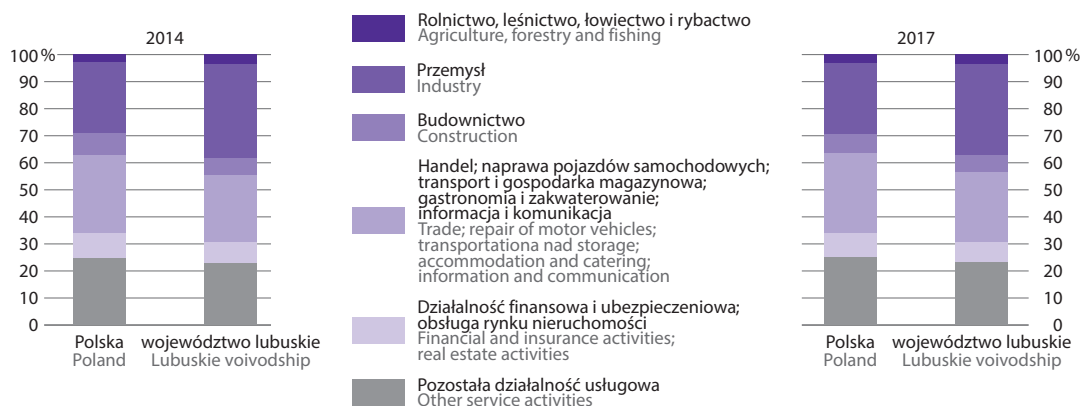
Udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w generowaniu wartości dodanej brutto wyniósł 3,5% i był o 0,3 p. proc. mniejszy niż w 2014 r.

W 2017 r. w województwie lubuskim wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego wyniosła 112299 zł, tj. wzrosła w porównaniu z 2014 r. o 6,3%. W kraju wydajność pracy wzrosła w analogicznym okresie o 7,3% do 118027 zł na 1 pracującego. Relacja wartości dodanej brutto na 1 pracującego w województwie lubuskim do średniej krajowej pogorszyła się w porównaniu z 2014 r. W 2017 r. wydajność pracy w województwie stanowiła 95,1% średniej wielkości tego wskaźnika w kraju, wobec 96,1% w 2014 r.

W obu podregionach w województwie lubuskim w porównaniu z 2014 r. nastąpił spadek udziału przemysłu i budownictwa w wytwarzaniu wartości dodanej brutto. Zmniejszył się także udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, a także łączny udział działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsługi rynku nieruchomości. Jednocześnie w obu podregionach zwiększył się łączny udział podmiotów z pozostałych sekcji usługowych w generowaniu wartości dodanej brutto.

W 2017 r. przedsiębiorstwa przemysłowe w podregionie gorzowskim i w podregionie zielonogórskim wytworzyły odpowiednio 30,9% i 35,5% wartości dodanej brutto. Było to odpowiednio 1,1 p. proc. i o 0,3 p. proc. mniej niż w 2014 r.

Wykres 41. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 41. Gross value added by kind of activity (current prices)

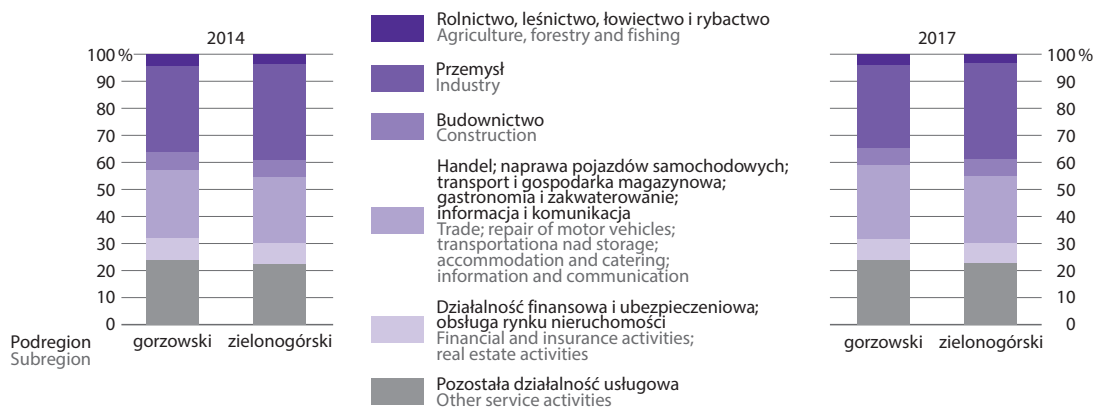
Odsetek wartości dodanej brutto wytworzonej przez przedsiębiorstwa z sekcji budownictwo w podregionie gorzowskim wyniósł 6,1%, tj. o 0,5 p. proc. mniej niż w 2014 r., a w podregionie zielonogórskim – 6,3%, tj. o 0,1 p. proc. mniej. Zmniejszył się także udział jednostek z grupy sekcji: działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości w tworzeniu wartości dodanej brutto: w podregionie gorzowskim do 7,6%, a w podregionie zielonogórskim do 7,1%, tj. w każdym po 0,4 p. proc.

Jednocześnie w obu podregionach w strukturze wartości dodanej brutto zwiększył się udział podmiotów usługowych (z wyjątkiem wymienionej grupy sekcji: działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości), przy czym w większym stopniu w podregionie gorzowskim – o 2,4 p. proc. do 51,5%, niż w podregionie zielonogórskim – o 1,1 p. proc. do 47,9%.

Przedsiębiorstwa usługowe z grupy sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja wytworzyły 27,5% wartości dodanej brutto w podregionie gorzowskim oraz 24,9% - w podregionie zielonogórskim. Było to odpowiednio o 2,3 p. proc. i 0,5 p. proc. więcej niż w 2014 r.

Z kolei udział podmiotów z grupy pozostałe usługi w tworzeniu wartości dodanej brutto w podregionie gorzowskim nie zmienił się w stosunku do 2014 r. i wyniósł 23,9%. W podregionie zielonogórskim udział ten zwiększył się w analogicznym okresie o 0,5 p. proc. do 22,9%.

Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 42. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

Wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego w podregionie gorzowskim wyniosła 106740 zł. W podregionie zielonogórskim wartość dodana brutto na 1 pracującego wyniosła 115907 zł, tj. o 8,6% więcej niż w podregionie gorzowskim. W obu podregionach wydajność pracy wzrosła w stosunku do 2014 r., przy czym w podregionie gorzowskim zanotowany wzrost był wyższy niż w podregionie zielonogórskim (odpowiednio o 7,2% i 5,7%).

W obu podregionach relacja wydajności pracy do średniej krajowej pogorszyła się w porównaniu z 2014 r. W podregionie gorzowskim wartość dodana brutto na 1 pracującego stanowiła 90,4% średniej krajowej, a w podregionie zielonogórskim – 98,2%. Było to odpowiednio o 0,1 p. proc. i 1,6 p. proc. mniej niż w 2014 r.

6.2. Koniunktura gospodarcza

6.2. Business tendency

W grudniu 2019 r. przedsiębiorcy z większości prezentowanych rodzajów działalności oceniali koniunkturę pozytywnie. Najbardziej optymistyczne opinie formułowały podmioty należące do sekcji zakwaterowanie i gastronomia, najbardziej pesymistyczne – firmy prowadzące działalność z zakresu handlu hurtowego. Pozytywną ocenę koniunktury w większości rodzajów działalności notowano także w styczniu 2020 r., w tym najlepszą w przetwórstwie przemysłowym. Najbardziej pesymistyczne oceny notowano w przypadku podmiotów z sekcji budownictwo oraz transport i gospodarka magazynowa. Z kolei w kwietniu 2020 r. we wszystkich prezentowanych obszarach gospodarki koniunktura oceniana była najgorzej od początku prowadzenia badania. Największy spadek ocen w tym zakresie w skali roku odnotowano w sekcji zakwaterowanie i gastronomia. Najmniejsze pogorszenie ocen sygnalizowały firmy z sekcji przetwórstwo przemysłowe

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, kłeski żywiołowe).

W kwietniu 2020 r. we wszystkich rodzajach działalności wskaźniki ogólnego klimatu koniunktury wskazywały na pogorszenie w ocenie przedsiębiorstw koniunktury w województwie lubuskim w porównaniu z analogicznym miesiącem roku poprzedniego. Największy spadek ocen w tym zakresie odnotowano w sekcji zakwaterowanie i gastronomia, w której wskaźnik ogólnego klimatu ukształtował się na poziomie minus 72,8 wobec plus 35,2 w kwietniu ub. roku. Znaczne pogorszenie ocen wystąpiło także w handlu hurtowym (wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury zmniejszył się z 9,8 do minus 66,8) oraz w budownictwie (z 5,7 do minus 70,2). Najmniejsze pogorszenie ocen sygnalizowały firmy z sekcji przetwórstwo przemysłowe (wskaźnik obniżył się z poziomu 10,3 do minus 33,0).

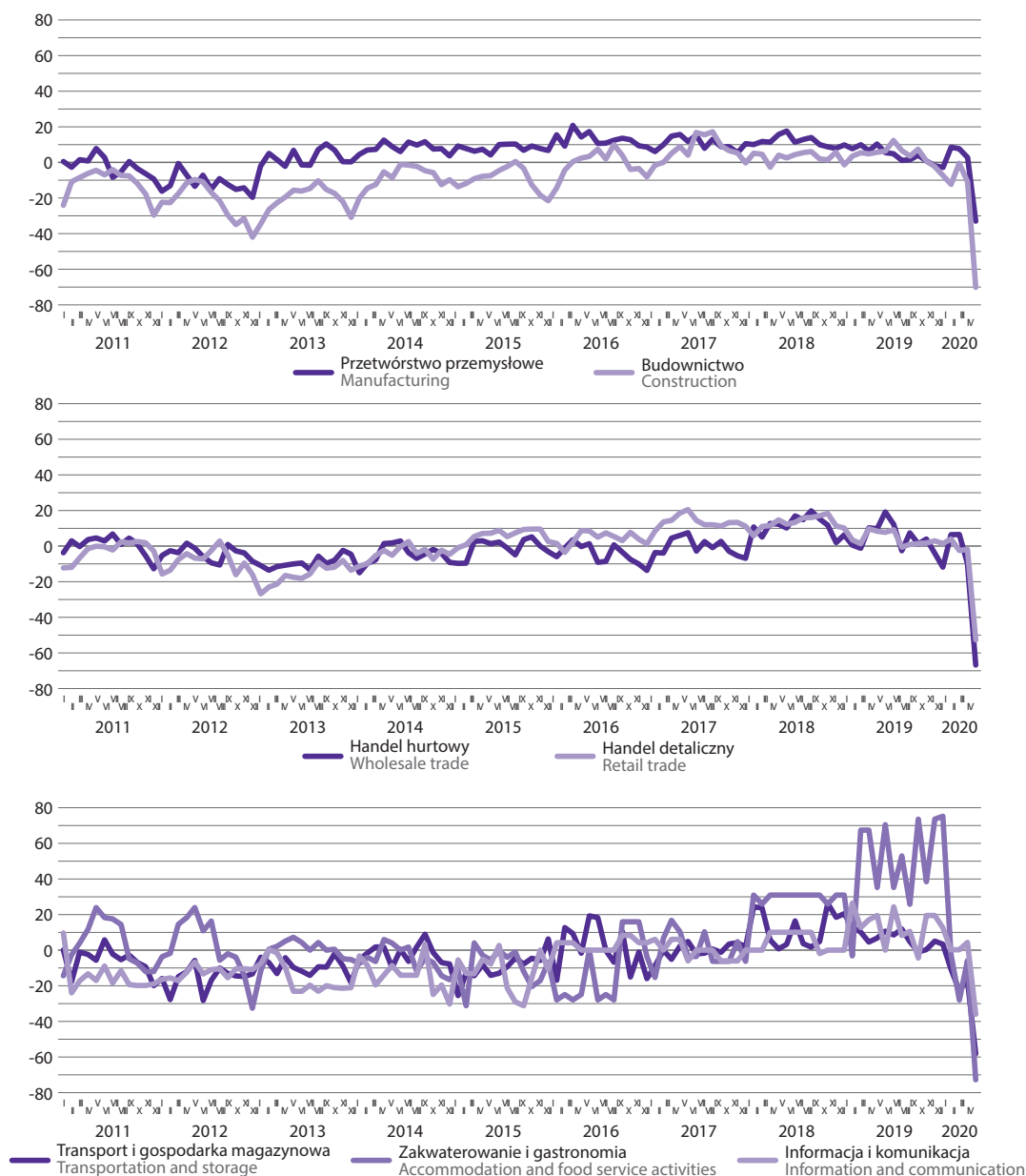
W kwietniu 2020 r. przedsiębiorstwa w większości rodzajów działalności (z wyjątkiem zakwaterowania i gastronomii) spośród barier ograniczających działalność gospodarczą najczęściej wskazywały niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej. Znaczenie tej bariery wzrosło w porównaniu z kwietniem ub. roku w większym stopniu niż w przypadku pozostałych ograniczeń. Jednocześnie we wszystkich rodzajach działalności zmniejszyło się znaczenie bariery związanej z niedoborem pracowników oraz pracowników wykwalifikowanych.

W sekcji przetwórstwo przemysłowe odsetek przedsiębiorstw wskazujących niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej jako ograniczenie działalności gospodarczej wyniósł 65,9% wobec 29,6% w kwietniu ub. roku). Drugą, najczęściej wskazywaną barierą w tej grupie przedsiębiorstw były koszty zatrudnienia wskazane przez 50,4% podmiotów. Odsetek przedsiębiorstw wskazujących tę barierę zmniejszył się jednak w porównaniu z kwietniem ub. roku (kiedy wyniósł 60,0%). W największym stopniu zmniejszyło się

znaczenie bariery wynikającej z niedoboru pracowników (z 35,7% w kwietniu ub. roku do 14,8%) oraz z niedoboru wykwalifikowanych pracowników (z 38,4% do 23,8%).

Podobnie w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się budownictwem, najczęściej wskazywane bariery ograniczające prowadzenie działalności gospodarczej związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (bariera wskazana przez 70,7% przedsiębiorstw) oraz kosztami zatrudnienia (67,2%). Odsetek przedsiębiorstw wskazujących te bariery zwiększył się w stosunku do kwietnia poprzedniego roku (kiedy wyniósł odpowiednio 25,5% i 49,8%). W największym stopniu zmniejszył się odsetek przedsiębiorstw wskazujących niedobór wykwalifikowanych pracowników jako ograniczenie działalności gospodarczej (z 51,2% w kwietniu ub. roku do 26,9%).

Wykres 43. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Chart 43. General business climate indicator by kind of activity

W działalności związanej z handlem hurtowym niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej jako barierę działalności gospodarczej wskazało 76,3% podmiotów (wobec 32,4% w kwietniu ub. roku). Odsetek przedsiębiorstw wskazujących koszty zatrudnienia jako barierę działalności gospodarczej był zbliżony do notowanego przed rokiem (56,2% wobec 57,8%). Wzrosło z kolei znaczenie ograniczenia związanego z niedostatecznym popytem wskazane przez 46,2% przedsiębiorstw (wobec 24,0% przed rokiem). W handlu detalicznym spośród barier ograniczających działalność gospodarczą niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej wskazało 56,2% przedsiębiorstw (wobec 24,8% przed rokiem), a koszty zatrudnienia 50,5% (wobec 59,3%).

Niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej jako barierę prowadzonej działalności wskazało 65,7% przedsiębiorstw z sekcji transport i gospodarka magazynowa oraz 71,9% przedsiębiorstw z sekcji informacja i komunikacja (wobec odpowiednio 37,9% i 18,7% w kwietniu ub. roku). W przypadku transportu i gospodarki magazynowej w największym stopniu wzrosło jednak znaczenie ograniczenia wynikającego z wysokich obciążeń na rzecz budżetu (z 17,7% w kwietniu ub. roku do 52,4%).

W przypadku podmiotów z sekcji zakwaterowanie i gastronomia najczęściej wskazywaną barierą działalności gospodarczej był niedostateczny popyt (wskazany przez 56,5% podmiotów, nie wskazywany przez przedsiębiorstwa z tej sekcji w kwietniu ub. roku) oraz koszty zatrudnienia (50,9% wobec 89,3%).

Tablica 29. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Table 29. General business climate indicator by kind of activity

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury General business climate indicator	I 2011	I 2016	I 2019	I 2020	IV 2020	IV 2020 Polska Poland
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	0,5	15,5	7,7	8,5	-33,0	-44,2
Budownictwo Construction	-24,1	-14,4	3,5	-12,3	-70,2	-47,1
Handel hurtowy Wholesale trade	-3,7	-6,0	0,5	6,4	-66,8	-39,8
Handel detaliczny Retail trade	-12,2	1,5	3,5	4,0	-52,7	-49,5
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	0,1	-16,9	12,9	-10,6	-58,2	-48,3
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and food service activities	-14,4	-27,9	-3,2	-2,2	-72,8	-70,0
Informacja i komunikacja Information and communication	9,7	4,2	26,4	0,2	-36,0	-19,4

6.3. Przedsiębiorczość

6.3. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W 2019 r. w województwie lubuskim wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON oraz liczba podmiotów w przeliczeniu na 1000 ludności w stosunku do 2018 r. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów była zbliżona do notowanej przed rokiem, natomiast liczba podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON była o ponad 35% mniejsza.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą. W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Według stanu na koniec grudnia 2019 r. w rejestrze REGON było zarejestrowanych 117,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej zlokalizowanych w województwie lubuskim, tj. więcej niż w 2018 r. o 3,4% oraz w relacji do 2010 r. o 10,4%. W Polsce w rejestrze REGON było zarejestrowanych o 3,3% więcej podmiotów niż przed rokiem oraz o 15,3% więcej w porównaniu z 2010 r. Podmioty zarejestrowane w 2019 r. w województwie lubuskim stanowiły 2,6% wszystkich jednostek w kraju.

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w miastach na prawach powiatu: w Zielonej Górze (21,9 tys.) i Gorzowie Wlkp. (17,8 tys.) – łącznie 33,9% podmiotów w województwie. Ponadto znaczna liczba podmiotów gospodarczych charakteryzowała powiaty: żarski (9,9 tys.) i gorzowski (8,4 tys.). Najmniej podmiotów zlokalizowanych było w powiatach: sulęcińskim (3,1 tys.) i wschowskim (3,9 tys.).

O poziomie przedsiębiorczości świadczy m.in. wskaźnik określający liczbę podmiotów w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W 2019 r. w województwie lubuskim w przeliczeniu na 1000 ludności przypadło 116 podmiotów, tj. o 3,7% więcej niż w poprzednim roku oraz 11,7% więcej niż w 2010 r. W kraju wskaźnik ukształtował się na poziomie 118 podmiotów na 1000 ludności.

Wśród powiatów województwa, najwięcej podmiotów na 1000 ludności odnotowano w Zielonej Górze (155) oraz w Gorzowie Wlkp. (144). Ze względu na wysoką wartość tego wskaźnika wyróżniają się również powiaty: słubicki (127) oraz gorzowski (117). Najmniej podmiotów w przeliczeniu na 1000 ludności wystąpiło natomiast w powiecie sulęcińskim (87) i nowosolskim (94).

W przekroju według gmin wysokie wartości omawianego wskaźnika odnotowano w: Słubicach (171), Łęknicy (164) i Kłodawie (156). Z kolei gminy: Szlichtyngowa i Niegosławice znalazły się grupie gmin o najniższej wartości wskaźnika (odpowiednio: 57 i 59 podmiotów na 1000 ludności).

Największy wzrost liczby podmiotów na 1000 ludności w porównaniu z poprzednim rokiem zaobserwowano w powiecie zielonogórskim (o 6,8%) i nowosolskim (o 6,1%). Wśród gmin najwięcej podmiotów przybyło w Kolsku (o 15,4%), Trzebiechowie (o 11,6%) oraz Dąbiu (o 11,4%). W żadnym z powiatów województwa lubuskiego nie odnotowano ubytku podmiotów na 1000 ludności, natomiast wśród gmin ubytek odnotowano jedynie w gminie Zbąszynek (o 1,0%) oraz Maszewo (o 0,1%).

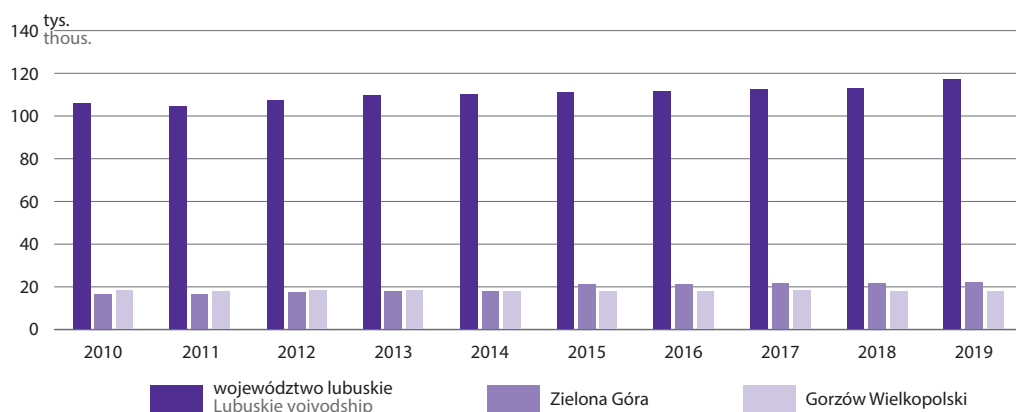
Tablica 30. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON. Stan w dniu 31 grudnia
 Table 30. Entities of national economy in the REGON register. As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2020 W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	106111	111272	113277	117172	2,6
sektor publiczny public sector	4577	4731	4570	4509	4,0
sektor prywatny private sector	101534	105731	107580	111433	2,6
z liczby ogółem: of total number:					
Spółki Companies	13460	16409	15317	15824	1,9
Fundacje Foundations	172	378	491	537	1,9
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	2643	3302	3330	3440	2,9
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	78325	77599	80366	83517	2,6

W 2019 r., podobnie jak w roku poprzednim, liczba podmiotów nowo zarejestrowanych wyniosła 10,5 tys. W grupie tej 9,0 tys. stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich liczba wzrosła w skali roku o 1,0%. Wśród nowo zarejestrowanych podmiotów było 0,9 tys. spółek (tj. o 1,6% więcej niż w 2018 r.). Liczba nowo zarejestrowanych spółek handlowych wzrosła do 0,8 tys., tj. o 1,2%, w tym z udziałem kapitału zagranicznego do 9 spółek, tj. o 50,0%.

W 2019 r. wykreślono z rejestru REGON 6,2 tys. podmiotów, tj. o 36,8% mniej niż w roku poprzednim. Mniejsza niż przed rokiem była liczba wyrejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – o 7,3% i wyniosła 5,5 tys. W skali roku zmniejszyła się także m.in. liczba wyrejestrowanych spółek (o 87,7%, do 0,4 tys.). Największy spadek liczby podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON zanotowano wśród spółek handlowych (o 91,8% do 0,2 tys.), w tym z udziałem kapitału zagranicznego (o 95,1%, do 3 spółek).

Wykres 44. Podmioty gospodarki narodowej. Stan w dniu 31 grudnia
 Chart 44. Entities of the national economy. As of 31st December

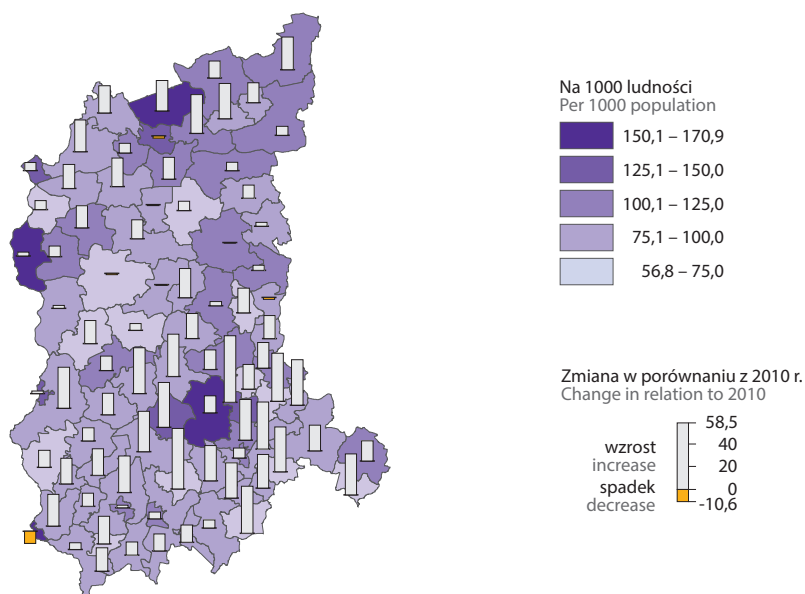

W końcu 2019 r. w województwie lubuskim w strukturze podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON co piąty podmiot (21,9%) prowadził działalność w sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych. Ich udział był nieznacznie (o 0,9 p. proc.) mniejszy niż w końcu 2018 r. Kolejne 15,3% prowadziło działalność w zakresie budownictwa (o 1,1 p. proc. więcej niż przed rokiem), a 9,8% zajmowało się obsługą rynku nieruchomości. Jednostki prowadzące działalność w zakresie przemysłu stanowiły 8,0% ogółu podmiotów, w tym przetwórstwa przemysłowego – 7,3%. Znaczący udział w strukturze miały także podmioty z sekcji: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz pozostała działalność usługowa (po 7,3%).

Biorąc pod uwagę formę prawną w końcu 2019 r. najliczniejszą grupę podmiotów (83,5 tys., tj. 71,3% ogółu podmiotów), stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich udział w strukturze podmiotów gospodarczych w województwie, zmniejszył się w porównaniu z 2010 r. o 2,5 p. proc. Kolejne 8,3% stanowiły spółki handlowe (tj. o 1,3 p. proc. więcej niż w 2010 r.), a 5,2% - spółki cywilne (tj. o 0,5 p. proc. mniej). Udział stowarzyszeń i organizacji społecznych ukształtował się na poziomie 2,9%, natomiast fundacji – 0,5% (tj. większym niż w 2010 r. odpowiednio o 2,5 p. proc oraz 0,3 p. proc.).

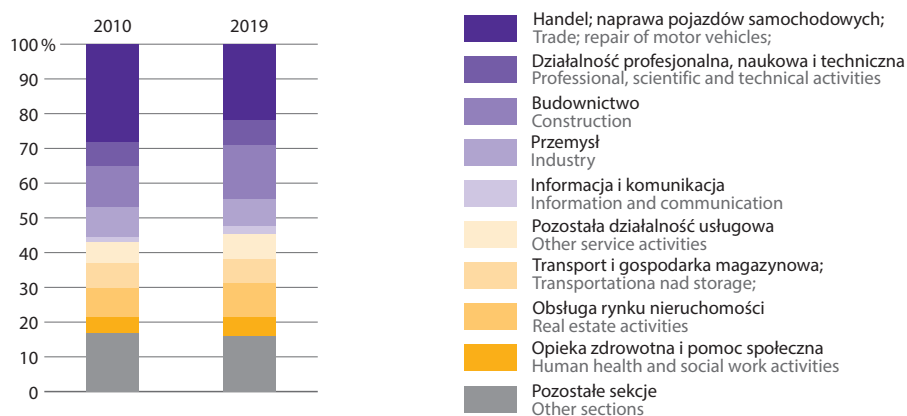
Mapa 38. Podmioty gospodarki narodowej w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 38. Entities of the national economy in 2019. As of 31st December

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 45. Entities of the national economy by selected PKD sections in 2019. As of 31st December

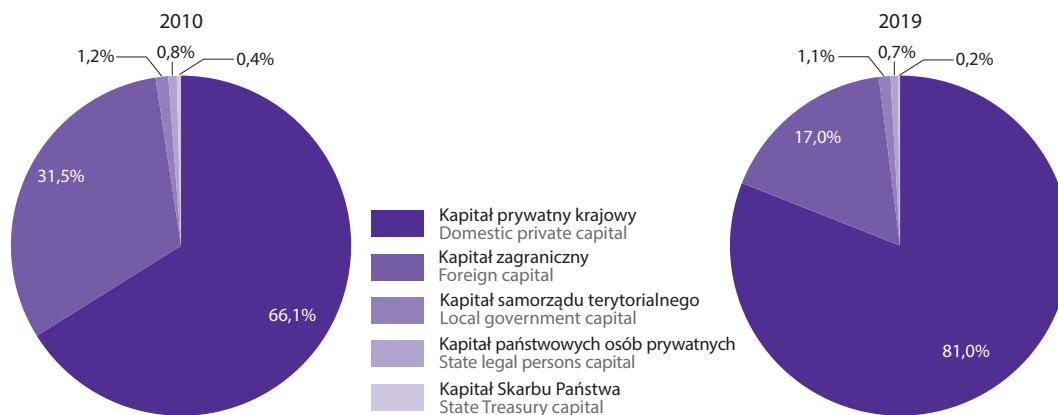
Spośród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą najwięcej zajmowało się handlem; naprawą pojazdów samochodowych (24,9%) i budownictwem (19,4%). Znaczny był odsetek osób fizycznych prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną (8,7%), a także w zakresie transportu i gospodarki magazynowej (8,2%) i przemysłu (8,0%).

W porównaniu z 2010 r. największy przyrost w strukturze osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zanotowano w sekcjach: budownictwo (o 5,1 p. proc. do 19,4%) i opieka zdrowotna i pomoc społeczna (1,4 p. proc. do 7,0%), a także administrowanie i działalność wspierająca oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (po 0,9 p. proc. odpowiednio do 3,3% i 8,7%). W przemyśle zanotowano wzrost o 0,1 p. proc. do 8,0%. Największy spadek udziału w strukturze osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zanotowano w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 7,4 p. proc. do 24,9%).

W województwie lubuskim w grupie spółek handlowych, według rodzaju kapitału, największy udział (81,0%) miały spółki kapitału prywatnego krajowego (w porównaniu z 2010 r. odsetek ten zwiększył się o 14,9 p. proc.). Odsetek spółek z udziałem kapitału zagranicznego ukształtował się na poziomie 17,0% (o 14,5 p. proc. niższym w stosunku do 2010 r.).

W 2019 r. w strukturze spółek handlowych, najczęściej podmiotów (23,0%) zarejestrowanych było w handlu; naprawie pojazdów samochodowych. Spółki handlowe prowadzące działalność w zakresie przemysłu stanowiły 18,8%, w tym przetwórstwa przemysłowego – 14,9%. Spółki handlowe z sekcji budownictwo stanowiły 11,6% ogółu spółek handlowych, transport i gospodarka magazynowa – 8,7%, natomiast działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 8,4%.

Wykres 46. Spółki handlowe według rodzaju kapitału. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 46. Commercial companies by type of capital. As of 31st December

W porównaniu ze stanem w 2010 r. udział spółek zajmujących się handlem; naprawą pojazdów samochodowych zmniejszył się o 7,4 p. proc., a spółek prowadzących działalność w zakresie przemysłu o 6,4 p. proc. (w tym z zakresu przetwórstwa przemysłowego o 7,0 p. proc.). W budownictwie odsetek spółek handlowych zmniejszył się o 0,2 p. proc. Większy niż w 2010 r. był udział spółek z sekcji transport i gospodarka magazynowa oraz działalność naukowa, profesjonalna i techniczna o odpowiednio 3,4 p. proc. oraz 2,4 p. proc.

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development and innovation activity

W 2018 r. zanotowano znaczny wzrost nakładów na działalność badawczą i rozwojową zarówno w porównaniu z poprzednim rokiem, jak i w relacji do notowanych w 2010 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady były jednak o blisko 70% niższe od średnich nakładów na działalność B+R na 1 mieszkańca w kraju. Mniejsza od średniej krajowej była także liczba pracujących w działalności B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo. Zwiększył się odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych, jednak wielkość nakładów na innowacje, zarówno w przedsiębiorstwach przemysłowych, jak i usługowych, zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

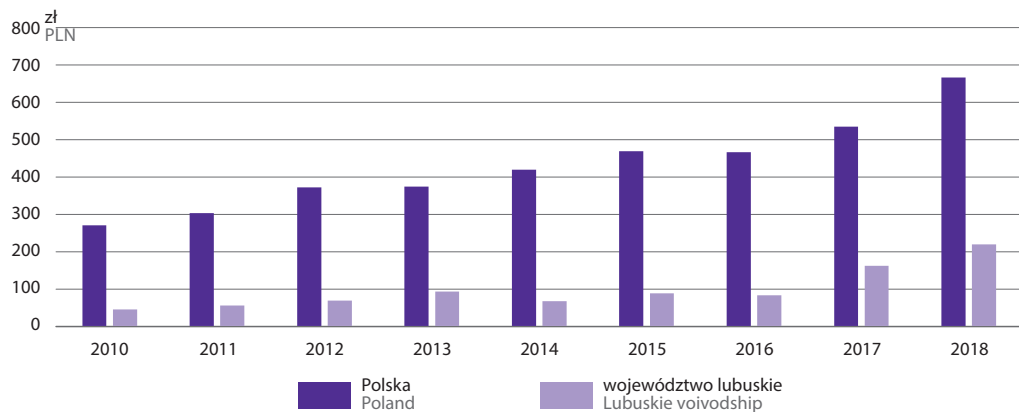
W 2018 r. nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie lubuskim wyniosły 222,7 mln zł, tj. stanowiły 0,9% nakładów na działalność B+R w kraju. W stosunku do 2017 r. nakłady te wzrosły o 35,6%. W kraju wzrost nakładów na działalność B+R w ujęciu rocznym wyniósł 24,6%. W porównaniu z 2010 r. nakłady na działalność B+R w województwie wzrosły blisko 5-krotnie (w kraju 2,5-krotnie).

Tablica 31. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)
Table 31. Intramural expenditures on research and development by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
	w mln zł		in million PLN	
Ogółem Total	45,5	89,4	164,2	222,7
w tym sektor finansujący: of which funding sector:				
Rządowy Government	30,7	24,3	37,0	57,6
Przedsiębiorstw Business enterprise	11,3	36,0	95,9	125,6
Szkolnictwa wyższego Higher education	1,6	6,9	.	14,7
Zagranica Abroad	.	22,1	17,3	24,9

W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady na działalność B+R wyniosły 219 zł, wobec 162 zł w 2017 r. i 44 zł w 2010 r. Pomimo znacznego wzrostu, wskaźnik ten kształtował się na poziomie niższym niż w większości województw. Przeciętna wartość nakładów na B+R w kraju wyniosła 668 zł na 1 mieszkańca, przy czym najmniejsza była w województwie warmińsko-mazurskim (212 zł), a największa w mazowieckim (1762 zł).

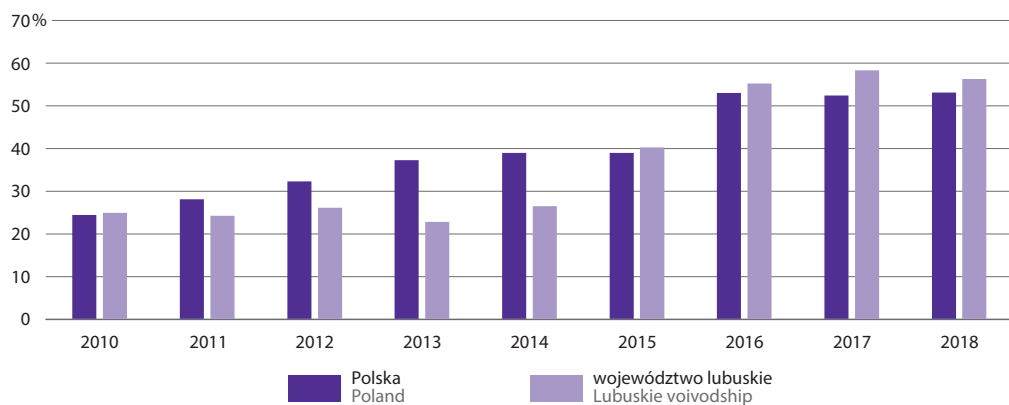
Wykres 47. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca
Chart 47. Intramural expenditures on research and development per 1 capita

W 2018 r. udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R wyniósł 56,4% i był wyższy niż średnio w kraju (53,2%). Wyższy niż w województwie lubuskim udział sektora przedsiębiorstw w finansowaniu działalności B+R zanotowano w województwach: małopolskim (60,2%), pomorskim (68,7%) i podkarpackim (68,8%). Wśród województw o najniższym udziale omawianego sektora w finansowaniu nakładów na B+R znajdowały się województwa: warmińsko-mazurskie (31,3%), podlaskie (28,8%) i lubelskie (25,1%).

W porównaniu z poprzednim rokiem udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R zmniejszył się o 2,0 p. proc. (w kraju zwiększył się o 0,7 p. proc.). W stosunku do 2010 r. udział ten zwiększył się o 31,5 p. proc. (w kraju zwiększył się o 28,8 p. proc.).

Wykres 48. Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R
Chart 48. Funds from the business enterprise sector financing R&D

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (ECP) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden ECP oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

Personel B+R stanowią wszystkie osoby bezpośrednio zaangażowane w działalność badawczą i rozwojową bez względu na to, czy są pracującymi w danej jednostce, czy też są współpracownikami zewnętrznymi w pełni wdrożonymi w działalność badawczą i rozwojową jednostki, a także osoby świadczące bezpośrednie usługi na potrzeby działalności B+R (jak np. kierownicy prac B+R, pracownicy administracyjni, technicy i pracownicy biurowi).

Pracujący w działalności B+R w 2018 r. w liczbie 1101,3 ECP stanowili 0,8% ogółu pracujących w działalności B+R w kraju. W przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo liczba ta wyniosła 2,5 ECP i była ponad 3-krotnie niższa niż średnio w kraju (7,7 ECP na 1000 osób aktywnych zawodowo). Najwyższą wartość tego wskaźnika charakteryzowała województwa mazowieckie (16,7) oraz małopolskie (11,4) i dolnośląskie (9,4). W pozostałych województwach omawiany wskaźnik był niższy od średniej krajowej. Najmniejszą liczbę pracujących w działalności B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo zanotowano w województwie świętokrzyskim (2,3).

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2018 r. przedsiębiorstwa innowacyjne w województwie lubuskim stanowiły 18,1% ogółu przedsiębiorstw objętych badaniem. Było to o 5,1 p. proc. więcej niż w 2017 r. i o 4,7 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r. W kraju odsetek ten wyniósł 21,8% i był o 7,3 p. proc. większy niż w poprzednim roku i 6,9 p. proc. większy w stosunku do notowanego w 2010 r. Niższy niż w województwie lubuskim odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych zanotowano w województwach: łódzkim (15,9%), warmińsko-mazurskim (14,9%) i świętokrzyskim (14,3%). Wśród województw o największym odsetku przedsiębiorstw innowacyjnych znajdowało się województwo mazowieckie (27,3%) oraz pomorskie (25,6%) i lubelskie (24,9%).

Spośród przedsiębiorstw przemysłowych 22,8% wprowadziło nowe lub istotnie ulepszone produkty lub procesy biznesowe. Znaczący odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych zanotowano w działach: produkcja maszyn i urządzeń (55,6%), produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (53,8%), produkcja skór i wyrobów skórzanych oraz produkcja wyrobów elektrycznych (po 50,0%), poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (40,0%) oraz produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (38,5%).

Spośród przedsiębiorstw usługowych 13,3% stanowiły przedsiębiorstwa innowacyjne, w tym w działach: reklama, badanie rynku i opinii publicznej – 71,4%, finansowa działalność usługowa – 69,2%, działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne – 33,3%, działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana, a także magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport – po 29,6%.

W 2018 r. nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na innowacje wyniosły 433,4 mln zł i były o 31,2% mniejsze od zrealizowanych w 2017 r. W porównaniu z 2010 r. nakłady te wzrosły o 64,9%. W kraju nakłady na innowacje zmniejszyły się zarówno w porównaniu z poprzednim rokiem, jak i w stosunku do 2010 r. odpowiednio o 16,5% i 1,6%.

W przedsiębiorstwach usługowych nakłady na innowacje wyniosły 14,7 mln zł, tj. zmniejszyły się w stosunku do poprzedniego roku (o 79,6%) i w porównaniu z 2010 r. (o 48,3%). W kraju nakłady na innowacje w przedsiębiorstwach usługowych były mniejsze niż w 2017 r. (o 0,4%), jednak wzrosły w stosunku do 2010 r. (o 21,4%).

Tablica 32. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
 Table 32. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	2018 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesowe ^a ogółem Industrial enterprises, which introduced total product or process innovations ^a	15,9	15,4	15,4	22,8	24,0
Nowe lub istotnie ulepszone produkty New or significantly improved products	11,2	10,5	7,4	17,0	16,8
Nowe lub istotnie ulepszone procesy ^a New or significantly improved processes ^a	11,6	11,2	13,4	19,2	19,9
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesowe ^a ogółem Service enterprises, which introduced total product or process innovations	10,9	7,8	10,7	13,3	19,6
Nowe lub istotnie ulepszone produkty New or significantly improved products	6,3	3,3	4,8	4,8	9,6
Nowe lub istotnie ulepszone procesy ^a New or significantly improved processes ^a	9,4	6,4	7,4	12,4	17,5

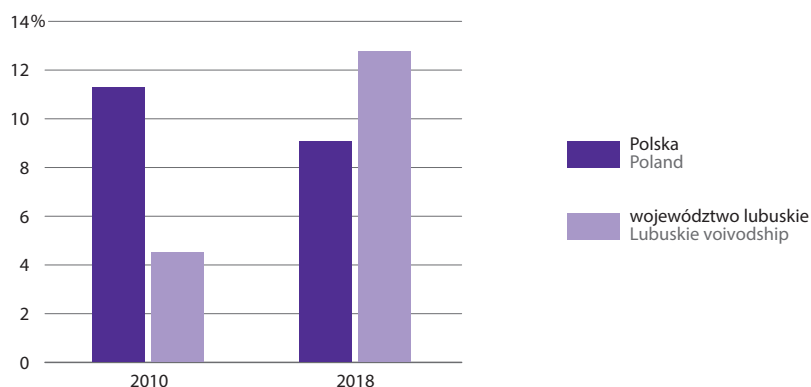
a W latach 2010-2017 dane dotyczą innowacji procesowych, od 2018 r. – procesów biznesowych.
 a In 2010-2017 the data concern the process innovations, since 2018 – business processes.

W 2018 r. w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem wyniósł 12,8% i był większy niż średnio w kraju (9,1%). Udział ten zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem i z 2010 r. (po ok. 8,3 p. proc.).

W przedsiębiorstwach usługowych przychody netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych wyniosły 1,0% (wobec 3,2% w kraju). W porównaniu z 2017 r. odsetek ten zwiększył się o 0,3 p. proc., a w stosunku do 2010 r. – o 0,2 p. proc.

Wykres 49. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem
 Chart 49. Revenues of industrial enterprises from sales of new or significantly improved products as the share of total revenues from sales

Revenues of industrial enterprises from sales of new or significantly improved products as the share of total revenues from sales

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Using of information and communication technologies in enterprises

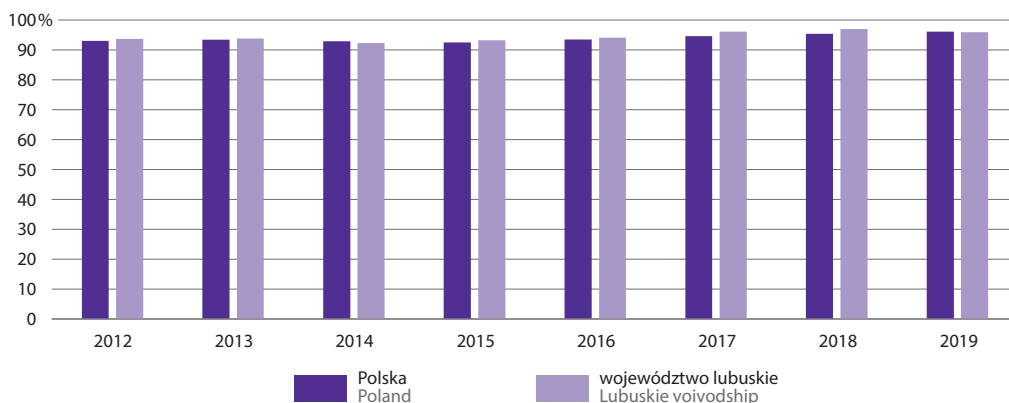
Podstawowe wskaźniki charakteryzujące województwo ze względu na wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach, w tym odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących komputery, mających komputery z dostępem do Internetu czy otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe są nieco niższe od średnich w kraju. Przedsiębiorstwa w województwie lubuskim są jednak nieco bardziej niż średnio w kraju zaawansowane m.in. w zakresie dostępu do Internetu poprzez łącza szerokopasmowe mobilne, wykorzystania w swojej działalności mediów społecznościowych czy też wykorzystania Internetu w niektórych kontaktach z administracją publiczną.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

W 2019 r. z ogółu przedsiębiorstw objętych badaniem 96,7% wykorzystywało komputery (w kraju 96,8%). Przedsiębiorstwa z dostępem do Internetu stanowiły 96,1% ogółu przedsiębiorstw (wobec 96,3% średnio w kraju), w tym poprzez łącza szerokopasmowe mobilne – 79,5% (wobec 75,7%). W 2010 r. odsetek przedsiębiorstw mających dostęp do Internetu wyniósł 95,1% (wobec 95,8% średnio w kraju).

W województwie lubuskim nieco większy niż średnio w kraju był odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących media społecznościowe (na poziomie 36,9% wobec 36,6%), najczęściej w celu tworzenia wizerunku przedsiębiorstwa lub marketingu produktów (32,4%) oraz otrzymywania lub odpowiadania na uwagi/komentarze i pytania klientów (20,6%). Przedsiębiorstwa wykorzystujące media społecznościowe w celu rekrutacji pracowników stanowiły 14,3% ogółu przedsiębiorstw objętych badaniem, a w celu współpracy z partnerami biznesowymi (np. z dostawcami) lub innymi organizacjami (np. organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi) – 13,4%.

Wykres 50. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a
Chart 50. Enterprises with Internet access^a

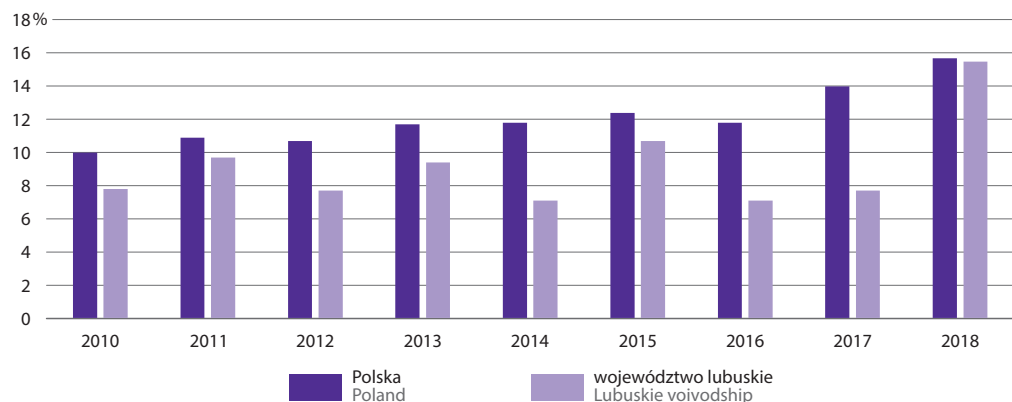

^a Dostęp do Internetu o prędkości 30-100 Mbit/s.
^a Access to the Internet with a speed of 30-100 Mbit/s.

W 2018 r. odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe wyniósł 15,5% (wobec 15,7% średnio w kraju) i był wyższy niż w 2017 r. (kiedy wyniósł 7,7%) oraz w porównaniu z 2010 r. (7,8%). Przedsiębiorstwa prowadzące e-sprzedaż poprzez własną stronę internetową lub aplikację mobilną stanowiły 11,2% przedsiębiorstw objętych badaniem, a poprzez internetowe platformy handlowe, serwisy aukcyjne i powiązane z nimi aplikacje mobilne – 6,6%.

Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze. Z transakcji e-handlu wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających handel elektroniczny od handlu tradycyjnego zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 51. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe
Chart 51. Enterprises receiving orders via computer networks

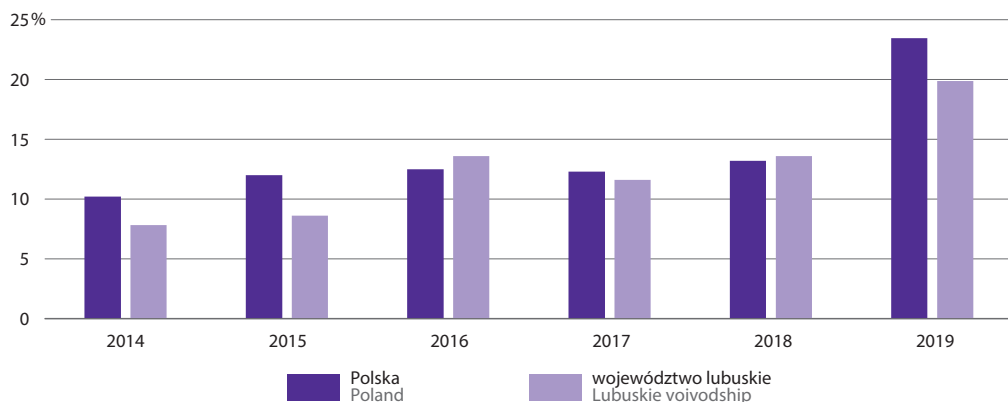
E-administracja to zastosowanie technologii informatycznych w administracji publicznej.

W 2018 r. wykorzystanie Internetu w kontaktach z administracją publiczną w celu składania wypełnionych formularzy w formie elektronicznej (np. do ZUS, urzędów statystycznych) deklarowało 96,1% przedsiębiorstw (w kraju 95,7%). Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w celu obsługi procedur administracyjnych całkowicie drogą elektroniczną, bez dodatkowych dokumentów papierowych (łącznie z płatnością, jeżeli była wymagana) np. deklaracje podatku VAT, deklaracje ZUS wyniósł 66,4% (w kraju 69,1%).

Przedsiębiorstwa wykorzystujące otwarte dane publiczne stanowiły 17,5% przedsiębiorstw objętych badaniem (w kraju 16,9%), w tym z kategorii gospodarka i finanse – 15,9%, transport – 6,3%, środowisko – 6,1%.

Z ogółu przedsiębiorstw 77,3% stanowiły podmioty, w których zadania związane z ICT realizowały podmioty zewnętrzne (w kraju – 71,4%). Z kolei 29,9% przedsiębiorstw zadania te powierzało własnym pracownikom (w kraju 32,2%). Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT stanowiły 19,9% ogółu przedsiębiorstw (wobec 23,5% średnio w kraju). Z ogółu przedsiębiorstw 12,4% zapewniało swoim pracownikom szkolenia podnoszące umiejętności z zakresu ICT, w tym 5,8% – szkolenia dla specjalistów ICT.

Wykres 52. Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT
Chart 52. Enterprises employing ICT specialists

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

W 2019 r. w przedsiębiorstwach objętych badaniem zanotowano szybszy wzrost przychodów z całokształtu działalności niż kosztów ich uzyskania. W rezultacie większość wyników finansowych i podstawowych wskaźników ekonomicznych uległo poprawie w porównaniu z notowanymi w 2018 r. Udział przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw zwiększył się, przy czym udział ich przychodów w przychodach z całokształtu działalności ogółu badanych podmiotów był niższy niż w 2018 r.

W 2019 r. w województwie lubuskim objęto badaniem 0,4 tys. przedsiębiorstw niefinansowych, o liczbie pracujących przekraczającej 49 osób. Było to o 4,7% mniej niż przed rokiem. Przychody z całokształtu działalności badanych przedsiębiorstw były wyższe od zrealizowanych w poprzednim roku o 3,3% i wyniosły 46469,0 mln zł. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ukształtowały się na poziomie 45389,8 mln zł, tj. wzrosły o 2,9% w stosunku poprzedniego roku.

Wzrost przychodów, w relacji do poprzedniego roku zanotowały m.in. przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii (o 28,5%), transportu i gospodarki magazynowej (o 18,1%), handlu; naprawy pojazdów samochodowych (o 8,0%) i przetwórstwa przemysłowego (o 1,2%). Spadek przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wystąpił w przedsiębiorstwach z sekcji budownictwo (o 11,1%).

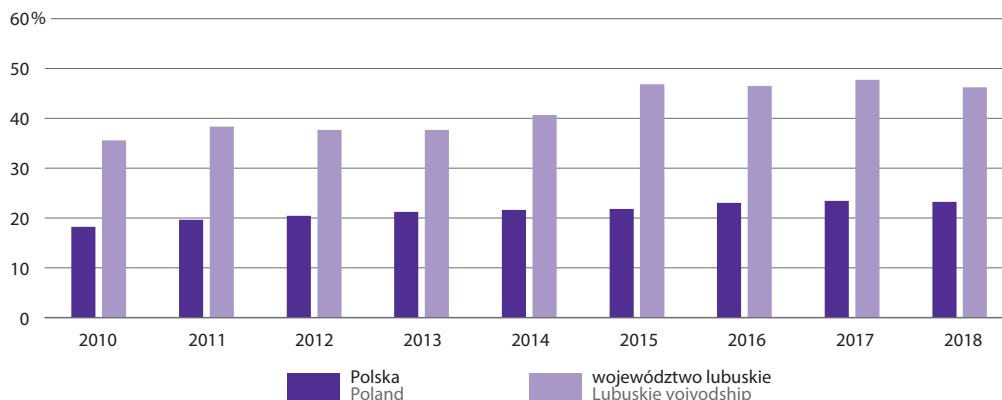
Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w 2019 r. wyniosły 24292,3 mln zł, tj. o 8,8% więcej niż w roku poprzednim. Udział tych przychodów w przychodach ogółem wzrósł w skali roku o 2,7 p. proc. do 52,3%. W strukturze przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport największy udział miały przychody ze sprzedaży produktów - 95,1%. Pozostałe 4,9% stanowią przychody ze sprzedaży towarów i materiałów.

Wykres 53. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 53.

Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności wyniosły 44243,9 mln zł, tj. o 2,7% więcej niż w 2018 r. Koszty ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wzrosły o 2,6% w stosunku do roku poprzedniego i wyniosły 43459,0 mln zł. W strukturze kosztów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów 83,7% stanowiły koszty własne sprzedanych produktów. Były one wyższe niż w poprzednim roku o 2,6%. Pozostałe 16,3% kosztów stanowiła wartość sprzedanych towarów i materiałów, która wzrosła w skali roku o 2,5%. W porównaniu z 2018 r. pozostałe koszty operacyjne zwiększyły się o 32,9% do 450,4 mln zł, natomiast koszty finansowe spadły o 17,0% i osiągnęły wartość 334,5 mln zł. W przedsiębiorstwach objętych badaniem blisko trzy czwarte kosztów ogółem poniosły przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe (69,7% wobec 71,2% w 2018 r.). Pozostała część kosztów przypadała głównie na przedsiębiorstwa z sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych oraz transport i gospodarka magazynowa (odpowiednio 15,5% i 6,5% wobec 14,6% i 5,7% w 2018 r.).

Wyniki finansowe:

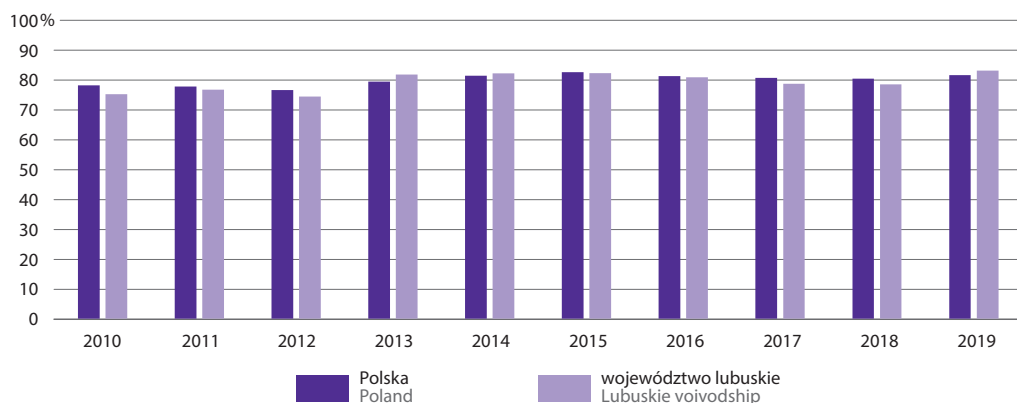
- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem – w przypadku nadwyżki kosztów ogółem nad przychodami ogółem wynik finansowy zapisuje się ze znakiem (-);
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązek we obciążenia.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw objętych badaniem poprawiły się w stosunku do notowanych w poprzednim roku. Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów był o 9,0% wyższy od uzyskanego przed rokiem i wyniósł 1930,8 mln zł. Poprawił się wynik na pozostałej działalności operacyjnej – wyniósł 425,6 mln zł (tj. o 27,3% więcej niż w poprzednim roku), a także wynik na operacjach finansowych, który był równy minus 131,3 mln zł (tj. wzrósł o 43,9%). Wynik finansowy brutto zwiększył się o 18,9% do 2225,2 mln zł. Obciążenia wyniku finansowego brutto wyniosły 299,0 mln zł, tj. ukształtowały się na poziomie o 55,5% wyższym niż przed rokiem. Wynik finansowy netto wyniósł 1926,2 mld zł i był wyższy o 14,7% niż w 2018 r.

Wyższy wynik finansowy netto w stosunku do poprzedniego roku odnotowały m.in. przedsiębiorstwa z sekcji zakwaterowanie i gastronomia (o 192,9%) oraz transport i gospodarka magazynowa (o 47,5%). Poprawę wyniku finansowego netto zanotowano także w przetwórstwie przemysłowym (o 12,0%), administracji i działalności wspierającej (o 6,8%) oraz dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji (o 0,7%). Niższe niż przed rokiem wyniki finansowe netto zanotowano m.in. w budownictwie (spadek o 43,1%), obsłudze rynku nieruchomości (o 27,2%), informacji i komunikacji (o 23,1%) oraz handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 8,7%).

Wykres 54. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych
Chart 54.

Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W latach 2010-2016 większość wskaźników ekonomiczno-finansowych w przedsiębiorstwach objętych badaniem uległa poprawie. W 2019 r., po pogorszeniu się sytuacji finansowej przedsiębiorstw w latach 2017-2018, wskaźniki ekonomiczno-finansowe jednostek zlokalizowanych w województwie lubuskim poprawiły się w porównaniu z osiągniętymi w poprzednim roku.

W 2019 r. wskaźnik poziomu kosztów dla ogółu przedsiębiorstw wyniósł 95,2% (wobec 95,8% przed rokiem). Poprawę wskaźnika poziomu kosztów zanotowano m.in. w jednostkach prowadzących działalność w zakresie: zakwaterowania i gastronomii (o 3,8 p. proc. do 93,2%), administrowania i działalności wspierającej (o 0,9 p. proc. do 96,9%), transportu i gospodarki magazynowej (o 0,7 p. proc. do 96,5%) oraz przetwórstwa przemysłowego (o 0,7 p. proc. do 94,7%). Z kolei pogorszenie wskaźnika poziomu kosztów w stosunku do notowanego przed rokiem obserwowano m.in. w sekcjach: informacja i komunikacja (o 3,2 p. proc. do 86,1%), budownictwo (o 2,8 p. proc. do 94,3%), obsługa rynku nieruchomości (o 0,8 p. proc. do 97,7%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 0,5 p. proc. do 97,2%) oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 0,3 p. proc. do 93,8%).

Poprawę odnotowano także w przypadku wskaźnika rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (z 4,0% do 4,3%), wskaźnika rentowności obrotu brutto (z 4,2% do 4,8%) oraz netto (z 3,7% do 4,1%). Rentowność obrotu netto poprawiła się m.in. w grupie przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii (z 3,0% do 6,8%), transportu i gospodarki magazynowej (z 2,6% do 3,2%), przetwórstwa przemysłowego (z 4,2% do 4,6%) oraz administrowania i działalności wspierającej (z 2,2% do 2,5%). Spadek rentowności obrotu netto wystąpił m.in. w przedsiębiorstwach z sekcji: budownictwo (z 7,3% w 2018 r. do 4,7% w 2019 r.), informacja i komunikacja (z 13,7% do 10,5%), obsługa rynku nieruchomości (z 2,4% do 1,7%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (z 2,9% do 2,4%) oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (z 5,1% do 4,8%).

W porównaniu z 2018 r. poprawiły się: wskaźnik płynności finansowej I stopnia, z 27,4% do 32,5%, oraz II stopnia z 92,5% do 93,1%.

W porównaniu z 2018 r. wskaźnik poziomu płynności finansowej I stopnia uległ poprawie m.in. w jednostkach prowadzących działalność w zakresie: administrowania i działalności wspierającej (o 16,8 p. proc. do 32,3%), zakwaterowania i gastronomii (o 10,0 p. proc. do 55,7%), informacji i komunikacji (o 9,7 p. proc. do 61,9%), transportu i gospodarki magazynowej (o 6,8 p. proc. do 22,2%), przetwórstwa przemysłowego (o 6,0 p. proc. do 28,8%) oraz budownictwa (o 3,0 p. proc. do 53,0%). Spadek płynności finansowej I stopnia w stosunku do notowanej przed rokiem obserwowano m.in. w sekcjach: obsługa rynku nieruchomości (o 40,1 p. proc. do 127,1%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 4,1 p. proc. do 17,2%) oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 1,1 p. proc. do 101,3%).

Wskaźnik poziomu płynności finansowej II stopnia uległ poprawie w skali roku m.in. w przedsiębiorstwach zajmujących się: administrowaniem i działalnością wspierającą (o 26,3 p. proc. do 124,7%), budownictwem (o 10,0 p. proc. do 154,3%), transportem i gospodarką magazynową (o 9,8 p. proc. do 116,9%), informacją i komunikacją (o 8,9 p. proc. do 117,8%), dostawą wody; gospodarowaniem ściekami i odpadami; rekultywacją (o 8,7 p. proc. do 160%), zakwaterowaniem i gastronomią (o 4,8 p. proc. do 94,7%) oraz przetwórstwem przemysłowym (o 3,9 p. proc. do 92,9%). Gorszą sytuację w stosunku do notowanej przed rokiem obserwowano m.in. w sekcjach: obsługa rynku nieruchomości (o 43,4 p. proc. do 162,0%) oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 13,2 p. proc. do 48,3%).

W 2019 r. wskaźniki: poziomu kosztów, rentowności obrotu netto oraz brutto były bardziej korzystne od ogólnopolskich, natomiast wskaźniki: rentowności sprzedaży produktów, towarów i materiałów, płynności finansowej I stopnia oraz II stopnia, ukształtowały się na poziomie niższym niż średnio w kraju.

Tablica 33. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 33. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018		2019	2019 Polska Poland
			w %	in %		
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	96,3	94,9	95,8		95,2	95,4
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	3,3	5,1	4,0		4,3	4,6
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	3,7	5,1	4,2		4,8	4,6
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	3,5	4,5	3,7		4,1	3,7
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	23,7	33,9	27,4		32,5	38,1
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	93,7	102,4	92,5		93,1	98,9

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw w 2019 r. wyniosła 13968,1 mln zł i była o 2,8% wyższa niż w roku poprzednim. Wyższe niż przed rokiem były inwestycje krótkoterminowe (o 19,3%) oraz wartość krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (o 11,9%). W ciągu roku o 5,0% wzrosła także wartość zapasów. Zmniejszyła się natomiast wartość należności krótkoterminowych (o 6,5%).

W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych zwiększył się udział inwestycji krótkoterminowych (o 3,0 p. proc. do 21,6%), zapasów (o 0,8 p. proc. do 35,4%) oraz krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (o 0,2 p. proc. do 2,6%). Jednocześnie zmniejszył się udział należności krótkoterminowych (o 4,0 p. proc. do 40,3%) w ogólnej wartości aktywów obrotowych.

W strukturze zapasów zwiększył się udział towarów (z 20,1% do 23,3%), produktów gotowych (z 25,3% do 26,2%) oraz półproduktów i produktów w toku (9,7% do 9,8%). Zmniejszył się natomiast udział materiałów (wyniósł 38,6% ogółu zapasów, wobec 43,2% przed rokiem).

Zobowiązania długo- i krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) w końcu 2019 r. wyniosły 13510,5 mln zł i były o 0,9% wyższe od notowanych w poprzednim roku. Zobowiązania długoterminowe osiągnęły 4219,5 mln zł i były o 1,8% wyższe niż przed rokiem. Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw w kwocie 9291,0 mln zł wzrosły w skali roku o 0,5%.

Relacja zobowiązań z tytułu dostaw i usług do należności z tego tytułu wyniosła 101,9% wobec 94,4% przed rokiem.

Wskaźniki sprawności działania przedsiębiorstw nie uległy istotnym zmianom w porównaniu z 2019 r. **Wskaźnik cyklu należności krótkoterminowych** z tytułu dostaw i usług wyniósł ok. 38 dni, tj. poprawił się w porównaniu z 2018 r. - liczba dni upływających od momentu powstania należności do momentu jej uregulowania przez kontrahenta, zmniejszyła się o 3. Nie zmienił się natomiast **cykl rotacji zobowiązań**, tj. okres, który upływa od momentu powstania zobowiązania do momentu jego uregulowania przez przedsiębiorstwo i wyniósł prawie 39 dni. Pogorszył się natomiast wskaźnik **cyklu zapasów**, który określa przeciętny okres, który upływa od momentu zakupienia materiałów i surowców do produkcji do momentu sprzedaży wytworzonych z nich wyrobów gotowych (lub od zakupu do sprzedaży towarów). Wskaźnik ten ukształtował się na poziomie prawie 40 dni (tj. wydłużył się o 1 dzień w porównaniu do 2018 r.). W rezultacie okres realizacji należności był krótszy od okresu spłaty zobowiązań. Suma cyklu należności i cyklu zapasów, tj. **cykl operacyjny** przewyższał wartość wskaźnika cyklu zobowiązań. Oznacza to, że przedsiębiorstwa dłużej czekały na odzyskanie zaangażowanych aktywów pieniężnych niż wynosił okres spłaty ich długów.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Investment outlays of enterprises

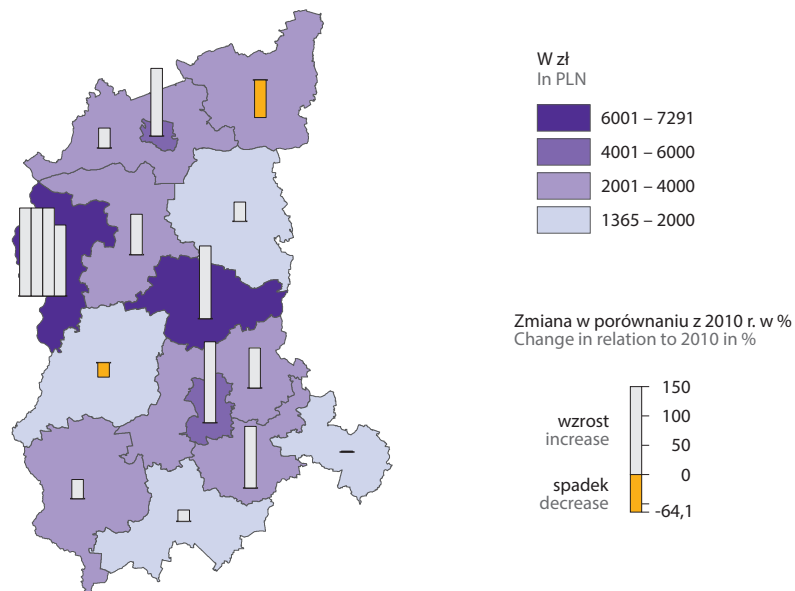
W 2019 r. nakłady inwestycyjne lubuskich przedsiębiorstw wzrosły w stosunku do poprzedniego roku. Zanotowano wzrost nakładów zarówno na zakupy, jak i na budynki i budowle. Zmniejszyła się liczba inwestycji rozpoczętych i ich wartość kosztorysowa.

W 2018 r. nakłady inwestycyjne w województwie lubuskim, w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób, wyniosły 3704,6 mln zł, tj. wzrosły o 21,8% w skali roku, w Polsce natomiast wzrost nakładów wyniósł 14,1%. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w województwie lubuskim wzrosły w skali roku o 21,9% do 3,6 tys. zł, tj. były niższe niż przeciętnie w kraju o 22,8%.

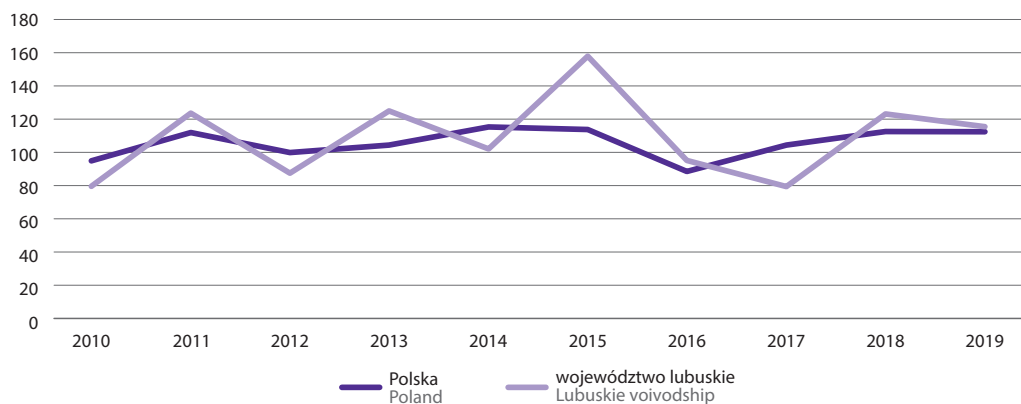
W 2019 r. nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących powyżej 49, mających siedzibę na terenie województwa lubuskiego, wyniosły 2093,3 mln zł, tj. o 15,5% (w cenach bieżących) więcej niż w poprzednim roku. W kraju nakłady inwestycyjne wzrosły w porównaniu z 2018 r. o 12,4%.

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Mapa 39. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2018 r.
Map 39. Investment outlays per capita in 2018

Wykres 55. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące). Rok poprzedni=100
Chart 55. Indices of investment outlays (current prices). Previous year=100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Z ogólnej wartości nakładów inwestycyjnych najczęściej (1456,5 mln zł) przeznaczono na zakupy inwestycyjne, tj. maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (1072,3 mln zł) oraz środki transportu (384,2 mln zł); nakłady na budynki i budowle wyniosły 634,2 mln zł. W stosunku do roku poprzedniego nakłady na budynki i budowle wzrosły o 15,5%, natomiast na zakupy inwestycyjne o 15,9%, przy czym nakłady na środki transportu wzrosły o 86,1%, a na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia o 2,1%.

W 2019 r., podobnie jak w poprzednich latach, najczęściej inwestowały przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe (58,8% ogółu nakładów inwestycyjnych, tj. o 13,1 p. proc. mniej niż w 2018 r.), w tym jednostki zajmujące się produkcją: pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (18,2% ogółu nakładów w przetwórstwie przemysłowym tj. o 1,4 p. proc. więcej niż rok wcześniej), wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (15,9%, tj. o 4,1 p. proc. więcej) oraz papieru i wyrobów z papieru (15,0%, tj. o 3,3 p. proc. więcej). Stosunkowo wysokie nakłady inwestycyjne zanotowano w jednostkach zajmujących się transportem i gospodarką magazynową (20,1% ogółu nakładów, tj. o 12 p. proc. więcej niż w poprzednim roku), handlem; naprawą pojazdów samochodowych (5,5%, tj. o 1,9 p. proc. więcej) oraz dostawą wody; gospodarowaniem ściekami i odpadami; rekultywacją (5,3%, tj. o 0,4 p. proc. więcej).

Wśród sekcji o znaczącym udziale w ogóle nakładów inwestycyjnych zrealizowanych w województwie, największy wzrost nakładów w stosunku do ub. roku zanotowano w transporcie i gospodarce magazynowej (o 186,0%). Większe niż przed rokiem nakłady zanotowano także w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 78,5%) oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 26,4%). Spadek nakładów inwestycyjnych w porównaniu z poprzednim rokiem wystąpił w m.in. przetwórstwie przemysłowym (o 5,6%).

W 2019 r. rozpoczęto 540 nowych inwestycji, tj. o 29,0% mniej niż w ub. roku. Łączna wartość kosztorysowa inwestycji nowo rozpoczętych wyniosła 822,3 mln zł i była o 18,2% mniejsza niż przed rokiem. Na ulepszenie (tj. przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję lub modernizację) istniejących środków trwałych przypadało 7,9% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji rozpoczętych (przed rokiem 10,2%). W Polsce liczba inwestycji rozpoczętych wzrosła w skali roku o 9,7%, przy wzroście ich łącznej wartości kosztorysowej o 15,7%.

Tablica 34. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)^a
Table 34. Investment outlays (current prices)^a

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem Total				
w mln zł in million PLN	893,4	1947,1	1811,6	2093,3
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	1,0	1,4	1,3	1,3
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
Budynki i budowle Buildings and structures	37,4	36,4	30,3	30,3
Zakupy Purchases				
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	53,1	55,0	58,0	51,2
środków transportu transport equipment	8,7	8,4	11,4	18,4

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.
^a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

Inwestycje w województwie lubuskim stanowiły 0,2% inwestycji w Polsce (wobec 0,3% w roku poprzednim), a ich wartość kosztorysowa stanowiła 1,2% łącznej wartości kosztorysowej inwestycji rozpoczętych w kraju (wobec 1,7% przed rokiem).

Niemal 90% nowo rozpoczętych inwestycji w województwie prowadziły przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja. W tych sekcjach liczba nowych inwestycji zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku, odpowiednio o 36,9% i 3,2%. Wartość kosztorysowa inwestycji nowo rozpoczętych w omawianych sekcjach zmniejszyła się o 20,2% w przetwórstwie przemysłowym i o 0,2% w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji.

6.4. Produkcja i usługi

6.4. Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W województwie lubuskim zbiory oraz plony wybranych ziemiopłodów rolnych w 2019 r. były wyższe niż w poprzednim, dużo bardziej suchym roku.

Pogłowie bydła oraz trzody chlewnej zmalało, natomiast wzrosło pogłowie owiec oraz drobiu, szczególnie indyków.

Skup produktów rolnych kształtował się na niższym poziomie niż w poprzednim roku.

W produkcji globalnej, końcowej i towarowej zanotowano niższą niż przed rokiem wartość produkcji roślinnej, natomiast wyższą wartość produkcji zwierzęcej.

W 2019 r. zbiory zbóż ogółem (tj. zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi, kukurydzy na ziarno, gryki, prosa i innych zbożowych) wyniosły 708,0 tys. ton. W odniesieniu do poprzedniego roku zbiory zwiększyły się o 160,7 tys. ton, tj. o 29,4%, przy wzroście areалу upraw zbóż ogółem o 11,9% i plonów o 15,5%. Udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowych zbiorach zbóż wyniósł 2,4% i wzrósł o 0,4 p. proc. w odniesieniu do notowanego przed rokiem.

Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosły 608,2 tys. ton, tj. o 153,4 tys. ton (o 33,7%) więcej niż przed rokiem. Wzrost areálu upraw w odniesieniu do poprzedniego roku oszacowano na 14,3%, natomiast plonów na 17,2%. Zbiory pszenicy, większe niż przed rokiem o 51,9 tys. ton (o 32,0%), wyniosły 214,1 tys. ton. Areál upraw pszenicy zwiększył się o 16,2%, a plony o 13,0%. W omawianym roku zebrano 93,3 tys. ton żyta. Zbiory były o 30,3 tys. ton (o 48,2%) większe od notowanych przed rokiem, przy wzroście areálu upraw o 25,5% i plonów o 17,8%. Udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowych zbiorach pszenicy i żyta wyniósł odpowiednio 1,9% i 3,8% (przy udziale 1,7% i 2,9% przed rokiem).

Plony rzepaku i rzepiku w omawianym roku wzrosły o 15,9% w odniesieniu do poprzedniego roku, jednak spadek areálu upraw o 35,4% spowodował również spadek zbiorów o 25,4% (do 49,0 tys. ton, z 65,7 tys. ton przed rokiem). Udział województwa w krajowej produkcji rzepaku i rzepiku wyniósł 2,1% (przed rokiem 3,0%).

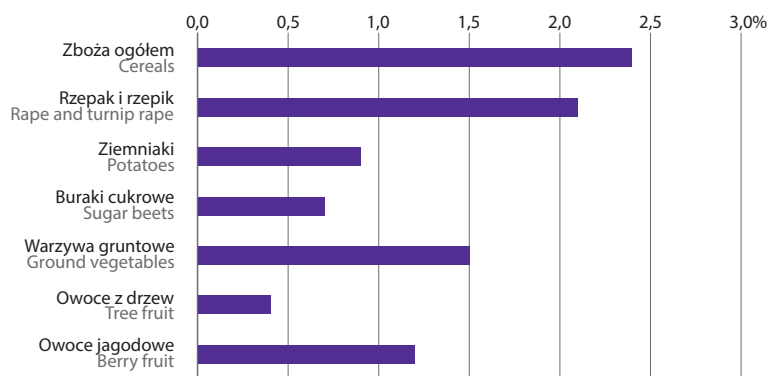
Powierzchnia upraw ziemniaków w omawianym roku wzrosła o 2,8%, jednak niższe o 5,9% plony spowodowały spadek zbiorów o 3,2%. Zbiory były o 1,9 tys. ton niższe niż przed rokiem i wyniosły 58,7 tys. ton. Udział województwa w krajowej produkcji ziemniaków był niewielki i wyniósł 0,9%.

Produkcja buraków cukrowych, przy zwiększonej (o 10,3%) powierzchni uprawy, wyniosła 93,3 tys. ton i była o 20,1 tys. ton (o 13,8%) większa w relacji do poprzedniego roku. Plony uzyskane z 1 ha zwiększyły się o 3,2%. Zbiory buraków cukrowych w województwie stanowią niewielki udział w krajowej produkcji – 0,7%.

Tablica 35. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych
Table 35. Yields of selected agricultural crops

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	z 1 ha w dt		per 1 ha in dt		
Zboża ogółem Cereals in total	36,4	36,4	27,7	32,0	36,7
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	35,8	37,4	26,7	31,3	35,2
w tym: of which:					
pszenica wheat	45,5	43,8	31,1	35,4	43,9
żyto rye	27,2	29,9	23,0	27,1	27,2
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	23,1	29,6	20,8	24,1	27,1
Ziemniaki Potatoes	202	191	200	188	214
Buraki cukrowe Sugar beets	535	582	564	582	575

Wykres 56. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnictwach w 2019 r.
Chart 56. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2019

Według danych z czerwca 2019 r., pogłowie bydła w województwie lubuskim liczyło 82,8 tys. szt., co stanowiło 1,3% ogólnego pogłowia bydła w kraju. W porównaniu z 2018 r. liczebność stada bydła zmniejszyła się o 1,3% (w Polsce wzrosła o 2,5%). Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych kształtowała się na poziomie 20,6 szt., podczas gdy w kraju wynosiła 43,3 szt.

W 2019 r. w ogólnym pogłowie bydła 38,1% stanowiły krowy (wobec 38,7% w kraju). W strukturze krów odsetek krów „mamek” ras mięsnych wyniósł 60,0% i był znacznie wyższy niż w kraju (9,7%). Pozostałe 40,0% stada krów stanowiły krowy mleczne (w kraju 90,3%). Od kilkunastu lat w województwie widoczny jest systematyczny spadek pogłowia krów mlecznych na rzecz ras mięsnych. W 2010 r. krowy mleczne stanowiły 70,3% stada krów.

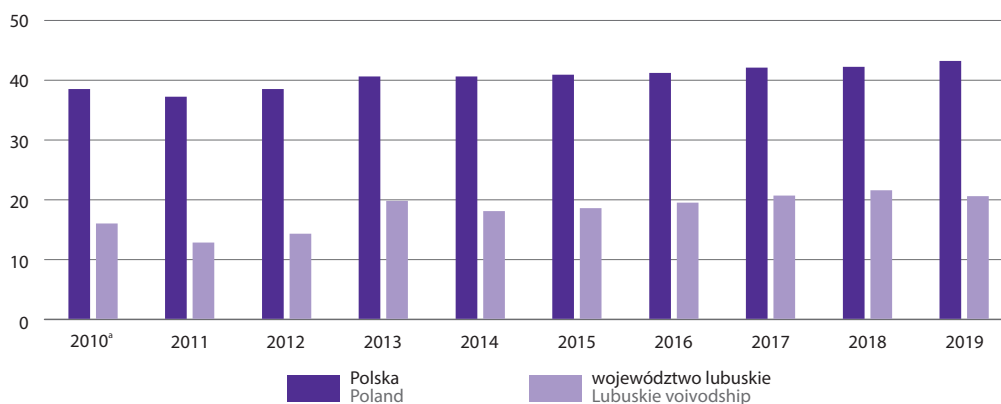
W 2019 r. pogłowie trzody chlewnej ukształtowało się na poziomie 132,6 tys. szt. (w tym 9,1 tys. szt., tj. 6,8% stanowiły lochy). Udział województwa w ogólnokrajowym pogłowie świń wyniósł 1,2%. W relacji do 2018 r. wielkość stada trzody chlewnej zmniejszyła się o 19,7% (w kraju zanotowano wzrost o 15,7%). Obsadę trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych notowano na poziomie 33,0 szt., natomiast w kraju wyniosła 73,4 szt.

W 2019 r. stado owiec liczyło 6,3 tys. szt., co stanowiło 2,3% pogłowia krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem stan stada zwiększył się o 38,3% (w Polsce zanotowano spadek o 1,3%). Obsada owiec na 100 ha użytków rolnych w województwie kształtowała się na poziomie 1,6 szt., podczas gdy w kraju wyniosła 1,9 szt.

W 2019 r. liczebność drobiu w regionie ukształtowała się na poziomie 7443,7 tys. szt. i stanowiła 3,5% ogólnego pogłowia w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim jego liczebność zwiększyła się o 17,7%, w kraju natomiast zanotowano wzrost o 2,0%. Obsada drobiu na 100 ha użytków rolnych kształtowała się na poziomie 1854 szt., podczas gdy w kraju wyniosła 1432 szt.

Wykres 57. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych. Stan w dniu 1 czerwca

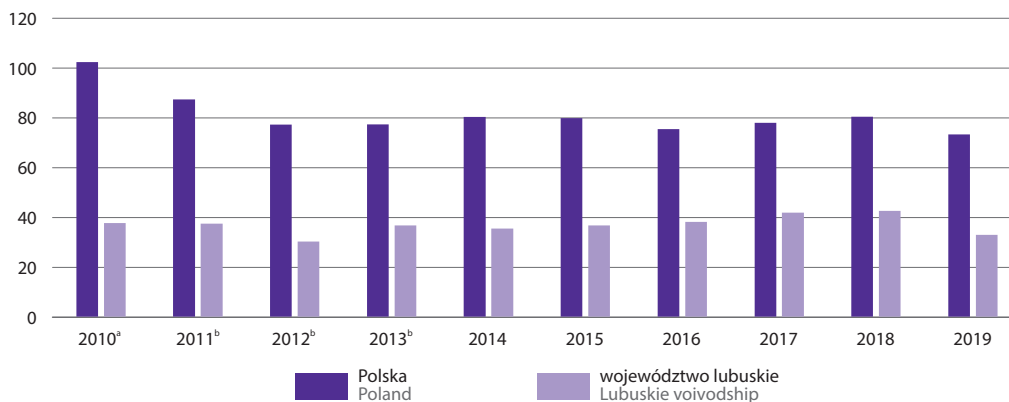
Chart 57. Cattle density per 100 ha of agricultural land. As of 1st June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca.
a Data of the Agricultural Census as of 30th June.

Wykres 58. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych. Stan w dniu 1 czerwca

Chart 58. Pigs density per 100 ha of agricultural land. As of 1st June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. b Stan w końcu lipca.
a Data of the Agricultural Census as of 30th June. b As of the end of July.

Województwo lubuskie znajduje się w gronie czołowych producentów indyków. Liczebność indyków w 2019 r. kształtowała się na poziomie 2148,2 tys. szt. (4. lokata w kraju) i stanowiła 28,9% ogólnego pogłowia drobiu w województwie, a także 13,8% ogólnego pogłowia indyków w Polsce. Stan stada w odniesieniu do poprzedniego roku zwiększył się o 27,2%, w Polsce natomiast zanotowano wzrost o 10,0%. Obsadę indyków na 100 ha użytków rolnych notowano na poziomie 535 szt., natomiast w kraju - 106 szt.

W 2019 r. skupiono 246,0 tys. ton zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 3,1% skupu ogólnokrajowego (przed rokiem udział skupu zbóż w województwie lubuskim w skupie krajowym wyniósł 2,9%). Skup zbóż podstawowych pozostał na tym samym poziomie jak przed rokiem, natomiast w porównaniu z 2017 r. zanotowano spadek podaży o 23,1%. W latach 2018 i 2019 odnotowano niższe plony spowodowane suszą, stąd spadek podaży zbóż w odniesieniu do lat poprzednich. W skali kraju skup zbóż podstawowych ukształtował się na poziomie o 6,9% niższym niż przed rokiem. W 2019 r. skupiono 119,1 tys. ton pszenicy, tj. o 4,0% mniej niż w poprzednim roku. Skup żyta w omawianym okresie wyniósł 38,9 tys. ton i zwiększył się w skali roku o 5,9%.

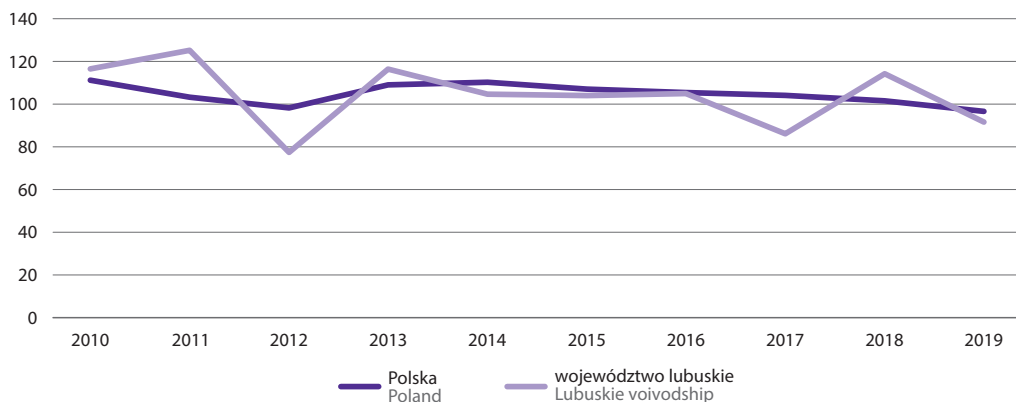
Skup ziemniaków w 2019 r., wynoszący 17,3 tys. ton, był mniejszy o 9,0% od notowanego w poprzednim roku. Podobnie jak przed rokiem skup ziemniaków w województwie lubuskim stanowił 1,1% skupu ogólnokrajowego. W kraju podaż ziemniaków ukształtowała się na poziomie niższym o 9,7% w odniesieniu do 2018 r.

W omawianym roku skupiono 146,2 tys. ton żywca rzeźnego w wadze żywej, tj. o 8,4% mniej niż w poprzednim roku. Udział skupu żywca rzeźnego w wadze żywej w województwie w skupie w kraju wyniósł 2,3% wobec 2,5% w 2018 r.

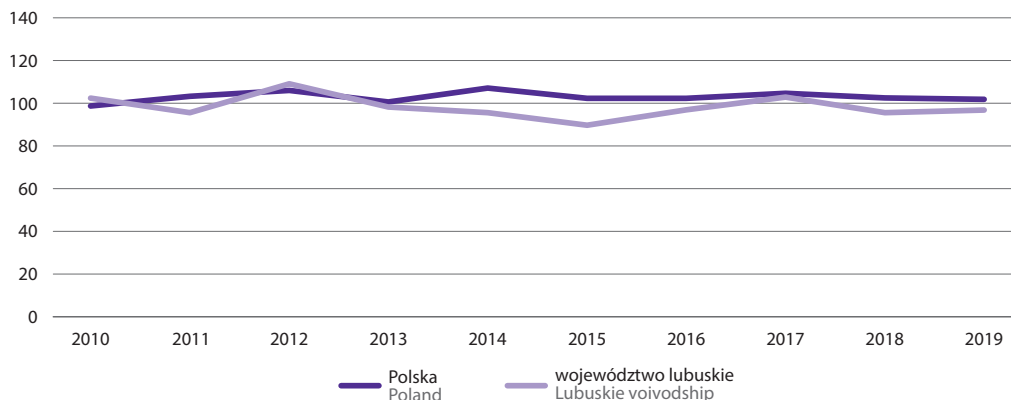
W 2019 r. podaż żywca wieprzowego ukształtowała się na poziomie 19,3 tys. ton i była niższa w relacji do 2018 r. o 23,9%. Tendencja spadkowa podaży żywca wieprzowego widoczna jest od kilku lat. Skup żywca wołowego wyniósł 5,3 tys. ton, tj. o 1,5% mniej niż przed rokiem. W 2019 r. skupiono 121,5 tys. ton żywca drobiowego, tj. o 5,6% mniej w odniesieniu do poprzedniego roku. Udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowym skupie żywca wieprzowego wyniósł 0,9%, wołowego 0,7%, natomiast drobiowego 3,7%.

W 2019 r. podaż mleka krowiego wyniosła 77,9 mln litrów (co stanowiło 0,7% ogółu mleka skupionego w kraju, podobnie jak przed rokiem), tj. mniej niż w 2018 r. o 3,2%. Skup mleka krowiego w województwie spada od kilku lat - w porównaniu z 2018 r. zmniejszył się o 3,2%. Wpływa na to m.in. obserwowane od kilku lat zmniejszanie się stada bydła mlecznego w województwie lubuskim na rzecz bydła ras mięsnych. W skali kraju zanotowano wzrost skupu mleka w stosunku do poprzedniego roku o 1,8%.

Wykres 59. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej). Rok poprzedni=100
Chart 59. Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight). Previous year=100

Wykres 60. Dynamika skupu mleka. Rok poprzedni=100
 Chart 60. Indices of procurement of cows' milk. Previous year=100

W 2019 r. średnia cena skupu pszenicy w województwie lubuskim wyniosła 67,66 zł za dt (w kraju – 72,26 zł) i była o 6,1% niższa niż przed rokiem. Na targowiskach za 1 dt pszenicy płacono 99,39 zł (w kraju – 91,63 zł). Cena ta ukształtowała się na poziomie o 16,3% wyższym niż przed rokiem.

W 2019 r. cena żyta w skupie, na poziomie 62,86 zł za dt (w kraju – 60,38 zł), była o 1,7% wyższa niż w 2018 r. W obrocie targowiskowym cena żyta, osiągając poziom 85,51 zł za dt (w Polsce – 73,49 zł), tj. wzrosła w stosunku do poprzedniego roku o 28,0%.

W 2019 r. za ziemniaki jadalne w skupie płacono 90,69 zł za dt (w kraju – 84,54 zł), tj. o 50,5% więcej niż przed rokiem. W obrocie targowiskowym cena ziemniaków ukształtowała się na poziomie 228,68 zł za dt (w Polsce – 189,17 zł), tj. wzrosła o 86,2% w stosunku do poprzedniego roku.

W omawianym roku przeciętna cena skupu żywca wołowego wyniosła 6,08 zł za kg (w kraju – 6,33 zł), tj. zmniejszyła się w relacji do cen uzyskanych w poprzednim roku o 4,6%.

W 2019 r. cena żywca wieprzowego w skupie osiągnęła wartość 5,69 zł za kg (w kraju – 5,39 zł) i była wyższa niż w 2018 r. o 17,5%.

Relacja cen skupu żywca wieprzowego do cen targowiskowych żyta w 2019 r. pogorszyła się i wyniosła 6,7 (wobec 7,2 przed rokiem). W kraju relacja wyniosła 7,4 (wobec 6,7 w 2018 r.).

W obrocie targowiskowym cena żywca wieprzowego ukształtowała się na poziomie 5,13 zł za kg (w kraju – 5,69 zł/kg).

W 2019 r. w województwie lubuskim nie notowano cen targowiskowych prosiąt na chów. W kraju cena za prosię wyniosła 200,33 zł i była o 11,3% wyższa od notowanej przed rokiem.

W 2019 r. cena skupu drobiu rzeźnego ukształtowała się na poziomie 4,91 zł /kg (w kraju – 3,90 zł) i była wyższa w relacji do poprzedniego roku o 11,3%.

Za 1 l mleka w omawianym roku płacono 1,37 zł (w kraju – średnio 1,35 zł), tj. o 0,2% mniej niż przed rokiem.

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

W 2018 r. zanotowano spadek produkcji globalnej w porównaniu z rokiem poprzednim o 11,2%, o czym zdecydowała niższa niż przed rokiem produkcja roślinna (o 24,8%). Produkcja zwierzęca natomiast wzrosła w odniesieniu do poprzedniego roku o 8,7%. W analizowanym roku udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 1,6%, z tego w przypadku produkcji roślinnej ukształtował się na poziomie 1,9%, a zwierzęcej 1,6%.

W 2018 r. z towarowej produkcji rolniczej 43,3% stanowiła produkcja roślinna, a 56,7% produkcja zwierzęca. Wartość produkcji towarowej była wyższa niż przed rokiem o 0,4%, przy wzroście produkcji zwierzęcej o 12,1%. W przypadku produkcji roślinnej zanotowano spadek o 11,6%. Udział województwa lubuskiego w krajowej produkcji towarowej w analizowanym roku wyniósł 1,9%.

Z końcowej produkcji rolniczej 42,1% stanowiła produkcja roślinna, natomiast na produkcję zwierzęcą przypadło 57,9%. Wartość produkcji końcowej była niższa o 10,2% w porównaniu z 2017 r. W przypadku produkcji roślinnej zanotowano spadek o 27,3%, natomiast w produkcji zwierzęcej zanotowano wzrost o 8,2%. W analizowanym roku udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowej końcowej produkcji rolniczej wyniósł 1,8%.

Przemysł Industry

W 2019 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie lubuskim ukształtowała się na poziomie niższym niż w roku poprzednim, wobec wzrostu w ujęciu rocznym notowanego w 2018 r. Jednocześnie w relacji do 2018 r. notowano spadek wydajności pracy mierzonej wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego, przy wzroście przeciętnego zatrudnienia i przeciętnego wynagrodzenia w przemyśle.

Produkcja sprzedana przemysłu w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniosła (w cenach bieżących) 39082,8 mln zł. W cenach stałych była o 0,7% niższa niż w poprzednim roku, kiedy notowano wzrost o 7,3%, pozostała jednak na poziomie o 25,4% wyższym niż w 2015 r. Po wzroście (o 2,4%) w I kwartale 2019 r., w kolejnych kwartalnych okresach narastających, obserwowano spadek produkcji sprzedanej przemysłu. W skali kraju produkcja sprzedana wzrosła w relacji do 2018 r. o 4,0%, a w stosunku do 2015 r. o 21,0%.

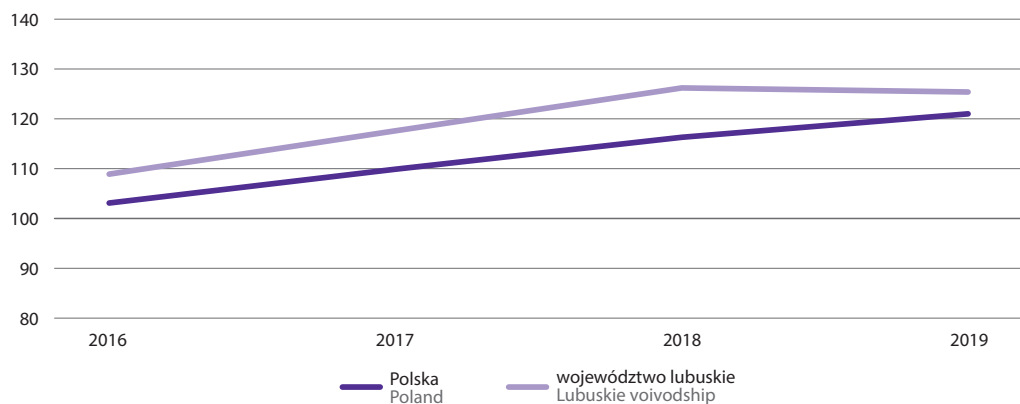
Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

Tablica 36. Przemysł
Table 36. Industry

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w mln zł in million PLN	24336,0	29717,4	38128,4	39082,8
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	2,6	2,5	2,6	2,5
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	95,3	96,5	96,9	96,1
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	64,9	68,7	73,7	74,0

Wykres 61. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe). 2015=100
Chart 61. Indices of sold production of industry (constant prices). 2015=100

W przetwórstwie przemysłowym, tj. sekcji o największym udziale w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem (96,1%) sprzedaż wyniosła 37568,1 mln zł i była o 1,4% niższa niż przed rokiem. Produkcja sprzedana w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji stanowiła 2,2% produkcji sprzedanej przemysłu ogółem. W wartościach bezwzględnych było to 864,5 mln zł, tj. o 13,1% więcej niż w roku poprzednim.

W 2019 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie stanowiła 2,5% ogólnej wartości produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce. Udział ten nie zmienił się w stosunku do notowanego w 2015 r., był jednak o 0,1 p. proc. mniejszy niż w 2018 r.

Spadek sprzedaży zaobserwowano w 13 (spośród 29) działach przemysłu. Niższa niż przed rokiem była sprzedaż w przedsiębiorstwach zajmujących się m.in. produkcją metali (o 8,3%), wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (o 2,6%) oraz produkcją papieru i wyrobów z papieru (o 0,6%). Wzrost produkcji sprzedanej odnotowano natomiast m.in. w jednostkach zajmujących się produkcją mebli (o 3,2%), wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (o 3,1%), artykułów spożywczych (o 3,2%), wyrobów z metali (o 2,8%), pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (o 1,9%) oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (o 0,5%).

Spadkowi produkcji sprzedanej przemysłu w skali roku towarzyszył niewielki wzrost przeciętnego zatrudnienia o 0,4%. W kraju notowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w ujęciu rocznym o 1,9%.

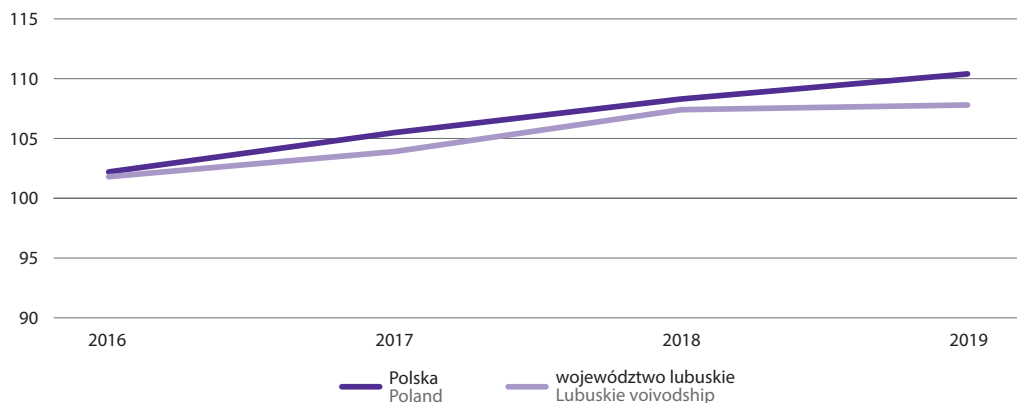
Wykres 62. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
 Chart 62. Sold production of industry by PKD sections (current prices)

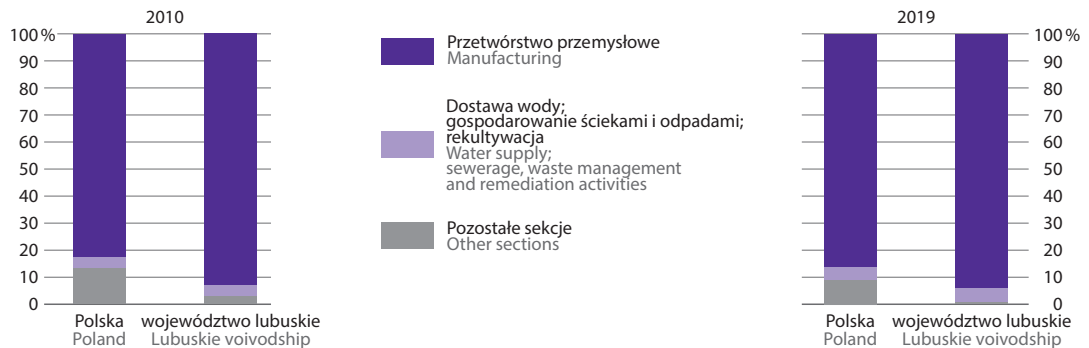
W 2019 r. zatrudnienie w przemyśle w województwie lubuskim wyniosło 74,0 tys. osób, w tym 69,6 tys. w przetwórstwie przemysłowym. Udział przemysłu w przeciętnym zatrudnieniu ogółem wyniósł 55,7% i był mniejszy niż przed rokiem o 1,0 p. proc.

W 2019 r. wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego (w cenach bieżących) wyniosła 527,9 tys. zł. Licząc w cenach stałych, zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem zarówno w przemyśle (o 1,1%), jak i przetwórstwie przemysłowym (o 1,5%). W kraju wartość produkcji sprzedanej w przemyśle w przeliczeniu na 1 zatrudnionego wzrosła w ujęciu rocznym o 2,1% (wobec wzrostu przed rokiem o 3,1%).

Wykres 63. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle. 2015=100
 Chart 63. Indices of average employment in industry. 2015=100

Wykres 64. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD
Chart 64. Average paid employment in industry by PKD sections

Budownictwo Construction

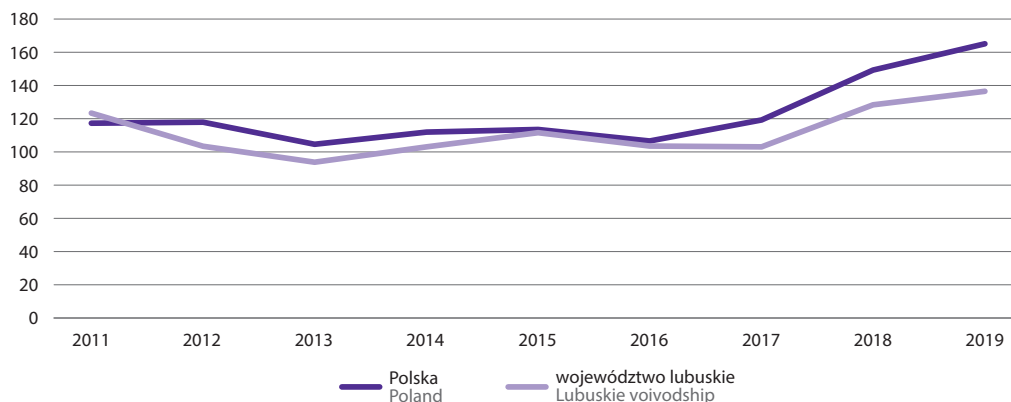
W województwie lubuskim produkcja sprzedana budownictwa przedsiębiorstw budowlanych w 2019 r. wyniosła 2672,6 mln zł (w cenach bieżących) i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 6,3% (w 2018 r. wzrost wyniósł 24,5%). W kraju produkcja sprzedana budownictwa wzrosła w skali roku o 10,6%, wobec wzrostu w 2018 r. o 25,2%. Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej, w województwie lubuskim był najmniejszy w kraju (wyniósł 1,0%).

Dane o produkcji sprzedanej budownictwa dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 37. Budownictwo
Table 37. Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) Sold production of construction (current prices)				
w mln zł in million PLN	1958,4	2186,5	2514,5	2672,6
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	1,2	1,2	1,1	1,0
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	59,3	54,0	48,8	44,9
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	7,5	6,3	6,8	7,2

Wykres 65. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące). 2010=100
Chart 65. Indices of sold production of construction (current prices). 2010=100

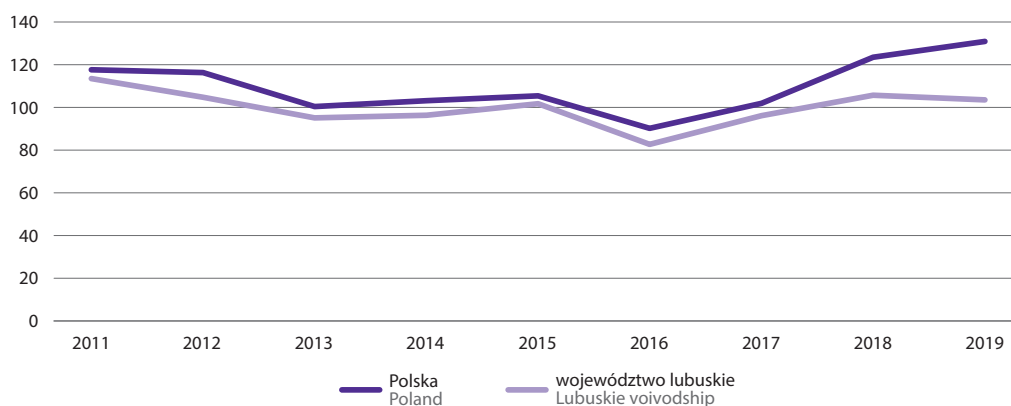

Dane o sprzedaży produkcji budowlano-montażowej dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Produkcja budowlano-montażowa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 1201,0 mln zł, tj. stanowiła 44,9% produkcji sprzedanej budownictwa ogółem w województwie lubuskim. W porównaniu z poprzednim rokiem produkcja budowlano-montażowa zmniejszyła się o 2,1% (po wzroście w 2018 r. o 9,9%). W kraju zanotowano wzrost produkcji budowlano-montażowej w skali roku o 6,0% (przed rokiem wzrost wyniósł 21,3%).

Województwo lubuskie było w grupie trzech województw (obok warmińsko-mazurskiego i mazowieckiego), w których wartość produkcji budowlano-montażowej zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim. W pozostałych województwach zanotowano wzrost produkcji budowlano-montażowej. Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej w województwie lubuskim (podobnie jak w 2018 r.) była najmniejsza w kraju.

Wykres 66. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące). 2010=100
Chart 66. Indices of construction and assembly production (current prices). 2010=100

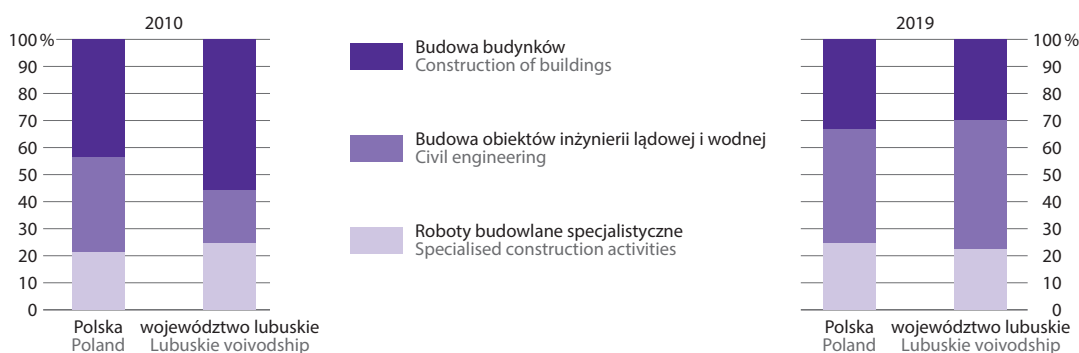

W 2019 r. spadek produkcji budowlano-montażowej w skali roku odnotowano w przedsiębiorstwach zajmujących się w przeważającej części swojej działalności specjalistycznymi robotami budowlanymi (o 19,2%) oraz budową budynków (o 2,0%). Wzrost produkcji zaobserwowano w jednostkach zajmujących się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 8,7%).

W strukturze produkcji budowlano-montażowej 47,6% stanowiła produkcja zrealizowana przez podmioty zajmujące się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej. Odsetek ten zwiększył się w stosunku do notowanego w poprzednim roku i w 2010 r., kiedy wyniósł odpowiednio 42,9% i 19,6%.

Zarówno w 2019 r., jak i w 2018 r. na drugim miejscu w strukturze produkcji budowlano-montażowej, znalazła się produkcja sprzedana przedsiębiorstw, których podstawowym rodzajem działalności była budowa budynków. W 2019 r. produkcja ta stanowiła 29,9% ogółu produkcji budowlano-montażowej w województwie (wobec 55,8% w 2010 r.). Z kolei przedsiębiorstwa zajmujące się specjalistycznymi robotami budowlanymi w 2019 r. zrealizowały produkcję odpowiadającą 22,5% ogółu produkcji budowlano-montażowej (wobec 27,2% w poprzednim roku i 24,6% w 2010 r.).

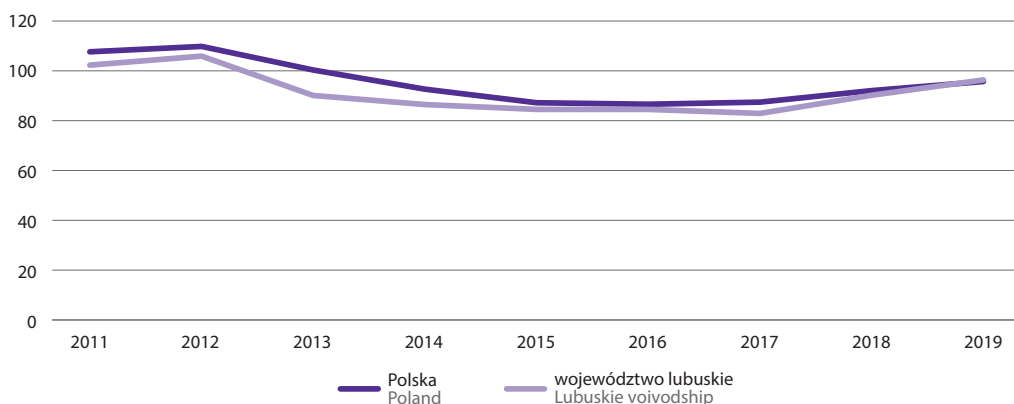
Wykres 67. Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)
Chart 67. Construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

W 2019 r. przy wzroście produkcji sprzedanej budownictwa w skali roku, przeciętne zatrudnienie w tej sekcji zwiększyło się o 6,9% do 7,2 tys. osób (wobec wzrostu o 8,8% w 2018 r.). W Polsce przeciętne zatrudnienie w budownictwie zwiększyło się o 4,0% w porównaniu z poprzednim rokiem (kiedy wzrost wyniósł 5,3%).

W 2019 r. wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością przychodu ze sprzedaży na 1 zatrudnionego (w cenach bieżących), wyniosła 369,9 tys. zł i zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 0,6% (w 2018 r. odnotowano wzrost w skali roku o 14,5%).

Wykres 68. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie. 2010=100
Chart 68. Indices of average employment in construction. 2010=100

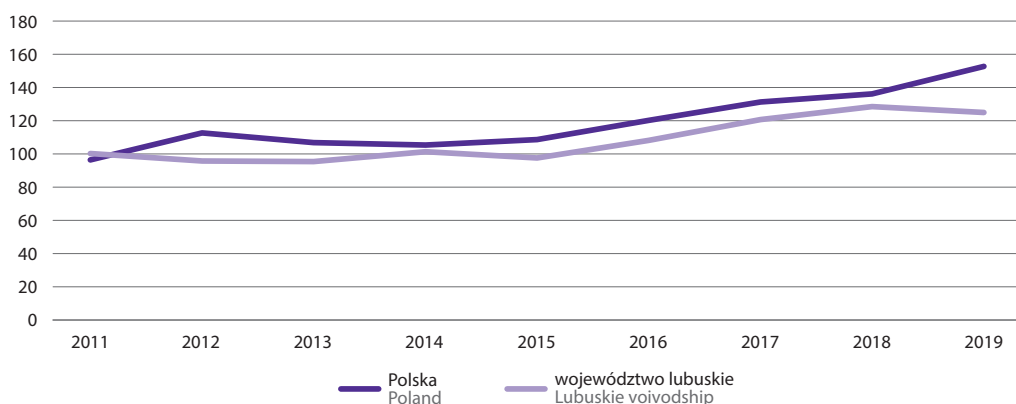
Budownictwo mieszkaniowe

Residential construction

W województwie lubuskim w 2019 r. oddano do użytkowania mniej mieszkań niż w roku poprzednim. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania była większa niż w 2018 r. Wzrosła liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto oraz liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym.

W województwie lubuskim oddano do użytkowania 4134 mieszkania, tj. o 2,9% mniej niż w 2018 r. jednak o 24,8% więcej w porównaniu z 2010 r. W skali całego kraju liczba mieszkań oddanych do użytkowania zwiększyła się, odpowiednio, o 12,1% i 52,7%.

Wykres 69. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania. 2010=100
Chart 69. Indices of the number of dwellings completed. 2010=100

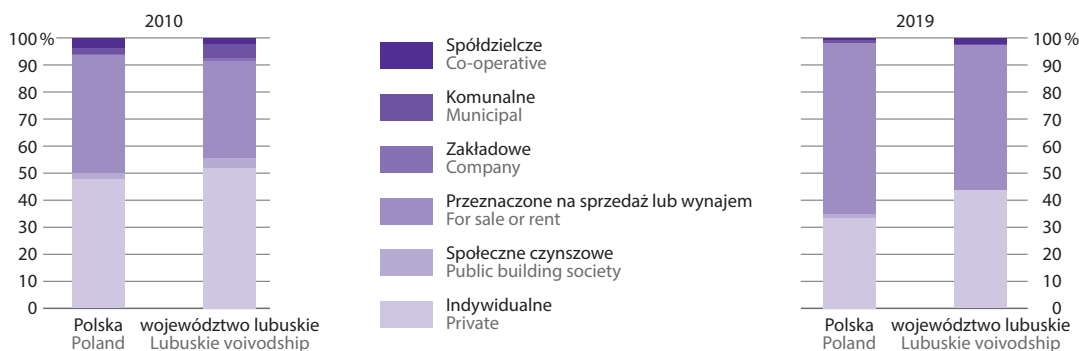

Tablica 38. Budownictwo mieszkaniowe
Table 38. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,2	3,2	4,2	4,1	5,4
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	100,3	95,4	87,3	92,7	88,6
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings which received construction permits or which were registered with a construction project per 1000 population	3,7	4,2	5,9	6,4	7,0
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings whose construction started per 1000 population	4,1	3,9	5,1	5,4	6,2

Od kilku lat w województwie ponad połowę nowych mieszkań oddaje się do użytkowania w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem. W 2019 r. było to 2225 mieszkań (to o 8,0% mniej niż w 2018 r.). Kolejne 1803 mieszkania oddali do użytkowania inwestorzy indywidualni (tj. o 9,4% więcej niż w poprzednim roku). W zasobach mieszkaniowych przybyło również 101 mieszkań spółdzielczych, 4 komunalne i 1 zakładowe. Po raz kolejny nie oddano do użytkowania mieszkań społecznych czynszowych.

Wykres 70. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa
 Chart 70. Dwellings completed by construction form

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w Zielonej Górze (1062) oraz powiecie gorzowskim (525), najmniej w powiecie żagańskim (106) oraz krośnieńskim (104).

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2019 r. wyniosła 92,7 m² i była większa o 5,4 m² w porównaniu z poprzednim rokiem (w kraju zanotowano spadek o 1,7 m² do 88,6 m²). W odniesieniu do 2010 r. powierzchnia użytkowa 1 mieszkania zmniejszyła się o 7,6 m² (w kraju – o 17,5 m²).

W 2019 r. zarówno w województwie lubuskim, jak i w całym kraju niemal ¾ mieszkań oddanych do użytkowania zlokalizowanych było na terenach miejskich. W województwie było to 2,8 tys. mieszkań o przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania 79,2 m² (o 5,2% większej niż przed rokiem). Przeciętna powierzchnia mieszkania oddanego do użytkowania w kraju wyniosła 70,7 m² (to o 1,2% mniej niż w poprzednim roku). W województwie lubuskim mieszkanie oddane do użytkowania w miastach składało się przeciętnie z 3,6 izby (wobec 3,2 przeciętnie w kraju). Wartość tego wskaźnika była o 4,1% wyższa niż przed rokiem (w kraju zmniejszyła się o 1,7%).

Na terenach wiejskich natomiast oddano do użytkowania 1,3 tys. mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 122,3 m² (o 0,8% mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego). W kraju przeciętna powierzchnia mieszkania zmniejszyła się o 1,1% w skali roku do 127,0 m². Zarówno w województwie lubuskim, jak i w Polsce przeciętna liczba izb w mieszkaniu zlokalizowanym na wsi wyniosła 5,1 (tj. mniej niż w 2018 r. odpowiednio o 0,6% i o 1,0%).

W przekroju powiatów województwa lubuskiego, największą przeciętną powierzchnią użytkową mieszkań oddanych do użytkowania zanotowano w powiecie żarskim (134,8 m²), a najmniejszą w Gorzowie Wlkp. (73,1 m²).

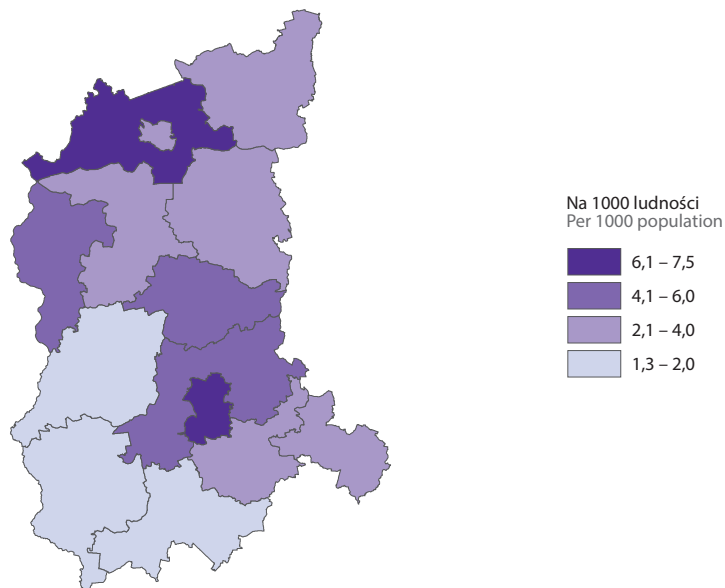
Podobnie jak w latach poprzednich, wszystkie mieszkania oddane do użytkowania wyposażone były w wodociąg i kanalizację. W 2019 r. 88,7% mieszkań posiadało podłączenie do wodociągu z sieci (to o 7,8 p. proc. mniej niż rok wcześniej), a 80,4% do kanalizacji lokalnej (mniej o 6,8 p. proc.). Gaz z sieci posiadało 58,1% mieszkań oddanych do użytkowania (0,1 p. proc. więcej niż przed rokiem). Z ogółu oddanych mieszkań 71,6% posiadało indywidualne ogrzewanie centralne (odsetek ten zwiększył się o 11,9 p. proc. w ciągu roku), a 28,4% - centralne ogrzewanie z sieci (o 11,9 p. proc. mniej niż w 2018 r.).

Istotnym miernikiem natężenia budownictwa mieszkaniowego jest wskaźnik oddanych do użytkowania mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności, który w 2019 r. w województwie wyniósł 4,1 (wobec 4,2 w roku 2018). W kraju wartość tego wskaźnika osiągnęła wysokość 5,4 (wobec 4,8 w poprzednim roku).

W regionie w 2019 r. najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności oddano w Zielonej Górze (7,5). W pozostałych powiatach wysokie wartości wskaźnika odnotowano również w gorzowskim (7,3), słubickim (5,3) i zielonogórskim (5,1). Najmniej mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności oddano w powiecie krośnieńskim (1,9), żarskim (1,7) oraz żagańskim (1,3).

Mapa 40. Mieszkania oddane do użytkowania w 2019r.

Map 40. Dwellings completed in 2019

W województwie lubuskim, w 2019 r., wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym dla 6,4 tys. mieszkań, tj. o 8,5% więcej niż przed rokiem. W odniesieniu do 2010 r. liczba ta wzrosła o 71,8%. W kraju liczba pozwoleń na budowę wzrosła odpowiednio o 4,4% i 53,5% i w 2019 r. wyniosła 268,5 tys.

Najwięcej pozwoleń (lub zgłoszeń z projektem budowlanym) wydano na realizację mieszkań w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem (58,7% ogółu pozwoleń) oraz w budownictwie indywidualnym (39,7%).

W układzie przestrzennym największy wzrost liczby mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia zanotowano w powiecie żarskim (z 312 do 521). Istotny wzrost wystąpił także w powiecie nowosolskim (z 372 do 568) oraz gorzowskim (z 478 do 716). Spadek liczby mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia (lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym) zanotowano w 6 powiatach, przy czym największy w międzyrzeckim (z 320 mieszkań przed rokiem do 125).

W 2019 r., rozpoczęto budowę 5,5 tys. mieszkań, tj. o 7,1% więcej niż w 2018 r.; w porównaniu z 2010 r. wzrost wyniósł 32,8%. W skali całego kraju liczba mieszkań rozpoczętych zwiększyła się odpowiednio o 6,9% i 50,1%.

Spośród mieszkań, których budowę rozpoczęto w 2019 r. najwięcej dotyczyło budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem (56,4% ogółu mieszkań) oraz budownictwa indywidualnego (41,5%). Mieszkania spółdzielcze stanowiły 2,1% wszystkich mieszkań rozpoczętych. Nie rozpoczęto natomiast budowy mieszkań społecznych czynszowych, komunalnych oraz zakładowych.

Rynek wewnętrzny

Internal market

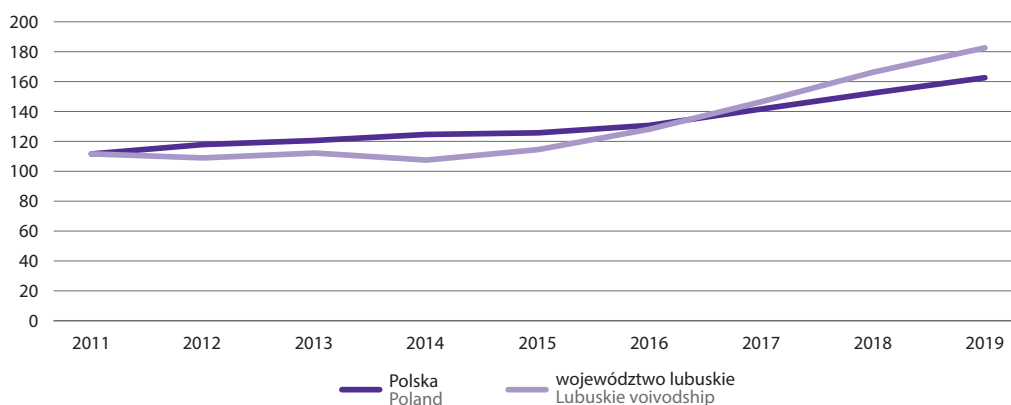
W 2019 r. sprzedaż detaliczna w województwie lubuskim była wyższa od zrealizowanej w 2018 r., jednak tempo wzrostu było niższe niż przed rokiem. W stosunku do poprzedniego roku wzrosła także sprzedaż hurtowa zrealizowana w przedsiębiorstwach handlowych, w tym w jednostkach hurtowych.

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

Sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe w 2019 r. była o 9,8% wyższa niż od notowanej przed rokiem (po wzroście w 2018 r. o 13,6%). W kraju sprzedaż detaliczna wzrosła w ciągu roku o 6,7% (wobec wzrostu o 7,5% w 2018 r.).

Spośród znaczących w strukturze sprzedaży grup, wysoki wzrost sprzedaży notowano w jednostkach zajmujących się sprzedażą tekstyliów, odzieży, obuwia (o 44,1%) oraz handlujących pojazdami samochodowymi, motocyklami, częściami (o 20,7%). Sprzedaż zwiększyła się również w podmiotach prowadzących sprzedaż mebli, RTV, AGD (o 13,0%), firmach zajmujących się handlem żywnością, napojami i wyrobami tytoniowymi (o 12,6%) a także w przedsiębiorstwach z grup: pozostałe (o 5,3%) oraz paliwa stałe, ciekłe i gazowe (o 4,7%). Spadek sprzedaży w skali roku notowano w dziale prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 8,7%) oraz w jednostkach prowadzących pozostałą sprzedaż detaliczną w niewyspecjalizowanych sklepach (o 8,5%).

Wykres 71. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące). 2010=100
Chart 71. Indices of retail sales of goods (current prices). 2010=100

W strukturze sprzedaży detalicznej, podobnie jak przed rokiem, największy udział miały przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż: paliw stałych, ciekłych i gazowych (29,2%, tj. o 1,5 p. proc. mniej niż w poprzednim roku), żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (19,8%, tj. o 0,5 p. proc. więcej niż przed rokiem) oraz jednostki zajmujące się sprzedażą tekstyliów, odzieży, obuwia (17,8%, tj. o 4,2 p. proc. więcej w skali roku). Sprzedaż realizowana przez jednostki z grupy pozostałych stanowiła 10,7% ogółu sprzedaży detalicznej (tj. 0,5 p. proc. mniej niż przed rokiem). Dalsze 9,8% sprzedaży detalicznej przypadło na przedsiębiorstwa zajmujące się dystrybucją pojazdów samochodowych, motocykli, części (tj. o 0,8 p. proc. więcej w skali roku). Udział jednostek prowadzących sprzedaż prasy, książek, pozostałą sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach to 3,3% (tj. o 0,6 p. proc. mniej w odniesieniu do poprzedniego roku), mebli, RTV i AGD 3,2% (tj. o 0,1 p. proc. więcej niż przed rokiem) a farmaceutyków, kosmetyków i sprzętu ortopedycznego 2,5% (tj. o 1,1 p. proc. mniej w skali roku).

Tablica 39. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)
Table 39. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	rok poprzedni = 100 previous year = 100				
Ogółem Total	116,1	106,5	113,6	109,8	106,7
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	103,7	109,4	86,0	120,7	104,6
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	143,0	114,6	123,6	104,7	104,1
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	113,0	104,4	96,6	112,6	105,2
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	98,0	103,7	102,1	91,5	110,3
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	71,2	113,7	115,7	77,7	108,8
Tekstyliia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	91,7	153,5	164,5	144,1	106,5
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	140,6	55,2	130,5	113,0	115,1
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	98,7	100,3	95,0	91,3	104,9
Pozostałe Others	116,5	93,1	110,5	105,3	102,3

a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

a Groups of enterprises were created on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included to a specific category by predominating kind of activity and according to its present organizational status. The recorded changes of retail sales index may result, among others, from change both in the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa w 2019 r. w jednostkach handlowych była o 2,3% wyższa niż rok wcześniej, kiedy notowano wzrost o 11,1%. W przedsiębiorstwach hurtowych sprzedaż ukształtowała się na poziomie o 0,8% wyższym niż przed rokiem (wobec spadku w 2018 r. o 0,4%). W kraju wystąpił wzrost sprzedaży hurtowej zarówno w przedsiębiorstwach handlowych, jak i w jednostkach hurtowych, odpowiednio o 6,6% i 5,0%, wobec wzrostu odpowiednio o 10,9% i 8,4% w roku poprzednim.

Transport

Transport

W 2018 r. w województwie lubuskim wskaźnik długości dróg publicznych na 100 km² zwiększył się w porównaniu z notowanym w 2010 r., jednak był mniejszy niż przeciętnie w kraju. Zwiększyła się długość dróg ekspresowych i autostrad. Zarówno ruch samolotów, jak i ruch pasażerów w portach lotniczych województwa w ostatnich latach wzrastał.

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego.

W końcu 2018 r. sieć dróg publicznych w województwie lubuskim wyniosła 15,6 tys. km., to o 17,9% więcej niż w 2010 r. Na 100 km² powierzchni przypadało 111,4 km dróg (wobec 135,8 km na 100 km² w kraju).

Z ogółu dróg publicznych w województwie, najwięcej – 8,9 tys. km, tj. 57,2% stanowiły drogi gminne. Długość dróg powiatowych wyniosła 4,2 tys. km, tj. 26,7% ogółu dróg publicznych. Drogi wojewódzkie stanowiły 1,6 tys. km, a krajowe 0,9 tys. km, tj. odpowiednio 10,2% i 5,8% ogółu dróg publicznych w województwie.

Ponad połowę dróg publicznych (57,5%) stanowiły drogi o nawierzchni twardej, w tym 51,1% - drogi o nawierzchni ulepszonej. Były to wszystkie drogi krajowe, 99,9% dróg wojewódzkich i 83,7% dróg powiatowych. Najmniejszy odsetek dróg o nawierzchni twardej notuje się w przypadku dróg gminnych – 33,4%.

Wskaźnik gęstości dróg publicznych o nawierzchni twardej w 2018 r. wyniósł 64,1 km na 100 km² i wzrósł o 0,8 km w stosunku do roku poprzedniego i o 5,7 km w odniesieniu do 2010 r. W przypadku dróg powiatowych na 100 km² przypadało 24,9 km dróg (wobec 24,7 km w 2017 r. i 25,0 km w 2010 r.), a gminnych - 21,3 km (wobec 20,6 km w 2017 r. i 16,2 km w 2010 r.). Wartości tych wskaźników były mniejsze od przeciętnych w kraju, które wyniosły 36,7 km na 100 km² dla dróg powiatowych i 45,0 km dla dróg gminnych. Gęstość dróg wojewódzkich i krajowych nie zmieniła się w odniesieniu do 2017 r. i wyniosła odpowiednio 11,4 km i 6,5 km na 100 km². W porównaniu z 2010 r. w obu przypadkach wartość wskaźnika wzrosła, odpowiednio o 0,1 km i 0,7 km na 100 km². Oba wskaźniki w województwie były nieznacznie wyższe od przeciętnych w kraju (odpowiednio 9,2 i 6,2 km na 100 km²).

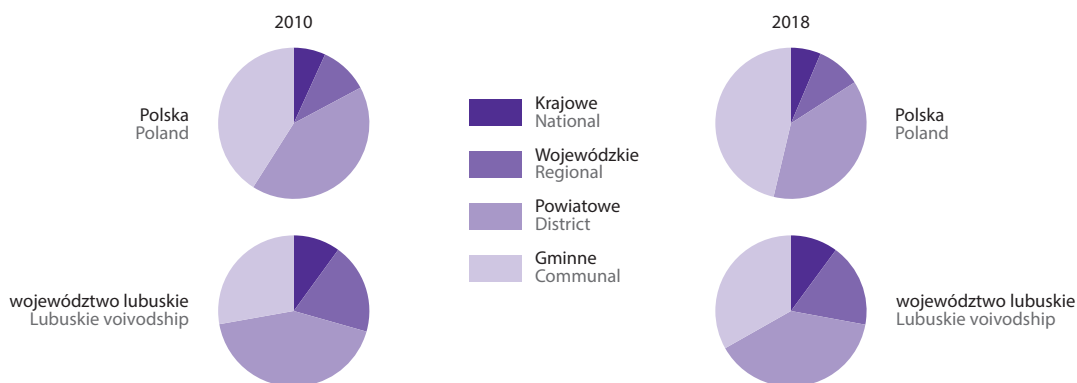
Drogi powiatowe i gminne o nawierzchni gruntowej stanowiły łącznie 50,6% ogólnej długości tych dróg w województwie, tj. o 0,4 p. proc. mniej niż w 2017 r. jednak o 3,9 p. proc. więcej niż w 2010 r. W kraju udział dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg wyniósł 32,1 % i zmniejszył się zarówno w stosunku do 2017 r., jak i do 2010 r. (odpowiednio o 0,8 p. proc. i 4,8 p. proc.).

W przeliczeniu na 1000 km² w województwie lubuskim dostępne było 18,4 km dróg ekspresowych i autostrad (wobec 16,9 km w 2017 r.). W porównaniu z 2010 r. wskaźnik ten zwiększył się o 14,2 km, w związku

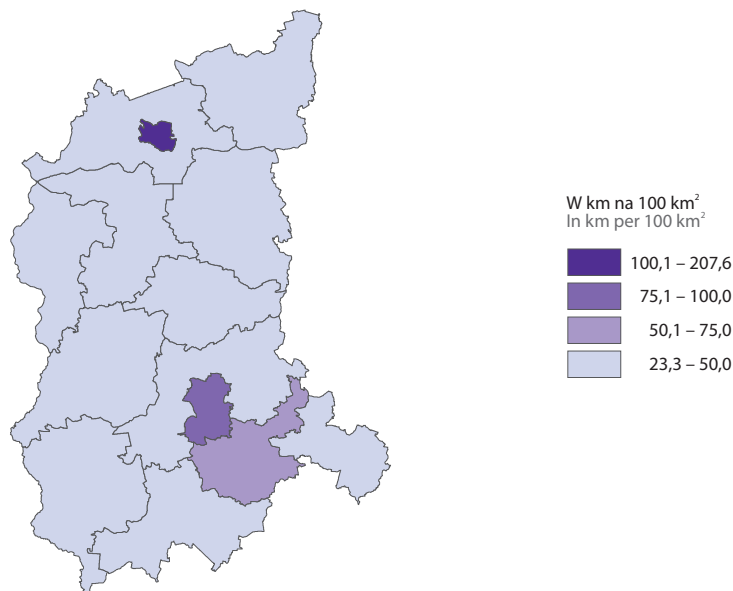
z powstaniem w 2011 r. autostrady o długości ponad 89 km i niemal 3-krotnym wzrostem długości dróg ekspresowych (z 59,4 km w 2010 r. do 168,7 km z 2018 r.). W rezultacie od 2011 r. gęstość dróg ekspresowych i autostrad w województwie utrzymuje się na wyższym poziomie niż średnia w kraju.

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1440) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Wykres 72. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 72. Structure of hard surface public roads. As of 31st December

Mapa 41. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 41. Improved hard surface communal and district roads in 2018. As of 31st December

Tablica 40. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia
Table 40. Public roads by type of surface. As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Ogółem w km Total in km	13218,2	14975,7	15455,2	15579,6
o nawierzchni twardej hard surface	8166,4	8608,1	8851,0	8962,5
ulepszonej improved	7269,5	7608,0	7858,5	7968,9
o nawierzchni gruntowej unsurfaced	5042,9	6358,7	6602,9	6615,8

Źródło : dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Tablica 41. Drogi publiczne o twardej nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia
Table 41. Hard surface public roads. As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Ogółem w km Total in km	8166,4	8608,1	8851,0	8962,5
na 100 km ² per 100 km ²	58,4	61,5	63,3	64,1
o nawierzchni ulepszonej with improved surface	7269,5	7608,0	7858,5	7968,9
ekspresowe expressways	59,4	142,4	147,1	168,7
autostrady motorways	-	89,2	89,2	89,2

Źródło : dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Regularna komunikacja autobusowa w 2018 r. prowadzona była na 548 liniach krajowych o łącznej długości 19,9 tys. km. Zarówno liczba linii autobusowych, jak i ich długość zmniejszyła się w odniesieniu do 2017 r. (odpowiednio o 244 linie i o 5,6 tys. km) i 2010 r. (o 354 linie i 15,2 tys. km).

Wykres 73. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 73. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2018. As of 31st December

Tablica 42. Komunikacja miejska^a. Stan w dniu 31 grudnia
Table 42. Urban transport^a. As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	1334,0	1119,2	1191,2	1239,8
w tym: of which:				
linii autobusowych bus lines	1299,0	1094,2	1183,7	1239,8
linii tramwajowych tram lines	35,0	25,0	7,5	.
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	177	170	183	214
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	144	151	169	200
tramwaje trams	34	35	21	18
Liczba miejsc w autobusach w tys. Number of seats in buses in thousands	18,4	17,1	18,3	20,4
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych w tys. of which adjusted to carrying the disabled persons in thousands	15,6	16,2	17,7	19,8
Liczba miejsc w tramwajach w tys. Number of seats in trams in thousands	4,8	5,0	3,2	2,8
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	45,4	43,1	43,5	43,4
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	44,4	42,3	42,8	42,7

a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
 a Data concern entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

W 2018 r. w województwie lubuskim długość linii komunikacji miejskiej wyniosła 1,2 tys. km, tj. o 7,0% mniej niż w 2010 r. Tabor komunikacji miejskiej zarówno w 2018 r., jak i 2010 r. stanowiły w zdecydowanej większości autobusy (0,2 tys.), w których było łącznie 20,4 tys. miejsc. W omawianym roku przewieziono niemal 43,4 mln pasażerów (to o 4,4% mniej niż w 2010 r). Wskaźnik przewozów pasażerskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca od lat pozostaje na zbliżonym poziomie ok. 43 i jest on 2-krotnie mniejszy niż przeciętnie w kraju.

W końcu 2018 r. długość linii kolejowych eksploatowanych w województwie wyniosła 0,9 tys. km, co stanowiło 4,7% ogółu linii kolejowych w kraju. Gęstość linii kolejowych w województwie była nieco wyższa niż przeciętnie w kraju i wyniosła 6,5 km na 100 km² (wobec 6,2 w Polsce).

Ruch samolotów w porcie lotniczym województwa lubuskiego w 2018 r. był o 16,2% większy niż w 2017 r. (w porównaniu z 2010 r. zmniejszył się o 9,8%). Liczba startów i lądowań w ruchu krajowym wzrosła zarówno w odniesieniu do roku poprzedniego (o 14,7%), jak i 2010 r. (o 18,5%). W ruchu międzynarodowym natomiast liczba ta wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 22,7%, jednak w odniesieniu do 2010 r. zmniejszyła się o 53,2%. Udział samolotów polskich w krajowym ruchu lotniczym w końcu 2018 r. wyniósł 94,6%, tj. zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 1,6 p. proc. W porównaniu ze stanem w 2010 r. wartość wskaźnika zmniejszyła się o 1,5 p. proc. W komunikacji międzynarodowej liczba startów i lądowań polskich samolotów w omawianym roku zmniejszyła się zarówno w porównaniu z 2017 r., jak i 2010 r. (odpowiednio o 13,8% i o 88,9%).

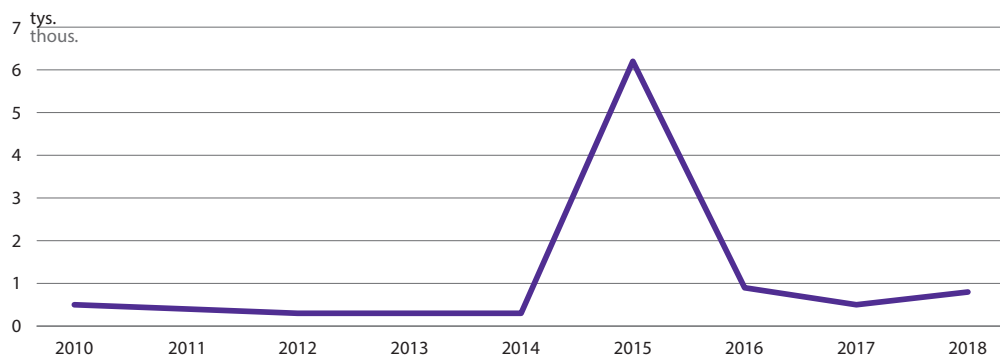
Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Tablica 43. Ruch pasażerów w portach lotniczych
Table 43. Passenger traffic at airports

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :				
krajowych domestic	1782	5281	8191	9883
zagranicznych foreign	233	4630	237	402
Pasażerowie odprawieni z portów ^a : Passenger departures to airports ^a :				
krajowych domestic	1959	5636	9009	11248
zagranicznych foreign	233	1559	265	401

a W lotach komunikacyjnych.
a In transport flights.

Wykres 74. Ruch międzynarodowy pasażerów w porcie/portach lotniczych (przyjazdy i wyjazdy)
Chart 74. International passenger traffic at airport/airports (arrivals and departures)

W 2018 r. w województwie lubuskim transportem lotniczym przewieziono 21,9 tys. pasażerów, tj. o 23,9% więcej niż przed rokiem. Liczba pasażerów przewiezionych transportem lotniczym w całym kraju wyniosła 45716,4 tys. osób i była większa o 14,2% niż w 2017 r. W odniesieniu do 2010 r. w województwie lubuskim ruch pasażerów był ponad 5-krotnie większy, w kraju natomiast ponad 2-krotnie.

W regionie w porównaniu z 2017 r. zanotowano wzrost przewozów pasażerów zarówno w komunikacji międzynarodowej (o 60,0%), jak i krajowej (o 22,9%). Samoloty polskie przewiozły o 25,0% więcej pasażerów niż przed rokiem, a ich udział w przewozach pasażerów transportem lotniczym ogółem wyniósł 98,0% (przed rokiem 97,1%).

Energia Energy

W 2018 r. w województwie lubuskim produkcja energii elektrycznej była mniejsza niż w poprzednim roku. Zmniejszył się także udział produkcji energii ze źródeł odnawialnych w ogólnej produkcji energii elektrycznej. Przy wzroście liczby gospodarstw domowych, będących odbiorcami energii elektrycznej, zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 gospodarstwo w stosunku do 2017 r.

W omawianym okresie w województwie lubuskim łączna moc elektryczna zainstalowana w elektrowniach wyniosła 813,6 MW, tj. o 0,1% mniej niż w poprzednim roku, jednak o 68,1% więcej w porównaniu z 2010 r. Moc osiągalna elektrowni wzrosła o 1,3% w ciągu roku i o 70,6% w odniesieniu do 2010 r., co oznacza, że na koniec 2018 r. wyniosła 795,3 MW. W skali całego kraju, w ciągu roku, zwiększyła się zarówno moc zainstalowana (o 1,9%), jak i osiągalna (o 0,6%) i wyniosła odpowiednio 44313,2 MW i 43265,6 MW. W porównaniu ze stanem w 2010 r. wzrost ten wyniósł odpowiednio 22,9% i 20,0%.

W 2018 r. w elektrowniach województwa lubuskiego wyprodukowano 3291 GWh energii elektrycznej, tj. 1,9% energii wyprodukowanej w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim produkcja energii zmniejszyła się zarówno w województwie (o 0,9%), jak i w kraju (o 0,2%). W 2018 r. w województwie wyprodukowano o 44,1% więcej energii elektrycznej niż w 2010 r., natomiast w Polsce o 7,9% więcej.

W 2018 r. wyprodukowano ponad 655 GWh energii z odnawialnych nośników (wobec 21617 GWh w kraju). Było to 19,9% ogólnej produkcji energii elektrycznej w województwie, tj. o 1,1 p. proc. mniej niż przed rokiem, natomiast o 11,3 p. proc. więcej niż w 2010 r. W kraju udział ten był mniejszy niż w województwie lubuskim i wyniósł 12,7%, tj. o 1,5 p. proc. mniej niż w 2017 r. i o 5,8 p. proc. więcej w stosunku do 2010 r.

Wykres 75. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 75. Structure of electricity consumption by economy sectors

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 44. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
 Table 44. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31st December) in thousands	359,2	353,9	390,9	405,4
miasta urban areas	241,5	242,7	270,1	280,7
wieś rural areas	117,7	111,3	120,8	124,7
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	749,9	695,4	775,9	785,8
miasta urban areas	468,0	430,0	486,8	490,3
wieś rural areas	281,9	265,3	289,1	295,5
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a	2087,8	1964,8	1984,7	1938,2
miasta urban areas	1938,0	1772,2	1802,3	1746,8
wieś rural areas	2395,0	2385,0	2392,3	2368,9

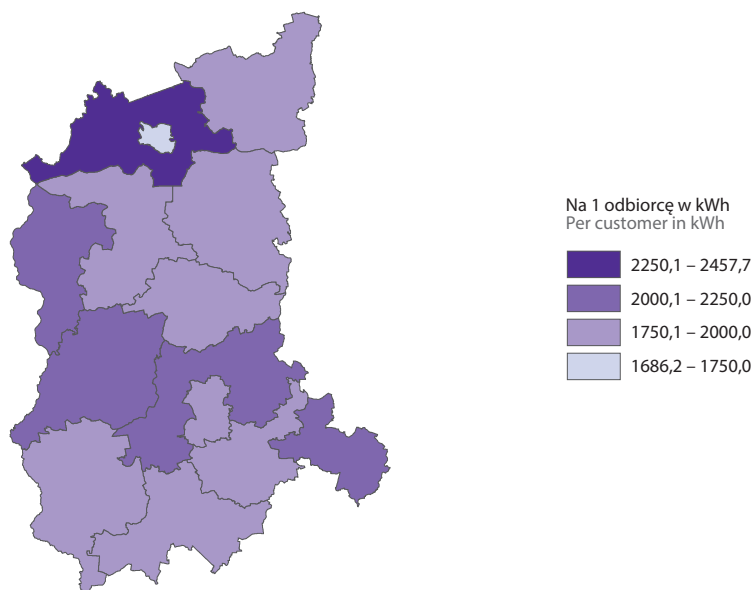
^a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 XII.

Źródło: dane Ministerstwa Energii.

^a The number of consumers as of 31 XII was used in calculations.

Source: data of Ministry of Energy.

Mapa 42. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2018 r.
 Map 42. Consumption of electricity in households in 2018

W końcu 2018 r. w województwie lubuskim było ponad 405 tys. gospodarstw domowych, będących odbiorcami energii elektrycznej, tj. o 3,7% więcej niż w 2017 r. i o 12,9% więcej w porównaniu z 2010 r. Przeciętne zużycie energii elektrycznej przypadającej na 1 gospodarstwo domowe w województwie zmniejszyło się o 2,3% w stosunku do 2017 r. oraz o 7,2% w odniesieniu do 2010 r.

W kraju liczba gospodarstw domowych korzystających z energii elektrycznej wzrosła w omawianych okresach (odpowiednio o 1,3% i 8,6%), a przeciętne zużycie energii w gospodarstwach domowych zmniejszyło się zarówno w odniesieniu do 2017 r. (o 0,7%), jak i do 2010 r. (o 5,7%).

W 2018 r. zarówno w województwie lubuskim, jak i w kraju blisko $\frac{3}{4}$ odbiorców energii elektrycznej zlokalizowanych było na terenach miejskich; w województwie było to ponad 280 tys. odbiorców. Zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na jednego mieszkańca miasta wyniosło 743 kWh, to o 0,6% więcej niż w 2017 r. (wobec zużycia w kraju, podobnie jak w poprzednim roku, na poziomie 777 kWh).

Na terenach wiejskich województwa lubuskiego było ponad 124 tys. gospodarstw, będących odbiorcami energii elektrycznej. W odniesieniu do 2017 r. liczba ta zwiększyła się zarówno w województwie, jak i w kraju, odpowiednio o 3,2% i o 1,2%. Zużycie energii elektrycznej w województwie w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenach wiejskich wyniosło 832 kWh (wobec 819 kWh w kraju).

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finances of local government units

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

W 2018 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie lubuskim na 1 mieszkańca stanowiły 95,8% średnich dochodów JST na 1 mieszkańca w kraju. W strukturze dochodów JST ogółem zwiększył się udział dochodów własnych i dotacji w porównaniu z poprzednim rokiem oraz w relacji do 2010 r. Zmniejszył się natomiast udział subwencji ogólnej w dochodach JST.

W 2018 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie lubuskim łącznie wyniosły 6379,1 mln zł i były o 6,8% wyższe w porównaniu z wykonanymi w 2017 r. i o 50,8% wyższe w stosunku do zrealizowanych w 2010 r.

Z ogółu dochodów JST w województwie 54,2% stanowiły dochody gmin, a 26,3% - dochody miast na prawach powiatu. Zarówno udział dochodów gmin, jak i miast na prawach powiatu w dochodach JST ogółem zwiększył się w porównaniu z 2010 r., odpowiednio o 2,5 p. proc. i o 5,4 p. proc. Zmniejszył się natomiast udział dochodów powiatów i województwa w strukturze dochodów JST ogółem i wyniósł odpowiednio 12,8% (tj. o 3,4 p. proc. mniej niż w 2010 r.) i 6,7% (tj. o 4,5 p. proc. mniej niż w 2010 r.). W porównaniu z poprzednim rokiem zmiany w strukturze dochodów JST w województwie były niewielkie: zwiększył się udział dochodów miast na prawach powiatu (o 1,0 p. proc.), przy spadku udziału dochodów województwa (o 0,7 p. proc.), powiatów (o 0,2 p. proc.) i gmin (o 0,1 p. proc.).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody budżetów JST w województwie lubuskim w 2018 r. wyniosły 6282 zł, wobec 6556 zł na 1 mieszkańca w kraju. W porównaniu z poprzednim rokiem dochody na 1 mieszkańca wzrosły o tj. o 6,9%, a w relacji do 2010 r. - o 51,9%. Najwyższe dochody na 1 mieszkańca charakteryzowały miasta na prawach powiatu - o 1,2% wyższe od średniej dla JST ogółem w województwie. W pozostałych jednostkach dochody na 1 mieszkańca były niższe od średniej: w budżetach gmin - o 26,7% niższe, w budżetach powiatów - o 82,8%, a w budżecie województwa - o 93,3%.

Głównym źródłem dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego są dochody własne. W 2018 r. dochody te stanowiły 46,1% ogółu dochodów budżetów JST, tj. o 0,4 p. proc. więcej niż w 2017 r. i o 4,7 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r. Dochody z tytułu dotacji stanowiły 31,3% ogółu dochodów, tj. o 0,2 p. proc. więcej niż przed rokiem i o 3,3 p. proc. więcej w stosunku do 2010 r. Zmniejszył się natomiast odsetek dochodów w formie subwencji ogólnej, który wyniósł 22,5%, tj. o 0,7 p. proc. mniej niż w 2017 r. i o 8,0 p. proc. mniej w porównaniu z 2010 r.

W 2018 r. dochody własne wyniosły 2941,9 mln zł i były wyższe niż w poprzednim roku o 7,9% oraz w stosunku do 2010 r. o 67,9%. Spośród kategorii wyróżnionych w ramach dochodów własnych, wyższe niż przed rokiem były m.in. wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (o 14,7%), które stanowiły 18,3% ogółu dochodów budżetów JST. Wzrosły także tzw. pozostałe dochody (o 9,2%), a ich udział w ogóle dochodów budżetów JST wyniósł 9,3%. Wzrost zanotowano również w przypadku dochodów z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych (o 4,8%) oraz z podatku od nieruchomości (o 4,6%), które stanowiły odpowiednio 2,5% i 10,4% ogółu dochodów JST. Zmniejszyły się natomiast m.in. dochody z majątku (o 12,4%), które stanowiły 2,9% ogółu dochodów JST.

Tablica 45. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 45. Revenue of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem Total	4136	4846	5874	6282	46,1
Gminy ^a Gminas ^a	2804	3442	4308	4605	46,8
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	3638	4381	5727	6355	51,7
Powiaty Powiats	878	919	1033	1081	36,4
Województwo Voivodship	465	480	433	422	36,9

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Największy udział dochodów własnych w dochodach ogółem notuje się w budżetach miast na prawach powiatu (w 2018 r. – 51,7%). Były to głównie dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku od nieruchomości, które w 2018 r. stanowiły odpowiednio 24,1% i 9,6% ogółu dochodów budżetów miast na prawach powiatu.

W budżetach gmin dochody własne stanowiły średnio 46,8% ogółu dochodów, przy czym ich największy udział zanotowano w dochodach gmin miejskich (52,6%). W dochodach budżetów gmin miejsko-wiejskich odsetek dochodów własnych wyniósł 46,6%, a wiejskich 43,2%. W ramach dochodów własnych gmin, największy udział w dochodach ogółem miały wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (16,5%) oraz z tytułu podatku od nieruchomości (14,6%). Znaczące w strukturze dochodów budżetów gmin pozostały tzw. pozostałe dochody (7,7% ogółu dochodów gmin) oraz dochody z majątku (3,6%).

W ogóle dochodów budżetów powiatów dochody własne stanowiły 36,4%, w tym 19,0% - dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych, a 15,4% - tzw. pozostałe dochody.

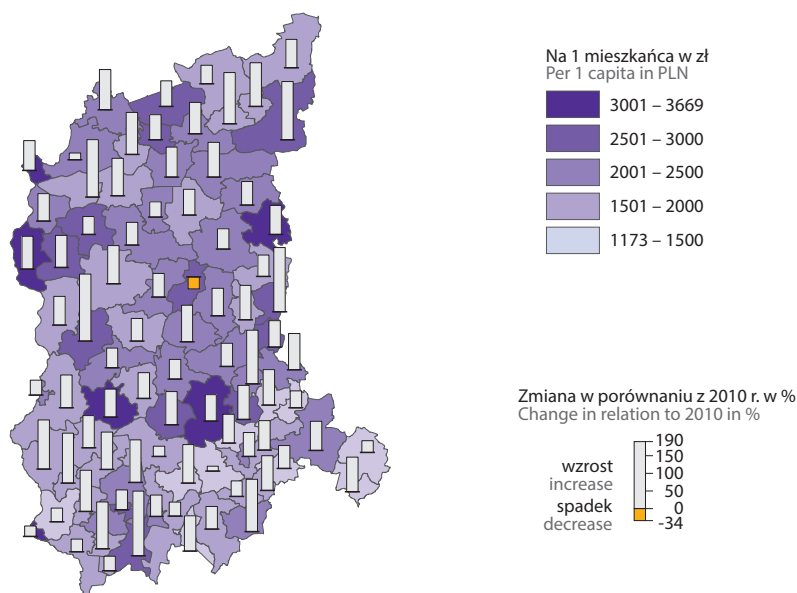
W budżecie województwa odsetek dochodów własnych w 2018 r. wyniósł 36,9%, w tym 24,4% – z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych, a 8,6% - z tytułu udziału w podatku dochodowych od osób fizycznych.

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody własne JST w województwie lubuskim wyniosły 2897 zł (wobec 3229 zł na 1 mieszkańca średnio w kraju) i były o 8,0% wyższe w porównaniu z 2017 r. W stosunku do 2010 r. wzrost dochodów własnych na 1 mieszkańca wyniósł 69,1%.

Najwyższe dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w miastach na prawach powiatu, które w 2018 r. wyniosły 3284 zł, tj. o 8,5% więcej niż przed rokiem. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca wyniosły średnio 2157 zł, w tym dochody gmin miejskich – 2411 zł, miejsko-wiejskich – 2123 zł, a wiejskich – 2043 zł. Dochody własne gmin były wyższe niż przed rokiem średnio o 7,7%, przy czym najwyższy wzrost dochodów własnych na 1 mieszkańca, podobnie jak przed rokiem, zanotowano w gminach wiejskich (o 10,6%). W gminach miejsko-wiejskich wzrost wyniósł 7,6%, a w miejskich – 4,6%. Dochody własne powiatów wyniosły 394 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca, tj. o 9,8% więcej niż w poprzednim roku, a województwa – 156 zł, tj. o 4,2% więcej.

Mapa 43. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2018 r.
Map 43. Own revenue of budgets of gminas per capita in 2018

W 2018 r. dotacje ogółem w budżetach JST w województwie lubuskim wyniosły 1999,4 mln zł i wzrosły w porównaniu z 2017 r. o 7,6%, a w stosunku do 2010 r. o 68,5%. Udział dotacji w ogóle dochodów JST zwiększył się do 31,3%, tj. o 0,2 p. proc. w skali roku i o 3,3 p. proc. w relacji do 2010 r.

Większość dochodów w formie dotacji stanowiły dotacje celowe (24,4% ogółu dochodów JST), w tym dotacje z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej (19,0%) oraz na zadania własne (4,2%). Dalsze 6,9% dochodów JST zapewniły łącznie tzw. dotacje §§ 200 i 620 oraz 205 i 625, które obejmują dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych nie podlegających zwrotowi lub płatności w ramach budżetu środków europejskich.

W 2018 r. ponad 1/5 ogólnej kwoty dotacji stanowiły dotacje inwestycyjne. Ich łączna wartość wyniosła 421,1 mln zł, tj. 6,6% ogółu dochodów JST (wobec 4,8% w 2017 r. i 9,4% w 2010 r.). Dotacje inwestycyjne wzrosły w porównaniu z 2017 r. o 46,2%. W największym stopniu dotacje inwestycyjne wzrosły w miastach na prawach powiatu (o 87,8% w porównaniu z poprzednim rokiem). W budżetach gmin i powiatów dotacje inwestycyjne wzrosły w stosunku do poprzedniego roku odpowiednio o 70,2% i 19,4%. Z kolei w budżecie województwa dotacje inwestycyjne zmniejszyły się w stosunku do 2017 r. o 6,9%.

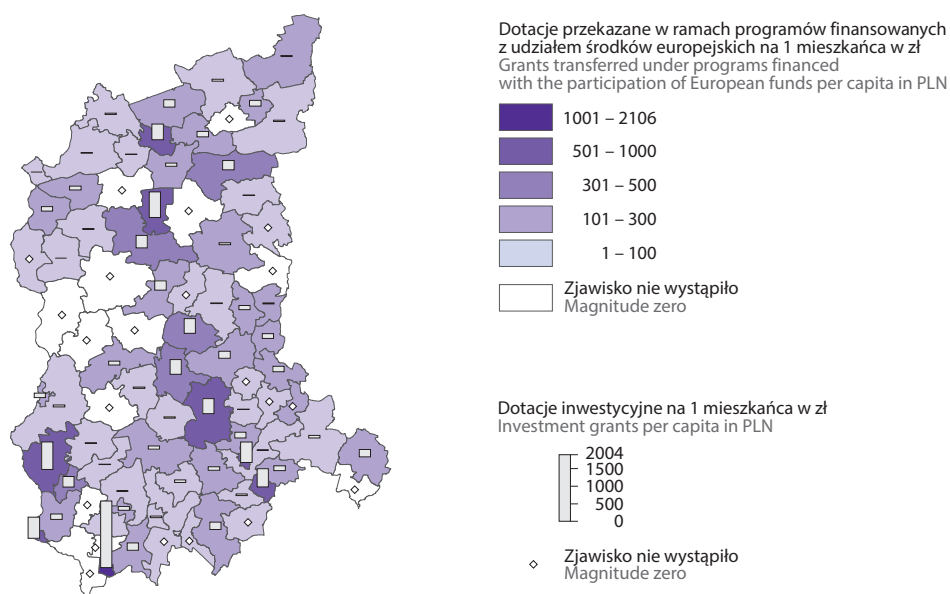
Udział dotacji inwestycyjnych w finansowaniu wydatków inwestycyjnych JST w województwie wyniósł 30,2%, przy czym największy był w przypadku budżetów powiatów – 50,8% i województwa – 49,3%. W mniejszym stopniu wydatki inwestycyjne były finansowane środkami z dotacji w budżetach miast na prawach powiatów (w 30,0%) i w budżetach gmin (w 23,1%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca dotacje w JST w województwie lubuskim wyniosły średnio 1969 zł, przy czym największe były w miastach na prawach powiatu (1775 zł na 1 mieszkańca), a najmniejsze w budżecie województwa (180 zł na 1 mieszkańca).

Dotacje na projekty europejskie (dotacje §§ 200 i 620 oraz 205 i 625) na 1 mieszkańca wyniosły 436 zł, w tym inwestycyjne 312 zł. Największe dotacje na projekty europejskie na 1 mieszkańca zanotowano w miastach na prawach powiatu (571 zł). Znacznie mniejsze były w gminach (167 zł na 1 mieszkańca), w budżecie województwa (112 zł na 1 mieszkańca) i w budżetach powiatów (71 zł na 1 mieszkańca). W stosunku do poprzedniego roku dotacje na projekty europejskie na 1 mieszkańca wzrosły średnio o 44,4%, w największym stopniu w gminach (o 103,7%) i w miastach na prawach powiatu (o 83,0%). Dotacje inwestycyjne na projekty europejskie na 1 mieszkańca były o 68,6% większe niż w poprzednim roku, a wzrost zanotowano we wszystkich rodzajach jednostek samorządu terytorialnego, największy w budżetach gmin (o 139,0%) i miast na prawach powiatu (o 90,5%), a najmniejszy w budżecie województwa (o 6,3%).

Mapa 44. Dotacje^a dla budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2018 r.

Map 44. Grants^a for budgets of gminas per capita in 2018

a Dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 według klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych.

a Grants from paragraphs 200 and 620 as well as 205 and 625 according to the classification of budgetary revenues and expenditures.

W 2018 r. ponad 1437,8 mln zł stanowiły łączne dochody JST z tytułu subwencji ogólnej. Było to 3,7% więcej niż w poprzednim roku i o 11,3% więcej niż w 2010 r. Udział subwencji ogólnej w ogóle dochodów JST wyniósł 22,5% (wobec 23,2% przed rokiem i 30,5% w 2010 r.). Środki z tytułu subwencji ogólnej pochodzą głównie z jej części oświatowej, przyznawanej m.in. na utrzymanie szkół publicznych oraz na dokształcanie i odprawy nauczycieli. W 2018 r. było to 1068,1 mln zł, tj. 16,7% ogółu dochodów budżetów JST wobec 17,5% w 2017 r. i 21,5% w 2010 r.

Subwencja ogólna w największym stopniu wspiera budżety powiatów. W 2018 r. w formie subwencji do budżetów powiatów wpłynęło łącznie 286,1 mln zł, co stanowiło 35,2% ogółu dochodów powiatów. W dochodach budżetów gmin, województwa oraz miast na prawach powiatu udział subwencji ogólnej wyniósł odpowiednio 20,9%, 20,5% i 20,4%. W porównaniu z 2017 r. wzrost dochodów w ramach subwencji ogólnej zanotowano w budżetach gmin (o 5,5%) oraz miast na prawach powiatu (o 3,9%) i powiatów (o 0,8%), przy spadku dochodów z tej kategorii dochodowej w budżecie województwa (o 2,0%).

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

W 2018 r. wydatki jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie lubuskim na 1 mieszkańca stanowiły 97,1% średnich wydatków JST na 1 mieszkańca w kraju. W strukturze wydatków JST ogółem zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem udział wydatków majątkowych, w tym inwestycyjnych o ponad 50%. Wydatki inwestycyjne JST na 1 mieszkańca były o 3,4% większe niż średnio w kraju.

W 2018 r. wydatki JST wyniosły 6657,6 mln zł, tj. o 12,0% więcej niż w 2017 r., przy czym wydatki majątkowe wzrosły w tym czasie o 53,1% przy wzroście wydatków bieżących o 4,5%. W porównaniu z 2010 r. wydatki ogółem wzrosły o 37,7%, na co wpłynął głównie wzrost wydatków bieżących (o 49,5%), przy wzroście wydatków majątkowych o 6,6%.

Z ogółu wydatków JST ponad połowę (53,8%) stanowiły wydatki budżetów gmin. Dalsze 27,2% zrealizowały miasta na prawach powiatu, 12,2% powiaty, a 6,8% województwo.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki JST wyniosły 6556 zł (wobec 6753 średnio w kraju) i były wyższe w porównaniu z 2017 r. (o 12,1%) i w stosunku do 2010 r. (o 38,8%). Największe wydatki na 1 mieszkańca notuje się w miastach na prawach powiatu – w 2018 r. były o 4,7% większe od średnich wydatków JST na 1 mieszkańca w województwie. Znacznie mniejsze były wydatki na 1 mieszkańca w przypadku gmin (o 37,3% mniejsze od średnich wydatków JST na 1 mieszkańca), a także w przypadku budżetów powiatów (o 83,6% mniejsze) oraz w przypadku budżetu województwa (o 93,2% mniejsze).

Tablica 46. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 46. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem Total	4725	4762	5846	6556	20,9
Gminy ^a Gminas ^a	3244	3344	4292	4768	18,8
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4276	4238	5539	6861	25,9
Powiaty Powiats	963	950	1028	1078	12,8
Województwo Voivodship	502	482	469	446	32,4

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W strukturze wydatków JST 78,8% stanowiły wydatki bieżące, tj. o 5,7 p. proc. mniej niż w poprzednim roku i o 6,2 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r. Pozostałe 21,2% stanowiły wydatki majątkowe, w tym 20,9% – wydatki inwestycyjne.

Wydatki bieżące JST wyniosły łącznie 5244,3 mln zł. Były to m.in. wydatki na wynagrodzenia i pochodne wynagrodzeń (33,4% ogółu wydatków JST), wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych (17,3%), zakup materiałów i usług (15,9%), dotacje (8,2%) oraz obsługę długu publicznego (0,7%). Największy udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem notuje się w budżetach powiatów. W 2018 r. odsetek ten wyniósł 86,7%. W budżetach gmin wydatki bieżące stanowiły 80,8% ogółu wydatków, w budżetach miast na prawach powiatu 74,0%, a w budżecie województwa 67,6%.

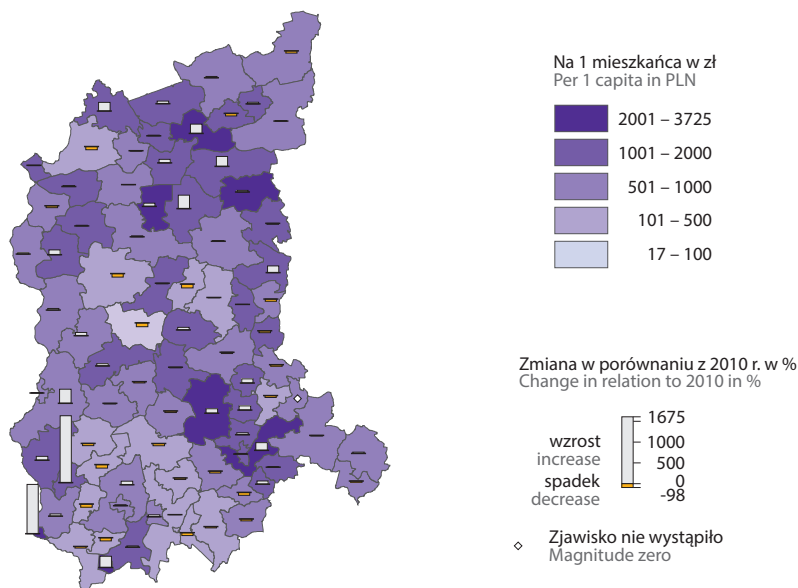
Wydatki majątkowe JST wyniosły łącznie 1413,2 mln zł. Większość wydatków majątkowych (1394,2 mln zł) stanowiły wydatki inwestycyjne, które wzrosły w relacji do poprzedniego roku o 53,6%. Największy wzrost wydatków inwestycyjnych w porównaniu z 2017 r. wystąpił w miastach na prawach powiatu (o 125,1%). Wydatki inwestycyjne budżetów gmin były średnio o 49,9% wyższe niż przed rokiem, przy czym w gminach miejskich wzrost ten wyniósł 75,7%, w gminach wiejskich – 56,2%, a w gminach miejsko-wiejskich – 36,4%. W mniejszym stopniu wzrosły wydatki inwestycyjne powiatów (o 13,1%). Jednocześnie zanotowano spadek wydatków inwestycyjnych budżetu województwa (o 6,7%).

Nadal największy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem notowano w budżecie województwa, na poziomie 32,4% (wobec 33,0% przed rokiem). Zwiększył się udział wydatków inwestycyjnych w ogóle wydatków budżetów miast na prawach powiatu (z 14,3% do 25,9%) oraz gmin (z 13,9% do 18,8%). Odsetek wydatków inwestycyjnych budżetów powiatów wyniósł 12,8% wobec 11,8% przed rokiem.

Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca wyniosły 1373 zł (wobec 1328 zł średnio w kraju) i były o 53,8% większe w porównaniu z notowanymi w 2017 r. W relacji do 2010 r. wzrosły o 7,2%. Największe wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca zanotowano w miastach na prawach powiatu, o 29,5% wyższe od średnich wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca w województwie. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca stanowiły 65,3% średniej w województwie. Z kolei wydatki inwestycyjne budżetów powiatu i województwa na 1 mieszkańca stanowiły odpowiednio 10,1% i 10,6% średniej w województwie.

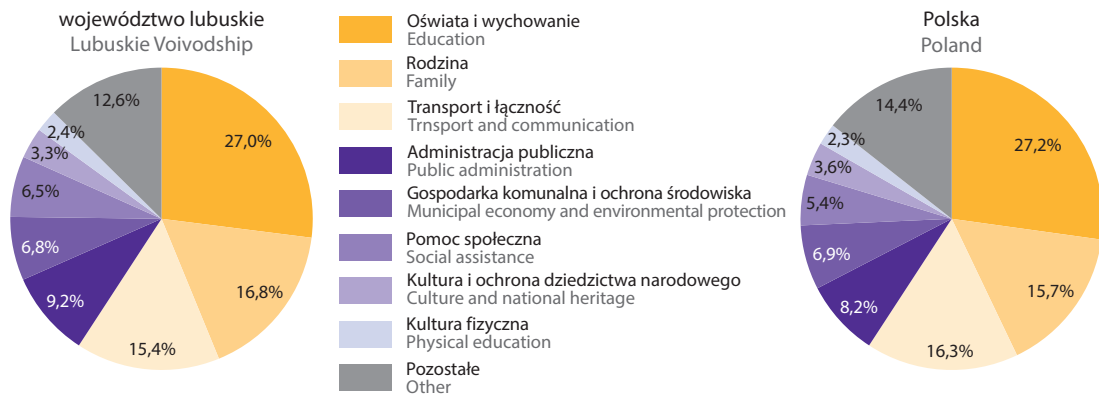
Mapa 45. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2018 r.

Map 45. Investment expenditures of budgets of gminas per capita in 2018

Z ogółu wydatków JST, najczęściej zrealizowano w dziale oświata i wychowanie – 1797,0 mln zł (tj. 27,0% ogółu wydatków JST wobec 27,2% średnio w kraju). Wydatki w dziale rodzina w wysokości 1117,3 mln zł stanowiły dalsze 16,8% ogółu wydatków JST, a w dziale transport – 1022,9 mln zł – 15,4% (w kraju odpowiednio 15,7% i 16,3%). Udziały wydatków w pozostałych działach klasyfikacji budżetowej nie przekraczały 10% ogółu wydatków JST. Były to m.in. wydatki w dziale administracja publiczna (9,2% ogółu wydatków JST), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (6,8% wobec 9,2%), pomoc społeczna (6,5%), kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (3,3%) oraz kultura fizyczna (2,4%).

Wykres 76. Wydatki budżetowe według działów w 2018 r.
Chart 76. Budget expenditure by divisions in 2018

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

W 2018 r., po dwóch latach nadwyżki budżetowej, zanotowano deficyt budżetów JST ogółem, a relacja wyniku do dochodów pogorszyła się w porównaniu z 2017 r. Zwiększyło się zadłużenie JST w województwie lubuskim wynikające ze wzrostu zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek. W rezultacie zobowiązania stanowiły 29% dochodów JST, tj. o 1,2 p. proc. mniej niż średnio w kraju.

W 2018 r. zanotowano deficyt budżetów JST ogółem w wysokości 278,5 mln zł, przy planowanym deficycie w wysokości 670,5 mln zł. Relacja wyniku do dochodów wyniosła minus 4,4%, tj. pogorszyła się w porównaniu z 2017 r. Przed rokiem wynik budżetów JST był dodatni, na poziomie 28,7 mln zł, a relacja wyniku do ogółu dochodów JST wyniosła 0,5%.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca deficyt wyniósł 274 zł, przy czym największy był w przypadku budżetów miast na prawach powiatu (wynik finansowy wyniósł minus 506 zł na 1 mieszkańca), a najmniejszy w przypadku budżetu województwa (minus 24 zł na 1 mieszkańca). Nadwyżkę budżetową zanotowano w budżetach powiatów w wysokości 3 zł na 1 mieszkańca.

Łączny wynik budżetów gmin województwa lubuskiego wyniósł minus 122,7 mln zł (wobec 11,7 mln zł w poprzednim roku). Spośród 80 lubuskich gmin, w 49 gminach rok budżetowy zamknięto deficytem w łącznej wysokości minus 170,6 mln zł. W pozostałych 31 gminach odnotowano nadwyżkę budżetową w łącznej wysokości 47,9 mln zł. Relacja wyniku ogółem do dochodów gmin ogółem wyniosła minus 3,5%, wobec 0,4% przed rokiem. W 22,5% gmin w województwie deficyt budżetowy stanowił co najmniej 10% dochodów. W gminie o największym deficycie (Santok) ujemny wynik budżetowy stanowił 40,1% jej dochodów budżetowych. Niską wartość prezentowanego wskaźnika zanotowano także w gminach: Przytoczna (minus 32,3%), Tuplice (minus 31,7%), Rzepin (minus 29,8%), Lubniewice (minus 29,6%), Szczaniec (minus 26,5%) i Ośno Lubuskie (minus 22,3%).

Tablica 47. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 47. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
	w mln zł		in million PLNa	
Ogółem Total	-603,0	85,8	28,7	-278,5
Gminy ^a Gminas ^a	-343,2	73,7	11,7	-122,7
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-155,4	37,8	49,6	-133,7
Powiaty Powiats	-66,5	-23,7	3,9	2,4
Województwo Voivodship	-38,0	-2,0	-36,5	-24,6

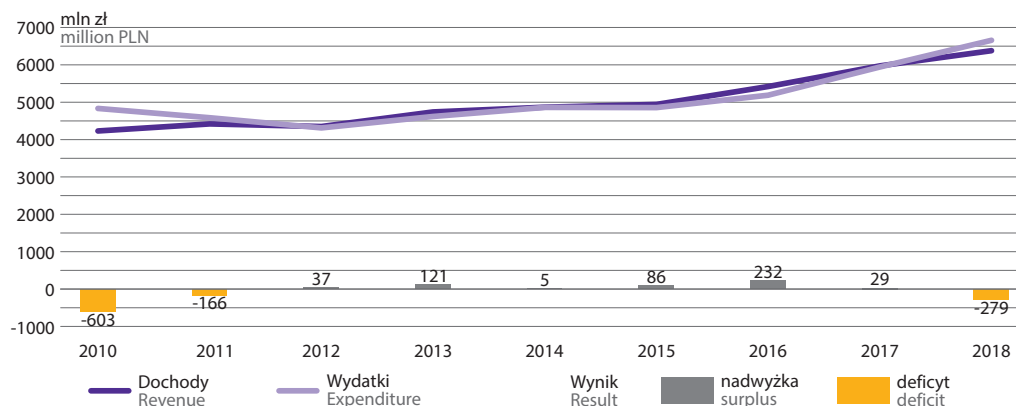
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W miastach na prawach powiatu deficyt budżetowy wyniósł minus 133,7 mln zł (wobec nadwyżki w poprzednim roku w wysokości 49,6 mln zł), a relacja wyniku do dochodów wyniosła minus 8,0% wobec 3,3% przed rokiem.

Łączny wynik budżetów powiatów wyniósł 2,4 mln zł (wobec 3,9 mln zł w 2017 r.), a relacja wyniku do dochodów powiatów wyniosła 0,3% (wobec 0,5% w poprzednim roku). Spośród 12 powiatów w województwie lubuskim, w 4 zanotowano nadwyżkę budżetową w wysokości 9,4 mln zł. W pozostałych powiatach zanotowano deficyt w łącznej wysokości minus 7,1 mln zł. Relacja wyniku do dochodów ukształtowała się na poziomie od minus 3,9% w powiecie krośnieńskim i minus 3,1% w powiecie sulęcińskim do 3,0% w powiecie żarskim i 4,1% w powiecie świebodzińskim.

W budżecie województwa zanotowano deficyt w kwocie minus 24,6 mln zł (wobec minus 36,5 mln zł przed rokiem). Relacja wyniku do dochodów województwa wyniosła minus 5,7% (wobec minus 8,3% w poprzednim roku).

Wykres 77. Dochody, wydatki i wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Chart 77. Revenue, expenditure and result of budgets of local government units

W 2018 r. zadłużenie JST w województwie lubuskim wyniosło 1852,2 mln zł i zwiększyło się w porównaniu z poprzednim rokiem o 15,0%. W największym stopniu wzrosły zobowiązania miast na prawach powiatu (o 31,1%). Znaczny wzrost zadłużenia zanotowano także w przypadku gmin, o 17,2%. Zmniejszyło się natomiast zadłużenie powiatów – o 5,3%.

Relacja zobowiązań do dochodów JST wyniosła 29,0% wobec 30,3% średnio w kraju i 27,0% w poprzednim roku. Wzrost tego wskaźnika zanotowano w miastach na prawach powiatu (o 4,5 p. proc. do 29,6%), w gminach (o 2,4 p. proc. do 26,3%) oraz w budżecie województwa (o 2,3 p. proc. do 41,3%). W budżetach powiatów zobowiązania w stosunku do dochodów budżetów zmniejszyły się o 3,3 p. proc. do 33,0%.

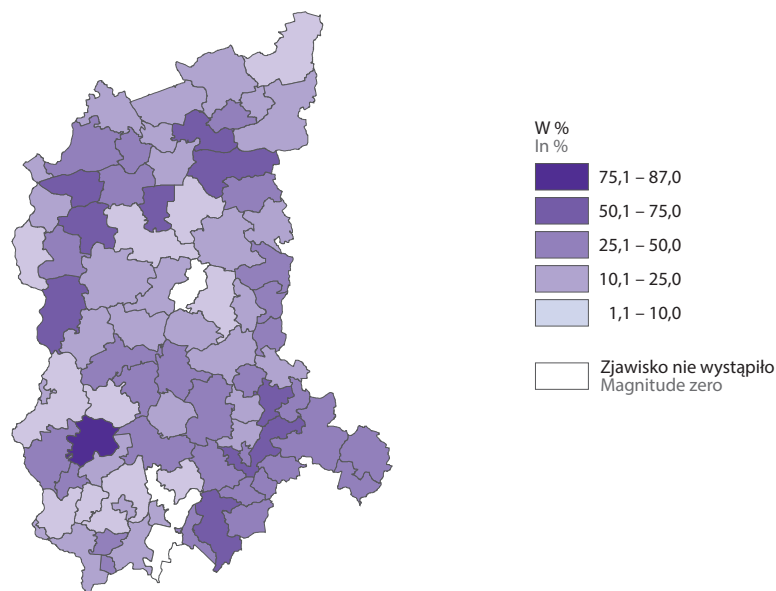
Tablica 48. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia
Table 48. Debt of local government units in 2018. As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2017=100
Ogółem Total	1852,2	1824	29,0	115,0
Gminy ^a Gminas ^a	910,9	1213	26,3	117,2
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	497,0	1880	29,6	131,1
Powiaty Powiats	267,6	356	33,0	94,7
Województwo Voivodship	176,7	174	41,3	102,8

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W strukturze zobowiązań 98,4% stanowiło zadłużenie z tytułu kredytów i pożyczek (o 0,6 p. proc. więcej niż w 2017 r.). Dług w tej kategorii wyniósł 1823,0 mln zł i zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 15,8%. Zmniejszyły się zobowiązania z tytułu papierów wartościowych; wyniosły 24,1 mln zł i były o 21,2% mniejsze niż w 2017 r. Ich udział w strukturze zobowiązań JST wyniósł 1,3%. Zobowiązania wymagalne, które wyniosły 5,1 mln zł w zestawieniu z poprzednim rokiem zmniejszyły się o 5,9%. Ich udział w zobowiązaniach ogółem był marginalny, wyniósł 0,3%.

Mapa 46. Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 46. Debt of gminas in % of revenue in 2018. As of 31st December

7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

7.3. Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund

W 2019 r. wartość całkowita umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa lubuskiego wzrosła w porównaniu na z poprzednim rokiem. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość ta była o 14,5% mniejsza niż średnio w kraju.

W końcu 2019 r. wartość całkowita umów/decyzji o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa wyniosła 10074,8 mln zł i była o 10,2% większa niż w końcu 2018 r. W Polsce wzrost tej wartości wyniósł 17,5%.

Podana wartość całkowita umów/decyzji o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 nie zawiera:

- funduszy z formalnie zakończonych poprzednich ram finansowych 2007-2013, lecz jeszcze w 2018 r. w niewielkim stopniu wykorzystywanych;
- środków pozaunijnych z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego czy funduszy norweskich;
- projektów unijnych na lata 2014-2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i FS (czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju), np. Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Ponadto tylko część środków publicznych przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest realizowana przez samorządy, natomiast pozostałe trafiają bezpośrednio do sektora MŚP, fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

Z ogólnej sumy środków na realizację projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 najwięcej stanowią środki przekazane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (46,1%) i w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego (43,4%). Znacznie mniejszy był odsetek środków przekazanych w ramach pozostałych programów operacyjnych: Inteligentny Rozwój – 6,5%, Wiedza, Edukacja i Rozwój – 2,2%, a Polska Cyfrowa – 1,8%.

W porównaniu z 2018 r. w największym stopniu wzrosła wartość umów na realizację projektów w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (o 27,0%). Więcej środków niż przed rokiem zrealizowano także w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego (o 11,5%) oraz Programów Operacyjnych: Infrastruktura i Środowisko (o 8,1%) i Wiedza, Edukacja, Rozwój (o 6,3%). Zmniejszyła się wartość projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (o 9,1%).

Z ogółu wartości całkowitej umów/decyzji o dofinansowanie projektów 63,0% stanowiło dofinansowanie ze środków UE (w kraju 60,8%). W największym stopniu dofinansowane ze środków wspólnotowych były projekty realizowane w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja i Rozwój (88,3%) oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego (70,3%). Dofinansowanie ze środków UE przekraczające 50% całkowitej wartości projektów zanotowano w przypadku projektów z Programu Operacyjnego: Infrastruktura i Środowisko (57,2%) oraz Polska Cyfrowa (56,4%).

Wartość projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa na 1 mieszkańca wyniosła 9959 zł, tj. stanowiła 85,5% średniej wartości takich projektów na 1 mieszkańca w kraju. W większości wymienionych programów operacyjnych środki przeznaczone na realizację projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie lubuskim były mniejsze niż średnio w kraju. W przypadku Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój stanowiły 47,2% średniej krajowej, a w przypadku Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój – 46,6%. Wyjątkiem jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego, w przypadku którego wartość całkowita projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca była o 5,9% większa od średniej wartości projektów w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w kraju.

Tablica 49. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca 2019 r.^a

Table 49.

The total project value and the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014-2020 in voivodship to end the 2019^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowa- ne ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	10074,8	6349,2	9959	2,3^b
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	4640,1	2654,3	4587	2,4
Inteligentny Rozwój Smart Growth	657,7	323,4	650	1,2
Polska Cyfrowa Digital Poland	182,0	102,6	180	1,5
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	223,3	197,2	221	1,2
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	4371,7	3071,6	4322	2,8

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.

a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. b For Poland included financing value of operational programme Eastern Poland.

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie lubuskim

Selected data on lubuskie voivodship

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Specification
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	232667,0	225575,9	206418,6	218627,2	364378,3	429797,7	188200,9	156899,2	222706,8	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	136145,5	146131,8	87299,5	88966,3	120992,1	100191,3	19690,7	50152,9	44395,1	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w m ³	29,1	29,8	32,7	30,2	30,0	30,3	31,6	32,5	31,6	.	Municipal wastewater discharged per capita in m ³
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	6,6	7,8	10,5	12,5	21,4	18,8	21,5	22,4	23,3	.	Share of municipal waste collected separately in total municipal waste in %
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,42	0,76	0,74	-0,30	0,16	-0,72	-0,22	0,01	-1,49	-2,01	Natural increase per 1000 population
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,69	10,19	10,13	9,53	9,52	9,24	9,57	10,13	9,32	8,92	Live births per 1000 population
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	-0,5	-0,8	-0,6	-1,3	-1,3	-1,5	-0,8	-0,9	-1,0	-1,1	Net migration for permanent residence per 1000 population
Wskaźnik starości demograficznej w %	11,7	12,1	12,7	13,4	14,1	14,8	15,5	16,2	16,9	17,6	Old age ratio in %
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	693	714	713	745	806	.	796	843	877	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w %	49,4	49,5	48,9	49,2	49,6	51,1	53,0	53,5	53,4	53,9	Employment rate by LFS in %
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w %	55,1	54,7	53,7	54,4	54,1	54,6	55,7	55,5	55,2	55,0	Activity rate by LFS in %
Stopa bezrobocia według BAEL w %	10,5	9,5	9,0	9,6	8,4	6,3	4,7	3,6	3,0	2,1	Unemployment rate by LFS in %
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy	70	88	65	42	28	15	11	9	9	11	Unemployed persons per a job offer

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Specification
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w zł	2830,76	2967,62	3068,34	3166,97	3306,62	3447,08	3657,36	3900,90	4221,48	4457,86	Average monthly gross wages and salaries in enterprise ^a sector in PLN
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	229,1	223,4	219,3	217,0	214,6	214,8	215,7	216,9	224,5	226,4	Annual average number of retirees and pensioners in thousand
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1447,41	1515,86	1604,08	1690,11	1749,68	1810,13	1845,46	1905,03	1998,41	2098,93	Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1153,06	1189,89	1231,16	1238,06	1285,37	1419,58	1498,52	1591,21	1664,89	.	Average monthly per capita available income in households in PLN
Granica ubóstwa skrajnego w %	3,9	3,1	4,9	6,4	7,8	4,8	2,2	3,1	5,8	.	Extreme poverty rate in %
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	10,3	9,4	9,2	9,5	8,8	8,1	7,3	6,5	5,8	.	Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	.	38	51	63	77	79	93	101	127	.	Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności	342,6	345,7	348,5	351,9	355,4	359,2	362,8	366,7	371,6	.	Dwelling stocks per 1000 population
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w m ³	30,0	30,0	28,7	28,9	29,1	29,5	29,1	28,6	30,8	.	Consumption of water from water supply system in households (during the year) per capita w m ³
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	3,7	3,7	3,8	4,0	4,1	4,2	4,3	4,3	4,5	.	Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	1487	1332	1305	1315	1293	1317	1281	1292	1321	.	Population per out-patient health care unit
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w %	96,3	96,1	95,5	94,9	94,9	94,9	94,7	95,3	95,8	95,2	Cost level indicator in non-financial enterprises ^b in %
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w %	3,5	3,2	3,9	4,5	4,5	4,5	4,5	4,0	3,7	4,1	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^b in %
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b w mln zł (ceny bieżące)	893,4	1104,1	966,5	1207,8	1233,2	1947,0	1852,3	1471,1	1811,6	2093,3	Investment outlays of non-financial enterprises ^b in million PLN (current prices)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Specification
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^a (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	79,5	123,6	87,5	125,0	102,1	157,9	95,1	79,4	123,1	115,5	Investment outlays of non-financial enterprises ^a (previous year=100; current prices)
Nakłady ^b wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	44,4	54,8	68,4	92,6	66,7	87,7	82,4	161,6	219,3	.	Intramural expenditures ^b on research and development per capita in PLN (current prices)
Sprzedaż detaliczna towarów ^c (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	116,1	111,7	97,5	103,0	95,7	106,5	111,9	114,4	113,6	109,8	Retail sale of goods ^c (previous year=100; current prices)
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	41,2	41,4	41,7	42,8	43,6	43,7	44,4	45,4	46,2	.	Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	8,6	8,0	11,4	12,3	11,6	14,4	21,3	21,0	19,9	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %											Share of own revenue in total revenue of local government units in %
Ogółem	41,4	44,3	45,3	45,4	47,0	49,5	45,8	45,7	46,1	.	Total
Gminy ^d	44,9	49,6	50,4	51,9	52,8	53,8	47,0	46,5	46,8	.	Gminas ^d
Miasta na prawach powiatu	51,6	53,5	53,0	55,2	54,5	57,7	53,3	52,9	51,7	.	Cities with powiat status
Powiaty	27,5	27,3	30,5	30,8	32,2	34,5	35,5	34,7	36,4	.	Powiats
Województwo	26,4	30,6	24,4	19,6	24,3	28,7	31,7	34,5	36,9	.	Voivodship
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %											Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %
Ogółem	27,1	19,5	12,7	13,6	17,9	14,8	11,3	15,3	20,9	.	Total
Gminy ^d	27,0	19,5	12,8	13,0	16,9	14,3	9,9	13,9	18,8	.	Gminas ^d
Miasta na prawach powiatu	25,2	14,1	8,7	8,7	11,6	7,7	11,8	14,3	25,9	.	Cities with powiat status
Powiaty	18,2	14,9	5,6	7,6	12,1	9,7	8,8	11,8	12,8	.	Powiats
Województwo	44,5	36,6	31,3	31,4	42,8	40,8	24,2	33,0	32,4	.	Voivodship

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Bez amortyzacji środków trwałych. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. d Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. b Excluding depreciation of fixed assets. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. d Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Specification
Dotacje inwestycyjne ogółem ^a dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł											Total investment grants ^a for local government units in milion PLN
Ogółem	396,1	312,8	222,4	291,1	351,5	317,6	182,7	288,0	421,1	.	Total
Gminy ^b	168,3	106,7	83,1	97,9	111,4	99,2	52,5	91,3	155,3	.	Gminas ^b
Miasta na prawach powiatu	56,0	36,0	25,5	21,8	41,7	27,3	41,5	74,9	140,7	.	Cities with powiat status
Powiaty	52,8	53,0	19,4	23,6	42,1	39,1	30,4	44,1	52,7	.	Powiaty
Województwo	119,0	117,1	94,4	147,7	156,3	152,0	58,3	77,7	72,3	.	Voivodship
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł											Result of budgets of local government units in milion PLN
Ogółem	-603,0	-165,5	36,5	121,2	5,3	85,8	232,0	28,7	-278,5	.	Total
Gminy ^b	-343,2	-114,0	35,8	71,8	-12,3	73,7	103,8	11,7	-122,7	.	Gminas ^b
Miasta na prawach powiatu	-155,4	-32,7	-2,1	12,2	7,3	37,8	61,5	49,6	-133,7	.	Cities with powiat status
Powiaty	-66,5	-15,1	10,0	16,2	-1,2	-23,7	22,4	3,9	2,4	.	Powiaty
Województwo	-38,0	-3,8	-7,3	21,0	11,6	-2,0	44,3	-36,5	-24,6	.	Voivodship

a Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych. b Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.
a Sum of all types of investment grants. b Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o Gorzowie Wielkopolskim

Selected data on Gorzów Wielkopolski

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Specification
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (tony/rok):											Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2018 (tonnes/year):
gazowych	462855	450467	459246	452595	451810	439668	511141	470245	484967	.	gases
pyłowych	49	38	41	36	40	19	31	40	28	.	particulates
Opdady ^a wytworzone (w tys. t)	66,2	48,1	51,8	52,9	58,6	56,4	62,1	54,7	48,1	.	Waste ^a generated (in thousand tonnes)
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg)	321	357	326	285	260	286	281	325	299	.	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,4	1,1	0,7	-0,6	0,1	-0,6	0,0	0,1	-1,8	-2,9	Natural increase per 1000 population
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	505	523	543	569	593	622	649	675	700	722	Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31st December)
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych (w %)	.	.	8,0	9,2	12,1	12,6	12,3	15,3	15,9	16,3	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries and children's club (in %)
Pracujący w sektorze przedsiębiorstw (stan w dniu 31 grudnia)	22158	21888	21883	22081	23438	22648	22948	22592	22579	23260	Employed persons in enterprise sector (as of 31st December)
Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %, stan w dniu 31 grudnia)	8,1	9,4	9,1	8,5	5,9	5,1	3,9	2,7	2,6	2,2	Registered unemployment rate (in %, as of 31st December)
Udział długotrwale bezrobotnych (w %)	29,3	32,9	37,2	41,8	41,8	33,2	35,0	32,7	26,6	22,2	Share of long-term unemployed persons (in %)
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	34	107	38	28	23	15	5	5	4	5	Unemployed persons per a job offer (as of 31st December)
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w zł	2821,39	2880,76	2958,97	3101,53	3206,58	3295,41	3499,91	3740,20	4042,84	4229,21	Average monthly gross wages and salaries in enterprise ^b sector (in PLN)

a W ciągu roku. Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a During the year. Excluding municipal waste. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Specification
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych	2,55	2,52	2,49	2,47	2,44	2,4	2,38	2,37	2,33	.	Population per 1 dwelling in dwelling stocks
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	852	861	828	852	907	.	887	952	969	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
Liczba osób na 1 przychodnię	2042	1557	1538	1594	1571	1509	1494	1429	1475	.	Population per 1 out-patients departments
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca ^a	8,0	8,8	8,6	9,1	9,5	9,5	9,6	9,4	9,4	.	Medical consultations provided in out-patient health care per capita ^a
Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ogółu ludności	5,7	5,4	5,0	5,3	4,9	4,6	4,3	3,6	3,1	.	Share of persons benefiting from social assistance in percentage of the total population
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	.	76	80	80	128	132	129	169	181	.	Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	146	143	144	145	144	144	144	144	142	144	Entities of the national economy per 1000 population (as of 31st December)
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	108	103	103	103	100	99	98	97	99	101	Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31st December)
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	12	12	13	14	15	16	17	18	14	15	Commercial companies per 1000 population (as of 31st December)
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^b (w %)	1,9	2,3	4,3	3,0	2,8	3,0	2,1	1,6	2,2	2,4	Net turnover profitability indicator ^b (in %)
Nakłady inwestycyjne ^b na 1 mieszkańca (ceny bieżące, tys. zł)	2,6	3,2	3,0	5,0	4,1	4,8	5,8	5,0	5,7	.	Investment outlays ^b per capita (current prices, in thousand PLN)
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	4,2	5,0	4,7	4,1	4,3	4,5	4,1	4,1	5,8	3,1	Dwellings completed per 1000 population
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca (w zł)	1669	1708	1785	2091	2195	2371	2609	2654	2852	.	Own revenues of gminas per capita (w zł)
Wydatki majątkowe gmin na 1 mieszkańca (w zł)	1066	690	160	159	220	283	654	578	1189	.	Property expenditures of gminas per capita (w zł)

a W 2010 r. i 2011 r. bez porad udzielonych w jednostkach Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a In 2010 and 2011 excluding data of the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

Wybrane dane o Zielonej Górze

Selected data on Zielona Góra

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Specification
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (tony/rok):											Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2018 (tonnes/year):
gazowych	558326	604913	587958	558952	559360	527705	546101	568074	596301	.	gases
pyłowych	101	60	46	30	24	29	27	32	36	.	particulates
Opdady ^a wytworzone (w tys. t)	190,5	189,1	162,1	131,7	17,9	21,3	28,8	71,6	32,2	.	Waste ^a generated (in thousand tonnes)
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg)	356	354	349	354	307	298	310	309	312	.	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,4	0,9	-0,1	0,4	0,3	0,1	0,5	0,7	0,2	-0,6	Natural increase per 1000 population
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	517	533	554	586	612	620	644	670	692	714	Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31st December)
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych (w %)	.	.	11,3	15,6	18,8	19,0	22,1	20,5	25,1	24,8	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries and children's club (in %)
Pracujący w sektorze przedsiębiorstw (stan w dniu 31 grudnia)	23131	23665	22708	21830	20434	21363	21875	23824	25523	25641	Employed persons in enterprise sector (as of 31st December)
Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %, stan w dniu 31 grudnia)	7,7	8,3	8,3	7,8	7,3	6,3	4,6	3,4	3,3	2,4	Registered unemployment rate (in %, as of 31st December)
Udział długotrwale bezrobotnych (w %)	35,6	42	40,8	44,4	48,9	49,7	46,4	40,7	39,4	36,9	Share of long-term unemployed persons (in %)
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	17	35	18	15	12	5	3	5	6	4	Unemployed persons per a job offer (as of 31st December)
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w zł	2892,75	2947,25	3018,19	2998,53	3210,46	3382,39	3608,35	3804,95	4121,05	4430,56	Average monthly gross wages and salaries in enterprise ^b sector (in PLN)

a W ciągu roku. Z wyłączenie odpadów komunalnych. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a During the year. Excluding municipal waste. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Specification
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych	2,49	2,47	2,44	2,40	2,37	2,41	2,37	2,32	2,29	.	Population per 1 dwelling in dwelling stocks
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	904	847	906	943	986	.	920	958	991	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
Liczba osób na 1 przychodnię	1525	1370	1337	1346	1307	1445	1314	1332	1264	.	Population per 1 out-patients departments
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca ^a	11,0	11,6	11,2	11,5	11,8	10,1	10,3	10,0	10,2	.	Medical consultations provided in out-patient health care per capita ^a
Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ogółu ludności	4,4	3,6	3,8	4,3	4,2	4,2	3,4	2,9	3,1	.	Share of persons benefiting from social assistance in percentage of the total population
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	.	108	127	171	250	243	266	262	283	.	Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	135	134	145	150	151	151	152	153	151	155	Entities of the national economy per 1000 population (as of 31st December)
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	98	96	99	101	99	100	99	99	102	105	Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31st December)
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	16	17	18	20	23	23	25	26	22	23	Commercial companies per 1000 population (as of 31st December)
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^b (w %)	5,4	4,2	5,3	5,8	5,4	7,1	5,0	4,6	2,9	3,2	Net turnover profitability indicator ^b (in %)
Nakłady inwestycyjne ^b na 1 mieszkańca (ceny bieżące, tys. zł)	1,9	2,7	2,7	2,4	2,2	3,5	4,3	3,0	4,6	.	Investment outlays ^b per capita (current prices, in thousand PLN)
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	5,6	4,7	3,8	5,9	7,1	5,3	8,2	10,6	8,7	7,5	Dwellings completed per 1000 population
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca (w zł)	2098	2260	2284	2375	2489	2668	2860	3359	3668	.	Own revenues of gminas per capita (w zł)
Wydatki majątkowe gmin na 1 mieszkańca (w zł)	1118	397	513	543	802	522	511	995	2310	.	Property expenditures of gminas per capita (w zł)

a W 2010 r. i 2011 r. bez porad udzielonych w jednostkach Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a In 2010 and 2011 excluding data of the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.